

การศึกษารูปแบบการสอน : กรณีศึกษาคูครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษา
A STUDY TEACHING METHODOLOGY : MASTER TEACHERS IN ART EDUCATION

- 2 ส.ค. 2549

กันยายน 2547
งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจาก
เงินทุนงบประมาณแผ่นดินมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปี 2546

บทนำ

สังคมไทยพัฒนามาจากระบบเวียง “เวียง” ซึ่งมีความหมายต่างไปจากเมืองในปัจจุบัน เวียงที่เป็นภาพชุมชนกว้าง ๆ เป็นชุมชน เป็นกลุ่ม ตามลุ่มน้ำต่าง ๆ ด้วยลุ่มน้ำเป็นแหล่งที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์และหลากหลาย มีน้ำที่เกี่ยวข้อกับการดำรงชีวิตโดยตรง น้ำเป็นแหล่งสัตว์น้ำและน้ำเพื่อการเกษตรกรรม วัฒนธรรมน้ำซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของชนชาวไทย ได้ก่อตัวขึ้นและพัฒนา มาจนถึงปัจจุบัน เวียงที่มีวัดและพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลาง เวียง วัด ชุมชน และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ผสานกลมกลืนเป็นสิ่งเดียวกัน ผู้นำที่มีความรู้ความสามารถและมีศักยภาพในการผสานผู้คนเข้าด้วยกัน ได้กลายเป็นผู้นำหรือเป็นเจ้าในระบบเวียง มีการปรับตัวอพยพเคลื่อนย้าย เปลี่ยนแปลงสังคม ตามภาวะคุกคามของชุมชนอื่น ภัยธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงสายน้ำและโรคระบาดต่าง ๆ

เมื่อเวียงและชุมชนขยายตัวมากขึ้น ระบบเวียงก็พัฒนาเป็นระบบเมือง มีพื้นที่ขยายตัวมากขึ้น ชุมชนใหญ่ขึ้น ประชาชนมากขึ้น จำเป็นต้องมีการพัฒนากฎระเบียบข้อบังคับ กฎหมาย เพื่อกำกับดูแลและพัฒนาระบบเมืองมากขึ้น วังมีบทบาทมากขึ้น วัดต้องทำหน้าที่พัฒนาการเรียนรู้ และจริยธรรมให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ชุมชนอยู่ภายใต้การกำกับดูแล จากอำนาจส่วนกลาง ชุมชนต้องจัดสรรทรัพยากรให้กับส่วนกลาง และทำนุบำรุงศาสนาไปพร้อมกัน

ภาพเมืองมีพัฒนาการชัดเจนขึ้นตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา สืบทอดมาจนถึงสมัยกรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเจริญรุ่งเรือง เราได้ติดต่อค้าขายและเรียนรู้จากหลายต่อหลายประเทศ ทั้งตะวันออกและตะวันตก ชาวต่างชาติได้เดินทางเข้าสู่กรุงศรีอยุธยา และลงหลักปักฐานอยู่ในกรุงศรีอยุธยามากมาย เมื่อกรุงศรีอยุธยามีเหตุเภทภัย มีศัตรูรุกราน และเราอ่อนแอด้วยตัวตนของเราเอง ท้ายที่สุดกรุงศรีอยุธยาก็ล่มสลายลง สมัยกรุงธนบุรีซึ่งเป็นช่วงเวลาอันสั้น ก็เต็มไปด้วยสงครามสืบต่อมาจนถึงต้นกรุงรัตนโกสินทร์

เมื่อกรุงรัตนโกสินทร์พัฒนาระบบเมืองสืบต่อมาจากกรุงศรีอยุธยา บ้านเมืองสันติสุข การรื้อฟื้นการติดต่อค้าขาย การแผ่อิทธิพลและอำนาจทั้งจากตะวันตกและตะวันออก การแทรกซึมเผยแพร่คริสต์ศาสนาของชาวตะวันตก อิทธิพลและอำนาจได้ส่งผ่านแอบแฝงเข้ามาพร้อมกับอำนาจทางเศรษฐกิจ ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม บางครั้งก็เป็นอำนาจจากทหารโดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อิทธิพลและอำนาจจากตะวันตกซึ่งหล่อหลอมให้เรา “ตื่นตะวันตก” มาจนถึงวันนี้ อิทธิพลและอำนาจดังกล่าวเกิดขึ้นพร้อมๆ กับการปฏิวัติอุตสาหกรรม อำนาจของคนชั้นกลาง สังคมประชาธิปไตย ระบบทุนนิยม ซึ่งเป็นรากเหง้าของลัทธิสมัยใหม่ (Modernism) และสังคมสมัยใหม่ (Modern Society) กระแสตะวันตก

สังคมสมัยใหม่แบบแผนตะวันตกได้แผ่ขยายไปทั่วโลก ในนามของ “กระแสสากล” ได้ก่อให้เกิดเสรีภาพประชาธิปไตย การพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การเจริญเติบโตทางวัตถุ สังคมบริโภคนิยม สังคมที่แปรปรวนสับสน ชุมชนเปลี่ยนแปลง การศึกษาเพื่ออาชีพในสังคมใหม่ ระบบ

ตัวใครตัวมัน การทำลายธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ฯลฯ แม้ด้านหนึ่งจะมองเห็นความเจริญก้าวหน้า ความรู้ความเข้าใจที่ลึบซับซ้อนมากขึ้น แต่อีกด้านหนึ่งปัญหาก็ตามมามากมาย

ราวสองสามทศวรรษที่ผ่านมา กระแสลัทธิสมัยใหม่และสังคมสมัยใหม่เริ่มอืดตัว มีปัญหา มีความลึบซับซ้อน แก่ปัญหาไม่ตก มองไม่เห็นทางออก และอธิบายไม่ได้ กระแสคิดใหม่ ญาณวิทยาใหม่ ฐานคิดใหม่ก็เริ่มก่อตัวขึ้น ปรัชญาตะวันออกและปรัชญาตะวันตกได้รับการสังเคราะห์เข้าหากันมากขึ้น กระแสลัทธิหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) และสังคมหลังสมัยใหม่ (Postmodern Society) ก่อตัวขึ้น ทั้งกระบวนการคิดและกระบวนการดำรงชีวิต ฐานคิดใหม่ที่เชื่อมั่นในความหลากหลาย ภาพซ้อนและการเปลี่ยนแปลง เชื่อมั่นในการที่มนุษย์จะอยู่ร่วมกับโลกใบนี้ มนุษย์ สัตว์ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างเอื้ออาทรและสันติสุข เชื่อมกันทั้งเมือง ท้องถิ่นและชุมชน เชื่อมกันในความแตกต่าง ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สิทธิมนุษยชน เชื่อมกันในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ภาพเคลื่อนไหวซ้อนและศรัทธาสภาพเหล่านี้มีอยู่และควรได้รับการพัฒนา

ปรากฏการณ์ของสังคมสมัยใหม่ได้เริ่มสะท้อนให้มองเห็นได้จากศิลปกรรม วรรณกรรม ภาษา และทุกวันนี้ได้สะท้อนให้มองเห็นได้อย่างกว้างขวาง ทั้งด้านเศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา รัฐศาสตร์ การเมืองการปกครอง การศึกษา ฯลฯ

ประเด็นสำคัญที่สุดประการหนึ่งคือ กระบวนการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ในโลกหลังสมัยใหม่หรือโลกร่วมสมัยในปัจจุบัน ถามว่า กระบวนการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้วันนี้ จะยังคงติดขัดกับการตื่นตระวันตกและการศึกษาสมัยใหม่หรือลัทธิสมัยใหม่ในอดีตอยู่หรือไม่ หรือเราจะต้องยืดหยุ่น เปลี่ยนแปลง หรือปรับรื้อ การศึกษาทั้งระบบในสังคมไทย ให้สอดคล้องกับโลกและสังคมที่เปลี่ยนไป วันนี้เราพูดกันถึงการปฏิรูปการศึกษา ก็ต้องถามต่อไปว่า เราได้ปรับรื้อฐานคิดพื้นฐานให้สอดคล้องกับสังคมหลังสมัยใหม่แล้วหรือยัง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้ตอบรับการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกไว้อย่างดีพอสมควร ซึ่งเราคงจะต้องศึกษา ศึกษา และทำความเข้าใจในปรัชญาและอุดมการณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ให้ชัดเจน แล้วปฏิรูปการศึกษา กระบวนการศึกษา และกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ใหม่ในสังคมหลังสมัยใหม่

กระบวนการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ทางด้านศิลปะและทัศนศิลป์ก็เช่นกัน จำเป็นจะต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง พัฒนาฐานคิดใหม่ พิจารณาความหลากหลาย พิจารณาศิลปกรรมศาสตร์ในเชิงบูรณาการ ศิลปะที่มีคน มีบริบทสังคมและวัฒนธรรม ศิลปะที่เป็นส่วนหนึ่งของศาสตร์ต่าง ๆ พิจารณาชุมชน ภูมิปัญญา ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ศิลปะที่เป็นทั้งเรื่องความดีงาม สันติสุขและจิตวิญญาณของมนุษย์ มองอดีต-ปัจจุบัน-อนาคต ตะวันตก-ตะวันออก ศาสตร์-ศิลป์ พัฒนากระบวนการเรียนรู้ใหม่ให้สอดคล้องกับฐานคิดใหม่ที่ก้าวหน้าขึ้น

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบการสอน : กรณีศึกษาครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษา ครั้งที่
มีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ

1. เพื่อศึกษารูปแบบการสอน หรือกระบวนการแบบทางการสอนของครูต้นแบบทางด้าน
ศิลปศึกษาจากองค์ประกอบด้านต่าง ๆ ได้แก่

- 1.1 ด้านแนวคิดในการสอน
- 1.2 ด้านวิธีสอน
- 1.3 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน
- 1.4 ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้
- 1.5 ด้านการวัดและประเมินผล

2. เพื่อจัดกลุ่มรูปแบบการสอนของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษา

โดยผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษา แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้ามีทั้งที่เป็นเอกสารและข้อมูลจากบุคคล การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์และการสังเกตการสอน จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อจัดกลุ่มรูปแบบการสอนของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษา

ข้อค้นพบจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า

รูปแบบการสอนของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษา จำนวน 10 คน มี 12 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบการสอนศิลปะปฏิบัติที่เน้นการบูรณาการการเรียนรู้ทางศิลปะแบบข้ามสัมผัส
2. รูปแบบการสอนที่เน้นการบูรณาการความคิดจากสมองสองซีก เพื่อสร้างสรรค์ผลงาน

ทัศนศิลป์

3. รูปแบบการสอนที่เน้นกระบวนการคิดสร้างสรรค์และการบูรณาการศิลปะ
4. รูปแบบการสอนที่เน้นกระบวนการคิดแบบสหวิทยาการเพื่อร่วมกันทำโครงการ
5. รูปแบบการสอนแบบสหวิทยาการที่เน้นการเรียนรู้ด้วยการค้นพบบนฐานของความเป็น

จริงตามสภาพแวดล้อม

6. รูปแบบการสอนแบบสหวิทยาการที่เน้นกระบวนการคิดแก้ปัญหาโดยยึดผู้เรียนเป็น

สำคัญ

7. รูปแบบการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่มแบบเพื่อนช่วยเพื่อน
8. รูปแบบการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่มแบบร่วมกันคิดและปฏิบัติงานอย่างสร้างสรรค์
9. รูปแบบการสอนกระบวนการกลุ่ม โดยใช้สื่อการเรียนรู้แบบฝึกทักษะทางศิลปะ และการ

จัดการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ธรรมชาติ

10. รูปแบบการสอนแบบทักษะปฏิบัติการและการจัดการเรียนรู้ที่เน้นวัสดุท้องถิ่น

11. รูปแบบการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานที่เน้นการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้
ท้องถิ่น และการพัฒนาภูมิปัญญา
12. รูปแบบการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญา
จากการสังเคราะห์รูปแบบการสอนทั้ง 12 รูปแบบ สามารถจัดกลุ่มรูปแบบการสอนได้

4 กลุ่ม คือ

- (1.) รูปแบบการสอนแบบบูรณาการศิลปะ
- (2.) รูปแบบการสอนสหวิทยาการ
- (3.) รูปแบบการสอนกระบวนการกลุ่มและการใช้สื่อการเรียนรู้
- (4.) รูปแบบการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสาน

ABSTRACT

The purposes of the research on "A Study of Teaching methodology: Master teachers in art education" are

1. to study the teaching methods of the 'master teachers art' by using the following factors:
 - 1.1 the viewpoint ideas of teaching methods
 - 1.2 the teaching methods
 - 1.3 the teaching activities
 - 1.4 the educational media
 - 1.5 the evaluation of teaching
2. to group the teaching methods of the master teacher in art education by using the research data on quality of art study from various sources; interviews, teaching observations etc.

The results of the research, based on 10 master teacher teachers, can be classified as 12 catagories:

1. Art teaching methods specified on the integration of transferred perceptions
2. Teaching methods specified on the integration of imaginations from brains to create visual arts
3. Teaching methods specified on creativity and art integration
4. The interdisciplinary teaching methods to fulfill the project
5. The interdisciplinary teaching methods to learning and finding the facts environmentally
6. The interdisciplinary teaching methods of problems solving of the child centered concept
7. Teaching methods of grouping in order to let the child help each other
8. Teaching methods of grouping to create and practice initiatively
9. Teaching methods of grouping to use education media as learning source to practice skills in art and learning from natural sources
10. Teaching methods of skills in managing to use local materials

11. Teaching methods of mixing local know – how specified on learning from local sources and developing the ability to learn
12. Teaching methods of mixing local know – hows in order to preserve knowledge

In conclusion, the 12 teaching methods can be grouped in 4 catagories :

- (1) Teaching methods in art integration
- (2) The interdisciplinary teaching methods
- (3) Teaching methods of grouping to use educational media
- (4) Teaching methods of mixing the local know – hows

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	สภาพปัญหา.....	1
	วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย.....	8
	ขอบเขตของการวิจัย.....	8
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
	ระเบียบวิธีการวิจัย.....	9
	คำนิยามศัพท์เฉพาะ.....	10
2	เอกสารและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง.....	11
	ข้อมูลโรงเรียนบ้านชาหย่างพัฒนา.....	11
	ข้อมูลครูต้นแบบ อาจารย์อุทัย มงคลสิน.....	28
	ข้อมูลโรงเรียนบ้านยางงาม.....	32
	ข้อมูลครูต้นแบบ อาจารย์มยุรี เชื้อหมอ.....	43
	ข้อมูลโรงเรียนบ้านทุ่งยั้งหัวฝายวิทยา.....	44
	ข้อมูลครูแห่งชาติและครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษา อาจารย์สวัสดิ์ เดชพระคุณ.....	53
	ข้อมูลโรงเรียนบ้านสำนักหว้า.....	56
	ข้อมูลครูต้นแบบ อาจารย์จันทพร นพศรี.....	68
	ข้อมูลโรงเรียนวัดนิลาราม.....	70
	ข้อมูลครูต้นแบบ อาจารย์วิญญา สุชาติ.....	78
	ข้อมูลโรงเรียนเดชะปัตตนิยานุกูล.....	94
	ข้อมูลครูต้นแบบ อาจารย์ศุภมา วัฒนสิน.....	96
	ข้อมูลโรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย 2.....	107
	ข้อมูลครูต้นแบบ อาจารย์ชูศิลป์ ศุภรสกุล.....	114
	ข้อมูลโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช.....	116
	ข้อมูลครูต้นแบบ อาจารย์ศรีอรุณ เกาสายะพันธ์.....	134
	ข้อมูลโรงเรียนดอนตาลวิทยา.....	151
	ข้อมูลครูต้นแบบ อาจารย์อนุชิต ศรีสุวรรณ.....	165
	ข้อมูลโรงเรียนมัธยมวัดสิงห์.....	166
	ข้อมูลครูต้นแบบ อาจารย์ปัญญา ทรงเสรี.....	176

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ) แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา.....	176
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาตามแนวทาง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542.....	191
แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะและพฤติกรรมของครูผู้สอนศิลปศึกษา ตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.....	194
แนวคิดเกี่ยวกับครูศิลปศึกษามิติใหม่.....	195
แนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	204
แนวคิดบูรณาการ.....	213
แนวคิดสหวิทยาการ.....	217
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	220
แหล่งข้อมูล.....	220
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	221
การสังเคราะห์และวิเคราะห์ข้อมูล.....	222
4 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดกลุ่มรูปแบบการสอนของครูต้นแบบ ทางด้านศิลปศึกษา.....	223
ข้อค้นพบจากการวิเคราะห์ข้อมูล.....	223
การสังเคราะห์รูปแบบการสอนของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษาในสังคม ไทย.....	244
5 บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	247
ข้อเสนอแนะ.....	252
บรรณานุกรม.....	254

บทที่ 1

สภาพปัญหา

กระแสโลกาภิวัตน์ส่งผลกระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตของมนุษย์อย่างต่อเนื่องและสั่นคลอนรากฐานความคิดแบบดั้งเดิมของทุกสังคมจนยากแก่การตั้งรับหรือปรับตัวให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนแปลงแบบก้าวกระโดดทำให้เกิดปัญหาใหม่ ๆ ตามมาทั้งปัญหาด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ปัญหาความยากจน ยาเสพติด แรงงานไร้ฝีมือ ปัญหาการศึกษา และปัญหาคุณภาพของพลเมือง ฯลฯ ซึ่งล้วนเป็นปัญหาที่สร้างความวุ่นวายให้พัวกระจายไปทั่วทุกมุมโลก

ปัญหาดังกล่าวเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาอุตสาหกรรมตามแนวทางของประเทศตะวันตก ก่อให้เกิดความเฟื่องฟูของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาวัตถุมากกว่าการมุ่งพัฒนาความเป็นมนุษย์เน้นการพัฒนาสังคมโดยใช้เศรษฐกิจเป็นตัวตั้งมากกว่าการใช้สติปัญญาเป็นตัวตั้ง ซึ่งผลพวงของการพัฒนาแบบนี้แม้จะก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าของวิทยาการและเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ทันสมัย แต่ก็ได้สร้างปัญหาช่องว่างระหว่างชนชั้นในสังคมให้ถากถางออกไปเรื่อย ๆ และส่งผลกระทบไปสู่ความล้มเหลวของการพัฒนาระบบต่าง ๆ ของสังคม ทำให้ระบบของสังคมโดยรวมขาดเสถียรภาพ และขาดความยืดหยุ่นในการรักษาเสถียรภาพท่ามกลางสภาพการเปลี่ยนแปลงที่มีพลวัตสูง

ประเวศ วะสี (2546 : 4) ได้ชี้ให้เห็นถึงวิกฤติการณ์ที่เกิดจากการพัฒนาสังคมโดยเน้นเศรษฐกิจเป็นตัวตั้งไว้ดังนี้

“เพื่อเศรษฐกิจมนุษย์สามารถกระทำการรุนแรงใด ๆ ก็ได้ เช่น ก่อสงครามเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจ หรือพยายามรุกรานเข้าไปแย่งชิงทรัพยากร เช่น น้ำมันในประเทศอื่น ความเติบโตทางเศรษฐกิจจึงมีข้อจำกัด และนำไปสู่ปัญหาทางสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรงได้ ตรงกันข้ามกับความเติบโตทางปัญญาซึ่งไม่มีข้อจำกัดยิ่งเติบโตยิ่งดี และนำไปสู่ความเจริญโดยรอบด้านอย่างสมดุล เช่น แก้อาการยากจน และปัญหาอื่น ๆ ได้ แม้ทำให้ถึงที่สุดแห่งทุกข์ ทุกข์แก้ได้ด้วยปัญญา แต่แก้ไม่ได้ด้วยการกระตุ้นให้อยากมากขึ้นด้วยการคิดแต่การเติบโตทางเศรษฐกิจนอกบริบทของปัญญา ในความเติบโตทางปัญญาไม่ใช่ไม่มีการพัฒนาเศรษฐกิจ แต่เป็นเศรษฐกิจที่ปัญญาเป็นตัวตั้ง ถ้าประเทศยังใช้การเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นตัวตั้งอีกต่อไปแล้วไซ้ จะไม่พ้นจากความเดือดร้อนและความเสื่อมเสียทางศีลธรรมอีกนานาประการ อนาคตของประเทศอยู่ที่การเติบโตทางปัญญาไม่ใช่การเติบโตทางเศรษฐกิจ...”

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงความล้มเหลวของชาติตะวันตกที่มุ่งพัฒนาประเทศด้วยระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ว่า

“โดยสรุปตะวันตกล่มสลายทางศีลธรรม จึงนับว่าเป็นผู้เจริญมิได้ มีแต่ความเจริญทางวัตถุ คนฝรั่งที่จิตใจสูงก็มี แต่กระแสนการพัฒนาแบบทุนนิยมได้สร้างโครงสร้างที่โหดร้ายทารุณ ทำลายอุดมคติที่ตะวันตกเคยเชิดชู เช่น ประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน มนุษยธรรม...”

ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมได้เจริญเติบโตมาช่วงระยะเวลาหนึ่ง และแพร่กระจายไปสู่ นานาประเทศทั่วโลกอย่างรวดเร็ว เป็นระบบที่ก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในวิทยาการด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเจริญทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีคุณูปการต่อโลกเป็นอย่างมากมาจนกระทั่งทุกวันนี้ แต่ภายใต้โฉมหน้าของความเจริญทางวัตถุนั้น ก็เกิดปัญหาต่าง ๆ ที่สลับซับซ้อนตามมาอย่างมากมาย ทำให้ระบบต่าง ๆ ของสังคมขาดเสถียรภาพ

ระบบการศึกษาก็เป็นอีกส่วนหนึ่งของสังคมที่มีอาจจะหลีกเลี่ยงการครอบงำของการพัฒนาอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นกระแสหลักของการพัฒนาประเทศในช่วงเวลาที่ผ่านมาได้ มองย้อนกลับไปในอดีตจะพบว่าระบบการศึกษาของประเทศกำลังพัฒนาและด้อยพัฒนาทั้งหลายมักมุ่งพัฒนาประชากรของชาติไปรองรับการเจริญเติบโตของการพัฒนาระบบอุตสาหกรรม หลักสูตรและระบบการเรียนการสอนมักถูกกำหนดขึ้นตามความต้องการของตลาดแรงงานเป็นประเด็นหลัก เป็นหลักสูตรที่เอื้อต่อการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม แต่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาจิตวิญญาณของมนุษย์ ละเลยศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ละเลยภูมิปัญญาพื้นถิ่นและวิถีการดำรงอยู่ของชุมชน วัฒนธรรมชุมชนอันเป็นรากหญ้าของสังคม ความภาคภูมิใจและความมั่นใจในวัฒนธรรมของชุมชน หรือท้องถิ่นไม่เอื้อต่อการเกิดอัตลักษณ์ เพราะการพัฒนาคนมุ่งสร้างคนให้มีความชำนาญเฉพาะด้าน เป็นระบบการพัฒนาแบบแยกส่วน ขาดความหลากหลาย ขาดการบูรณาการ ขาดแนวคิดเชิงสหวิทยาการ ขาดการสร้างความเข้าใจเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคม สภาพแวดล้อม และบริบทต่าง ๆ ที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตามสภาพความเป็นจริงของสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเป็นพลวัต

การพัฒนาระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมในประเทศอุตสาหกรรมพยายามที่จะใช้ระบบการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสังคมและอำนาจของรัฐ ซึ่งต่อมาก่อให้เกิดปัญหาในระบบต่าง ๆ ของสังคมอย่างมากมายตามมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศด้อยพัฒนาที่ต้องการจะเติบโตเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ทั้งหลาย ซึ่งยังขาดวิสัยทัศน์และกระบวนทัศน์ในการมองและบริหารจัดการกับสภาพสังคมใหม่ที่ซับซ้อนและเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็ว เพราะระบบการศึกษาของสังคมยังล้าหลังไม่อาจสร้างคนให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เกิดขึ้นได้ ประเทศที่พัฒนาแล้ว มักจะมีวิธีการพัฒนาระบบอุตสาหกรรมแบบรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ซึ่งรูปการณแบบนี้แตกต่างจากการพัฒนาของประเทศกำลังพัฒนาและด้อยพัฒนาอื่น ๆ ซึ่งมักจะตกเป็นเหยื่อของการพัฒนาอุตสาหกรรม

จรัส สุวรรณเวลา และคณะ (2534 : 23) ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการพัฒนาระบบ
อุตสาหกรรมของประเทศที่พัฒนาแล้วว่า

“น่าสังเกตว่าในการพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศญี่ปุ่น ได้ยึดหลักหลายประการที่ต่างจาก
ของเราในปัจจุบัน ในระยะแรกญี่ปุ่นมุ่งพัฒนา อุตสาหกรรมเพื่อสนองตลาดภายในประเทศ
เป็นการส่งเสริมการกินอยู่ของคนภายในประเทศให้ดีขึ้นด้วย และมีตลาดที่ไม่ต้องแข่งขัน
มากนัก ญี่ปุ่นยังเน้นการพัฒนาโดยลอกแบบในระยะแรกก่อน แล้วค่อย ๆ ดัดแปลงทีละส่วน
จนในที่สุดดัดแปลงทั้งหมดซึ่งเท่ากับการประดิษฐ์คิดค้นขึ้นใหม่ การลงทุนก็หวังพึ่งทุนภายใน
ประเทศไม่ได้ระดมจากต่างประเทศ ซึ่งการที่ต้องระดมทุนจากภายนอกประเทศทำให้ไม่
สามารถวางรูปแบบการพัฒนาตามที่ต้องการได้ ที่สำคัญที่สุดญี่ปุ่นมุ่งการพึ่งตนเองทาง
วิชาการตั้งแต่ต้น พยายามไม่นำเทคโนโลยีสำเร็จรูปที่ไม่สร้างความสามารถของคนญี่ปุ่นเอง
แต่ใช้การวิจัยนำหน้าเพื่อสร้างความเข้าใจพื้นฐาน ไปจนถึงความสามารถที่จะดัดแปลงไป
เป็นขั้นตอน จนนำหน้าได้ในที่สุด หากมองในระยะยาวจะเห็นได้ว่า การพัฒนาอุตสาหกรรม
ในประเทศด้อยพัฒนาคงจะประสบปัญหาอีกมากและคงต้องอาศัยการพัฒนาวิชาการและ
นักวิชาการพร้อมกันไป”

การพัฒนาระบบการศึกษาอันเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญของทุกสังคม จึงเป็นเรื่อง
สำคัญมาก เพราะหากระบบการศึกษาไม่สามารถพัฒนามนุษย์ให้มีวิสัยทัศน์และกระบวนทัศน์ใหม่
ได้แล้ว นอกจากจะไม่สามารถช่วยให้มนุษย์ดำรงอยู่และปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตตามสภาพ
การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้แล้ว ยังไม่สามารถเป็นที่พึ่งหรือเป็นความหวังของสังคมในด้านการ
พัฒนาสังคมและประเทศให้รอดพ้นจากวิกฤติที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของระบบสังคมโลกได้อีก
ด้วย

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น จึงก่อให้เกิดกระแสการปฏิรูปสังคมในระดับโครงสร้าง เพื่อให้มี
ความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกสมัยใหม่และหลังสมัยใหม่ โดยการปฏิรูปไปพร้อม ๆ กัน
ทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิรูป
ระบบการศึกษาซึ่งเป็นระบบโครงสร้างพื้นฐานของสังคม ซึ่งนับว่ามีความสำคัญและจำเป็นจะต้องมี
การปฏิรูปอย่างเร่งด่วน สังคมไทยก็เช่นกัน การปฏิรูปการศึกษาของสังคมไทยก็ยังเป็นเรื่องที่
นักการศึกษาและผู้รู้ต่างถกเถียงกันมากในปัจจุบัน เพราะระบบการศึกษาของสังคมไทยก็ประสบ
ปัญหาที่ซับซ้อนจะต้องเร่งแก้ไขและพัฒนาอีกมาก และการแก้ไขพัฒนาจะต้องดำเนินไปอย่างเข้าใจ
และจริงใจสามารถสร้างดุลยภาพระหว่างสังคมไทยและการเปลี่ยนแปลงไปของระบบสังคมโลกใน
ปัจจุบันได้อย่างกลมกลืน สามารถสร้างคุณภาพของพลเมืองของประเทศให้รู้เท่าทันสภาวะของการ
เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ จึงต้องมีการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ของสังคมขึ้น เพื่อเป็นแนวทางที่
จะใช้ในการพัฒนาคุณภาพของพลเมืองให้ได้มาตรฐานตามที่กำหนดไว้

เกี่ยวกับเรื่องมาตรฐานการศึกษาของพลเมืองไทยนี้ คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542 : 3) ได้ให้คำนิยามของมาตรฐานของการศึกษาไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบันว่า

“มาตรฐานการศึกษา หมายความว่า ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะคุณภาพที่พึงประสงค์ และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง และเพื่อใช้เป็นหลักการในการเทียบเคียงสำหรับส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกัน คุณภาพทางการศึกษา”

ซึ่งข้อความดังกล่าวทำให้เห็นถึงเจตนารมณ์ในการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาให้มีความเข้มข้น และเป็นรูปธรรมมากขึ้น

คุณภาพที่พึงประสงค์ของระบบการศึกษา จะต้องสร้างผู้เรียนให้มีความเฉลียวฉลาด มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีคุณธรรม มีความสุภาพ และตรงต่อเวลา นอกจากนี้ยังต้องสร้างให้ผู้เรียนเป็น คนที่มีความคิดสร้างสรรค์ มีจินตนาการ รู้จักเชื่อมโยงหรือบูรณาการสิ่งต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาตนเองและสังคมได้

การศึกษาทางด้านศิลปกรรมก็เช่นกัน ที่ควรจะต้องเน้นการพัฒนาทั้งศาสตร์และศิลป์ควบคู่กันไป โดยเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีสติปัญญาและองค์ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ การรู้จักแก้ปัญหาทางการสร้างสรรค์ศิลปกรรมด้วยตนเองโดยใช้สติปัญญา และองค์ความรู้ทางด้านวิชาการเป็นพื้นฐาน

การศึกษาทางด้านศิลปกรรมจะต้องสอดคล้องกับสภาพการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า “การศึกษาคือชีวิต” ศิลปกรรมไม่อาจแยกออกจากวิถีการดำรงชีวิตของมนุษย์ได้ การศึกษาศิลปกรรมในระดับต่าง ๆ จึงจำเป็นจะต้องให้ผู้เรียนเรียนรู้ศิลปกรรมในบริบทของสภาพแวดล้อมในลักษณะของการเชื่อมโยงบูรณาการ ดังนั้นการศึกษาทางด้านศิลปกรรมจึงไม่สามารถตัดขาดจากวัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อในท้องถิ่นได้

สังคมไทยแต่ดั้งเดิมเป็นสังคมแบบพึ่งพาอาศัย เป็นสังคมที่ผู้มีอำนาจทางการเมืองการปกครองเป็นผู้กำหนดทิศทางของสังคมเพื่อการถ่ายทอดวัฒนธรรมการศึกษาและการสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมก็เป็นไปตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวด้วย เท่าที่ผ่านมามีการศึกษาไม่ว่าจะมีวัตถุประสงค์เพื่อการถ่ายทอดวัฒนธรรม เพื่อสร้างคนป้อนเข้าสู่ระบบราชการหรือเพื่อสร้างคนเข้าสู่ระบบอุตสาหกรรม ล้วนส่งผลให้เกิดปัญหาระยะยาวทั้งสิ้น ทั้งนี้เพราะการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้างต้น มิได้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาความเข้มแข็งของภูมิปัญญา ปัจจุบันกระแสขององค์ความรู้และวัฒนธรรมตะวันตกที่ไหลบ่าเข้ามาในสังคมไทยอย่างรวดเร็ว ซึ่งสังคมไทยก็ขาดรับองค์ความรู้จากตะวันตกเข้าไว้อย่างขาดการวิเคราะห์ใคร่ครวญว่าเหมาะสมกับสภาพสังคมไทยหรือไม่ ทำให้การพัฒนาภูมิปัญญาพื้นถิ่นของคนไทยขาดความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากกรณีของสมุนไพร

อันเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยที่กำลังถูกละเลย ยาแผนปัจจุบันมีบทบาทกับสังคมไทยมากกว่า ทั้งนี้เป็นเพราะคนไทยขาดความเชื่อมั่นในภูมิปัญญาของคนไทยด้วยกันเอง

เราไม่อาจปฏิเสธได้ว่า ความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ ได้ช่วยให้เกิดการแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพได้ในระดับหนึ่ง แต่ในอีกด้านหนึ่งความเจริญเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดแนวคิดและทัศนคติที่ผิดพลาดหลงใหลความเจริญสมัยใหม่ว่าเป็นหนทางในการแก้ปัญหาที่ดีที่สุดเพียงหนทางเดียว จนทำให้ละเลยความสำคัญของภูมิปัญญาไทย

การเรียนการสอนทางด้านศิลปกรรมก็เช่นกัน เราชนรับทฤษฎี แนวคิด ตลอดจนองค์ความรู้ทางด้านศิลปะจากตะวันตก ซึ่งเป็นศิลปะในกระแสสากลเข้ามาอย่างมากมาย จริงอยู่ที่ การศึกษาศิลปะในกระแสสากลนั้นมีประโยชน์และเป็นสิ่งที่สังคมไทยเรามีอาจปฏิเสธได้ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าเราจะละเลยวิถีแห่งความเป็นไทยหรือละเลยการบูรณาการเพื่อสร้างดุลยภาพระหว่าง ภูมิปัญญาจากตะวันตกและภูมิปัญญาไทยในลักษณะที่เป็นสากล เป็นพหุปัญญา เป็นสหวิทยาการ เพราะการสอนให้ผู้เรียนเข้าใจและรู้จักเชื่อมโยงบูรณาการ ถือเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนจะละเลยไม่ได้ ดังแนวคิดของ สุภาพรณี มั่นเกตุวิทย์ (2544 :1) ที่ว่า

“ในการดำรงชีวิตที่แท้จริง มนุษย์ไม่สามารถจะแยกเป็นวิชา เป็นส่วนหรือเป็นตอนได้ การเรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ จึงมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน แม้ว่าการศึกษาระดับต่าง ๆ จะจำแนกแยกเป็นวิชาก็ตาม เป็นหน้าที่ของผู้สอนที่จะต้องทำความเข้าใจ และวางแผนหรือแนวทางที่จะให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกันหรือเรียกว่า “บูรณาการ”

ในเรื่องการเรียนการสอนศิลปะหรือการเรียนวิชาศิลปศึกษา (Art Education) นี้ วิรุณ ตั้งเจริญ (2546 : 30) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มของการเรียนวิชาศิลปศึกษาที่จะเปลี่ยนแปลงไปสู่การบูรณาการศิลปะ ดังนี้

“เมื่อเรากล่าวถึง “ศิลปศึกษา” (Art Education) เป็นการศึกษากระบวนการเรียนการสอน (methodology) จิตวิทยาการศึกษา การวัดผลและประเมินผล เพื่อนำศิลปะไปถ่ายทอดหรือ สืบทอดในระบบการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาในระดับพื้นฐาน ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ซึ่งความจริงแล้ว คำว่า “ศิลปะ” หรือ “Art” ควรจะครอบคลุมถึง ดนตรี ศิลปะการแสดง นาฏศิลป์ด้วย แต่ผู้คนทางทัศนศิลป์ทั้งตะวันตกและไทยก็เป็นผู้ยึดครองคำมากเกินไป ขณะนี้เราเริ่มทำความเข้าใจกันมากขึ้นว่า ถ้ากล่าวถึงคำว่า “ศิลปะ” ควรจะเป็นคำที่กว้างและครอบคลุมศิลปะหลากหลายแขนง มิใช่เพียงทัศนศิลป์เท่านั้น หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ 2542) ก็กำหนดให้สาระศิลปะครอบคลุมถึงทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์ (ศิลปะการแสดง) เช่นกัน

นอกจากนั้นแล้ว คำว่า “ศิลปศึกษา” และ “Art Education” เริ่มปรับตัวไปสู่ “พหุศิลปศึกษา” และ “Arts Education” มีคำว่า “พหุ” และคำว่า “Art” ต้องเติม “s” เพื่อบ่งชี้ว่า ศิลปะที่ครอบ

คลุมหลายอย่าง เป็นพหุพจน์บูรณาการกับศิลปะด้านต่าง ๆ รวมถึงการบูรณาการกับศาสตร์อื่น ๆ ในลักษณะสหวิทยาการ (interdisciplinary) อีกด้วย เป็นกระแสใหม่ที่สอดคล้องกับกระแสสากลและการปฏิรูปการศึกษาไทย...”

จากความคิดเห็นข้างต้นอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การสร้างดุลยภาพของระบบการศึกษาของสังคมไทยในยุคปฏิรูปการศึกษา มีแนวโน้มที่จะต้องสร้างความคิดรวบยอดให้มนุษย์ เกิดความเข้าใจองค์ประกอบต่าง ๆ ของระบบที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันในลักษณะของการบูรณาการ ไม่แยกส่วน เพราะดุลยภาพของระบบการศึกษาไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในศาสตร์ทางด้านศิลปกรรม ศิลปศึกษา หรือศาสตร์สาขาอื่น ๆ อย่างเท่าทันศาสตร์นั้น ไม่อาจเกิดขึ้นได้ ถ้ามนุษย์ไม่สามารถเข้าใจศาสตร์นั้น ๆ ท่ามกลางบริบทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในลักษณะของการเชื่อมโยงบูรณาการหรือสหวิทยาการได้ในลักษณะของความเข้าใจในองค์รวม

ในขณะที่กระบวนการทางด้านการศึกษาในกระแสการปฏิรูปการศึกษามีความก้าวหน้าเป็นอย่างมาก เพราะถือว่าการศึกษาคือ “หัวใจสำคัญของสังคม” แต่ระบบการศึกษาของไทยยังคงล้าหลัง และติดขัดอยู่กับทฤษฎีตะวันตกที่ขาดการพัฒนาแบบแยกส่วนของระบบอุตสาหกรรมดั้งเดิม ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาในการพัฒนาระบบการเรียนการสอนศิลปะและศิลปศึกษาในสังคมไทยอย่างมากมายดังจะเห็นได้จากการที่คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 3) ได้ประมวลปัญหาทางด้านศิลปะวัฒนธรรมที่เน้นกระบวนการศึกษาทางด้านศิลปะและการสร้างสรรค์ศิลปะในสังคมไทยไว้ดังนี้

- “1. เราแยกกระบวนการคิด กระบวนการสร้างสรรค์ และกระบวนการบริหารจัดการระหว่างศิลปะในสาขาต่าง ๆ ขาดความสัมพันธ์ในบริบทศิลปะ (Art Context) และพลังของศิลปะโดยองค์รวมไม่ว่าจะเป็นทัศนศิลป์ ดนตรี ศิลปะการแสดง
2. เราแยกศิลปะออกเป็นอิสระจากบริบทสังคม (Social Context) ทำให้กระบวนการคิด กระบวนการสร้างสรรค์ และกระบวนการบริหารจัดการ ขาดคุณภาพและประสิทธิภาพในเชิงบูรณาการ
3. เราแยกศิลปะของศิลปินออกจากศิลปศึกษา และในกระบวนการเรียนการสอนของศิลปศึกษาในระบบโรงเรียนก็แยกสาขาต่าง ๆ ออกจากกันอย่างโดดเดี่ยวไม่ว่าจะเป็นทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์ ทำให้ระบบการศึกษาทางด้านศิลปะขาดการเชื่อมโยงในเชิงสหวิทยาการ
4. หลักสูตรการศึกษาทางด้านศิลปะ ทั้งทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์ เป็นหลักสูตรแบบรักษามารยาทไม่ได้ความจริงใจและเห็นคุณค่าของศิลปะ ว่ามีความสำคัญยิ่งในการพัฒนาสมาชิกในสังคมทุกคนให้เกิด

สภาพเช่นนี้ เกิดจากปัญหาหลายอย่างของระบบการศึกษาไทยที่ยังอ่อนล้า ต้องการการพัฒนาให้มีความเข้มแข็งขึ้น และปัญหาที่สำคัญที่สุดก็คือ ปัญหาครูผู้สอนขาดคุณภาพ เพราะคุณภาพของตัวครูผู้สอนถือเป็นตัวแปรสำคัญยิ่งที่จะส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้ม

เหลวในการพัฒนาคุณภาพของการศึกษาในองค์กรรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาคุณภาพของการศึกษาท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว เช่นปัจจุบันนี้"

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 4) กล่าวถึงพระโอวาทของ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ที่ทรงประทานพระโอวาท แก่ครูแห่งชาติและครูต้นแบบ ซึ่งก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนที่มีคุณภาพ โดยทรงให้พระโอวาทไว้ดังนี้

"...การศึกษาถือเป็นรากฐานสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ เพราะการที่ทุกคนจะเติบโตเป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจได้ ย่อมต้องอาศัยการศึกษาเรียนรู้ของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปตามความจริงและเทคโนโลยีและการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมข้อมูลข่าวสารที่เชื่อมโยงถึงกันได้ได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นหน้าที่ของครูที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ การค้นคว้าหาวิธีการจัดการศึกษาเรียนรู้ให้เหมาะสมสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงนั้นอยู่เสมอ เพื่อให้ศิษย์ทุกคนถึงพร้อมด้วยคุณสมบัติประเสริฐ 3 ประการ คือ เป็นคนดี มีความรู้ ความสามารถ และดำรงตนอยู่ได้อย่างมีความสุข อันเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะเกื้อกูลให้เกิดความมั่นคงไพบูรณ์แก่ชาติบ้านเมือง..."

พระโอวาทย้ำให้เห็นความสำคัญของครูผู้สอนที่มีคุณภาพที่จะส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและพัฒนาชาติบ้านเมืองได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งในสังคมไทยของเรายังมีครูที่ทุ่มเท กำลังกาย กำลังใจ และกำลังสติปัญญาอย่างจริงจัง เพื่อสอน เพื่อสร้างสรรค์ และพัฒนาองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ แก่เด็กและเยาวชนไทยของเราจน เป็นที่ยอมรับของสังคมว่าเป็นครูที่มีคุณภาพเป็นครูต้นแบบของสังคม ซึ่งรวมไปถึงครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษา ที่กระจายอยู่ตามท้องถิ่นต่าง ๆ ของสังคมไทยด้วย

บทบาทของครูต้นแบบได้มีส่วนกระตุ้นให้ครูทั่วประเทศมีความตื่นตัว ในการพัฒนาคุณภาพการสอนของตนเองมากขึ้น ครูต้นแบบได้ศึกษาค้นคว้าวิจัยนวัตกรรมการเรียนรู้ของตน และยังได้เผยแพร่ความรู้สู่ครูเครือข่าย หรือเพื่อนครูออกไปอีกอย่างกว้างขวาง ก่อให้เกิดแกนนำในการปฏิรูปการเรียนรู้ตามท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วประเทศ

จากสภาพปัญหาของระบบการศึกษาของสังคมไทยที่เกิดขึ้นและจากความสำคัญของครูต้นแบบ ผู้ซึ่งมีศักยภาพในการสอนและมีบทบาทสำคัญเป็นแกนนำในการปฏิรูปการศึกษาของสังคมไทยจนได้รับการยอมรับจากชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ ทำให้คณะผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษารูปแบบการสอนของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษา ซึ่งรูปแบบการสอนในงานวิจัยเล่มนี้ หมายถึงกระบวนการของการสอน (Teaching Methodology) อันประกอบไปด้วย แนวคิดในการสอน วิธีการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อประกอบการสอน และการประเมินผล เพื่อให้ทราบถึงรูปแบบการสอน (Teaching Methodology) ของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษาตามท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อจัด

กลุ่มตามรูปแบบการสอน เพื่อการพัฒนาและการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการสอนทางด้านศิลปศึกษา จากการประมวลองค์ความรู้ที่ได้ศึกษาค้นคว้า ในบริบทของความเป็นสากล การปฏิรูปการศึกษาของสังคม และจากภูมิปัญญาของคนไทยที่สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอนศิลปศึกษาของสังคมไทยในปัจจุบันได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการสอนของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษาด้านต่าง ๆ ได้แก่
 - 1.1 ด้านแนวคิดในการสอน
 - 1.2 ด้านวิธีสอน
 - 1.3 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน
 - 1.4 ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้
 - 1.5 ด้านการวัดและประเมินผล
2. เพื่อจัดกลุ่มรูปแบบการสอนของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ ครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษาจากทั่วประเทศ จำนวน 10 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ภาคเหนือ

1. อาจารย์มยุรี เชื้อหมอ โรงเรียนบ้านยางขาม ตำบลห้วยยางขาม อำเภอจุน จังหวัดพะเยา เป็นครูผู้สอนคณิต/ศิลป์/กพอ. ระดับประถมศึกษา
2. อาจารย์อุทัย มงคลสิน โรงเรียนบ้านข่าแห่งพัฒนา อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เป็นครูผู้สอน สปช./ศิลป์/คณิต/งานเกษตร ระดับประถมศึกษา
3. อาจารย์สวัสดิ์ เดชพระคุณ โรงเรียนอนุบาลทุ่งยั้งผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย เป็นครูผู้สอนศิลปศึกษาและดนตรี ระดับประถมศึกษา

ภาคกลาง

1. อาจารย์ปัญญา ทรงเสรี โรงเรียนมัธยมวัดสิงห์ อำเภอมองทอง จังหวัดกรุงเทพฯ เป็นครูผู้สอนศิลปศึกษา-ทัศนศิลป์ ระดับมัธยมศึกษา

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1. อาจารย์ศรีอรุณ เกาสายะพันธ์ โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เป็นครูผู้สอนงานผลิตภัณฑ์จักววัสดุท้องถิ่น ระดับมัธยมศึกษา
2. อาจารย์อนุชิต ศรีสุวรรณ โรงเรียนดอนตาลวิทยา อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร เป็นครูผู้สอนศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษา

ภาคใต้

1. อาจารย์จันทพร นพศรี โรงเรียนบ้านสำนักหว้า อำเภอสะเตา จังหวัดยะลา เป็นครูผู้สอนทุกกลุ่มประสบการณ์ ระดับประถมศึกษา
2. อาจารย์ชูศิลป์ ศรีสุภกรสกุล โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย 2 อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เป็นครูผู้สอนศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษา
3. อาจารย์ทมล วัฒนสิน โรงเรียนเดชะปัตตยานุกูล ตำบลสะบารัง อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี เป็นครูผู้สอนศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษา
4. อาจารย์วิญญา สุชาติ โรงเรียนวัดนิลาราม ตำบลบ้านยาง อำเภอคีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นครูผู้สอนศิลปศึกษา ระดับประถมศึกษา

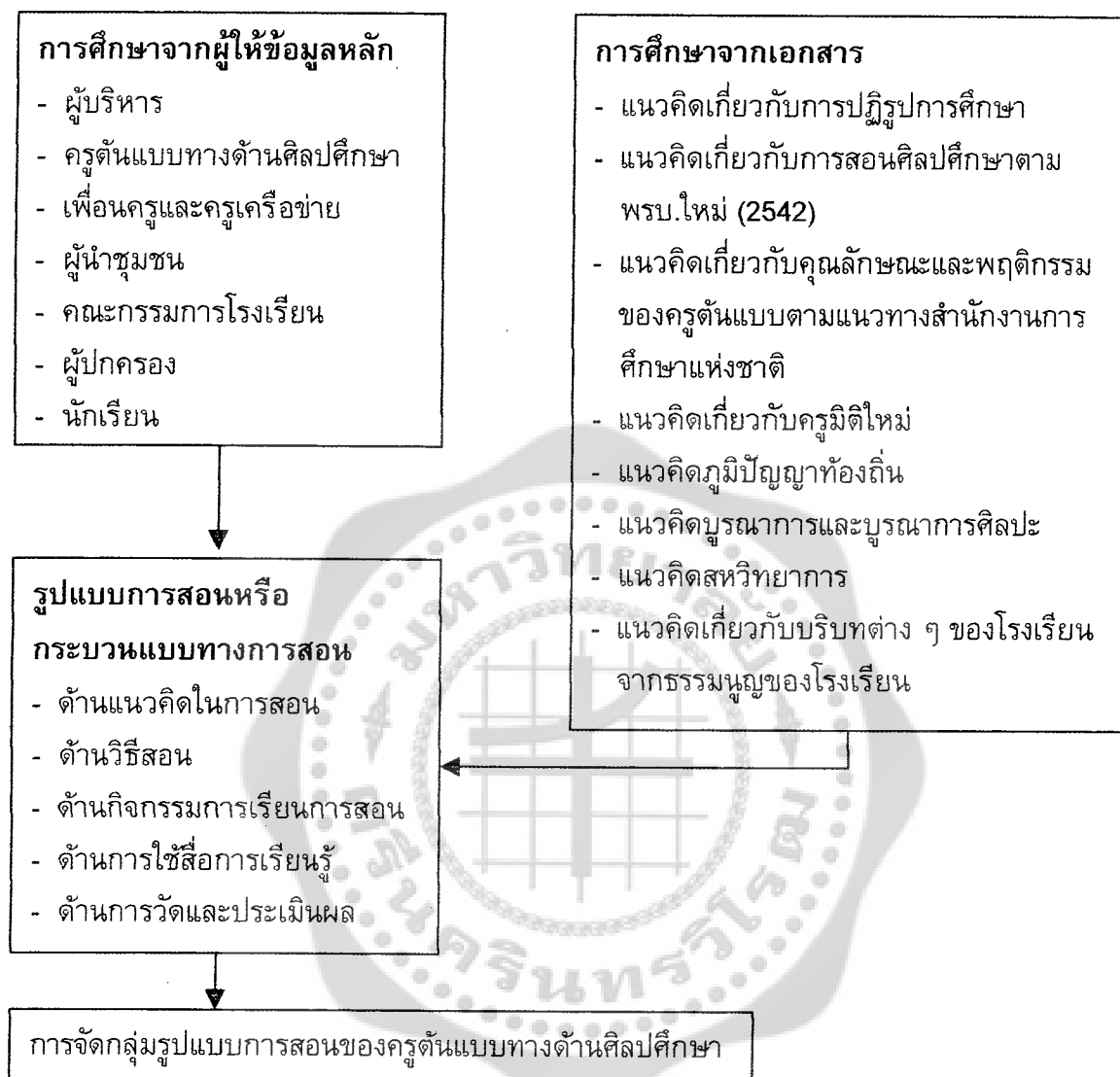
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงรูปแบบการสอนหรือกระบวนการแบบทางการสอน อันประกอบไปด้วยแนวคิดในการสอน วิธีการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียนรู้ ตลอดจนแนวทางการวัดและประเมินผลของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษา
2. ทำให้ทราบถึงรูปแบบการสอนของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษาและสามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อจัดกลุ่มรูปแบบการสอนได้
3. ผลของการศึกษาจะเป็นความรู้พื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการสอนศิลปศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพสังคมไทยในแต่ละท้องถิ่น และสอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้และการปฏิรูปการศึกษาในสังคมไทย

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษารูปแบบการสอนหรือกระบวนการแบบทางการสอนของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษาด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านแนวคิดในการสอน ด้านวิธีการสอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ ตลอดจนแนวทางการวัดและประเมินผล เพื่อเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อจัดกลุ่มรูปแบบการสอน โดยใช้เทคนิคการสังเกต การสัมภาษณ์ การบันทึกเทป การถ่ายภาพการสอน เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล จากนั้นนำเสนอผลงานวิจัยหรือกรอบแนวคิดของโครงการวิจัย

โครงการนี้ได้วางกรอบแนวคิดของการศึกษาเพื่อจัดกลุ่มรูปแบบการสอนของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษาไว้ดังนี้

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. รูปแบบการสอนในรายงานวิจัยฉบับนี้ หมายถึง กระบวนการแบบทางการสอน (Teaching Methodology) อันประกอบไปด้วย แนวคิดในการสอน วิธีการสอน กิจกรรมการเรียนรู้การสอน การใช้สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษา

2. ครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษา หมายถึง ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาที่ได้รับการยกย่องเชิดชู และประกาศเกียรติคุณให้เป็นครูต้นแบบ เนื่องจากเป็นผู้ที่สามารถจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาองค์ความรู้ และกระบวนการเรียนรู้ตามความสนใจของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยในงานวิจัยครั้งนี้เน้นที่จะศึกษาครูต้นแบบทางศิลปศึกษาที่สอนทางด้านทัศนศิลป์

บทที่ 2

เอกสารและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง การศึกษารูปแบบการสอน : กรณีศึกษาครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษา
ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมเอกสารและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับเนื้อหา ดังนี้

1. เอกสารข้อมูลของโรงเรียนและชุมชนที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการสอนของครูต้นแบบ
ทางด้านศิลปศึกษา
2. เอกสารเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา รวมถึงแนวคิดและกระบวนการสอนของครูต้น
แบบทางด้านศิลปศึกษาทุกคน
3. แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา
4. แนวคิดเกี่ยวกับการสอนศิลปศึกษาตามแนวทาง พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ.2542
5. แนวคิดบูรณาการและบูรณาการศิลปะ
6. แนวคิดสหวิทยาการ
7. แนวคิดเกี่ยวกับครูศิลปศึกษามิติใหม่
8. แนวคิดเกี่ยวกับมาตรฐานการสอนของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษาตามแนวทางของ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

ข้อมูลโรงเรียนบ้านชาแห่งพัฒนา

บทบาทของโครงการพัฒนาโดยดุษฎี ที่มีต่อโรงเรียนบ้านชาแห่งพัฒนา

โรงเรียนบ้านชาแห่งพัฒนาเป็นโรงเรียนที่โครงการพัฒนาโดยดุษฎี เลือกให้เป็น
โรงเรียนนำร่องในการจัดการเรียนการสอน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่ง
เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีคุณพารณ อิศรเสนา ณ อยุธยา เป็นที่ปรึกษาและให้การสนับสนุนใน
ด้านต่าง ๆ ในขั้นแรกท่านได้แนะนำให้รู้จักอาจารย์อุทัย และอาจารย์พนอ มงคลสิน จากโรงเรียน
บ้านโป่ง กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย ซึ่งอาจารย์อุทัย มงคลสิน เป็นครูต้นแบบ โครงการ
พัฒนาโดยดุษฎี ได้พาคณะครูโรงเรียนบ้านชาแห่งพัฒนา ไปศึกษาดูงานที่โรงเรียนบ้านโป่งใน
เดือนมกราคม 2545 หลังจากนั้นจึงได้จัดอบรมคณะครูโรงเรียนบ้านชาแห่งพัฒนาในเดือนเมษายน
2545 พร้อมกันนี้ทางโครงการฯ ได้เริ่มปรับปรุงอาคารต่าง ๆ ของโรงเรียนบ้านชาแห่งพัฒนา อาทิ
เช่น ได้สร้างห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องพัสดุ และปรับปรุงบ้านพักครูหลังเก่า ห้องครัว และ
ห้องเก็บของต่อมาจึงได้ขอโอนอาจารย์อุทัย และอาจารย์พนอ มงคลสิน จากโรงเรียนบ้านโป่งมายัง
โรงเรียนบ้านชาแห่งพัฒนา ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 พร้อมกันนี้ได้จ้างครูเพิ่มอีก 2 คน
คือ นางสาววันวิสาข์ สาขา และนางสาวสงวนจิต อุดร ต่อมาด้วยความกรุณาของ คุณพารณ
อิสรเสนา ณ อยุธยา ท่านได้ขอบริจาคคอมพิวเตอร์จากบริษัทปูนซีเมนต์ไทย (มหาชน) จำกัด ให้อีก
10 เครื่อง พร้อมติดตั้ง Internet ด้วยโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น ปัจจุบันในเวลากลางวัน

นักเรียนโรงเรียนบ้านขาหย่างพัฒนาได้เรียนคอมพิวเตอร์แล้ว โดยครูอัตราจ้างที่โครงการฯ จ้างเป็นผู้สอนให้ ส่วนในเวลาเย็นและเสาร์ อาทิตย์ ได้เปิดโอกาสให้ชุมชนบ้านขาหย่างมาเรียนได้

อาจารย์อุทัย มงคลสิน ได้วางแผนการสอนนักเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยท่านเองรับผิดชอบวิชา สปช. ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และให้อาจารย์พนอ มงคลสิน สอนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยมีคณะครูโรงเรียนบ้านขาหย่างร่วมสอนในแต่ละชั้นไปด้วย จึงคาดว่าอีก 3 ปีต่อไป นักเรียนทั้งโรงเรียนจะได้รับการสอนแบบนักเรียนเป็นศูนย์กลางได้อย่างครบถ้วน และสามารถเป็นต้นแบบให้แก่โรงเรียนอื่น ๆ อีก 7 โรงเรียนภายใต้การดูแลของโครงการพัฒนาออยดุงฯ

ชื่อโรงเรียน

บ้านขาหย่างพัฒนา

เลขที่ - หมู่ที่ 5 ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

ประวัติโรงเรียน

โรงเรียนบ้านขาหย่างพัฒนา เดิมชื่อโรงเรียนบ้านโกเซนท์ เริ่มเปิดทำการสอนเมื่อปี พ.ศ.2514 โดยการควบคุมของมูลนิธิ ลาหู่แบบติสต์ จัดการศึกษาตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยมีครูจ้างสอนของมูลนิธิจำนวน 4 อัตรา โดยเงินงบประมาณของมูลนิธิลาหู่แบบติสต์ ต่อมาปี พ.ศ.2523 ทางจังหวัดได้รับโอนมาสังกัดอยู่ในองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย และเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนบ้านขาหย่างพัฒนา พร้อมทั้งแต่งตั้งข้าราชการครูมาให้อำนาจ 2 อัตรา คือ ผู้บริหารและครูผู้สอน 1 อัตรา และครูของมูลนิธิจำนวน 2 อัตรา

ในช่วงปี พ.ศ. 2523-2526 ทางโรงเรียนยังไม่มีอาคารเรียนถาวร จึงต้องอาศัยความช่วยเหลือจากชาวบ้านสร้างอาคารชั่วคราวและโบสถ์คริสต์ศาสนาเป็นที่เรียน

ในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ.2527 เป็นต้นมา ทางโรงเรียนจึงได้รับงบประมาณก่อสร้างอาคารเรียน อาคารประกอบอื่น ๆ ตามมา พร้อมทั้งรับโอนโรงเรียนบ้านปากกล้วย ซึ่งในขณะนั้นอยู่ในความควบคุมของศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ชาวเขา จังหวัดเชียงราย มาเป็นโรงเรียนสาขาอีก 1 โรงเรียน

ในปี พ.ศ.2531 ทางรัฐบาลได้ดำเนินการโครงการพัฒนาออยดุง ตามพระราชดำริของสมเด็จพระเจ้า โรงเรียนจึงเข้าอยู่ในโครงการพัฒนาออยดุงตั้งแต่นั้นมา และโรงเรียนสาขาบานปากกล้วยแยกออกไปเป็นโรงเรียนเอกเทศ

ปัจจุบันโรงเรียนเปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการศึกษาอำเภอแม่ฟ้าหลวง สำนักงานการศึกษาจังหวัดเชียงราย มีข้าราชการครูทั้งหมด จำนวน 8 คน ครูอัตราจ้างของโครงการพัฒนาออยดุง 2 คน ลูกจ้างประจำตำแหน่งนักการภารโรง จำนวน 1 อัตรา ในปีการศึกษา 2545 มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น จำนวน 123 คน

ข้อมูลโรงเรียนบ้านเขาแห่งพัฒนา

ในปัจจุบันโรงเรียนบ้านเขาแห่งพัฒนามีครู 10 คน ดังมีรายชื่อและคุณวุฒิต่อไปนี้
รายชื่อโรงเรียน รายชื่อครู และวุฒิทางการศึกษา

ที่	รายชื่อโรงเรียน / รายชื่อครู	ต่ำกว่า ปริญญาตรี	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	สาขา
	ร.ร.บ้านเขาแห่งพัฒนา				
1.	นายธงชัย บาลสุข	-	-	/	บริหารการศึกษา
2.	นายธนกร พันระเกษม	-	/	-	ศิลปกรรม
3.	นายอุทัย มงคลสิน	/	-	-	-
4.	นางพนอ มงคลสิน	/	-	-	-
5.	นางสายพิน ป่าระมี	-	/	-	สังคมศึกษา
6.	นางเยาวนุช สุนทรสุข	-	/	-	ปฐมวัย
7.	นางอำพร เมตตาทั่ว	-	/	-	วิทยาศาสตร์ทั่วไป
8.	นางแสงเดือน ภูเอี้ยง	-	/	-	ประถมศึกษา
9.	นางสาววันวิสาข์ สาขา*	-	/	-	ประถมศึกษา
10.	นางสาวสงวนจิต อุดร*	-	/	-	วิทยาศาสตร์ สิ่งแวดล้อม

* อัตราจ้างโครงการพัฒนาออยตุง

ตารางแสดงจำนวนนักเรียนโรงเรียนบ้านเขาแห่งพัฒนา

ระดับชั้น	ชาย	หญิง	รวม
อนุบาล	12	15	27
ประถมศึกษาปีที่ 1	8	8	16
ประถมศึกษาปีที่ 2	12	12	24
ประถมศึกษาปีที่ 3	3	8	11
ประถมศึกษาปีที่ 4	8	9	17
ประถมศึกษาปีที่ 5	5	6	11
ประถมศึกษาปีที่ 6	9	8	17
รวม	57	66	123

มีนักเรียนทั้งสิ้น 123 คน แยกตามหมู่บ้านได้ดังนี้

หมู่บ้าน	จำนวนนักเรียน (คน)
บ้านเขาหย่าง	56
บ้านสีหลัง	31
บ้านป่าคา	36
รวม	123

จากตารางแสดงจำนวนเด็กตามอายุและระดับการศึกษาในหน้าถัดไป จะพบว่า อัตราเด็กของ 3 หมู่บ้านที่มาเรียนที่โรงเรียนบ้านเขาหย่างพัฒนาลดลงตามลำดับ ดังนี้

ปี พ.ศ.	จำนวนเด็ก
2545	298
2546	285
2547	269
2548	266
2549	242
2550	227

จึงเห็นได้ว่าจำนวนเด็กลดลงตั้งแต่ปี 2545 จนถึงปี 2550 จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องขยายจำนวนห้องเรียนในระยะนี้ นอกเสียจากว่าในอนาคตหลังปี 2550 ไปแล้ว โรงเรียนได้มีการพัฒนาด้านวิชาการไปได้เป็นอย่างดีแล้ว จึงเปิดเป็นโรงเรียนขยายโอกาสให้มีการจัดการศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นต่อไป แต่ในระยะนี้จะต้องปรับปรุงคุณภาพด้านวิชาการให้มากขึ้น โดยเพิ่มห้องสมุดจัดสวนพฤกษศาสตร์ และปรับปรุงสวัสดิภาพของนักเรียน โดยปรับปรุงเพิ่มเติมห้องน้ำ และที่แปรงฟัน เป็นต้น

วิสัยทัศน์

โรงเรียนดำเนินการพัฒนาจัดการกระบวนการเรียนรู้ โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความเป็นเลิศด้านเทคโนโลยีทางคอมพิวเตอร์และภาษาอังกฤษ

พันธกิจ

1. จัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ
2. ส่งเสริมการพัฒนา เครือข่ายการเรียนรู้ ด้านเทคโนโลยีทางคอมพิวเตอร์ และภาษาอังกฤษ แก่ ครู นักเรียน ชุมชน
3. จัดการเรียนการสอนคอมพิวเตอร์ และภาษาอังกฤษแก่นักเรียนทุกคน

4. พัฒนาการสอนโดยวิทยาการพิเศษทางด้านคอมพิวเตอร์ และภาษาอังกฤษโดยตรงกับนักเรียนและชุมชน

นโยบาย

โรงเรียนพัฒนา ครู นักเรียน บุคลากรทางการศึกษา ให้มีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีทางคอมพิวเตอร์ และภาษาอังกฤษ เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

เป้าประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงจนเกิดทักษะ
2. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม
3. เพื่อให้นักเรียนที่มีความรู้ความเข้าใจปฏิบัติได้ทั้งด้านคอมพิวเตอร์และภาษาอังกฤษ
4. เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้จากวิทยากรผู้เชี่ยวชาญทางด้านคอมพิวเตอร์และภาษาอังกฤษโดยตรง
5. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงบูรณาการความรู้ด้านเทคโนโลยีกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

มาตรการ

บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านเขาแห่่งพัฒนาดำเนินการตามวิสัยทัศน์เต็มศักยภาพ

เป้าหมาย

ภายในปี 2550 ผู้เรียนร้อยละ 80 มีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีด้านคอมพิวเตอร์ ภาษาอังกฤษ เชื่อมโยงบูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โครงการพัฒนาโดยตงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

หลักการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศ จึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค และเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ
4. เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือว่าเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์
2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า
3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงาน ได้เหมาะสมกับสถานการณ์
4. มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต
5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกที่ดี
6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและบริโภค มีค่านิยมที่เป็นผู้ผลิตมากกว่าผู้บริโภค
7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
9. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม

โครงสร้าง

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดมุ่งหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ให้สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวโน้มปฏิบัติในการจัดการหลักสูตรสถานศึกษา จึงได้กำหนดโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้

1. ระดับช่วงชั้น

กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการของผู้เรียนดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6

2. สารการเรียนรู้

กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการ การเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนเป็น 8 กลุ่ม ดังนี้

2.1 ภาษาไทย

2.2 คณิตศาสตร์

2.3 วิทยาศาสตร์

2.4 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

2.5 สุขศึกษาและพลศึกษา

2.6 ศิลปะ

2.7 การงานอาชีพและเทคโนโลยี

2.8 ภาษาต่างประเทศ

โครงสร้างหลักสูตรท้องถิ่น

สาระที่ 1 บุคคลสำคัญ

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 - 3	ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 - 6	ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 - 3
1. พระราชประวัติของสมเด็จพระเจ้า 2. พระราชประวัติของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 3. บุคคลที่ควรรู้จักในชุมชน	1. พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระเจ้า 2. พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของในหลวง 3. พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระเทพฯ 4. บุคคลสำคัญและบุคคลที่ควรรู้จักในชุมชน และประเทศไทย	1. พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระเจ้า 2. พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของในหลวง 3. พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระเทพฯ 4. พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของพระบรมวงศานุวงศ์ 5. บุคคลสำคัญทั้งในและต่างประเทศ

สาระที่ 2 สิ่งแวดล้อม (ระบบนิเวศน์โดยตง)

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 - 3	ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 - 6	ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 - 3
1. สัตว์เลี้ยง สัตว์ป่า 2. ป่าไม้ 3. ดินน้ำลำธาร 4. ภูมิอากาศ ภูมิประเทศในท้องถิ่น	1. การอนุรักษ์สัตว์ 2. การอนุรักษ์ป่าไม้ และการขยายพันธุ์ 3. ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น 4. ภูมิอากาศ ภูมิประเทศในท้องถิ่น และในประเทศ 5. ผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ในพื้นที่ตงตง 6. สภาพภูมิอากาศ ภูมิประเทศในประเทศไทย และภูมิเอเชีย	1. สัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง และการอนุรักษ์ 2. การอนุรักษ์ป่าไม้ และการขยายพันธุ์ ปรับปรุงพันธุ์ 3. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 4. สภาพภูมิอากาศ ภูมิประเทศในประเทศไทย และภูมิภาคเอเชีย 5. ผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ในพื้นที่ตงตง 6. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

สาระที่ 3 สาธารณสุข

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 - 3	ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 - 6	ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 - 3
1. การดูแลรักษาสุขภาพของตัวเองและสมาชิกในครอบครัว 2. โรคที่พบในชุมชน 3. หลักโภชนาการเบื้องต้น 4. การออกกำลังกาย และนันทนาการเพื่อสุขภาพ	1. การรักษาสุขภาพอนามัยของตนเอง และผู้อื่น 2. โรคและวิธีการป้องกันรักษา 3. การประกอบอาหารที่ถูกหลักโภชนาการ 4. กีฬาสากลและกีฬาพื้นบ้าน 5. การวางแผนครอบครัว 6. การปฐมพยาบาลเบื้องต้น 7. การดูแลรักษาสุขภาพให้ปลอดภัย	1. การดูแลรักษาสุขภาพให้ปลอดภัย 2. การระวังภัยจากยาเสพติด 3. การเจริญเติบโต และพัฒนาการของมนุษย์ 4. ชีวิตและครอบครัว 5. กีฬาสากล กีฬาพื้นบ้าน และกิจกรรมเข้าจังหวะ 6. อาหาร การถนอมอาหาร และการแปรรูปอาหาร

สาระที่ 4 การเมืองการปกครอง

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 - 3	ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 - 6	ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 - 3
1. การปกครองในหมู่บ้านและตำบล (ส่วนท้องถิ่น) 2. บทบาทและหน้าที่ของตนเองต่อครอบครัว และชุมชน	1. ระบบการปกครองส่วนท้องถิ่นและภูมิภาค 2. การปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	1. การปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนภูมิภาค และส่วนกลาง 2. ระบบการปกครองแบบต่าง ๆ

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 - 3	ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 - 6	ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 - 3
3. ประชาธิปไตยในโรงเรียนและ ชุมชน	3. ประชาธิปไตยในโรงเรียนและ ชุมชน 4. บทบาท และหน้าที่ของตนเอง ต่อสังคม	3. บทบาทหน้าที่ของนักการเมืองต่อการปกครอง 4. บทบาทและหน้าที่ของ ตนเองต่อประเทศชาติ

สาระที่ 5 แหล่งท่องเที่ยว และแหล่งเรียนรู้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 - 3	ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 - 6	ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 - 3
1. แหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ ดอยตุง 2. ความสำคัญของแหล่ง ท่องเที่ยว 3. การปฏิบัติตนในการเยี่ยมชม แหล่งท่องเที่ยว	1. แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัด เชียงราย 2. ประวัติและความสำคัญ 3. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	1. แหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทย 2. ประวัติและความสำคัญ 3. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 4. การเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ แหล่งท่องเที่ยวใน เขตพื้นที่ โครงการพัฒนา ดอยตุงเขตพื้นที่ทรงงาน

สาระที่ 6 สังคมและวัฒนธรรม

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 - 3	ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 - 6	ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 - 3
1. ชีวิตและความเป็นอยู่ 2. ภาษาไทยกับภาษาถิ่น และ ภาษาต่างประเทศ 3. เครื่องแต่งกายของชนเผ่า ต่าง ๆ 4. ศาสนาที่ตนนับถือ 5. ประเพณีในท้องถิ่น	1. การใช้ภาษาให้ถูกต้อง เหมาะสมกับกาลเทศะและ บุคคล 2. ความสำคัญของประเพณีใน ท้องถิ่น 3. การปฏิบัติตามหลักของ ศาสนา 4. การอนุรักษ์วัฒนธรรม การแต่งกายของชนเผ่าต่าง ๆ 5. ประวัติและความเป็นมาของ ชนเผ่าต่าง ๆ 6. ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน 7. ภาษาไทย ภาษาถิ่น ภาษา ต่างประเทศ	1. ภาษาเปรียบเทียบ 2. การอนุรักษ์ประเพณีและ วัฒนธรรมในท้องถิ่น 3. การนำหลักธรรมของศาสนา ไปประยุกต์ใช้ในชีวิต ประจำวัน 4. ภาษาไทย ภาษาถิ่น ภาษาต่างประเทศ 5. ประวัติศาสตร์ของชาติไทย

สาระที่ 7 อาชีพและเศรษฐกิจ

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 - 3	ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 - 6	ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 - 3
1. อาชีพในท้องถิ่น 2. วัตถุดิบที่นำมาใช้ในการประกอบอาชีพ 3. การสร้างรายได้ในครอบครัว	1. อาชีพที่สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน 2. แหล่งผลิต และแหล่งเรียนรู้ 3. กลุ่มอาชีพที่นักเรียนสนใจ 4. การตลาดและการจัดการ 5. การแปรรูปผลผลิต	1. อาชีพของคนไทย 2. การผลิต และจำหน่าย 3. การตลาด และการจัดการ 4. เทคโนโลยีกับการผลิต 5. กลุ่มอาชีพที่นักเรียนสนใจ

สาระที่ 8 การสื่อสารและการคมนาคม

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 - 3	ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 - 6	ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 - 3
1. เส้นทางคมนาคมในชุมชน 2. การติดต่อสื่อสาร 3. ความปลอดภัยในการเดินทาง 4. การปฏิบัติตามกฎจราจร	1. การคมนาคมภายในประเทศ 2. การติดต่อสื่อสารภายในประเทศ 3. แหล่งบริการในการติดต่อสื่อสาร 4. อาณาเขตและการติดต่อในประเทศ	1. การคมนาคมภายในประเทศและต่างประเทศ 2. การติดต่อสื่อสารภายในประเทศ และต่างประเทศ 3. อาณาเขตและการติดต่อระหว่างประเทศ 4. เทคโนโลยีกับการสื่อสาร และการคมนาคม

แผนพัฒนาบุคลากร

จากปรัชญาของโครงการที่กำหนดให้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ควบคู่การทำงานนั้นจึงมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และนโยบายในการพัฒนาบุคลากรที่เป็นครุตั้งต่อไปนี้

วิสัยทัศน์ (VISION)

การพัฒนาการศึกษาในเขตโครงการพัฒนาออยดุง มุ่งเน้นบุคลากร ประชากร ให้มีคุณภาพและศักยภาพที่จะพัฒนาการศึกษาในเขตโครงการพัฒนาออยดุง ให้ได้รับประสบการณ์ความรู้ ทักษะ ด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม อาชีพ เพื่อจะนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในเขตโครงการพัฒนาออยดุง

พันธกิจ (MISSION)

- 1. ส่งเสริม สนับสนุน จัดการพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพทุกด้าน
- 2. จัดทำทำเนียบ สารสนเทศ ด้านบุคลากร ระบบเครือข่าย ให้มีประสิทธิภาพทุกด้าน
- 3. เน้นการให้บริการด้านการศึกษาอกระบบแก่ชุมชน
- 4. พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถเฉพาะทาง

5. พัฒนาระบบ กำกับ ติดตาม นิเทศน์และประเมินผล ของบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ นโยบาย

1. เร่งรัด พัฒนาบุคลากร ทั้งด้านความรู้ ความสามารถ
2. ส่งเสริม การทำงานระบบทีม
3. ดำเนินการ กำกับ ติดตาม การบริหารกระบวนการนิเทศน์

จุดเน้น

บุคลากรเป็นคนดี มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงาน ในโครงการพัฒนา
ดอยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีขวัญ กำลังใจ ได้รับสวัสดิการ ทำงานอย่างมี
ความสุข

การอบรมบุคลากรนั้นได้แบ่งการอบรมเป็นปี ๆ ไปดังตารางสรุปโดยส่วนใหญ่จะได้รับการ
สนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานเอกชนอื่น ๆ

โครงการในการพัฒนาบุคลากร มีดังนี้

1. โครงการดำเนินการตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2542
2. โครงการพัฒนาการสอนทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุข 5 ทฤษฎี
3. โครงการศึกษาดูงาน
4. โครงการพัฒนาวิชาชีพครู ปีงบประมาณ 2547
5. โครงการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ปีงบประมาณ 2548
6. โครงการพัฒนาวิชาชีพครู ปีการศึกษา 2549
7. โครงการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ปีการศึกษา 2549
8. โครงการศึกษาดูงานสถานที่เกี่ยวกับการศึกษาภายในประเทศ ปีการศึกษา 2550
9. โครงการพัฒนาวิชาชีพครู ปีการศึกษา 2550
10. โครงการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ปีการศึกษา 2550

ความสัมพันธ์ชุมชน

ตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 โรงเรียนต้องพึงชุมชนเป็นอย่างมากทั้งในแง่
ของภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน รวมทั้งชุมชนต้องให้การสนับสนุนแก่โรงเรียนในด้านต่าง ๆ และ
โรงเรียนต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ดังนั้นจึงต้องมีการจัดกิจกรรมใน
เรื่องความสัมพันธ์ของชุมชน

หลักการ

1. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน หน่วยงานราชการในพื้นที่กับชุมชน
2. เพื่อประชาสัมพันธ์ ข่าวสาร ความเคลื่อนไหวทางการศึกษาสู่ชุมชน
3. เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

4. เพื่อให้โรงเรียน หน่วยงานราชการ ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน

5. เพื่อให้ชุมชนตระหนัก รัก และหวงแหน ในการรักษา ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม
6. เพื่อรู้จักสิทธิหน้าที่ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
7. เพื่อส่งเสริม และพัฒนาศักยภาพ ด้านการศึกษา การกีฬาแก่ชุมชน

งานสัมพันธ์ชุมชน

1. การเยี่ยมบ้าน

- ครูทุกคนสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง
- เน้นความร่วมมือ ความสำคัญของการศึกษา การเรียนต่อ
- บันทึกการเยี่ยมบ้านทุกอย่าง
- สรุปเมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรม
- เสนอแนวทางแก้ไขปัญหา

2. การประชุมชาวบ้าน

- มีส่วนร่วมในการประชุมอย่างสม่ำเสมอ
- ให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์กับโรงเรียนและชุมชน
- สรุปผลการประชุมเป็นระยะ ๆ

3. จุลสาร

- ฝ่ายการศึกษาของ สนง.คพด.พ.ผู้ดำเนินงานจัดพิมพ์
- ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดส่งข้อมูลที่ต้องการประชาสัมพันธ์แก่ฝ่ายการศึกษาของ สนง.คพด.พ.ภายในวันที่ 20 ของทุกเดือน
- จัดส่งให้กับโรงเรียนในเขตพื้นที่โครงการพัฒนาโดยตุง กศน. สปอ. อบต. ศึกษาธิการอำเภอสถานที่ละ 1 ฉบับ จุลสารออกเดือนละ 1 ฉบับ

4. กิจกรรมตามประเพณี

- แต่งตั้งคณะทำงานด้านสัมพันธ์ชุมชน
- ประชุมวางแผนการทำงาน เข้าร่วมกิจกรรมตามประเพณีตลอดทั้งปี
- คณะทำงานเข้าร่วมกิจกรรมตามประเพณีอย่างสม่ำเสมอ

5. กิจกรรมพัฒนาอาชีพ

- จัดทำข้อมูลวิทยากรท้องถิ่นภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น
- ทำเอกสารเผยแพร่ด้านวิชาชีพ ต่อชุมชนในท้องถิ่น

6. กิจกรรมเสียงตามสาย

- จัดเอกสารส่งให้หอกระจายข่าวประชาสัมพันธ์ข่าว

7. กีฬาเชื่อมความสัมพันธ์

- ประชาสัมพันธ์งานกีฬาให้ประชาชนรับทราบก่อนการแข่งขัน

- ร่วมประชาสัมพันธ์ระหว่างการแข่งขัน
- รายงานผลหลังการแข่งขัน

งานอาคารสถานที่

หลักการ

อาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อมของโรงเรียน เป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญในการใช้ประโยชน์ เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ และรองรับการขยายโอกาสทางการศึกษา เพื่อความปลอดภัยเน้นการเอื้อประโยชน์ต่อชุมชน สุขภาพกาย และสุขภาพจิตเป็นสำคัญ

แนวดำเนินการ

จัดอาคารเรียน อาคารประกอบ และจัดสภาพแวดล้อมให้เพียงพอต่อความจำเป็น และให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการใช้ประโยชน์ในการจัดกิจกรรม มีความสะอาด สวยงาม ร่มรื่นที่เป็นแบบอย่างได้

จุดเน้น

โรงเรียนมีอาคาร สถานที่เพียงพอ สวยงาม ร่มรื่น เอื้อต่อการใช้ประโยชน์ เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน

**รายละเอียดประมาณการค่าใช้จ่ายอาคารสถานที่ของโรงเรียนบ้านเขาแห่งพัฒนา
ปีงบประมาณ 2546 – 2550**

ที่	รายการ	ปีงบประมาณ	จำนวนห้อง	ประมาณการค่าใช้จ่าย	หมายเหตุ
1.	อาคารห้องสมุด	2546	1	300,000	อบต.แม่ฟ้าหลวง
2.	สวนพฤกษศาสตร์	2546	1	20,000	อบต.แม่ฟ้าหลวง
รวม				320,000	
3.	ห้องน้ำ/ห้องส้วม	2547	4	100,000	อบต.แม่ฟ้าหลวง
4.	เรือนเพาะชำ	2547	1	50,000	อบต.แม่ฟ้าหลวง
5.	เตาเผาขยะ	2547	1	3,500	อบต.แม่ฟ้าหลวง
6.	ที่แปร่งพื้นตึมน้ำ	2547	1	10,000	อบต.แม่ฟ้าหลวง
รวม				163,500	
7.	โรงเพาะเห็ด	2548	1	40,000	อบต.แม่ฟ้าหลวง
รวมทั้งสิ้น				523,500	

รายละเอียดประมาณการค่าใช้จ่ายครุภัณฑ์ห้องฝึก ของโรงเรียนบ้านชาแห่่ง
พัฒนา ปีงบประมาณ 2546 – 2550

ที่	รายการ	ปีงบประมาณ	ประมาณการค่าใช้จ่าย	หมายเหตุ
1.	ห้องสมุด	2547	150,000	อบต.แม่ฟ้าหลวง
2.	เครื่องกรองน้ำ	2548	30,000	อบต.แม่ฟ้าหลวง
รวมทั้งสิ้น			180,000	

รายละเอียดประมาณการค่าครุภัณฑ์ประกอบห้องปฏิบัติการของโรงเรียนบ้านชาแห่่ง
พัฒนา ปีงบประมาณ 2546 – 2550

ที่	รายการ	ปีงบประมาณ	ประมาณการค่าใช้จ่าย	หมายเหตุ
1.	ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ เครื่องคอมพิวเตอร์ 5 เครื่อง เครื่องละ 30,000 บาท	2548	150,000	อบต.แม่ฟ้าหลวง
2.	ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ (อุปกรณ์การทดลอง วิทยาศาสตร์)	ปี ละ 10,000 บาท	50,000	อบต.แม่ฟ้าหลวง
3.	ห้องปฏิบัติการการดนตรี	2549	100,000	อบต.แม่ฟ้าหลวง
4.	ห้องเด็กเล่น	2550	100,000	อบต.แม่ฟ้าหลวง
รวมทั้งสิ้น			400,000	

งานกิจการนักเรียน

หลักการ

1. เพื่อส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน โรงเรียน และหน่วยงานราชการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของนักเรียน
2. เพื่อจัดให้มีกิจกรรมให้ส่งเสริมประชาธิปไตย ลูกเสือ ยุวกาชาด เนตรนารี ผู้นำเพื่อประโยชน์ และกิจกรรมส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
3. เพื่อการบูรณาการวิชาการกับชีวิตจริง ให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต
4. เพื่อสนองความต้องการที่แท้จริงของนักเรียน โดยคำนึงถึงความเสมอภาคในการให้บริการ
5. ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริการ และมีการดูแลอย่างทั่วถึง รัศมี โดยให้สมาชิกมีส่วนร่วม
6. เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์โดยบูรณาการกับการจัดการเรียนตามสาระเนื้อหาตามหลักสูตร เน้นการฝึกปฏิบัติ เพื่อหล่อหลอมเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่ถาวร

7. เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข
ในงานกิจการนักเรียนมีการจัดกิจกรรมไว้ดังนี้

1. กิจกรรมนักเรียนด้านวิชาการและส่งเสริมอาชีพ
2. กิจกรรมด้านการบริการสวัสดิการนักเรียน
3. กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและพัฒนาบุคลิกภาพ
4. กิจกรรมการแนะแนว

กิจกรรมนักเรียนด้านวิชาการและส่งเสริมอาชีพ

1. กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย
 - เสี่ยงตามสาย
 - สภานักเรียน
 - งานหมู่สี
 - ข่าวเหตุการณ์ปัจจุบัน
 - ฯลฯ
2. กิจกรรมต่อต้านยาเสพติด
 - คำขวัญ
 - ป้ายนิเทศ
 - กีฬา
 - วาดภาพ
 - ฯลฯ
3. กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้นำเพื่อประโยชน์
 - เข้าค่าย
 - บำเพ็ญประโยชน์
 - ฯลฯ
4. การจัดห้องสมุด
 - บริการห้องสมุด
 - ตอบปัญหา
 - ป้ายนิเทศ
 - ฯลฯ
5. กิจกรรมชมรมอื่นๆ
 - บั๊กผ้า
 - จักรสาน
 - กีฬา

- ดนตรี
- ฯลฯ

กิจกรรมด้านการบริการสวัสดิการนักเรียน

1. สวัสดิการด้านเศรษฐกิจ

- การจัดบริการเสื้อผ้า เครื่องแบบ สำหรับนักเรียนขาดแคลน
- การจัดบริการเครื่องเขียนแบบเรียน
- จัดมอบทุนการศึกษา *
- การจัดบริการอาหารกลางวัน
- การจัดบริการอาหารเสริม (นม)
- การจัดสหกรณ์ออมทรัพย์
- กิจกรรมส่งเสริมการจัดสหกรณ์ครบวงจร
- การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างรายได้ระหว่างเรียน
- ส่งเสริมการจัดประกันชีวิตหมู่
- การจัดค่าพาหนะสำหรับนักเรียนที่อยู่ห่างไกลโรงเรียน
- การจัดค่าพาหนะนักเรียนไปเรียนแหล่งเรียนรู้

2. สวัสดิการด้านกีฬาและนันทนาการ

- การจัดกิจกรรมกีฬาสี กีฬากลุ่ม
- การจัดทัศนศึกษา
- การจัดกิจกรรมสังสรรค์ และนันทนาการ
- จัดฉายภาพยนตร์และกิจกรรมบันเทิงระหว่างพักกลางวัน
- ฯลฯ

3. สวัสดิการด้านอำนวยความสะดวก

- การจัดบ้านพักให้นักเรียนห่างไกลมาพักเรียน
- การจัดบริการค่าพาหนะไปสถานพยาบาล
- การจัดร้านอาหารในโรงเรียน
- การตรวจสุขภาพ
- การบริการน้ำดื่ม
- ฯลฯ

กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและการพัฒนาบุคลิกภาพ

1. อบรมคุณธรรมจริยธรรม
2. ฝึกสมาธิ
3. อบรมมารยาท
4. การพัฒนาบุคลิกภาพ (พหุปัญญา)
 - ด้านภาษา เช่น
 - ฝึกเขียนบทกวี
 - การออกเสียงชัดเจนทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ
 - ด้านคณิตศาสตร์ เช่น
 - คณิตเลขในใจ คณิตวิเคราะห์
 - คิดเป็นเหตุเป็นผล
 - ด้านศิลปะ เช่น
 - วาดภาพ งานประดิษฐ์
 - ด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว เช่น
 - ออกกำลังกาย ฝึกกายบริหาร
 - ด้านดนตรี เช่น
 - ร้องเพลง ฝึกเคาะจังหวะตามเพลง ฝึกเลียนเสียง
5. การพัฒนาบุคลิกภาพ (พหุปัญญา)(ต่อ)
 - ด้านมนุษยสัมพันธ์
 - ฝึกทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม
 - แลกเปลี่ยนความคิดกับผู้อื่น
 - ด้านความเข้าใจตนเอง
 - ฝึกสมาธิ
 - ฝึกสำรวจ
 - ฝึกสังเกตพฤติกรรมต่างๆ
 - ด้านธรรมชาติ
 - รณรงค์อนุรักษ์ธรรมชาติ
 - ส่งเสริมการปลูกและดูแลต้นไม้
 - เลี้ยงและดูแลสัตว์

กิจกรรมการแนะแนว

1. แนะนำศึกษาต่อ
2. แนะนำทุนการศึกษา
3. แนะนำอาชีพ
4. แนะนำการวางแผนครอบครัว
5. แนะนำให้คำปรึกษาปัญหาต่างๆ

การติดตามและประเมินผลด้านการศึกษา

โครงการพัฒนาดอยตุงฯ จะได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่ง อันประกอบด้วย รอง ผอ. คพต.พ. ฝ่ายการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ปลัด อบต.แม่ฟ้าหลวง เพื่อดำเนินงานติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ของโรงเรียนให้เป็นไปตามแผนของโรงเรียน โดยทำตามอย่างต่อเนื่องทุกปี ทั้งนี้ทางโรงเรียนจะต้องส่งแผนของต่อน้องให้ทาง คพต.พ. ในเดือนเมษายนของทุกปี เพื่อจะได้นำมาจัดทำแผนการในการติดตามและประเมินผล

ข้อมูลครูต้นแบบ อาจารย์อุทัย มงคลสิน

ชื่อ-สกุล นายอุทัย มงคลสิน อายุ 55 ปี
 โรงเรียน บ้านโป่ง
 สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
 ตำบล ท่งก่อ อำเภอ เวียงเชียงรุ้ง
 จังหวัด เชียงราย รหัสไปรษณีย์ 57210
 โทรศัพท์ (053) 953028 โทรสาร –
 สอนระดับชั้น ประถมศึกษา
 วิชาที่สอน สปช. ศิลปศึกษา จริยศึกษา เกษตร

การจัดการเรียนการสอนที่ให้ เน้นให้ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนและเรียนรู้อย่างมีความสุข ครูเป็นกัลยาณมิตร มีความรัก ความเมตตา เอาใจใส่ผู้เรียน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยอาศัย สิ่งแวดล้อมเป็นสื่อ ให้ผู้เรียนค้นพบคำตอบด้วยตนเอง โดยบูรณาการความรู้ทุกวิชา

เน้นกระบวนการกลุ่ม และสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียน

แนวคิดของอาจารย์อุทัย มงคลสิน ในด้านวิชาการ

ครู

จุดเด่น

1. มีความตั้งใจ/เอาจริง
2. เสียสละ
3. เข้าหลักการ/แนวคิด
4. ลงมือสอน (เป็นผู้เรียนด้วย)
5. เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
6. กิจกรรมการเรียนหลากหลายขึ้น
7. มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

จุดที่ต้องพัฒนา

1. เทคนิคการจัดกิจกรรม
2. การพัฒนาหลักสูตร
3. การเชื่อมโยง/การบูรณาการ
4. การประเมินผล
5. การตั้งคำถาม

หลักสูตร

จุดเด่น

1. เด็กได้ปฏิบัติจริง
2. เหมาะสมกับท้องถิ่น
3. ใช้ในชีวิตจริงได้
4. พัฒนาทักษะไปพร้อมกับการพัฒนาองค์ความรู้
5. ได้เรียนอิสระตามความต้องการของผู้เรียน
6. ได้แสวงหาความรู้เอง สร้างองค์ความรู้เอง
7. ผู้เรียนมีส่วนร่วม
8. ชุมชนมีส่วนร่วม
9. กิจกรรมหลากหลาย
10. ตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม
11. ผู้เรียนได้พัฒนาทุกด้าน
12. เชื่อมโยง/บูรณาการสู่วิชาอื่น ๆ
13. เหมาะสมในระดับชั้นเรียน และวัยของผู้เรียน
14. อบรมศิษย์ด้วยความรัก
15. หลีกเลี่ยงการดูแลศิษย์

16. ยอมรับเมื่อ (ครู) ทำผิด

ข้อควรคิด

- ทำให้เด็กขาดจินตนาการ เพราะโจทย์สมมติ
- ตัวคร่อมองเป้าหมายไปที่ไหน
- สอนคณิตศาสตร์ทางทฤษฎี ไม่ได้สอนทางปฏิบัติ
- ครูสอนเพื่อให้ความรู้ ไม่ได้สอนให้เกิดทักษะ
- การเรียนรู้เป็นเรื่องของเด็ก เริ่มต้นจากเด็ก จบลงด้วยเด็ก
- เด็กไม่ใช่จำเลยของครู
- ผลงานต้องเป็นการวิเคราะห์ มากกว่าผลงานทางข้อมูล
- ข้อมูลต้องมีความชัดเจน
- ก่อนเก็บข้อมูลควรมีการวิเคราะห์ก่อน
- แยกข้อมูล ก่อนวิเคราะห์ ก่อนเขียนข้อมูล/หรือตั้งคำถาม
- เขียนสะท้อนการพัฒนา การวิเคราะห์
- ต้องพัฒนาสะท้อนข้อมูล
- เกณฑ์การประเมิน ต้องควบคุมทุกทักษะ

สอนแล้ว

- เด็กได้อะไร
- เด็กพัฒนาขึ้นอย่างไร
- เด็กมีพฤติกรรมอย่างไร
- ครูเข้าใจเด็กมากน้อยแค่ไหน
- ครูเข้าใจหลักสูตร-เนื้อหา มากน้อยแค่ไหน
- เด็กเข้าใจขั้นตอนการทำงาน มากน้อยแค่ไหน
- ผลงานชิ้นงานเด็กที่ออกมา ครูพอใจหรือยัง
- ผลงานชิ้นงานครู มีอะไรบ้าง
- ข้อมูลได้วิเคราะห์หรือไม่
- เด็กได้ฝึกทักษะไหม
- เด็กมีกระบวนการคิดหรือไม่
- เด็กนำไปใช้ในชีวิตจริงหรือไม่

ข้อเสนอแนะ

การจัดชั้นเรียนที่ร่วมสร้างหลักสูตรผู้เรียน

1. หาแรงบันดาลใจ และเริ่มจากจุดเล็ก ๆ ก่อน
2. ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรห้องสมุด
3. เด็กฟังคู่มือ เตรียมพร้อมเป็นผู้สร้างสรรค์สร้าง

4. พัฒนาเครื่องมือในการประเมิน
5. ยอมให้ส่งเสียงในห้องเรียนบ้าง
6. บันทึกตารางงานผู้เรียน
7. ต้องใจเย็น
8. ทำตัวเป็นผู้เรียนคนหนึ่งด้วย
9. ประมวลข้อมูลการเรียนรู้รายสัปดาห์
10. มองโลกในแง่ดี

ขั้นตอนของครู

1. ศึกษาสภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน
2. จัดแบ่งกลุ่มของนักเรียนตามสภาพ
3. ศึกษาข้อมูลจากชุมชน ผู้ปกครองอย่างใกล้ชิด แล้วจัดกิจกรรมตามกลุ่มของผู้เรียน
4. วางจุดประสงค์การจัดการเรียนการสอน
5. ศึกษางานวิชาการ (ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ)
6. จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามจุดประสงค์
7. ประเมินผลทุกระยะที่นักเรียนดำเนินการจัดกิจกรรม
8. นำผลการประเมินมาวิเคราะห์
9. รวบรวมข้อมูล เพื่อจะได้พัฒนาต่อไป และนำเสนอข้อมูล
10. วิพากษ์วิจารณ์
11. กำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา

กิจกรรมการลงสำรวจในแปลง (ข้าว/ผัก)

การสังเกต

1. พัฒนาการของ (ข้าว/ผัก) เช่น
 - ความสูงของลำต้น สีของลำต้น
 - จำนวนใบ สีของใบ ร่องรอยการถูกทำลาย
 - ราก จำนวนราก สีของราก
2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น
 - สภาพดิน สีของดิน ลักษณะของดิน
 - แสงแดด อากาศ ความชื้น อุณหภูมิ
 - วัชพืช
 - ธาตุอาหาร/ปุ๋ย
 - น้ำ ปริมาณ มาก/น้อย ผลกระทบ

3. แมลง

- ชนิด/ประเภทของแมลง
- พฤติกรรมของแมลง
- แหล่งอาศัย/ที่อยู่
- จำนวนที่พบ
- ลักษณะรูปร่างของแมลง
- วิธีการทำลายของแมลง

เก็บข้อมูลมาวิเคราะห์

1. ความสัมพันธ์ระบบนิเวศ
2. การตั้งข้อสังเกต
3. การตั้งคำถาม
 - ปลูกรุ่นไหน อายุได้กี่วัน
 - อาทิตย์นี้กับอาทิตย์ที่ผ่านมาแตกต่างกันอย่างไร
 - อะไรคือข้อแตกต่าง
 - ใบเหี่ยวเกิดจากอะไร
 - สาเหตุเกิดจากอะไร
 - ควรจะจัดการอย่างไร
 - แฉะหรือเปล่าว่ามันเกิดจาก...
 - เราควรมีวิธีทดลองอย่างไร
4. การตอบคำถาม
5. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ และการสรุป

ข้อมูลโรงเรียนบ้านยางขาม

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

โรงเรียนบ้านยางขามในฐานะที่เป็นสถาบันทางการศึกษามีหน้าที่จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก จึงกำหนดหลักการจัดการศึกษา ดังนี้

1. สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

2. สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ในแต่ละระดับการศึกษา

แนวทางการดำเนินการเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา

โรงเรียนบ้านยางขามตระหนักว่าระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย

- (1) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ
- (2) การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
- (3) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- (4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- (5) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
- (6) การประเมินคุณภาพการศึกษา
- (7) การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
- (8) การผุดงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

การดำเนินการตามนี้โรงเรียนบ้านยางขามยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยการส่งเสริม สนับสนุน และกำกับดูแลของหน่วยงานต้นสังกัด

โดยโรงเรียนจะต้องจัดทำแผนพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงหลักการและกรอบคูลมในเรื่องต่อไปนี้

(1) เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่ใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพ ปัญหา และความจำเป็น อย่างเป็นระบบและมีแผนปฏิบัติการประจำปีรองรับ

(2) กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายและสภาพความสำเร็จของการพัฒนาไว้อย่างต่อเนื่องชัดเจน และเป็นรูปธรรม

(3) กำหนดวิธีดำเนินงานที่มีหลักวิชาการ หรือผลการวิจัย หรือข้อมูลเชิงประจักษ์ที่อ้างอิงได้ให้ครอบคลุมการพัฒนาด้านการจัดประสบการณ์เรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการพัฒนาบุคลากร และการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

(4) กำหนดแหล่งวิทยาการภายนอกที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการ

(5) กำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรของสถานศึกษาทุกคนรวมทั้งผู้เรียน รับผิดชอบและดำเนินงานตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

(6) กำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคลากรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

(7) กำหนดการจัดงบประมาณ และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

จากที่กล่าวมาโรงเรียนบ้านยางขามร่วมกับชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน ตัวแทน นักเรียน องค์กรท้องถิ่น ผู้นำในชุมชน คณะครูโรงเรียนบ้านยางขาม จึงได้ร่วมกันจัดทำ ธรรมนูญโรงเรียนบ้านยางขามขึ้นเพื่อเป็นข้อตกลงร่วมกันในอันที่จะเป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนบ้านยางขามต่อไปอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องยั่งยืน

1. สภาพปัจจุบันของโรงเรียนบ้านยางขาม

1.1 ประวัติโรงเรียนบ้านยางขาม

โรงเรียนบ้านยางขาม ได้ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 15 เดือน เมษายน 2500 โดยนายถึง จันตา พิจารณาว่าควรก่อตั้งโรงเรียนขึ้นเนื่องจากเด็กนักเรียนต้องไปเล่าเรียนที่บ้านฝั่งหมิ่น ซึ่งเป็นระยะทางไกล จึงได้จับจองที่ดินกว้าง 150 เมตร ยาว 170 เมตร และเริ่มเปิดเรียนได้เมื่อปี พ.ศ. 2501 ทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 1-ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยมีนายแก้ว กาชัย ได้รักษาการในตำแหน่ง ครูใหญ่ ต่อมา นายแก้ว กาชัย ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นครูใหญ่คนแรกของโรงเรียน

โรงเรียนบ้านยางขาม ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลห้วยยางขาม อำเภอจุน จังหวัดพะเยา ได้เปิดทำการสอนถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาในปีการศึกษา 2534

ปัจจุบันได้จัดการศึกษาทั้งหมด 3 ระดับ ได้แก่ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีนายบุญตัน คำวงษา เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน

1.2 สถานที่ตั้ง ขนาด

ที่ตั้ง

โรงเรียนบ้านยางขาม ตั้งอยู่หมู่บ้านที่ 4 บ้านยางขาม ตำบลห้วยยางขาม อำเภอจุน จังหวัดพะเยา มีพื้นที่ 13 ไร่ 2 งาน 22 ตารางวา

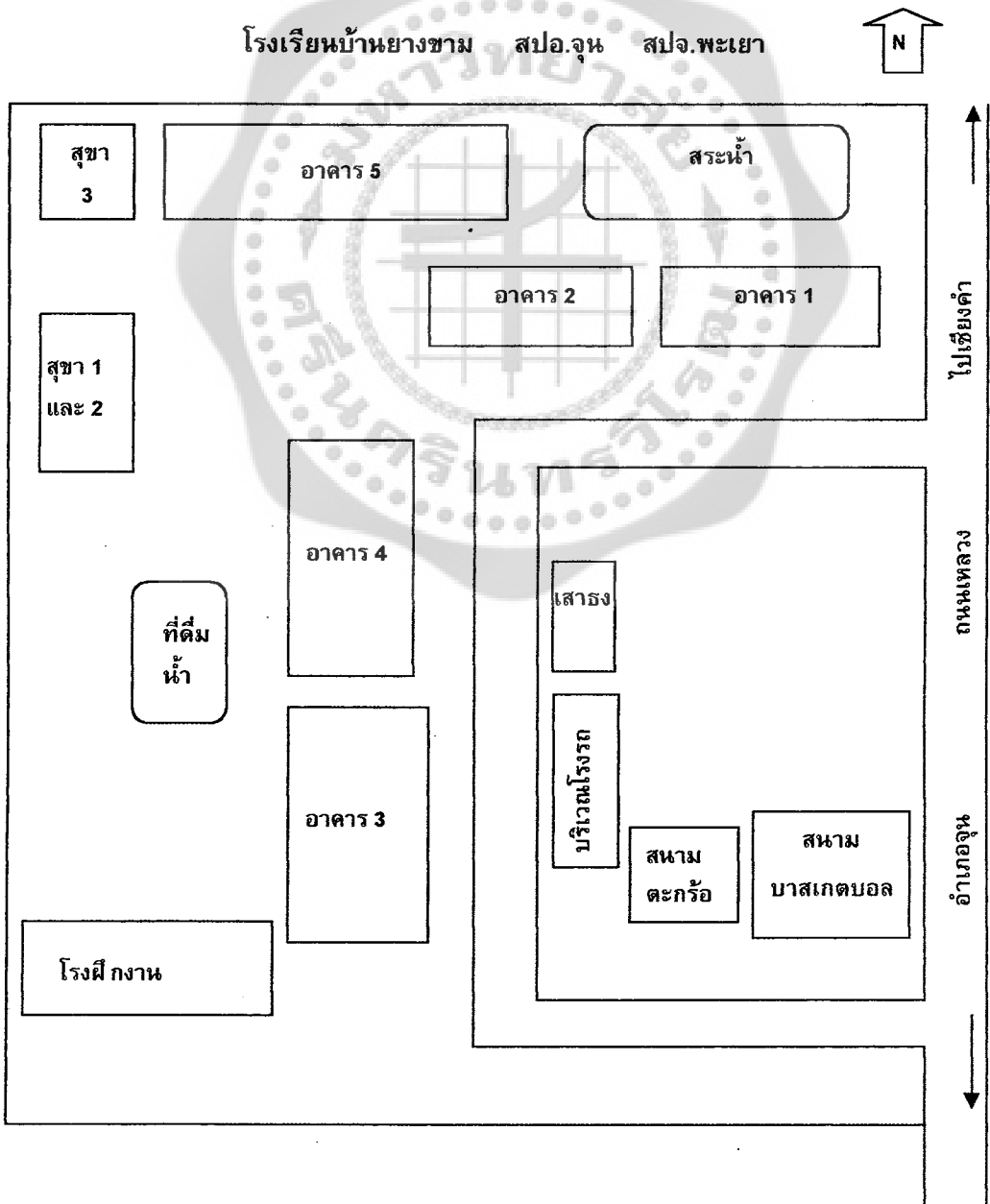
ขอบเขตบริการ

โรงเรียนบ้านยางขาม มีพื้นที่ครอบคลุมเขตบริการ ในหมู่ 1, หมู่ 2,หมู่ 3, หมู่ 4, หมู่ 5 และ หมู่ 11 ตำบลห้วยยางขาม อำเภोजุน จังหวัดพะเยา

1.3 สภาพชุมชน

เป็นชุมชนที่ประกอบไปด้วย ราษฎร จำนวน 5 หมู่บ้าน จำนวน 750 ครัวเรือน และติดกับโรงเรียนอีก 1 หมู่บ้าน ซึ่งเป็นโรงเรียนสาขาย มีถนนไปมาสะดวก ประชาชนมีฐานะความเป็นอยู่ค่อนข้างยากจน ปานกลาง มีการประกอบอาชีพหลากหลายอาชีพ เช่น เกษตรกรรม ค้าขาย รับจ้าง ขายแรงงานยังต่างประเทศและรับราชการ ประชาชนในชุมชนประกอบด้วยชนเผ่าไทลื้อ อีสาน และพื้นเมือง ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ การได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจาก ชุมชน

1.4 แผนผังโรงเรียนบ้านยางขาม

1.5 ข้อมูลพื้นฐาน

1.5.1 ข้อมูลข้าราชการครู-นักการศึกษา โรงเรียนบ้านยางขาม สปอ.จุน

สปจ.พะเยา

ที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	วุฒิ	วิชาเอก / ความถนัด
1	นายบุญตัน คำวงษา	ผู้อำนวยการโรงเรียน	ค.บ.	ภาษาไทย
2	นายจรรยา บุญธง	ผู้ช่วยผู้อำนวยการ	ศศ.บ.	สังคมศึกษา
3	นางนฤมล สุขไสบูลย์	อาจารย์ 2	คบ.	การแนะแนว
4	นายพิชัย สุวรรณมาศ	อาจารย์ 2	คบ.	การประถมศึกษา
5	นายรงค์ สมวงศ์	อาจารย์ 2	ป.กศ.	งานช่าง
6	นางภาวิณี วิสุทธินันท์	อาจารย์ 2	พ.กศ.	ช่างตัดเย็บ
7	นางนุชศิริ สุวรรณกุล	อาจารย์ 2	คบ.	ภาษาไทย
8	นายปราโมทย์ วิสุทธินันท์	อาจารย์ 2	พม.	ศิลปะ
9	นางสาวศรีอุบล สมบูรณ์ตงศ์	อาจารย์ 2	ศษ.บ.	บริหารการศึกษา
10	นายวิโรจน์ ดวงดี	อาจารย์ 2	ศษ.บ.	การประถมศึกษา
11	นางสมพร ขวัญตน	อาจารย์ 2	คบ.	การประถมศึกษา
12	นายอัคนี ผลัดกดี	อาจารย์ 2	คบ.	บริหารการศึกษา
13	นางสมพิศตักโพธิ์	อาจารย์ 2	ศษ.บ.	การประถมศึกษา
14	นางมยุรี เชื้อหมอ	อาจารย์ 2	ศษ.บ.	การประถมศึกษา
15	นางสุภาชา ขาวน่าน	อาจารย์ 2	คบ.	ภาษาอังกฤษ
16	นายยงยุทธ สุริยะวงศ์	อาจารย์ 2	ป.ก.ศ.	เกษตร
17	นายสุเมธ ปันที	อาจารย์ 2	ศษ.บ.	บริหารการศึกษา
18	นายผ่าน ก้อคำ	นักการฯ	มศ.3	ช่างโลหะ

1.5.2 จำนวนห้องเรียนและนักเรียนปีการศึกษา 2544

ชั้น	จำนวนห้องเรียน	จำนวนนักเรียนปีการศึกษา 2544			หมายเหตุ
		ชาย	หญิง	รวม	
อนุบาล 1	1	9	14	23	
อนุบาล 2	1	12	16	28	
รวม		21	30	51	
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	1	10	14	24	
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	1	16	19	35	
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	1	17	6	23	
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	1	23	15	38	
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	1	14	16	30	
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	1	11	17	28	
รวม	8	91	87	178	
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	1	10	13	23	
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	1	15	12	27	
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	1	15	24	39	
รวม	3	40	49	89	
รวมทั้งสิ้น	12	152	166	318	

1.5.3 อาคารเรียนอาคารประกอบ

ประเภทอาคาร	จำนวนหลัง	จำนวนห้องเรียน	หมายเหตุ
อาคารเรียนถาวร	5	27	
โรงฝึกงาน	1	1	
โรงอาหาร	-	-	
หอประชุม	-	-	
บ้านพักครู	2	4	
ห้องส้วม	3	13	
รวม	13	41	

ปรัชญาของโรงเรียน

สุขุข ปัญญา ปฏิภาณ ความมีปัญญา ทำให้เกิดสุข

สีประจำโรงเรียน

สีแดง หมายถึง ความกล้าแสดงออก

สีเหลือง หมายถึง ความเชื่อมั่น ความดีงาม ความสุข

วิสัยทัศน์

เด็กดีอย่างงาม สืบสานวัฒนธรรม ก้าวนำเทคโนโลยี

สุขภาพดีถ้วนหน้า วิชาการแกร่งกล้า นำพาชุมชน

พันธกิจ

1. จัดการศึกษาให้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตรทุกระดับชั้น
2. พัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
3. พัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีให้เหมาะสมต่อกระบวนการเรียนรู้
4. พัฒนาศักยภาพในการจัดแหล่งการเรียนรู้ให้สนองตอบต่อความต้องการของผู้เรียน
5. พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม ห่างไกลสิ่งเสพติด
6. ส่งเสริมการจัดกิจกรรม พัฒนาผู้เรียนให้สามารถปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสงบสุข

สังคมได้อย่างสงบสุข

7. พัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาพ

8. จัดการศึกษาโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม

เป้าหมายของโรงเรียน

โรงเรียนบ้านยางงาม ได้กำหนดเป้าหมายของโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระหว่างปีการศึกษา 2544-2546 ไว้ 4 ด้าน คือ

1. ด้านสถานศึกษา (อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์)

1.1 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การสาธารณูปโภคในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน

1.2 ส่งเสริมพัฒนาห้องเรียนและห้องพิเศษต่าง ๆ ให้เหมาะสมและเอื้อประโยชน์ต่อการจัดกระบวนการเรียนการสอน

1.3 ส่งเสริมพัฒนาห้องสมุด ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องโสตศึกษา ห้องปฏิบัติการทางภาษา ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้

1.4 ส่งเสริมและพัฒนาภูมิทัศน์ สิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนให้ร่มรื่นเป็นระเบียบ

สวยงาม

2. ด้านบุคลากร

2.1 ส่งเสริมให้ครูมีศักยภาพในการปฏิบัติงานด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2.2 สนับสนุนให้ครูจัดทำผลงานด้านวิชาการ

2.3 ส่งเสริมการเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานวิชาชีพ

3. ด้านกระบวนการเรียนการสอนและหลักสูตร

3.1 ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ

3.2 ส่งเสริมการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

3.3 ส่งเสริมการจัดกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม

3.4 ส่งเสริมการรณรงค์ต่อต้านสิ่งเสพติดทุกชนิด

4. ด้านระบบการบริหารและการจัดการ

4.1 ปรับปรุงระบบการให้บริหารให้เกิดความคล่องตัว

4.2 ส่งเสริมการวางแผนจัดเก็บข้อมูล การนิเทศภายในและการติดตามรายงานผล

4.3 ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาและพัฒนาคุณภาพ

การศึกษา

จุดเน้นในการพัฒนาโรงเรียน

โรงเรียนบ้านยางขามจะดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาระหว่างปีการศึกษา 2544-2546 โดยกำหนดจุดเน้นให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน และนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

1. จุดเน้นด้านสถานศึกษา

1.1 จุดเน้น

1. โรงเรียนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การสาธารณูปโภคให้เอื้อต่อการเรียนการสอน

สอน

2. ห้องเรียน อาคารเรียน อาคารประกอบห้องเรียนและห้องพิเศษต่าง ๆ เหมาะสมและเอื้อประโยชน์ต่อการจัดกระบวนการเรียนการสอน

3. โรงเรียนมีบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดี ร่มรื่น เป็นระเบียบ สวยงาม นักเรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

4. ห้องสมุด ห้องโสตศึกษา ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา มีความพร้อมในด้านสื่อวัสดุและการให้บริการในการค้นคว้า

1.2 กิจกรรม

1. โรงเรียนจัดสร้างถนนคอนกรีตในโรงเรียน สร้างระบบประปา ไฟฟ้าและระบบสุขาภิบาล
2. ปรับปรุง พัฒนาห้องสมุด ห้องโสตศึกษา ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ให้มีความพร้อมในด้านสื่อวัสดุและการให้บริการในการค้นคว้า
3. ปรับปรุง ห้องเรียน อาคารเรียน อาคารประกอบห้องเรียนและห้องพิเศษต่าง ๆ ให้เหมาะสมและเอื้อประโยชน์ต่อการจัดกระบวนการเรียนการสอน
4. จัดทำสวนหย่อม สนาม ปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ จัดทำป้ายโรงเรียน

1.3 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

สถานศึกษาเป็นระเบียบ สวยงาม บริการ อำนวยความสะดวกให้นักเรียน ชุมชน ครู โรงเรียนมีความพร้อมด้านอาคารสถานที่ มีความพร้อมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนมีแหล่งเรียนรู้ สามารถศึกษาค้นคว้าได้อย่างหลากหลายเกิดการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง

2. จุดเน้นด้านบุคลากร

2.1 จุดเน้น

1. ครูได้รับการพัฒนาและมีศักยภาพในการปฏิบัติงานด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
2. ครูสามารถจัดทำผลงานด้านวิชาการเพื่อขอกำหนดตำแหน่ง
3. บุคลากรมีความมั่นคง มั่นใจในวิชาชีพ พร้อมทั้งจะปฏิบัติหน้าที่เพื่อพัฒนาการศึกษา
4. จัดสวัสดิการ งานหลายรูปแบบ แก่ครู อาจารย์ ลูกจ้างประจำเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ
5. จัดแสดงผลงานเพื่อความภาคภูมิใจในอาชีพ

2.2 กิจกรรม

1. ส่งเสริมให้ครูได้เข้ารับการศึกษาดูงานด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
2. ครู อาจารย์ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
3. ครู อาจารย์ ส่งผลงานเพื่อเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการเพื่อความก้าวหน้า
4. จัดสวัสดิการ งานหลายรูปแบบ แก่ครู อาจารย์ ลูกจ้างประจำเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ
5. จัดแสดงผลงานเพื่อความภาคภูมิใจในอาชีพ

2.3 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ครูมีความรู้ความสามารถ มีทักษะด้านการเรียนการสอน มีความมั่นใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและส่งผลงานเพื่อเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการเพื่อความก้าวหน้าบุคลากรมีความมั่นคง มั่นใจในวิชาชีพ พร้อมทั้งจะปฏิบัติหน้าที่เพื่อพัฒนาการศึกษา

3. จุดเน้นด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน

3.1 จุดเน้น

1. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ
2. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง
3. จัดกิจกรรมการออกกำลังกายและเล่นกีฬา
4. จัดให้มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตามความต้องการของท้องถิ่น
5. จัดกิจกรรมการพัฒนาด้านจิตใจ คุณธรรม จริยธรรม
6. จัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รักษาสีศิลปวัฒนธรรม

ท้องถิ่น

7. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกิจกรรมทางวิทยาศาสตร์ในกลุ่ม สปช.

กลุ่มทักษะภาษาไทย แบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษา (มปภ.) ทักษะคณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ

8. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการส่งเสริมประชาธิปไตยและวินัย

นักเรียน

9. จัดให้มีการวัดผล ประเมินผลตามสภาพจริง

10. จัดให้มีการพัฒนาวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอน

3.2 กิจกรรม

1. พัฒนาระบบการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ
2. จัดหา วัสดุ อุปกรณ์ ห้องปฏิบัติการ นวัตกรรมและเทคโนโลยี
3. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ความ

มีวินัยในตนเอง

4. พัฒนาสุขภาพกาย สุขภาพจิตและห่างไกลสิ่งเสพติด
5. วัดและประเมินผลตามสภาพจริงโดยใช้แฟ้มสะสมงาน

3.3 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ครู อาจารย์ มีพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้

2. ครู อาจารย์ มีการใช้สื่อ อุปกรณ์ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการจัดการกระบวนการเรียนการสอนมากขึ้น

3. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นทุกกลุ่มประสบการณ์และทุกรายวิชา

4. จุดเน้นด้านระบบบริหารและการจัดการ

4.1 จุดเน้น

1. โรงเรียนมีความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการ
2. โรงเรียนใช้โครงสร้างงานทั้ง 6 งาน ในการวางตัวบุคลากรที่เหมาะสมกับงาน

และชัดเจน

3. โรงเรียนมีการวางแผนปฏิบัติการประจำปี การจัดเก็บข้อมูล การนิเทศภายใน และการติดตามรายงานผล

4. โรงเรียนส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

4.2 กิจกรรม

1. โรงเรียนจัดทำโครงสร้างงานทั้ง 6 งานและการวางตัวบุคลากร
2. จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี
3. จัดทำโครงการสารสนเทศภายในโรงเรียน
4. จัดทำกำหนดการนิเทศภายใน
5. ร่วมกับชุมชนในการกำหนดแนวทางการพัฒนาการศึกษา การควบคุมคุณภาพ

การศึกษา

6. จัดทำกำหนดการ วิธีการ ประชาสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

4.3 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

โรงเรียนมีโครงสร้างของงานชัดเจนมีบุคลากรที่เหมาะสมกับงานโรงเรียนมีข้อมูลสถิติที่เป็นปัจจุบันตรงต่อความต้องการ มีแผนปฏิบัติการประจำปี ครูได้รับการนิเทศภายใน โรงเรียนได้รับความช่วยเหลือจากชุมชนในการกำหนดมาตรฐานทางด้านคุณภาพการศึกษา โรงเรียนนำข้อมูลไปประชาสัมพันธ์ให้ชุมชน

ข้อมูลครูต้นแบบ อาจารย์มยุรี เชื้อหมอ

ชื่อ นางมยุรี นามสกุล เชื้อหมอ

เกิดวันที่ 15 เดือน กุมภาพันธ์ 2502

อายุ 43 ปี

สถานภาพ สมรส สัญชาติ ไทย

เชื้อชาติ ไทย

ศาสนา พุทธ

ตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 7

สังกัด สปช.

อายุการทำงาน 23 ปี

ภูมิลำเนา จังหวัดเชียงราย

ที่อยู่ปัจจุบัน 22/1 หมู่ 3 ต.ดอนศรีชุม อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา 56120

โทรศัพท์ 0-5441-9072

โทรสาร -

มือถือ -

Email -

ที่อยู่ทำงาน โรงเรียนบ้านยางขาม อ.จุน จ.พะเยา

โทรศัพท์ 0-5442-0615

โทรสาร -

ประวัติการศึกษา

อนุบาล -

ประถมศึกษา

โรงเรียนบ้านสบสมวันครู (2500) อ.เชียงของ

มัธยมศึกษา

โรงเรียนสามัคคีวิทยาคม จ.เชียงราย (ศิลป์-คณิต)

อาชีวศึกษา

-

อนุปริญญา

วิทยาลัยครูเชียงราย วิชาเอกสังคมศึกษา

ปริญญาตรี

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เอกประถมศึกษา

ปริญญาโท

มหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา

วิชาเอก บริหารการศึกษา

ประวัติการทำงาน

- บรรจุเข้ารับราชการ ปี 2522

- ทำการสอนวิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ 7 ปี

- สอนระดับก่อนประถม 7 ปี

- สอนวิชาศิลปะ คณิตศาสตร์ 9 ปี

งานนอกเหนือจากการสอน

1. เจ้าหน้าที่พัสดุ

2. งานวิชาการ

เกียรติประวัติ

1. ครูผู้สอนดีเด่นวิชาศิลปะ จากคุรุสภาอำเภอจุน (2541)
2. ครูผู้สอนดีเด่นวิชาศิลปะ จากคุรุสภาจังหวัด (2541)
3. ครูผู้สอนดีเด่นระดับประถมศึกษา จาก สปจ.พะเยา (2541)
4. ครูผู้สอนดีเด่นวิชาศิลปะ จาก สปจ.พะเยา (2541)
5. ครูผู้สอนดีเด่นวิชาศิลปะ จาก กระทรวงศึกษาธิการ (2542)
6. ครูผู้มีมาตรฐานการเรียนการสอนดีเด่น จาก สปช. (2542)
7. ครูต้นแบบ สาขาวิชาศิลปะ จาก สกศ. (2543)

คติประจำใจ

“รู้หน้าที่ รู้รับผิดชอบ คือหนทางแห่งความสำเร็จ”

ข้อมูลโรงเรียนบ้านทุ่งยั้งหัวฝายวิทยา

ประวัติโรงเรียนบ้านทุ่งยั้งหัวฝายวิทยา

โรงเรียนบ้านทุ่งยั้งหัวฝายวิทยา เดิมชื่อโรงเรียนบ้านทุ่งยั้ง ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2482 บ้านทุ่งยั้ง หมู่ที่ 2 ตำบลทุ่งก้อ อำเภอเมืองจังหวัดเชียงราย ต่อมาได้ขยายเขตการปกครองโดยแยก อำเภอเมือง ตั้งเป็นกิ่งอำเภอเวียงชัย และได้พัฒนาด้านเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง การศึกษา เจริญรุ่งเรืองขึ้นจนถึงปัจจุบัน ในขณะเดียวกันได้มีผู้บริหารโรงเรียน ผู้นำหมู่บ้านได้พัฒนาโรงเรียน จนมีพื้นที่ 22 ไร่ 1 งาน 10 ตารางวา

การจัดการศึกษามี 3 ระดับ คือ

1. ระดับอนุบาล 4-5 ขวบ
2. ระดับประถมศึกษา ป.1-ป.6
3. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ม.1-ม.3

ปัจจุบันเป็นโรงเรียนขยายโอกาสและปฏิรูปการศึกษา มีหมู่บ้านในเขตบริการ คือ

1. บ้านทุ่งยั้ง หมู่ 2
2. บ้านหัวฝาย หมู่ 3
3. บ้านทุ่งยั้งใหม่ หมู่ 13

นอกจากนี้ยังมีหมู่บ้านใกล้เคียง เช่น บ้านร่องห้า หมู่ 1 บ้านร่องเจริญ หมู่ 12 บ้านเนินสยาม หมู่ 10 ส่งบุตรหลานมาเข้าเรียน

ปัจจุบันมี นายณัฐพงศ์ อะทะวงษา ผู้อำนวยการโรงเรียนได้พัฒนาการศึกษาในทุกรูปแบบ เพื่อให้ได้มาซึ่งคุณภาพของการศึกษา คุณภาพเยาวชนของชาติต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง

ปรัชญาโรงเรียน

คุณธรรมเด่น เน้นวิชาการ

สืบสานวัฒนธรรม

สร้างสัมพันธ์ชุมชน

คติธรรม

วิชา จรณ สมปนโน

“ถึงพร้อมด้วยความรู้และความประพฤติ”

สีประจำโรงเรียน

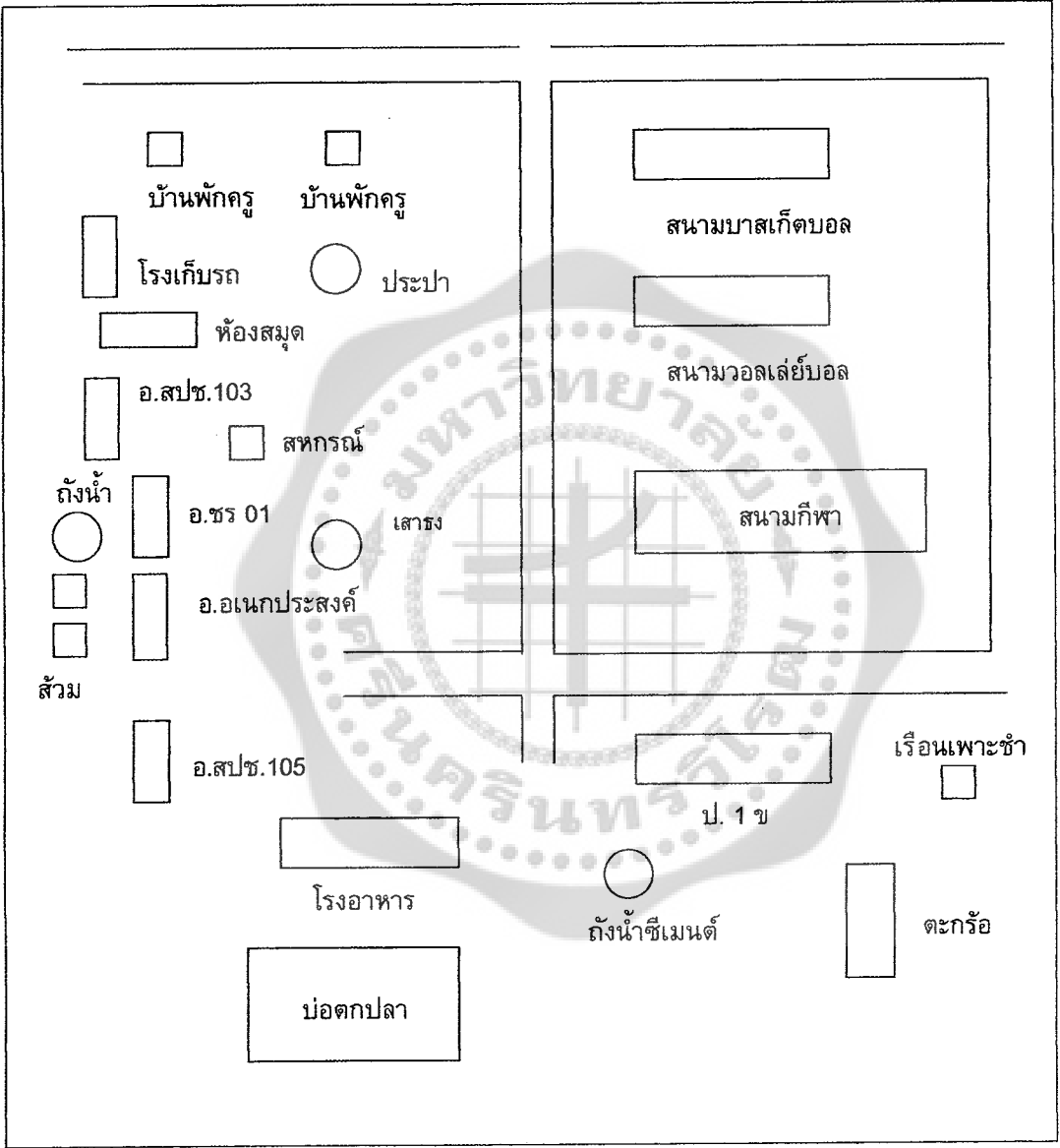
“น้ำเงิน เหลือง ชมพู”

รวมความหมาย เมื่อมีความรัก ความศรัทธาในสถาบัน และมีความมั่นคงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันแล้ว ย่อมมีความมุ่งมั่นที่จะสร้างความเจริญก้าวหน้าต่อไป

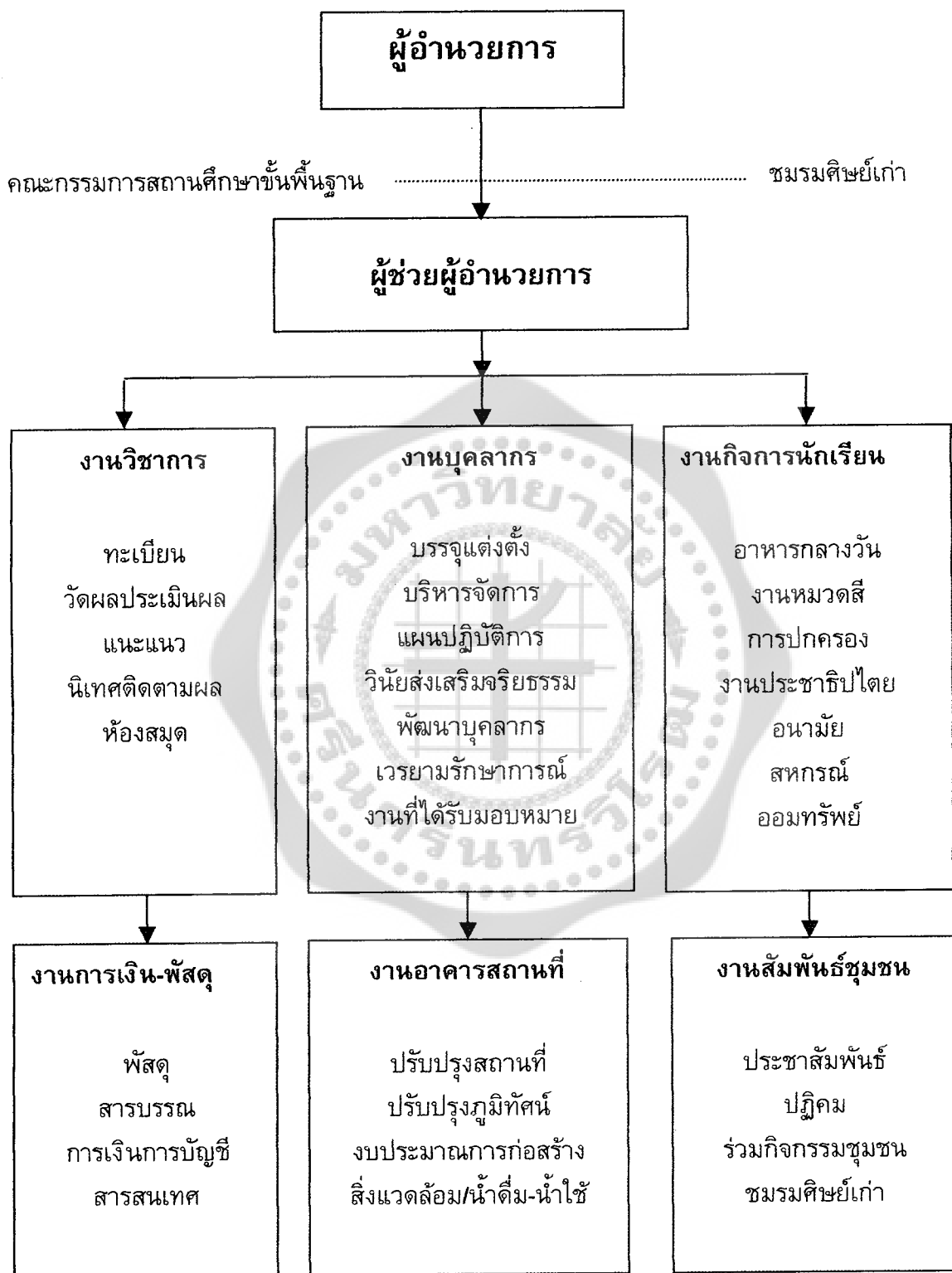
ต้นไม้ประจำโรงเรียน

จามจุรี หรือ ฉำฉา หรือกำมพู หรือ กักโก (ภาษาถิ่นล้านนา)

แผนผังโรงเรียนบ้านทุ่งยั้งหัวฝายวิทยา

แผนภูมิบริหารงาน

นโยบายการบริหารงาน

1. พัฒนาการเรียนการสอนเพื่อสร้างเยาวชนให้มีความรู้คู่คุณธรรมในระดับมาตรฐาน มีจิตสำนึก ความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น
2. พัฒนาอาคารสถานที่ บรรยากาศสิ่งแวดล้อมให้มีความสะอาด สวยงาม ร่มรื่น ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานอย่างมีความสุข
3. พัฒนาห้องสมุดโรงเรียน ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษาค้นคว้าของนักเรียนและชุมชน
4. พัฒนาบุคลากรให้มีความก้าวหน้าในวิชาชีพ มีศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่ ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม พร้อมทั้งสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน
5. ส่งเสริมให้นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียนและชุมชน มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและพัฒนาโรงเรียน
6. มุ่งจัดการศึกษาเพื่อเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
7. ปลุกฝังให้นักเรียนมีความจงรักภักดีต่อสถาบันสูงสุดของชาติ คือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตย

แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม

งานวิชาการ

- โครงการสุนทรีย์ดนตรีเพื่อชีวิต ผู้รับผิดชอบ อ.สุธีร์, อ.สวัสดิ์
- โครงการนิเทศภายใน ผู้รับผิดชอบ ผู้บริหาร, ทีมงานวิชาการ
- โครงการตลาดนัดในโรงเรียน ผู้รับผิดชอบ อ.สุภาภรณ์, อ.พรรณี, อ.เสาวลักษณ์, อ.สมบุรณ์

งานบุคลากร

- โครงการธารน้ำใจสู่บ้านเกิดโรงเรียนเก่า ผู้รับผิดชอบ อ.ณัฐพงศ์

งานกิจการนักเรียน

- * โครงการกีฬาสัมพันธ์ ผู้รับผิดชอบ อ.พรรณี
- * โครงการนำดีมีสะอาดเพื่อสุขภาพ ผู้รับผิดชอบ อ.กัญญาลักษณ์, อ.สมบุรณ์
- * โครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน ผู้รับผิดชอบ อ.สุธีร์, อ.ผ่องฉวี, อ.วรรณ
- * โครงการเกษตรพอเพียง ผู้รับผิดชอบ อ.มานพ, อ.อัครเดช, อ.ประหยัด

งานธุรการ การเงิน-พัสดุ

- โครงการปรับปรุงพัสดุ การบัญชี ผู้รับผิดชอบ อ.ติลก, อ.สุชัยญา
- โครงการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ ผู้รับผิดชอบ อ.อัครเดช
- โครงการกองทุนเพื่อการศึกษา ผู้รับผิดชอบ อ.สุชัยญา

งานอาคารสถานที่

- โครงการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมและภูมิทัศน์ในโรงเรียน ผู้รับผิดชอบ อ.มานพ, อ.สุธีร์, อ.อัครเดช, อ.ประหยัด, อ.สมบูรณ์, อ.ดิลก

- โครงการสร้างถนนคอนกรีตเสริมไม้อัด ผู้รับผิดชอบ อ.มานพ, อ.ประหยัด, อ.อัครเดช

- โครงการสร้างเรือนพยาบาลและศาสนาพุทธบุตร ผู้รับผิดชอบ อ.มานพ

งานสัมพันธ์ชุมชน

- โครงการสายสัมพันธ์บ้านกับโรงเรียน ผู้รับผิดชอบ อ.ศิวาภรณ์, อ.เสาวลักษณ์

ทำเนียบผู้บริหาร

1. นายณัฐพงศ์ อะทะวงษา ผู้อำนวยการ
เกิด 8 สิงหาคม 2497
วุฒิการศึกษา กศ.ม. เอกบริหารการศึกษา
ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านทุ่งยั้งหัวฝายวิทยา 9 ตุลาคม 2545
2. นายมานพ วงศ์ขัติย์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ
เกิด 11 ตุลาคม 2493
วุฒิการศึกษา ศษ.บ. เอกภาษาไทย
ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านทุ่งยั้งหัวฝายวิทยา 21 มิถุนายน 2521

ทำเนียบบุคลากรโรงเรียนบ้านทุ่งยั้งหัวฝายวิทยา

ที่	ชื่อ - สกุล	วันเข้ารับ ราชการ	ปฏิบัติงาน ในโรงเรียน	วันเดือนปี เกิด	ตำแหน่ง	เงินเดือน	ระดับ	วุฒิการศึกษา		
								สามัญ	การศึกษา	วิชาเอก
1.	นายณัฐพงศ์ อะทะวงษา	11 พ.ค.16	9 ต.ค.45	8 ส.ค.97	ผู้อำนวยการ	27,000	8	ม.ศ.3	กศ.ม.	บริหารการศึกษา
2.	นายมานพ วงศ์ขัติย์	21 มิ.ย.21	23 พ.ค.21	11 ต.ค.93	ผู้ช่วยฯ	21,130	7	ม.ศ.5	ศษ.บ.	ภาษาไทย
3.	นางสุภาภรณ์ วงศ์ขัติย์	20 พ.ค.20	20 พ.ค.20	2 มี.ค.99	อ.2	19,530	7	ม.ศ.3	พ.ม.	-
4.	นายอัครเดช ตันมา	6 พ.ย.23	11 มิ.ย.27	19 ธ.ค.00	อ.2	19,140	7	ม.ศ.3	ค.บ.	การประถมศึกษา
5.	นางวรรณนา สมศรีไทย	21 มิ.ย.38	1 พ.ค.41	2 ก.ย.06	อ.1	9,560	5	ม.ศ.5	ศศ.บ.	ภาษาอังกฤษ
6.	นายสวัสดิ์ เตชพระคุณ	1 พ.ค.41	1 พ.ย.36	10 ธ.ค.99	อ.3	19,680	8	ม.ศ.5	ค.บ.	พลศึกษา
7.	นางพรรณิ ปลอดไปรง	1 มิ.ย.26	1 มิ.ย.26	5 ก.พ.05	อ.2	16,800	7	ม.ศ.5	ศษ.บ.	ประถมศึกษา
8.	นางสุสิญา ชันดีพิทักษ์ประชา	16 พ.ค.27	16 พ.ค.27	23 ก.พ.06	อ.2	14,070	7	ม.ศ.5	ค.บ.	การประถมศึกษา
9.	ว่าที่ร้อยตรีดิลก สารคำ	11 พ.ค.35	1 พ.ค.41	24 พ.ย.07	อ.1	12,160	5	ม.ศ.5	ค.บ.	วิทยาศาสตร์
10.	นางศิวาภรณ์ บุญนิล	3 มิ.ย.34	1 เม.ย.44	2 ต.ค.11	อ.1	11,650	5	ม.6	ค.บ.	ปฐมวัย
11.	นายสุธีร์ รัตนพิทักษ์	1 ก.ค.18	20 ม.ค.43	4 ต.ค.96	อ.2	20,720	7	ม.ศ.5	ศษ.บ.	ประถมศึกษา
12.	นางกัญญาลักษณ์ มะโนใจ	1 มิ.ย.22	1 มิ.ย.22	29 ก.ย.01	อ.2	14,070	7	ม.ศ.3	ป.กศ.	-
13.	นางผ่องฉวี ตันมา	1 พ.ค.23	11 มิ.ย.27	13 ส.ค.03	อ.2	16,020	7	ม.ศ.3	ค.บ.	การประถมศึกษา
14.	นายประยัต สุขปิ่น	17 ส.ค.17	17 ส.ค.17	18 ต.ค.91	อ.2	13,680	7	ม.ศ.3	ค.บ.	อุตสาหกรรมศิลป์
15.	นางเสาวลักษณ์ รัตนชูวงศ์	1 ก.ค.35	24 ต.ค.44	16 ม.ค.13	อ.1	10,600	5	ม.6	ค.ม.	เทคโนโลยีทางการศึกษา
16.	นายสมบุรณ์ มากา	1 พ.ค.39	1 ก.ค.45	2 ม.ค.08	อ.1	8,820	5	ม.6	ศน.บ.	ภาษาอังกฤษ
17.	นายสัจจ ดอนเลย	2 มิ.ย.32	1 ต.ค.41	4 ส.ค.09	นักการฯ	7,540		ม.3	-	ดูแลสถานที่

จำนวนอัตรากำลังข้าราชการครูและลูกจ้างประจำ (จ.18)
จำแนกตามสายงาน/ตำแหน่ง/ระดับ/คุณวุฒิทางการศึกษา

ตำแหน่ง/ระดับ/เพศ/คุณวุฒิ		ระดับ						คุณวุฒิทางการศึกษา			
		5	6	7	8						
						4	ชาย	หญิง	รวม	โท	ตรี
ผู้อำนวยการโรงเรียน					1	1	-	1	1		
ผู้ช่วยผู้อำนวยการ				1		1	-	1		1	
อาจารย์ 3					1	1		1		1	
อาจารย์ 2				8		3	5	8		6	2
อาจารย์ 1			5			2	3	5	1	4	-
			5		9	2	8	8	16	2	12
ลูกจ้างประจำ											1

จำนวนนักเรียน จำแนกตามชั้น ห้องเรียนและเพศ ปีการศึกษา 2545

ชั้น	ครูประจำชั้น	จำนวนนักเรียน			จำนวนห้องเรียน
		ชาย	หญิง	รวม	
อนุบาล 1	นางกัญญาลักษณ์ มะโนใจ	24	19	43	2
อนุบาล 2	นายประยัด สุขปัน	9	12	21	2
รวมก่อนประถมศึกษา	รวมก่อนประถม	33	31	64	3
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	นางผ่องฉวี ตันมา	9	10	19	1
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	นางสุภาภรณ์ วงศ์ขัติย์	17	10	27	1
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	นางวรรณภา สมัครไทย	15	11	26	1
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	นางศิวาภรณ์ บุญนิล	16	15	31	1
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	ว่าที่ ร.ต.ดิลก สาระคำ	20	12	32	1
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1	นางเสาวลักษณ์ รัตนชูวงศ์	12	8	20	1
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2	นายอัครเดช ตันมา	13	10	23	1
รวมประถมศึกษา	รวมระดับประถม	102	76	178	7
มัธยมศึกษาปีที่ 1	นายสุธีร์ รัตนพิทักษ์	5	16	21	1
มัธยมศึกษาปีที่ 2	นางสุธัญญา ขันติพิทักษ์ประชา	12	13	25	1
มัธยมศึกษาปีที่ 3	นางพรพรรณ ปลอดโปร่ง	15	11	26	1
	รวมมัธยมศึกษา	32	40	72	3
รวมทั้งสิ้น		167	147	314	13

ตารางแสดงข้อมูลสิ่งปลูกสร้าง

ประเภท	แบบแปลน	ห้อง/หลัง	ขนาด (กว้างxยาว) ม.	พื้นที่ (ตรม.)	การใช้ ประโยชน์
อาคารเรียน					
1. อาคารเรียน	สปข.103/26	4	9x36	324	เป็นห้องเรียน ป.1-3 และ ห้องพักครู
2. อาคารเรียน	ชร.01	4	9x39	324	เป็นห้องเรียนอนุบาล 1-2 ห้องCIPและ ห้องปฏิบัติ การทางภาษา
3. อาคารเรียน	สปข.105/26	8	9x36	324	เป็นห้องเรียน ม.1-3 และ ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องดนตรี ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์
4. อาคารเรียน	ป.1 ข	4	9x36	324	ห้องเรียน ป.4-6
อาคารประกอบ					
1. บ้านพักครู 1-2	สปข.301	2/2	6x12	72	
	สปข.301	2/2	6x12	72	
2. ส้วม	สปข.601	4/1	2.5x5(2หลัง)	25	
3. โรงอาหาร	สร้างเอง	1/1	9x18	162	

ตารางแสดงข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประจำภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545
ระดับชั้นประถมศึกษา

ชั้น/วิชา	ไทย	คณิต	สปข.	สสน.	กพอ.
ประถมศึกษาปีที่ 1	76.73	73.84	76.73	76.63	73.21
ประถมศึกษาปีที่ 2	65.30	68.48	70.30	71.59	70.36
ประถมศึกษาปีที่ 3	62.50	65.11	62.81	64.85	62.42
ประถมศึกษาปีที่ 4	62.86	63.06	70.06	75.36	77.16
ประถมศึกษาปีที่ 5	66.94	62.72	69.58	67.45	65.39
ประถมศึกษาปีที่ 6/1	66.20	61.50	71.35	78.10	70.40
ประถมศึกษาปีที่ 6/2	72.69	62.18	66.65	77.95	76.00
รวมเฉลี่ย	67.56	65.27	69.64	73.13	70.70

ตารางแสดงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ชั้น	ไทย	คณิต	วิทยาศาสตร์	สังคม	อังกฤษ	พลานามัย	ศิลปะ
มัธยมศึกษาปีที่ 1	64.12	61.23	65.39	60.60	58.11	70.30	68.12
มัธยมศึกษาปีที่ 2	59.08	60.30	67.11	63.27	56.10	69.30	70.15
มัธยมศึกษาปีที่ 3	60.39	59.33	66.54	62.48	57.73	70.40	71.33
รวมเฉลี่ย	61.19	60.28	66.34	62.11	57.31	70.00	69.86

ข้อมูลครูแห่งชาติและครูต้นแบบทางศิลปศึกษา อาจารย์สวัสดิ์ เดชพระคุณ

ชื่อ-สกุล นายสวัสดิ์ เดชพระคุณ

ครูแห่งชาติ ประจำปี 2543 สาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษา

วัน เดือน ปีเกิด 10 ธันวาคม 2499 อายุ 44 ปี

ที่ทำงาน โรงเรียนอนุบาลทุ่งยั้งผางาม (บ้านทุ่งยั้งหัวฝายวิทยา) อ.เวียงชัย จ.เชียงราย
57140

สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ที่อยู่ 169/4 หมู่ 19 ซ.เกาะทอง อ.เมือง จ.เชียงราย 57000

โทร.(053)718-280, (01)885-8923

ตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 7

การศึกษา ครุศาสตรบัณฑิต (พลศึกษา) วิทยาลัยครูเชียงราย

รางวัลเกียรติยศ

1. รางวัลชนะเลิศอันดับที่ 1 ระดับอำเภอ เกียรติบัตรครูผู้สอนดนตรีดีเด่น ของ สปอ. เชียงของ พ.ศ.2526, สปอ.เวียงชัย พ.ศ.2538 และ พ.ศ.2541
2. รางวัลชนะเลิศอันดับที่ 1 ระดับจังหวัด เกียรติบัตรครูผู้สอนดนตรีดีเด่น ของ สปจ. เชียงราย พ.ศ.2534,พ.ศ.2536, พ.ศ.2537 และ พ.ศ.2541
3. รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 การประกวดสื่อนวัตกรรมทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ของคุรุสภา จ.เชียงราย พ.ศ.2541

ผลงาน

1. เป็นวิทยากรครูผู้สอนดนตรีเครื่องสายผสมดนตรีพื้นบ้าน และดนตรีสากล ณ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นเวลา 3 เดือน เมื่อ พ.ศ.2535
2. เป็นผู้ฝึกสอนดนตรีไทยแก่นักเรียนประถมศึกษาจนได้รับรางวัลชนะเลิศในการบรรเลง รวมวงดนตรีเครื่องสายเครื่องคู่จากเขตการศึกษา 8 และจาก สปจ.เชียงราย ปีการศึกษา 2538

ปรัชญาในการทำงาน

“การเป็นแบบอย่างที่ดี ย่อมมีค่ากว่าคำสอน”

กระบวนการในการทำงานด้านการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนให้ได้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สู่เป้าหมายนั้น ครูต้องเป็นตัวนำสำคัญ เป็นทั้งผู้คิด เป็นทั้งเพื่อน เป็นทั้งพ่อแม่ของนักเรียนได้ สร้างภาพพจน์ที่ดีให้นักเรียนยอมรับ เมื่อนักเรียนมีความเคารพนับถือต่อครูแล้ว การเรียนการสอนย่อมไปสู่เป้าหมายอย่างสมบูรณ์ หลักในการจัดการเรียนการสอนนั้น ข้าพเจ้าใช้หลักการสอนของ “กาเย” เป็นหลักสำคัญ เพราะหลักการสอนของ กาเย เป็นที่ยอมรับและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้ผลดีที่สุด โดยใช้หลักดังนี้

1. **สร้างความสนใจ** โดยครูเป็นแบบอย่างที่ดี เพราะการเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน แล้วนักเรียนจะมีความเชื่อมั่นในตัวครู มีความเคารพในตัวครูดังคำว่า “ตัวอย่างที่ดีมีค่ากว่าคำสอน”
2. **แจ้งจุดประสงค์ของบทเรียน** เพื่อให้นักเรียนได้รับรู้ว่าจะเรียนอะไรในโอกาส เพื่อให้นักเรียนจะได้มีทิศทางในการเรียนในโอกาสและจุดมุ่งหมายที่จะเรียนต่อไป
3. **ทบทวนความรู้เดิม** กิจกรรมการเรียนหรือการปฏิบัติต้องทบทวนความรู้เดิม เพื่อเตรียมเข้าสู่ความรู้ใหม่ ๆ ให้กับนักเรียน
4. **นำเสนอบทเรียนที่น่าสนใจ** ครูต้องมีสื่อ มีกระบวนการที่มีสิ่งเร้าทำให้นักเรียนไม่เครียดต่อการเรียน ครูต้องเป็นกันเองกับนักเรียน
5. **ชี้แนะแนวทางในการเรียนรู้ให้นักเรียน** ให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองให้มากที่สุด โดยครูคอยชี้แนะแนวทางเพื่อไปสู่เป้าหมายได้เร็วขึ้น
6. **ให้นักเรียนปฏิบัติจริง** โดยเน้นนักเรียนร่วมทำงานเป็นกลุ่ม ยอมรับซึ่งกันและกัน ให้อภัยซึ่งกันและกัน ให้กำลังใจต่อกันเพื่อเกิดความสามัคคีในหมู่คณะ
7. **ติดตามผลการปฏิบัติ** ครูต้องดูแลและติดตามคอยให้คำแนะนำให้กำลังใจแนะนำ แก้ไขสิ่งที่ผิด สรรเสริญยกย่องในสิ่งที่ดีของนักเรียนเพื่อสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียน
8. **ประเมินผลงานของการปฏิบัติ** เมื่อนักเรียนได้ปฏิบัติสิ่งใดลงไปคือความสำคัญของเขาและก็คือความมุ่งหวังที่ครูได้รับทราบจากใจของเด็ก ดังนั้นจึงต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติ ทุก ๆ ชิ้นงานของนักเรียน
9. **ส่งเสริมความแม่นยำและการถ่ายโอนการเรียนรู้** โดยการจัดกิจกรรมเสริมให้กับนักเรียนเพื่อให้นักเรียนนำไปบูรณาการกับวิชาอื่นได้

โครงการที่จะดำเนินการวิจัยและพัฒนา

โครงการวิจัยและพัฒนาคุณธรรมและสุนทรียะของนักเรียนด้วยเครื่องดนตรีที่ผลิตเองจากวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อผลิตเครื่องดนตรีจากวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นของนักเรียนที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพประกอบการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาเพื่อมุ่งเน้นคุณธรรมและสุนทรียะของนักเรียน
2. เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณธรรมและสุนทรียะของนักเรียนหลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยเครื่องดนตรีที่นักเรียนผลิตเองจากวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น
3. เพื่อฝึกทักษะปฏิบัติเครื่องดนตรีของนักเรียนที่ผลิตเองด้วยวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นให้มีความชำนาญยิ่งขึ้น
4. เพื่อประเมินผลการพัฒนาด้านคุณธรรมและสุนทรียะของนักเรียนโดยใช้เครื่องดนตรีที่นักเรียนผลิตเองจากวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น
5. เพื่อเปิดโอกาสให้กระบวนการอภยาศัยระหว่างนักปราชญ์ท้องถิ่นกับโรงเรียนได้มีส่วนร่วมพัฒนาด้านการศึกษาเกี่ยวกับบทเพลงพื้นบ้านนำมาประกอบการเรียนการสอนของนักเรียนเพื่อเกิดความหลากหลายทางความรู้

เป้าหมาย

1. ได้สอนนวัตกรรม เครื่องดนตรีที่นักเรียนผลิตเองจากวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นประกอบการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาด้านดนตรีที่มีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาคุณธรรมและสุนทรียะนักเรียนได้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง
2. ครูผู้สอนศิลปศึกษา ด้านดนตรีในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาใน 2 จังหวัดภาคเหนือ ได้แก่ เชียงราย พะเยา จำนวน 60 คน ได้มีสื่อและกระบวนการผลิตสื่อประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรมและสุนทรียะของนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ
3. นักเรียนที่เลือกเรียนรายวิชาศิลปศึกษาด้านดนตรี สามารถพัฒนาการผลิตและการปฏิบัติเครื่องดนตรีผลิตเองจากวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นของนักเรียนมีความชำนาญยิ่งขึ้น เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพที่สุจริตและอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยนักเรียนได้ฝึกปฏิบัติและเกิดทักษะกับตนเองมากที่สุด เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณธรรมและสุนทรียะของนักเรียนมากยิ่งขึ้น
2. มีรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมและสุนทรียะด้วยเครื่องดนตรีที่นักเรียนผลิตเองจากวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นของครูเครือข่าย
3. ครูเครือข่ายดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาด้านดนตรีได้ตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ

4. นักเรียนได้นำความรู้ด้านดนตรีไปพัฒนาตนเองด้านคุณธรรมและสุนทรีย นำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพหลักหรืออาชีพรองในอนาคต และไม่สร้างปัญหาให้กับสังคมในอนาคตต่อไป

ซึ่งปัจจุบันอาจารย์สวัสดิ์ ได้นำหลักคิดและกระบวนการสอนดังกล่าวมาสอนในวิชา ศิลปศึกษาด้านทัศนศิลป์ด้วย

ข้อมูลโรงเรียนบ้านสำนักหว่า

ประวัติโรงเรียนบ้านสำนักหว่า

โรงเรียนบ้านสำนักหว่าเริ่มก่อตั้งเมื่อ พ.ศ.2505 โดยท่านพระครูไพศาลสังฆกิจ เจ้าอาวาส วัดวังปริง และนายคล้าย บุญทอง ผู้ใหญ่บ้าน ร่วมกับราษฎรบ้านสำนักหว่า โดยมีผู้บริจาคที่ดิน 3 ราย คือ

- นายกล้า ศรีอ่อน บริจาคที่ดิน จำนวน 4 ไร่
- นายคล้าย บุญรัตน์ บริจาคที่ดิน จำนวน 1.5 ไร่
- นายเทือน (ราษฎรบ้านวังปริง) บริจาคที่ดิน จำนวน 0.5 ไร่

โดยราษฎรช่วยกันสร้างอาคารเรียนชั่วคราว 1 หลัง และเปิดทำการสอน เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ.2506

ต่อมาในปี พ.ศ. 2522 ได้รับงบประมาณก่อสร้างอาคารเรียนตามแบบ สข 01/001 จำนวน 1 หลัง 4 ห้องเรียน ในปี พ.ศ. 2528 อาคารหลังเก่า ซึ่งเป็นอาคารชั่วคราวได้ถูกवादภัยเสียหายทั้งหลัง จึงได้รับงบประมาณก่อสร้างอาคารเรียน ตามแบบ สปช.102/26 จำนวน 1 หลัง 3 ห้องเรียน และได้รับงบประมาณต่อเติมอาคารเรียนแบบ สข 01/001 อีกจำนวน 1 ห้องเรียน

ปัจจุบันโรงเรียนบ้านสำนักหว่า ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลเขามิเกียรติ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียนทั้งสิ้น 156 คน เป็นนักเรียนชาย 85 คน นักเรียนหญิง 71 คน มีอัตรากำลังครู 9 คน นักการภารโรง 1 คน โดยมีอาณาเขต ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับที่ดิน นายเปลื้อง อินทพันธ์ และนายพีระ ศรีวรรณ

ทิศใต้ ติดต่อสวนยางพารา นายกล้า ศรีอ่อน

ทิศตะวันออก ติดต่อสวนยางพารา นายกล้า ศรีอ่อน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับถนนเข้าหมู่บ้านสำนักหว่า

การรับนักเรียนในเขตบริการ

โรงเรียนบ้านสำนักหว่ามีเขตบริการรับนักเรียนในพื้นที่หมู่ที่ 3 ตำบลเขามิเกียรติ แต่มีนักเรียนจำนวนหนึ่ง จากพื้นที่หมู่ที่ 5 ตำบลเขามิเกียรติมาเรียนที่โรงเรียนบ้านสำนักหว่า ด้วย

การคมนาคม

โรงเรียนบ้านสำนักหว้า ตั้งอยู่ในเขตรอยต่อของอำเภอนาหว้า อำเภอหาดใหญ่ และอำเภอสะเตาะ สามารถเดินทางได้สะดวก โดยทางรถยนต์ ซึ่งเป็นถนนลาดยางเข้าหมู่บ้าน

การเดินทางจากโรงเรียน ถึงสถานที่ราชการและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

จากโรงเรียนถึงสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา เป็นระยะทาง 63 กิโลเมตร

จากโรงเรียนถึงสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสะเตาะ เป็นระยะทาง 29 กิโลเมตร

จากโรงเรียนถึงสำนักงานกลุ่มโรงเรียน (โรงเรียนบ้านคลองแงะ) เป็นระยะทาง 11

กิโลเมตร

จากโรงเรียนถึงสถานีตำรวจภูธร ตำบลคลองแงะ เป็นระยะทาง 11 กิโลเมตร

จากโรงเรียนถึงสถานีอนามัยท่าไต้ เป็นระยะทาง 3 กิโลเมตร

จากโรงเรียนถึงโรงเรียนกอบกุลวิทยา (โรงเรียนมัธยมในเขตบริการ) เป็นระยะทาง 12

กิโลเมตร

การเดินทางติดต่อ

เส้นทางที่ 1 จากโรงเรียนบ้านสำนักหว้า โดยรถจักรยานยนต์หรือรถยนต์ส่วนตัว ไปตามถนนลูกรังสายเขามีเกียรติ-บ้านคลองแงะ ถึงบ้านคลองแงะ ระยะทางประมาณ 8 กิโลเมตร แล้วโดยสารรถประจำทางสายหาดใหญ่-ปาดังเบซาร์ ระยะทาง 18 กิโลเมตร ถึงสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสะเตาะ

การประกอบอาชีพ

ราษฎรในหมู่บ้านส่วนมากประกอบอาชีพทำสวนยางพารา รับจ้างกรีดยาง และรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมน้ำยางในพื้นที่

ศาสนา

ประชากรนับถือศาสนาพุทธ ยกเว้นบางส่วนที่เป็นลูกจ้างกรีดยางมาจากที่อื่นจะนับถือศาสนาอิสลาม (ประมาณ 3 %) ประชากรมีฐานะค่อนข้างยากจน

ปรัชญา/อุดมการณ์

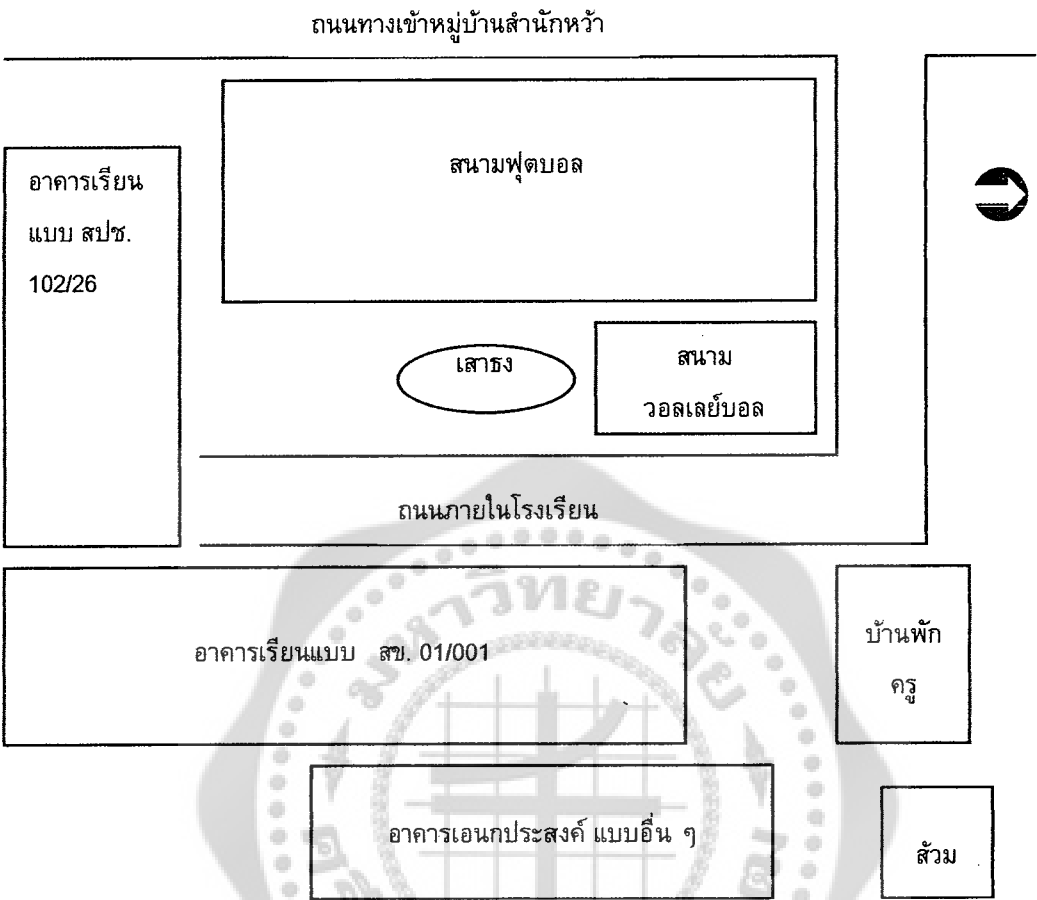
จัดการศึกษาที่สนองความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น

ด้วยวิธีการเรียนการสอนแบบบูรณาการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มุ่งพัฒนานักเรียนให้เต็มศักยภาพโดยยึดหลักการ

ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

แผนผังโรงเรียนบ้านสำนักหว่า

บุคลากร

ตาราง 1 แสดงจำนวนบุคลากรโรงเรียนบ้านสำนักหว่า ปีการศึกษา 2544

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	วุฒิ	วิชาเอก
1	นายถนอม สุขคำ	ผู้อำนวยการ	ศษ.ม.	การบริหารศึกษา
2	นายเสงี่ยม นวลศรี	อาจารย์ 2	ค.บ.	แนะแนว
3	นางสาวนารถสุดา สุวรรณรัตน์	อาจารย์ 2	ค.บ.	แนะแนว
4	นางราตรี ชวพันธ์ุ์	อาจารย์ 2	พ.ม.	-
5	นางพร บุญรัตน์	อาจารย์ 2	พ.ม.	-
6	นางจันทพร นพศรี	อาจารย์ 2	พ.ม.	-
7	นางสุรี พวงสอน	อาจารย์ 2	ค.บ.	นาฏศิลป์
8	นางสาวถนอมวรรณ ทองเสนอ	อาจารย์ 1	ค.บ.	การประถมศึกษา
9	นายสมพร มิ่งรัตนา	อาจารย์ 1	ป.กศ.	-
10	นางสาวพรทิพย์ หนูทอง	ครูจ้างสอน	กศ.บ.	เทคโนโลยีการศึกษา
11	นายรัตน์ ขุนนุ้ย	นักการภารโรง	ปวช.	บัญชี

ตาราง 2 แสดงจำนวนนักเรียนโรงเรียนสำนักหว่า ปีการศึกษา 2544

ชั้น	จำนวนนักเรียน			หมายเหตุ
	ชาย	หญิง	รวม	
อนุบาล 1	21	15	36	ข้อมูล 10 มิถุนายน
อนุบาล 2	10	9	19	
ประถมศึกษาปีที่ 1	8	8	16	
ประถมศึกษาปีที่ 2	1	10	20	
ประถมศึกษาปีที่ 3	9	7	16	
ประถมศึกษาปีที่ 4	12	6	18	
ประถมศึกษาปีที่ 5	6	10	16	
ประถมศึกษาปีที่ 6	9	6	15	
รวม	85	71	156	

อาคารสถานที่

ตาราง 3 แสดงอาคารเรียน อาคารประกอบ โรงเรียนบ้านสำนักหว่า

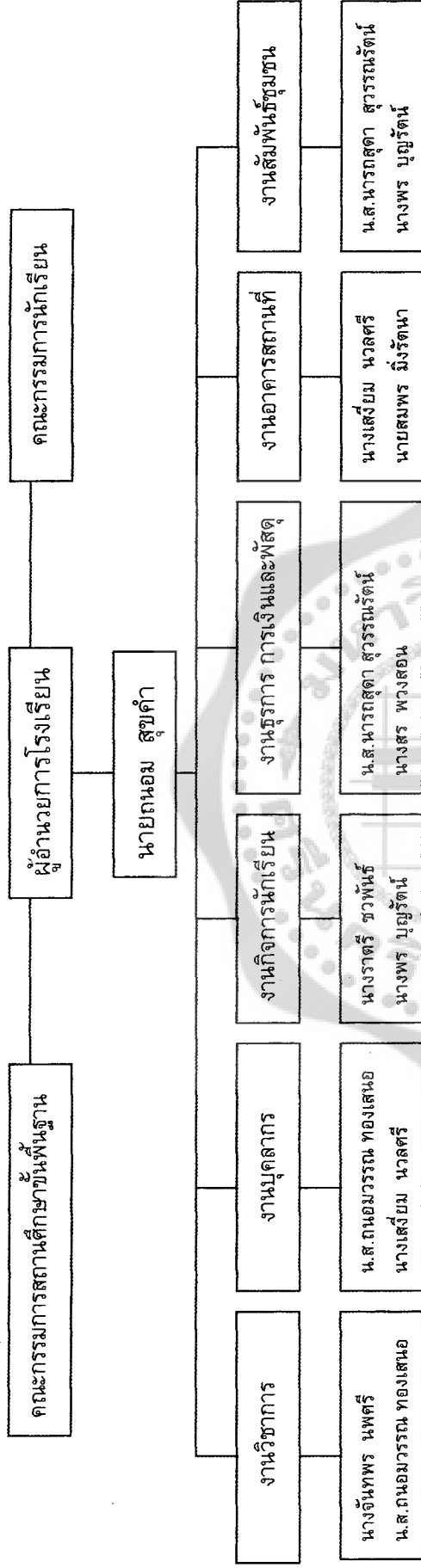
อาคาร	สร้างเมื่อ พ.ศ.	จำนวน (หลัง)	จำนวนห้อง	หมายเหตุ
สข.01/001	2522	1	5	
สพข.102/26	2528	1	3	
อเนกประสงค์	2524	1	-	อาคารโรงฝึกงาน
บ้านพักครู	2522	1	-	ชำรุด
ส้วม	2522	2	5	

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ในปีการศึกษา 2543 ที่ผ่านมา โรงเรียนได้สร้างความสัมพันธ์กับชุมชนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ที่	กิจกรรม	จำนวน	หมายเหตุ
1	ประชุมผู้ปกครอง	3 ครั้ง	
2	ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา	4 ครั้ง	
3	ประชุมแม่บ้านประชาอาสาพร้อมทัศนศึกษา	1 ครั้ง	
4	ผู้ปกครองมาช่วยพัฒนาโรงเรียน	3 ครั้ง	
5	แม่บ้านประชาอาสาทำอาหารกลางวัน	195 ครั้ง	ทุกวันที่เปิดเรียน
6	ชุมชนมาใช้บริการสถานที่โรงเรียน	10 ครั้ง	
7	ได้รับบริจาคสิ่งของจากผู้ปกครองและผู้มีจิตศรัทธา	38,000 บาท	

การบริหารโรงเรียนบ้านสำนักหัว

เกียรติคุณ

1. นางจันทพร นพศรี บุคลากรดีเด่น วันประถมศึกษา ระดับอำเภอ ปีการศึกษา 2540
2. ชนะเลิศงานคุ้มครองผู้บริโภคดีเด่น ระดับโซน (6 อำเภอ) และรองชนะเลิศระดับจังหวัด ปีการศึกษา 2541
3. โรงเรียนขนาดเล็กดีเด่น ระดับอำเภอ ปีการศึกษา 2541
4. รองชนะเลิศโรงเรียนขนาดเล็กดีเด่น ระดับจังหวัด ปีการศึกษา 2542
5. นายถนอม สุขคำ รองชนะเลิศผู้บริหารสถานศึกษาดีเด่น ระดับจังหวัด ปีการศึกษา 2542
6. โรงเรียนรางวัลพระราชทาน ปีการศึกษา 2542
7. นางจันทพร นพศรี ครูผู้สอนดีเด่น ระดับจังหวัด ปีการศึกษา 2543
8. นายถนอม สุขคำ ครูผู้มีคุณธรรมจริยธรรมดีเด่น เนื่องในวันครู ปี 2544
9. นางจันทพร นพศรี บุคลากรต้นแบบ การปฏิรูปการเรียนรู้ สาขาบูรณาการ ระดับจังหวัด ปีการศึกษา 2544
10. นายถนอม สุขคำ บุคลากรต้นแบบ การปฏิรูปการเรียนรู้ สาขาบริหารการศึกษา ระดับจังหวัด ปีการศึกษา 2544
11. เด็กหญิงนารีรัตน์ พาสัน และเด็กหญิงจิตติพร เพ็ชรจูด ชนะเลิศการสร้างภาพปะติดจากเศษวัสดุ ระดับจังหวัด ปีการศึกษา 2544
12. นางจันทพร นพศรี ครูต้นแบบของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ปีการศึกษา 2544

นโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านสำนักหว้า

นโยบายด้านปริมาณ

- (1) ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษาให้เพิ่มขึ้นทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ
- (2) เร่งรัดเด็กในเกณฑ์บังคับทุกคน ให้ได้เข้าเรียนและได้รับการพัฒนาคุณภาพ โดยการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร

นโยบายด้านคุณภาพ

- (1) ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาให้เพิ่มขึ้นในทุกกลุ่มประสบการณ์และมีคุณธรรมจริยธรรมที่ดี
- (2) ลดอัตราการตกซ้ำชั้นในทุกชั้นเรียน
- (3) สนับสนุน และส่งเสริมให้นักเรียน มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์

นโยบายด้านการบริหารและสนับสนุน

- (1) ส่งเสริมการกระจายอำนาจในการบริหาร โดยบุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหาร มีการนิเทศติดตามผลอย่างใกล้ชิด
- (2) สนับสนุนให้บุคลากรได้รับความรู้ ประสบการณ์ ตลอดจนมีคุณธรรมจริยธรรม รวมทั้งรับสวัสดิการและสวัสดิภาพในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อความก้าวหน้าในอาชีพและได้รับการยกย่องเชิดชู มีขวัญและกำลังใจในการทำงาน
- (3) ควบคุมการบริหารงบประมาณ ให้เป็นไปด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว และเกิดประโยชน์ต่อการศึกษาสงส
- (4) ติดตาม ควบคุม การใช้อาคารสถานที่ที่ให้การดูแลรักษา และเกิดประโยชน์สูงสุด ให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของชุมชนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ
- (5) เสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและบริหารงบประมาณ ตลอดจนการจัดทำระเบียบ แนวปฏิบัติต่าง ๆ ให้ชุมชนมีความรู้และความเข้าใจในรัฐธรรมนูญและการปกครองระบอบประชาธิปไตย ตลอดจนให้ชุมชนได้รับทราบข่าวสารความเคลื่อนไหวของโรงเรียนและการจัดการศึกษา

ทิศทางในอนาคต/ความคาดหวัง/วิสัยทัศน์

นักเรียน คุณลักษณะพื้นฐานของนักเรียนที่ต้องการ

- เป็นผู้มีความสุขอนามัยที่ดี ทั้งร่างกายและจิตใจ
 - เป็นผู้มีความสามารถในการคิด เป็นผู้ใฝ่รู้และสามารถแสวงหาความรู้
 - เป็นผู้มีความสามารถในทางวิชาการและวิชาชีพ
 - เป็นผู้มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ไม่เห็นแก่ตัว เสียสละและอดทนร่วมมือกับผู้อื่นได้
- มีความเป็นประชาธิปไตย มีความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เหมาะสมกับการศึกษาแต่ละระดับ
- เป็นผู้รู้จักตนเอง
 - รู้จักประมาณตน
 - มีความรู้ความสามารถ ข้อจำกัดจุดด้อยจุดเด่นของตนเอง
 - เป็นผู้มีความนิยมที่ดีงามที่เป็นพื้นฐานสำคัญ เช่น
 - พึ่งตนเองได้
 - ไม่เอาเปรียบผู้อื่น
 - มีใจเมตตากรุณา
 - เป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับกฎธรรมชาติ และสามารถปรับตัวรับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

บรรยากาศแวดล้อม

บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น เพื่อส่งเสริมความรู้และความเข้าใจ ที่ต้องการปลูกเจตคติและค่านิยมที่ดีงามตลอดจนลักษณะที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับนักเรียนมีดังต่อไปนี้

- จัดสถานที่ ได้แก่ อาคารเรียน ห้องเรียน ห้องน้ำ โรงอาหาร บริเวณโรงเรียน โดยคำนึงถึงความร่มรื่น ความสวยงาม เย็นสบายเป็นธรรมชาติ และสะอาดถูกสุขลักษณะ

- จัดให้มีห้องเรียนตามธรรมชาติ เพื่อให้นักเรียนเกิดความรักและหวงแหนธรรมชาติ
- ห้องเรียน จัดบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนการสอน ให้เหมาะสมกับการจัดกิจกรรม มีการจัดศูนย์วิทยากรในห้องเรียน เป็นการสร้างนิสัยใฝ่เรียนใฝ่รู้

- จัดบุคลากร จัดครูผู้สอนให้เหมาะสมเป็นบุคคลที่สร้างเสริมบรรยากาศการเรียนใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์

- ความรักชาติและศรัทธาที่จะเรียนรู้เพื่อร่วมพัฒนาผู้เรียนในทุกด้านได้มากที่สุด
- ส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพจิตดี เข้ากับเพื่อนและครูได้ดี มีความรักและความเข้าใจเพื่อน

- นำเทคโนโลยี ด้านการจัดสีแสงเสียง และการถ่ายเทอากาศเข้ามาช่วย ในการจัดบรรยากาศให้เกิดสภาวะแห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

หลักสูตรการเรียนการสอน ที่จะนำผู้เรียนไปสู่จุดหมายปลายทาง

1. ยึดหยุ่นตามเหตุการณ์และสภาพท้องถิ่น
2. ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
3. บูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอนทุกกลุ่มประสบการณ์
4. เน้นกระบวนการเรียนรู้ตามลักษณะเนื้อหาวิชา และสอดแทรกทักษะกระบวนการ

9 ชั้น

5. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกมากที่สุด และเน้นให้เกิดความคิดรวบยอดในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ

6. ติดตามช่วยเหลือและแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

7. สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์อย่างน้อย 13 ข้อ ตามที่

หลักสูตรกำหนดอย่างสม่ำเสมอ

8. จัดสภาพแวดล้อม และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติจริง

ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน บุคลากร

เพื่อให้การศึกษาบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่วางไว้จึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากชุมชนและบุคลากรในชุมชนดังนี้

- จัดให้มีการประชุมผู้ปกครองนักเรียน ภาคเรียนละ 1 ครั้ง
- จัดให้มีการประชุมกรรมการโรงเรียน ภาคเรียนละ 1 ครั้ง
- ให้ครูไปเยี่ยมบ้านนักเรียน โดยเฉพาะนักเรียนที่มีปัญหาในด้านต่าง ๆ
- ให้ครู นักการ และนักเรียนได้เข้าไปมีส่วนร่วมทำกิจกรรมกับชุมชนในโอกาสต่าง ๆ
- จัดให้มีการพิมพ์แผ่นพับ แผ่นใบปลิว ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองและชุมชนได้ทราบ

ข่าวสารของโรงเรียนในโอกาสต่าง ๆ

- จัดให้มีการบริการลานกีฬาต้านยาเสพติด โดยเฉพาะนักเรียนและเยาวชนในชุมชน
- จัดให้มีการบริการด้านวัสดุอุปกรณ์และบุคลากรแก่ชุมชน
- จัดให้มีชุมชนดนตรีไทยได้บริการในงานพิธีต่าง ๆ ของชุมชน
- จัดให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนรวมทั้งเชิญบุคคลในชุมชน

เป็นวิทยากรให้แก่นักเรียน

ด้านระบบบริหารการจัดการ

คาดหวัง

- ให้มีการบริหารแบบมีส่วนร่วม ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ และร่วมประเมินผลระหว่างผู้บริหารและบุคลากรโรงเรียน
- ให้มีการกระจายอำนาจ เพื่อสอดคล้องกับลักษณะงานสภาพจริงในการปฏิบัติงานให้เกิดความคล่องตัวภายใต้กฎระเบียบการบริหาร
- พัฒนากิจกรรมโรงเรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจบทบาทและหน้าที่ เพิ่มประสบการณ์ในการวางแผนและการควบคุมกำกับเพื่อสนับสนุนการพัฒนาการศึกษา
- กรรมการโรงเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กำหนดนโยบาย วางแผนการพัฒนาการศึกษา บริหารการเงิน และงบประมาณและแก้ไขปัญหาของโรงเรียนร่วมกัน
- ร่วมกับองค์กร หน่วยงานอื่น ๆ จัดกิจกรรมการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ
- ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานของโรงเรียนแก่ชุมชนอย่างจริงจังและสม่ำเสมอ
- เน้นให้เห็นคุณภาพของนักเรียน เช่น นักเรียนได้รับโควตา
- ทำป้ายเพื่อประกาศรายชื่อนักเรียนที่สอบเรียนต่อในสถาบันที่สูงขึ้นได้

เป้าหมาย

ด้านการบริหาร

1. มีการจัดองค์กร/โครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจร ให้บรรลุ

เป้าหมายการศึกษา

2. สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา
3. การศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
4. ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ
5. การศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อ

การเรียนรู้

ด้านการเรียนการสอน

1. ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็น

สำคัญ

2. ครูมีคุณวุฒิ ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบและมีครูเพียงพอ

ด้านผู้เรียน

1. ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
2. ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ
3. ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร
4. ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้เพื่อตนเองรักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่าง

ต่อเนื่อง

5. ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ
6. ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี
7. ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

จุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน School priorities

จุดเน้นที่ 1 ด้านการบริหาร

- มีการจัดองค์กร/โครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบครบวงจรให้บรรลุ

เป้าหมายการศึกษา

1. มีการจัดองค์กร/โครงสร้างการบริหารงานอย่างชัดเจน
2. มีปรัชญา แผนพัฒนา/ธรรมนูญโรงเรียน แผนปฏิบัติการ และตัวชี้วัดความสำเร็จ
3. มีการบันทึกและรายงานผลการประเมิน
4. มีการนำเสนอข้อมูลและผลการประเมินไปใช้ในการตัดสินใจและปรับปรุงงาน

- ส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา
 1. ผู้บริหารและครูสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนในการจัดการศึกษา
 2. ประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับบุคลากรในสถานศึกษาและชุมชนเห็นความสำคัญในการจัดการศึกษา
 3. มีการประชาสัมพันธ์สถานศึกษาต่อชุมชนอย่างสม่ำเสมอ
 4. ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการศึกษา
- จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 1. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับธรรมชาติและสนองต่อความต้องการของผู้เรียน
 2. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์ สังเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ
 3. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้ แสวงหาคำตอบและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
 4. มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยี และสื่อที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน
 5. มีการจัดกิจกรรมเพื่อฝึกและส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม
 6. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสุนทรียภาพอย่างครบถ้วนทั้งด้านดนตรี ศิลปะ และกีฬา
 7. ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย การทำงานร่วมกับผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อกลุ่มร่วมกัน
 8. มีการประเมินพัฒนาผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง
 9. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรักสถานศึกษาของตนเองและมีความกระตือรือร้นในการไปโรงเรียน
- ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ
 1. ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง
 2. ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์และเป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้อง
 3. ผู้บริหารมีความเป็นประชาธิปไตย
- ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ
 1. ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ
- สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้
 1. มีหลักสูตรและเนื้อหาสาระของหลักสูตรที่เหมาะสมสอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาและความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น

2. มีสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้

จุดเน้นที่ 2 ด้านการเรียนการสอน

- ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็น

สำคัญ

1. ครูรู้เป้าหมายของหลักสูตรและเป้าหมายของการจัดการศึกษา

2. ครูมีความรู้ ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรจัดทำแผนและกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. ครูมีความรู้ความสามารถในการประเมินผลการเรียนการสอนและนำผลการประเมินมาใช้พัฒนาคุณภาพ

- ครูมีคุณวุฒิ ความรู้ ความสามารถ ตรงกับงานที่รับผิดชอบและมีครูเพียงพอ

1. ครูมีความถนัด/เชี่ยวชาญ ตรงกับงานที่ปฏิบัติ

จุดเน้นที่ 3 ด้านผู้เรียน

- ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

1. มีวินัยมีความรับผิดชอบ ปฏิบัติตนตามระเบียบและหลักธรรมเบื้องต้นของแต่ละ

ศาสนา

2. ซื่อสัตย์สุจริต

3. มีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีความเสียสละเพื่อส่วนรวม

4. ประหยัด

- มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์

1. สามารถจำแนกประเภทข้อมูล เปรียบเทียบและมีความคิดรวบยอด

2. สามารถประเมินค่าความน่าเชื่อถือของข้อมูล รู้จักพิจารณาข้อดี ข้อเสีย ความถูก-

ผิด ระบุสาเหตุ-ผล ค้นหาคำตอบเลือกวิธีและมีปฏิภาณในการแก้ปัญหาและตัดสินใจได้อย่างสันติ และมีความถูกต้องเหมาะสม

3. มีความคิดริเริ่ม มีจินตนาการ สามารถคาดการณ์และกำหนดเป้าหมายได้

- ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

1. มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มประสบการณ์ กลุ่มวิชา หมวดวิชาที่สำคัญไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำ

2. มีความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสาร

- ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่าง

ต่อเนื่อง

1. มีความกระตือรือร้น สนใจการเรียนรู้จากแหล่งต่าง ๆ รู้จักการตั้งคำถามเพื่อหา

เหตุ-ผล

2. รักการอ่าน สามารถใช้ห้องสมุด แหล่งความรู้และสื่อต่าง ๆ ทั้งในและนอกโรงเรียน
3. สามารถสรุปประเด็นจากการเรียนรู้และประสบการณ์ได้อย่างถูกต้องด้วยตนเอง
- ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ
 1. สามารถทำงานตามลำดับขั้นตอน และผลงานมีประสิทธิภาพ
 2. ขยันอดทน และละเอียดรอบคอบในการทำงาน พัฒนางาน สามารถทำงานอย่างมีความสุขและภูมิใจในผลงานของตน
 3. สามารถทำงานเป็นทีม ช่วยเหลือผู้อื่น ไม่เอาเปรียบ ให้ความร่วมมือ ยอมรับฟังความคิดและความสามารถของผู้อื่น ร่วมรับผิดชอบผลงานของกลุ่ม
 4. มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต
 - ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี
 1. มีน้ำหนัก ส่วนสูง ตามเกณฑ์มาตรฐาน
 2. มีสรีรภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน
 3. ร่างกายแข็งแรง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับครู เพื่อน และบุคคลทั่วไป
 4. รู้จักดูแลสุขภาพ และป้องกันตนเองไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ
 5. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโทษของสิ่งเสพติดและสิ่งมั่วเมา ไม่เสพสิ่งเสพติดและสิ่งมั่วเมา
 - ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัย ด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา
 1. มีความชื่นชมและร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

ข้อมูลครูต้นแบบ อาจารย์จันทพร นพศรี

ชื่อ นางจันทพร นามสกุล นพศรี

เกิดวันที่ 14 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2498

อายุ 48 ปี

สถานภาพ สมรส สัญชาติ ไทย เชื้อชาติ ไทย ศาสนา พุทธ

ตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 7

สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3

อายุการทำงาน 29 ปี

ภูมิลำเนา 17 ซอยนารถสุนทร ส.ต.ปากน้ำ อ.เมือง จ.สมุทรปราการ

ที่อยู่ปัจจุบัน 5/12 หมู่ 5 ต.เขามิเกียรติ อ.สะเดา จ.สงขลา

โทรศัพท์ -

โทรสาร -

มือถือ 09-2937412

Email -

ที่อยู่ทำงาน โรงเรียนบ้านสำนักหว้า ม.3 ต.เขามิเกียรติ อ.สะเดา จ.สงขลา

โทรศัพท์ 074-542280

โทรสาร -

ประวัติการศึกษา

อนุบาล	-
ประถมศึกษา	โรงเรียนเทศบาลวัดตรังคมุณีพุทธาวาส
มัธยมศึกษา	โรงเรียนสภาราชนี
อาชีวศึกษา	-
อนุปริญญา	วิทยาลัยครูสวนสุนันทา
ปริญญาตรี	-
ปริญญาโท	-
ปริญญาเอก	-

ประวัติการทำงาน

เริ่มรับราชการครั้งแรก ณ โรงเรียนบ้านโหละหาร อ.ย่านตาขาว จ.ตรัง เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2517 ดำรงตำแหน่งปัจจุบัน เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2527 เป็นอาจารย์ 2 เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2532 โรงเรียนบ้านสำนักหว้า

เกียรติประวัติ

2538	กิจกรรมแม่ไม้มวยไทย	ชนะเลิศระดับอำเภอ
2539	กิจกรรมจริยธรรม	ชนะเลิศระดับจังหวัด
2540	บุคลากรดีเด่น	ชนะเลิศระดับอำเภอ
2543	ครูผู้สอนดีเด่น	ชนะเลิศระดับจังหวัด
2544	ครูต้นแบบ	ประเทศ

ผลงานทางวิชาการ

- ปฏิรูปการเรียนรู้
- นวัตกรรม “สร้างความรู้สู่การปฏิบัติ”
- ปฏิรูปการเรียนรู้ชุมชน
- โครงการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น

คติประจำใจ

TO DO BEST “ทำดีที่สุด”

ข้อมูลโรงเรียนวัดนิลาราม

โรงเรียนวัดนิลาราม เป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 1-ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียนทั้งหมด 102 คน ครู 6 คน มีพื้นที่ประมาณ 23 ไร่เศษ ประกอบด้วยอาคารเรียน 3 หลัง 13 ห้องเรียน มีอาคารประกอบ 1 หลัง มีส้วม 2 หลัง 6 ที่นั่ง มีบ่อเลี้ยงปลา 2 บ่อ ผลการศึกษา สถานภาพของโรงเรียน จากการวิเคราะห์ สภาพทั้งภายในและภายนอก โรงเรียนสรุปว่า มีโอกาสจากสภาพแวดล้อมภายนอกมากกว่าอุปสรรค และมีจุดแข็งจากสภาพแวดล้อมภายในมากกว่าจุดอ่อน สถานะของโรงเรียนเมื่อทำการวิเคราะห์แล้วอยู่ในลักษณะที่เอื้อและแข็ง

วิสัยทัศน์ของโรงเรียน ภายในปี 2540 โรงเรียนวัดนิลารามจัดการศึกษาโดยมีส่วนร่วมของชุมชนและเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ ตามมาตรฐานด้านคุณภาพนักเรียน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในการใช้ภาษา เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร คิดและแก้ปัญหาได้ มีทักษะพื้นฐานในงานอาชีพและเทคโนโลยี มีคุณธรรมจริยธรรม มีวินัยในตนเอง มีสุขภาพและสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน เห็นคุณค่าการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรมภูมิปัญญาในความเป็นไทย สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

โรงเรียนได้กำหนดพันธกิจดังนี้ ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จัดให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง จัดแหล่งเรียนรู้อย่างหลากหลาย เฝ้ารอสุขภาพอนามัยของนักเรียนให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ จัดการเรียนรู้ให้นักเรียนมีความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม และตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ชนบทธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาในความเป็นไทย

กลยุทธ์ของโรงเรียนมี 7 กลยุทธ์ คือ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ พัฒนาครูและบุคลากร ส่งเสริมการบริหารแบบมีส่วนร่วม เสริมสร้างประสิทธิภาพระบบการประกันคุณภาพภายใน ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา เสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน

สภาพปัจจุบันของโรงเรียน

โรงเรียนวัดนิลาราม (รื่นทับทองประชาสรรค์) ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลบ้านยาง อำเภอศีร์ษะเกษ จังหวัดสุราษฎร์ธานี (84180)

โรงเรียนวัดนิลาราม (รื่นทับทองประชาสรรค์) จัดตั้งเมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2562 เดิมชื่อโรงเรียนประชาบาลตำบลบ้านยาง 1 (วัดกาชีใต้) ใช้ศาลาการเปรียญของวัดกาชีใต้เป็นสถานที่เรียน ต่อมาได้ย้ายจากวัดกาชีใต้ไปทำการสอนที่ศาลาการเปรียญวัดกาชีเหนือ และในปี พ.ศ.2475 ได้ย้ายโรงเรียนไปอยู่ที่วัดกาชีใต้อีกครั้งหนึ่ง ต่อมาในปี พ.ศ.2495 เปลี่ยนชื่อโรงเรียนเป็นโรงเรียนวัดนิลาราม เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในปี พ.ศ.2505

โรงเรียนได้รับงบประมาณ 30,000 บาท สำหรับสร้างอาคารเรียน แบบ 002 และด้วยความร่วมมือของประชาชน และผู้มีจิตศรัทธาบางท่านได้เสียสละทรัพย์สินช่วยเหลือปรับปรุงอาคารเรียนให้ถาวรยิ่งขึ้น ทางโรงเรียนจึงขออนุญาตตั้งชื่อเพิ่มเติมทำยว่า **รื่นทับทองประชาสรรค์** ต่อมาในปี พ.ศ.2512 ได้ขยายจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 7

ปัจจุบันโรงเรียนวัดนิลารามเปิดทำการสอนตั้งแต่อนุบาลจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียนทั้งสิ้น 102 คน มีครูประจำการทำการสอน 6 คน ครูอาสาสมัครจ้างสอนระดับก่อนประถมศึกษา 1 คน นักการภารโรง 1 คน

ภารกิจของโรงเรียนวัดนิลาราม

1. จัดบริการการศึกษาระดับปฐมวัย ให้กับเด็กกลุ่มอายุ 4-6 ปี เพื่อพัฒนาในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และมีความพร้อมสำหรับเข้าเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา
2. จัดบริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้กับเด็กทุกกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาเด็กทุกคนให้มีคุณภาพ ตามเกณฑ์มาตรฐาน

ผลการดำเนินงาน

ระดับการศึกษาปฐมวัย

ด้านปริมาณ

ชั้นอนุบาลปีที่ 1 จำนวน 1 ห้องเรียน ชาย 4 คน หญิง 4 คน รวม 8 คน
ชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 1 ห้องเรียน ชาย 8 คน หญิง 5 คน รวม 13 คน
รวม 2 ห้องเรียน ชาย 12 คน หญิง 9 คน รวม 21 คน

ด้านคุณภาพ

โรงเรียนได้ส่งเสริมให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งกิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมประสบการณ์สม่ำเสมอ ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์

มีความพร้อมพัฒนาการเหมาะสมกับวัยร้อยละ 92.00

มีน้ำหนักรและส่วนสูงตามเกณฑ์ กรมนามัยร้อยละ 92.00

มีความพร้อมที่เข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ร้อยละ 100

ระดับประถมศึกษา

ด้านปริมาณ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 1 ห้องเรียน ชาย 6 คน หญิง 7 คน รวม 13 คน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 1 ห้องเรียน ชาย 5 คน หญิง 4 คน รวม 9 คน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 1 ห้องเรียน ชาย 6 คน หญิง 6 คน รวม 12 คน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 1 ห้องเรียน ชาย 8 คน หญิง 7 คน รวม 15 คน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 1 ห้องเรียน ชาย 6 คน หญิง 6 คน รวม 12 คน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1 ห้องเรียน ชาย 4 คน หญิง 5 คน รวม 9 คน

รวม 6 ห้องเรียน ชาย 35 คน หญิง 35 รวม 70 คน

ด้านคุณภาพ

นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกกลุ่มวิชา เฉลี่ยร้อยละ 75.40

กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงสุด เฉลี่ยร้อยละ 85.11

กลุ่มคณิตศาสตร์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำสุด เฉลี่ยร้อยละ 68.29

ผลงานที่ภาคภูมิใจของโรงเรียน

โรงเรียนวัดนิลารามได้พัฒนาสถานศึกษา พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนอยู่ตลอดเวลา โรงเรียนจึงเป็นที่ศรัทธา และเชื่อถือของประชาชนและหน่วยงานต้นสังกัด จึงได้รับรางวัลเป็นเกียรติประวัติ ดังนี้

1. โรงเรียนรางวัลพระราชทาน ระดับประถมศึกษาขนาดเล็ก ปี 2544
2. โรงเรียนมีผลงานดีเด่นระดับจังหวัดตามโครงการส่งเสริมสถานศึกษาและครูอาจารย์ที่มีผลงานด้านจริยศึกษา ปี 2544
3. โรงเรียนรับเกียรติคุณบัตร การสนับสนุนโครงการ “โรงเรียนสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมดีเด่น เณริมพระเกียรติ” จากสมาคมสร้างสรรค์ไทย ปี 2543, 2544
4. โรงเรียนเครือข่ายการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี 2544
5. โรงเรียนแกนนำปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ปี 2543
6. โรงเรียนได้รับเกียรติคุณบัตร สนับสนุนครูต้นแบบ ครูเครือข่าย ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน จาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ปี 2543
7. โรงเรียนได้รับคัดเลือกเป็นสถานศึกษาต้นแบบ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาฝึกปฏิบัติงาน ปี 2545
8. โรงเรียนดีเด่นขนาดเล็ก สปอ.คีรีรัฐนิคม ปี 2542

ผลการวิเคราะห์สถานภาพของสถานศึกษา

ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก โดยพิจารณาปัจจัยด้านต่าง ๆ ด้านสังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี การเมืองและกฎหมาย สภาพแวดล้อมภายในจากปัจจัยด้านโครงสร้าง นโยบาย ผลผลิต การให้บริการ บุคลากร ประสิทธิภาพทางการเงิน วัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการ โดยสรุปดังนี้

โอกาสจากภายนอก โรงเรียนวัดนิลารามตั้งอยู่ในชุมชนชนบทมีการพึ่งพาอาศัย ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ประชาชนส่วนใหญ่ยังอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของไทย การสื่อสาร การคมนาคมมีความสะดวกตามสมควร อาชีพของประชาชนส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพการเกษตร

แบบดั้งเดิม ประชาชนส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของการศึกษา ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย รวดเร็ว อัตราของคนว่างงานต่ำ เมืองค์กรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 ได้กระจายอำนาจ เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและเปิดโอกาสให้โรงเรียนมีอิสระในการจัดการศึกษามากขึ้น

ด้านอุปสรรค เยาวชนบางส่วนในชุมชนมีวุฒิสมยาเสพติด ความหนาแน่นของประชากรระดับปานกลาง ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่มีอายุในวัยกลางคน-วัยชรา การเปลี่ยนแปลงของข้อมูลข่าวสารเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ทำให้ประชาชนปรับตัวไม่ทัน รายได้ของประชากรต่อปีต่ำ ประชาชนบางส่วนมีความขัดแย้งกันเนื่องมาจากการเมืองในระดับท้องถิ่น ประชาชนยังขาดความรู้เกี่ยวกับกฎหมายชาวบ้าน

จุดแข็งจากสภาพแวดล้อมภายใน โรงเรียนมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น โรงเรียน และนักเรียน มีการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน แผนปฏิบัติการโดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา มีการมอบหมายงานเหมาะสมกับความสามารถของบุคลากร บุคลากรของโรงเรียนมีคุณภาพและเป็นบุคคลในท้องถิ่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยรวมอยู่ในเกณฑ์ดี นักเรียนมีความสามารถทางด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา มีทักษะทางเทคโนโลยีเบื้องต้น มีทักษะในการประกอบอาชีพในท้องถิ่น เห็นคุณค่าและความสำคัญของสิ่งแวดล้อม นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และมีสุขภาพที่แข็งแรงสมบูรณ์ มีการจัดทำแผนการใช้เงินโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย สามารถหางบประมาณได้เองได้บางส่วน เอกชน องค์กรภายนอกให้การสนับสนุนงบประมาณ โรงเรียนมีอิสระในการบริหารด้านการเงิน ทำให้เกิดความคล่องตัวในการแก้ปัญหาตรงกับความต้องการโรงเรียน มีการประสานงานกับชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ อยู่เสมอ จัดทำแผนและโครงการเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการบริหาร มีทั้งระยะสั้นและระยะยาว

จุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน โรงเรียนขาดแคลนบุคลากรจำนวนครูต่ำกว่าเกณฑ์ อีกทั้งครูยังต้องไปราชการอยู่บ่อย ๆ บุคลากรบางส่วนขาดความชำนาญด้านเทคโนโลยี ขาดการดูแลจากหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนและวัสดุอุปกรณ์ครุภัณฑ์เนื่องจากสื่อการเรียนการสอนและวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่เสื่อมคุณภาพ อาคารส่วนใหญ่ไม่ว่าจะเป็นอาคารเรียนหรืออาคารประกอบจะชำรุดและเสื่อมสภาพ ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในวิชาคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษยังต่ำกว่าเกณฑ์ ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากต้นสังกัดน้อย ทางโรงเรียนยังขาดการประชาสัมพันธ์

ผลการประเมินสถานภาพของสถานศึกษา

โรงเรียนมีทิศทางที่มีสภาพแวดล้อมภายในเป็นโอกาส และสภาพภายในที่เป็นจุดแข็งจากผลการวิเคราะห์โรงเรียนอยู่ในลักษณะที่เอื้อและแข็ง ดังนั้นในการดำเนินงานต่าง ๆ ต้องขยายโอกาส ขยายงานเพื่อส่งเสริมให้โรงเรียนและนักเรียนได้พัฒนาไปในทุกด้าน โดยการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ พัฒนาครู

และบุคลากรในโรงเรียน ส่งเสริมการบริหารแบบมีส่วนร่วม เสริมสร้างประสิทธิภาพระบบการประกันคุณภาพภายใน ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน

ทิศทางการจัดการศึกษา

วิสัยทัศน์ของโรงเรียนวัดนิลาราม

ภายในปี 2550 โรงเรียนวัดนิลารามจัดการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ ตามมาตรฐานด้านคุณภาพนักเรียน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในการใช้ภาษา เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร คิดและแก้ปัญหาได้ มีทักษะพื้นฐานในงานอาชีพและเทคโนโลยี มีคุณธรรมจริยธรรม มีวินัยในตนเอง มีสุขภาพและสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน เห็นคุณค่าการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ประเพณี ศิลปะวัฒนธรรม ภูมิใจในความเป็นไทย สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

พันธกิจ

1. ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
2. จัดให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ชุมชน
3. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง

4. จัดแหล่งเรียนรู้อย่างมากมาย
5. เฝ้าระวังสุขภาพอนามัยของนักเรียนให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ
6. จัดการเรียนรู้ให้นักเรียนมีความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม และตระหนักในการอนุรักษ์

สิ่งแวดล้อม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิใจในความเป็นไทย

เป้าประสงค์

1. ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้
2. นักเรียนทุกคนได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ มีคุณธรรมจริยธรรม มีวินัยมีค่านิยมที่ดี

มีความรับผิดชอบต่อตนเอง มีความเสียสละ และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม

3. นักเรียนทุกคนมีความภาคภูมิใจในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สืบสานวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น และธำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย

4. นักเรียนทุกคนมีทักษะพื้นฐานงานอาชีพและใช้เทคโนโลยี
5. นักเรียนทุกคนสามารถทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข
6. โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน
7. นักเรียนทุกคนมีสุขภาพที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ

กลยุทธ์การจัดการศึกษา

กลยุทธ์ระดับองค์กร

1. พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

เร่งรัดสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร การจัดทำสาระหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผลการใช้หลักสูตร

กลยุทธ์ระดับแผนงาน

1. จัดทำสาระของหลักสูตรทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้
2. จัดสร้างเครือข่ายในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
3. ส่งเสริมกำกับนิเทศ ติดตามและประเมินผลการนำหลักสูตรไปใช้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับผู้เรียน
4. รณรงค์ให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษาเพื่อให้การบริการหลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์ระดับองค์กร

2. ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

เร่งพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ พัฒนาโรงเรียนเป็นแกนนำการปฏิรูปการเรียนรู้ โรงเรียนเครือข่ายวิชาศิลปะ โดยมุ่งเน้นโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐานประกันคุณภาพ พร้อมทั้งพัฒนาทักษะและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และคณิตศาสตร์ จัดหาวัสดุอุปกรณ์ จัดทำนวัตกรรมสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่มีคุณภาพ และปริมาณเพียงพอ จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพจิตและสุขภาพกาย จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน แหล่งการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พัฒนาผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ ให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ใช้กระบวนการนิเทศภายในและการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

กลยุทธ์ระดับแผนงาน

1. ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการพัฒนาครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นสำคัญ
2. ส่งเสริมให้ครู ผลิตรวมทั้งใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
3. ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยมุ่งให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น
4. ส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน และใช้กระบวนการนิเทศภายในเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งด้านร่างกาย และคุณธรรม จริยธรรม

6. ส่งเสริม สนับสนุนให้ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิทยากรจากภายนอก เข้ามามีส่วนร่วมในการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

7. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัย โดยเฉพาะด้านดนตรี กีฬา ศิลปะ และกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี

8. จัดให้มีการปรับปรุง บำรุงรักษาไม้ดอกไม้ประดับ ไม้ยืนต้นและสร้างสวนหย่อมให้สวยงามเหมาะสมกับพื้นที่ ห้องเรียนธรรมชาติให้มีบรรยากาศเอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

9. ปรับปรุงบริการห้องสมุด โกศนาการ การรักษาพยาบาล สหกรณ์ เพื่อให้เป็นแหล่ง เรียนรู้มีความสะดวกและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อบุคลากรในโรงเรียน

10. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม ท้องถิ่น

11. จัดศูนย์ศึกษาคอมพิวเตอร์ นำเทคโนโลยีและสื่อมาใช้ในการเรียนรู้ของนักเรียน

กลยุทธ์ระดับองค์กร

3. พัฒนาครูและบุคลากร

ส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากรในโรงเรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ สามารถ ปฏิบัติงานตามมาตรฐาน และจรรยาบรรณของวิชาชีพ และมีก้าวหน้าในอาชีพ จัดบริการด้าน สวัสดิการและประโยชน์เกื้อกูล

กลยุทธ์ระดับแผนงาน

1. จัดให้มีสวัสดิการด้านต่าง ๆ เพื่อดูแลช่วยเหลือ ส่งเสริมให้ขวัญกำลังใจซึ่งกันและกัน เช่น สวัสดิการครู-นักการภารโรง

2. จัดให้มีการพัฒนาบุคลากรในหลายรูปแบบ เช่น การประชุมสัมมนา การศึกษาดูงาน การส่งเสริมให้จัดทำผลงานทางวิชาการเพื่อขอตำแหน่งให้สูงขึ้น

3. ส่งเสริมให้มีการใช้แฟ้มสะสมผลงาน ในการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูและ นักเรียน

4. ส่งเสริม และยกย่องครู นักเรียน และศิษย์เก่าที่ประกอบคุณงามความดีและสร้าง ชื่อเสียงให้โรงเรียน เพื่อให้เป็นที่ปรากฏ

5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครู-นักเรียน เข้าร่วมประกวดและแข่งขันในกิจกรรมต่าง ๆ ตามโอกาสอันควร

กลยุทธ์ระดับองค์กร

4. ส่งเสริมการบริหารแบบมีส่วนร่วม

ปรับระบบบริหารจัดการ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เน้นการมีส่วนร่วมและการสร้าง เครือข่ายกับทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

กลยุทธ์ระดับแผนงาน

1. ส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนในโรงเรียน ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและมีส่วนร่วมในการวางแผนแก้ปัญหาและพัฒนาโรงเรียน
2. จัดให้มีการพัฒนางาน แผนงาน ข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน โดยมุ่งเน้นความถูกต้องเป็นปัจจุบัน และตรงตามความต้องการ
3. พัฒนางานประชาสัมพันธ์ ทั้งรูปแบบและวิธีการนำเสนอ โดยมุ่งปรับปรุงงานให้มีสื่อหลากหลาย สร้างความเข้าใจและปฏิบัติงานได้ตรงทิศทาง ได้รับการยอมรับจากผู้เกี่ยวข้อง
4. สร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา
5. ส่งเสริมการบริหารที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์
6. จัดหาเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการ

กลยุทธ์ระดับองค์กร

5. เสริมสร้างประสิทธิภาพระบบการประกันคุณภาพภายใน
จัดระบบประกันคุณภาพภายในเพื่อรองรับการประเมินภายนอก

กลยุทธ์ระดับแผนงาน

1. ส่งเสริมการจัดระบบประเมินคุณภาพภายในโรงเรียนให้เข้มแข็ง
2. สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ เพื่อเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษา
ท้องถิ่น ชุมชน และสังคมอื่น

กลยุทธ์ระดับองค์กร

6. ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

ระดมทรัพยากรจากผู้เกี่ยวข้อง หน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อใช้ในการจัดการศึกษา

กลยุทธ์ระดับแผนงาน

1. ระดมทรัพยากร และงบประมาณ จากผู้เกี่ยวข้อง หน่วยงานภาครัฐและเอกชนมาใช้ในการจัดการศึกษา

กลยุทธ์ระดับองค์กร

7. เสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน

พัฒนาโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน

กลยุทธ์ระดับแผนงาน

1. ส่งเสริมให้บุคลากรของโรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน
2. จัดตั้งเครือข่ายผู้ปกครองโรงเรียนวัดนิลาราม เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาของโรงเรียน
3. โรงเรียนเป็นแหล่งการเรียนรู้ และบริการชุมชน

ข้อมูลครุต้นแบบ อาจารย์วิญญา สุชาติ

นายวิญญา สุชาติ

อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนวัดนิลาราม

สปอ.คีรีรัฐนิคม สปจ.สุราษฎร์ธานี

กว่าจะได้เป็นครุต้นแบบ

1. ประวัติส่วนตัวและประวัติการทำงาน

1.1 ประวัติส่วนตัว

ผมชื่อ วิญญา สุชาติ เกิดวันที่ 11 เมษายน 2495 ณ บ้านเลขที่ 47 หมู่ 6 ตำบลบ้านยาง อำเภอคีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นบุตรคนที่ 4 ในจำนวนบุตรทั้งหมด 5 คน ของคุณพ่อประสิทธิ์ สุชาติ คุณแม่ละอาย สุชาติ คุณพ่อมืออาชีพรับราชการ คุณแม่อาชีพทำสวน ภารยาชื่อ นางมณฑา สุชาติ อาชีพรับราชการครู มีบุตร 2 คน คนที่ 1 ชื่อนายนิตินุมิ สุชาติ กำลังศึกษาอยู่ที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ม.อ.หาดใหญ่) ปีที่ 3 คณะทรัพยากรธรรมชาติ คนที่ 2 ชื่อเด็กหญิงศิริรัตน์ สุชาติ กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสุราษฎร์พิทยา

ชีวิตและการศึกษาในวัยเด็ก ชีวิตและการศึกษาในวัยเด็กเป็นไปด้วยความยากลำบากและ ชัดเจนมาก เพราะเมื่อผมอายุได้ 4 ปีกว่า ๆ คุณพ่อซึ่งเป็นเสาหลักของครอบครัวได้เสียชีวิตด้วยโรคโลหิตเป็นพิษ ลูก ๆ ทุกคนคุณแม่ต้องรับผิดชอบเลี้ยงดูคนเดียว อาชีพทำสวนอย่างเดียวรายได้ไม่พอ คุณแม่จึงนำลูก ๆ ที่พอจะช่วยให้ไปช่วยขายขนมและขายปลาในตลาด ส่วนผมก็ช่วยงานบ้านและดูแลน้องคนเล็กที่บ้าน พออายุครบเข้าเกณฑ์เรียนหนังสือก็เข้าเรียนในระดับประถมศึกษาที่ โรงเรียนวัดนิลาราม จนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เมื่อ พ.ศ.2507 เข้าเรียนต่อชั้นประถมปลายและชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่โรงเรียนธรรมานุสรณ์ ซึ่งตั้งอยู่ในตัวอำเภอต้องเดินเท้าไปเรียนระยะทางไปกลับวันละ 14 กิโลเมตรทุกวัน ในขณะที่เรียนอยู่ชั้น ป.7 แม่เสียชีวิตเนื่องจากโรคขาดตะกั่ว ผมจำเป็นต้องออกจากโรงเรียนเพราะไม่มีเงินค่าเล่าเรียน ประมาณ 2 เดือน พี่ชายซึ่งไปเป็นทหารเกณฑ์ก็มีจดหมายให้ผมเข้าเรียนต่อ เรื่องค่าเล่าเรียนเขาจะช่วยเหลือให้เองผมเลยกลับเข้ามาเรียนต่อ ส่วนเงินที่พี่ชายส่งเสียเป็นค่าเล่าเรียนนั้นเขาสมัครเป็นทหารรับตัวไปรบที่เวียตนาม ขณะที่เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผมได้รับคัดเลือกเป็นนักเรียนความประพฤติและผลการเรียนดีเด่นของโรงเรียน และทางโรงเรียนยกเว้นค่าเล่าเรียนให้จนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ในปี 2513 จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผมอยากเรียนต่อในโรงเรียนเพาะช่าง เพราะผมชอบการเขียนภาพมาตั้งแต่ก่อนเรียนหนังสือ แต่การเรียนเพาะช่างที่กรุงเทพต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงมากในขณะนั้นเลยปรึกษากับพี่ชายและตกลงไปสมัครสอบคัดเลือกเข้าเรียนครูที่วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช ในขณะที่เรียนก็รับจ้างก่อสร้างในวิทยาลัยครูช่วงวันหยุดวันเสาร์วันอาทิตย์และตอนปิดภาคเรียน เพื่อหาเงินเป็นค่าใช้จ่ายในการเรียน จนจบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรการศึกษาชั้นต้น ในปี 2515

วันที่ 20 ตุลาคม 2515 สอบบรรจุเข้ารับราชการครูในตำแหน่งครูจัดว่า อันดับ 2 เงินเดือน 750 บาท ที่โรงเรียนวัดโกสรวาส อำเภอคีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในปี พ.ศ.2517 ผมย้ายไปทำการสอนที่โรงเรียนบ้านปากหาร และสอบได้วุฒิ พ.บ.ในปี 2518 เลื่อนตำแหน่งเป็นครูตรี

ในปี พ.ศ.2520 ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้บริหาร โรงเรียนบ้านปากหาร อำเภอคีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ดำรงตำแหน่งผู้บริหารอยู่เป็นเวลา 4 ปี รู้ว่าลักษณะงานของผู้บริหารไม่เหมาะกับนิสัยตนเอง จึงลาออกจากตำแหน่งผู้บริหารขึ้นไปช่วยราชการอยู่ที่สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอคีรีรัฐนิคมฝ่ายงานวิชาการและงานบริหารทั่วไป ปลายปี 2522 จนถึง 2525 มีตำแหน่งว่างที่โรงเรียนวัดนิลาราม จึงขอย้ายลงในสายผู้สอนที่โรงเรียนวัดนิลารามจนถึงปัจจุบัน

ขณะที่ช่วยราชการอยู่ที่สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอได้ศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขาเทคโนโลยีทางการศึกษา ที่วิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี ตลอดเวลาที่ทำการศึกษาและทำการสอนอยู่ได้ศึกษาหาความรู้ด้านศิลปะด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และทำหน้าที่สอนวิชาศิลปะของโรงเรียนตลอดมา ได้ใช้ความรู้ความสามารถทางศิลปะช่วยพัฒนานักเรียน ชุมชน และสังคม จนเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไปทั้งในระดับเพื่อนครูและผู้บริหาร และได้รับคัดเลือกให้เป็นครูต้นแบบในปีการศึกษา 2543 นี้

1.2 การพัฒนาการเรียนการสอน

หลังจากย้ายมาทำการสอนที่โรงเรียนบ้านปากหาร ซึ่งเปิดทำการสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีครูทำการสอนอยู่ 2 คน คือผมกับครูใหญ่ ส่วนครูอีกคนลาศึกษาต่อ ต้องแบ่งกันสอนคนละ 2 ชั้นเรียน ในฐานะที่ผมมาใหม่ครูใหญ่มอบหมายให้สอนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 4 วันไหนครูใหญ่ติดราชการผมก็สอนคนเดียว 4 ชั้น ขณะที่สอนอยู่ห้องหนึ่งนักเรียนที่เหลือก็ซุกซนเป็นเรื่องธรรมดา จึงคิดวิธีสอนหลาย ๆ แบบมาใช้แก้ปัญหา

วิธีแรก หานิทาน หรือประวัติศาสตร์มาเล่าให้นักเรียนฟังเป็นตอน ๆ แล้วให้ตอบคำถาม เมื่อนานวันเข้า ก็เริ่มหมดเลยใช้วิธีการใหม่

วิธีการที่ 2 เมื่อเรามีความรู้ทางศิลปะก็นำเอามาบูรณาการกับการเล่านิทาน คือนิทานที่เล่ามาแล้วมาเล่าใหม่โดยการเขียนภาพประกอบด้วยเป็นตอน ๆ เหมือนละครทีวี ทำให้ได้พบว่าเด็กส่วนใหญ่ชอบนิทาน ชอบเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ เวลาให้ความรู้ต้องผ่านทางตัวละครในเรื่อง โดยเฉพาะตัวละครที่เป็นพระเอกขวัญใจของเขา จะได้ผลมากกว่าการให้ความรู้โดยตรงกับตัวเขาเลย ผลที่ตามมานักเรียนสนใจการเรียนมากขึ้น ชอบมาโรงเรียน

การศึกษาหาความรู้ในตอนนั้นก็ได้เรียนด้วยตัวเองสมัครสอบวิชาชุดครู พ.ม. จนจบภายในเวลา 2 ปี

การพัฒนาการเรียนการสอนในฐานะครูผู้สอนลดน้อยลง เมื่อไปรับหน้าที่ผู้บริหารในปีพุทธศักราช 2521 ได้รับการคัดเลือกไปอบรมเป็นวิทยากรให้มาอบรมครูในการใช้

หลักสูตรใหม่ พุทธศักราช 2521 ของอำเภอกีร์รัฐนิคม และในปี 2522 ได้ไปช่วยราชการที่หมวดการศึกษาอำเภอกีร์รัฐนิคม รับหน้าที่ฝ่ายวิชาการ และบริหารทั่วไป

ได้เข้าอบรมเพื่อพัฒนากระบวนการและวิธีสอนต่าง ๆ มาพัฒนาครูอยู่อย่างต่อเนื่องจากจังหวัด จัดทำแผนการสอนฉบับบูรณาการทุกกลุ่มประสบการณ์ของทุกชั้นเรียน ในหลักสูตร พุทธศักราช 2521 ให้แก่โรงเรียน

ผลที่เกิดขึ้น คือทำให้ครูเข้าใจกระบวนการเรียนการสอนของหลักสูตรใหม่มีแผนการสอน กำหนดทิศทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูอย่างถูกต้องสมบูรณ์ นักเรียนมีพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรคือ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้

1.3 การพัฒนาด้านวิชาการที่ตนรับผิดชอบ

ในปี 2525 ย้ายมาดำรงตำแหน่งสายผู้สอนที่โรงเรียนวัดนิลาราม สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอกีร์รัฐนิคม ได้รับมอบหมายให้เป็นครูผู้สอนศิลปศึกษา ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 ก็ได้หาความรู้เพิ่มเติมในการจัดการเรียนการสอนศิลปะเด็ก จากตำราและผู้มีความรู้ความสามารถในทางด้านศิลปะ

การจัดการเรียนการสอนศิลปะ สำหรับครูที่ไม่ได้ทางศิลปะโดยตรงนั้นมีปัญหาอย่างมากมาในขณะทำการสอน ปัญหาวันนั้นคือถูกญแจดอกสำคัญที่ทำให้ผมได้ค้นพบกระบวนการเรียนการสอนที่ทำให้นักเรียนเรียนศิลปะได้ตามศักยภาพของตนเอง วันนั้นครูต้องไปประชุมหลายคน เหลือครูที่สอนอยู่ 2 คน ผมรับผิดชอบดูแลนักเรียนชั้น ป.4, 5, 6 และเด็กฝากเรียนอีก 1 ห้อง การสอนก็ยุบรวมห้องให้นักเรียนชั้น ป.5, 6 รวมเข้าด้วยกัน นักเรียนชั้น ป.4 รวมกับเด็กฝากเรียน วิธีสอนใช้กลยุทธ์เดิมในระดับชั้น ป.4 กับเด็กฝากเรียน คือ เล่นนิทานให้เขาฟังพร้อมกับเขียนภาพประกอบให้ดู แล้วให้นักเรียน ป.4 ให้หานิทานมาเล่า 1 เรื่อง พร้อมกับเขียนภาพประกอบ เด็กฝากเรียนให้วาดภาพตามใจชอบ เสร็จก็ไปสอนในชั้น ป.5, 6 ต่อไป ถึงเวลาส่งงานนักเรียนฝากเรียน 3-4 คน ร้องไห้เพราะเขาวาดรูปไม่ได้กลัวครูตี ผมบอกว่าไม่ตีหรอกวาดอะไรมาก็ได้ 15 นาที ผ่านไปเขานำงานมาส่งเห็นเส้นดินสอเขาขีดมั่วไปหมด ผมไม่อยากให้เขาร้องไห้เลยกาเครื่องหมายถูกยาว ๆ ให้เขาไป เขารับไปยืนดูแล้วยิ้มด้วยความชื่นชม พร้อมกับนำไปทอดเพื่อน ๆ ของเขา ครูอีกคนเดินมาเห็นและพูดกับผมว่าเขียนอะไรของมันไม่เห็นจะได้เรื่องได้ราว ผมไม่ได้ตอบและตรวจงานของเด็กคนอื่น ๆ ต่อไป เห็นผลงานของเด็กคนอื่น ๆ ทำได้ดี หวนคิดว่าแล้วเด็ก 3-4 คน นั้นทำไมทำไม่ได้ คิดถึงอาจารย์ที่สอนจิตวิทยาเด็กที่วิทยาลัยครูทันที ว่าใช้แล้วความพร้อมและพัฒนาการของเด็กนี้เอง ผมเลยเก็บงานของเด็กทั้งหมดมาแบ่งเป็น 3 กอง กองแรกคือผลงานของเด็กที่ทำได้อยู่ในขั้นดี กองที่ 2 คือผลงานของเด็กที่ทำได้ระดับปานกลาง กองที่ 3 คือผลงานของเด็กที่ทำไม่ค่อยได้เลย

จากการพิจารณาผลงาน การสังเกต การสอบถาม และให้ทำซ้ำอีก พบว่าเด็กในกลุ่มสุดท้ายขาดความพร้อมทางการเขียน จึงได้คิดหาหนว้ดกรรมขึ้นเพื่อใช้แก้ปัญหาเด็กในกลุ่มที่ 3 และพัฒนาเด็กกลุ่มที่ 1 และ 2 โดยเริ่มต้นดังนี้

ขั้นตอนแรก นำหลักสูตรวิชาศิลปะศึกษามาวិเคราะห์คำอธิบายรายวิชา แยกกิจกรรม จุดประสงค์ และเนื้อหาออกมา จัดทำกำหนดการสอนและแผนการสอน โดยเฉพาะเนื้อหา และจุดประสงค์การเรียนรู้ของวิชาศิลปะนำมาวิเคราะห์โดยละเอียด เพื่อหาแนวทางในการสร้าง นวัตกรรมมาประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับธรรมชาติของวิชาศิลปะโดยแท้จริง

ขั้นที่ 2 การสร้างนวัตกรรม นวัตกรรมที่เลือกมาแก้ปัญหาและพัฒนาเด็กคือแบบฝึกทักษะพื้นฐานการเขียนภาพ 3 ชุด คือ

ชุดที่ 1 เรื่องเส้น

ชุดที่ 2 เรื่องเส้น

ชุดที่ 3 เรื่องการเขียนภาพง่าย

และหนังสือเสริมความรู้ในเรื่องของการจัดภาพ ทฤษฎีสี ผลจากการนำนวัตกรรมเหล่านี้มาใช้แก้ปัญหาและพัฒนาเด็กทำให้เด็ก ๆ มีความรู้ความสามารถในทางด้านศิลปะจนเป็นที่ยอมรับในวงการ ครูและสังคมทั่วไป นักเรียนได้สร้างชื่อเสียงให้โรงเรียน อำเภอ และจังหวัดตลอดมาจนปัจจุบัน

การพัฒนาตนเองทางด้านศิลปะ ในปี 2525 สมัครเข้าเรียนต่อระดับปริญญาตรีที่ วิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี ความตั้งใจจะเรียนในสาขาวิชาศิลปะศึกษาแต่ทางวิทยาลัยไม่ได้เปิดสอน ในสาขานี้ จะเรียนที่อื่นก็ขัดสน เพราะมีครอบครัวแล้วมีลูก 1 คน และรับผิดชอบส่งน้องเรียนอยู่ด้วย จึงตัดสินใจเลือกสาขาที่ใกล้เคียงที่สุดกับวิชาศิลปะคือ วิชาเอกเทคโนโลยีทางการศึกษา วิชาโท อุตสาหกรรมศิลป์ ขณะศึกษาต่อได้เรียนรู้วิชาศิลปะโดยการสอบถามจากอาจารย์ที่สอนวิชาพื้นฐาน ค้นคว้าจากห้องสมุดและถามเพื่อน ๆ ที่จบ ปวส. จากโรงเรียนเพาะช่างโดยตรง สมัครเข้าอบรม ระยะสั้น ๆ จากสถาบันต่าง ๆ ทั้งในส่วนภูมิภาคและส่วนกลางในเรื่องที่ตนสนใจ เช่น กระบวนการ เรียนการสอนแบบต่าง ๆ การเขียนภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก การเขียนหนังสือสำหรับเด็ก การสอนศิลปะเด็กระดับประถมศึกษา สมัครเข้าเป็นสมาชิกชมรมหนังสือสำหรับเด็กและเยาวชน แห่งประเทศไทยในปี 2532 ได้รับคัดเลือกให้ไปเข้าค่ายศิลปะเด็กแห่งประเทศไทยของสำนักงาน คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ในปี 2536 จากนั้นก็สอบถามความรู้เวลานำเด็กไปปรับรางวัลในระดับประเทศทุกครั้งจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ เช่น อาจารย์สวัสดิ์ ตันติสุข อาจารย์ปรีชา เกาทอง อาจารย์สังคม ทองมี อาจารย์สุชาติ วงศ์ทอง อาจารย์วิชัย วงศ์ใหญ่ ฯลฯ

ผลที่เกิดแก่ผู้เรียน

1. นักเรียนส่วนใหญ่ที่รักศิลปะจะเป็นคนดี มีคุณธรรม โอบอ้อมอารีแก่ผู้เรียน ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด

2. มีสมาธิในการเรียนดีขึ้น

3. มีนิสัยที่ดีในการทำงาน รู้จักปรับปรุงและพัฒนางาน

4. ยอมรับคำติชมของผู้อื่น มีความเป็นประชาธิปไตย

5. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ดี

6. เป็นนักอนุรักษ์หวงแหนในสิ่งแวดล้อม

7. ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ดีอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

ผลที่เกิดแก่สังคมและชุมชน

นักเรียนได้สร้างชื่อเสียงให้สถาบันการศึกษาอำเภอและจังหวัดเป็นอันมาก ได้รับรางวัลต่าง ๆ กว่า 200 รางวัล และมีนักเรียนที่มีความประพฤติดี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีฝีมือในการเขียนภาพ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ดี ได้รับรางวัลพระราชทานรางวัลในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวถึง 2 คน คือ

เด็กชายนิติภูมิ สุชาติ ปีการศึกษา 2536

เด็กหญิงศิริรัตน์ สุชาติ ปีการศึกษา 2540

ผลที่เกิดแก่ตนเอง

ได้รับการยอมรับจากชุมชนและสังคมรอบข้างเป็นอย่างดีพร้อมกับช่วยเหลือชุมชนและสังคมตลอดมาโดยไม่คิดราคาเป็นเงินเป็นทองจากวัยเด็กจนถึงปัจจุบัน

ผลจากการปฏิบัติงานด้วยความจริงใจทำให้ได้รับรางวัลต่าง ๆ

ปีการศึกษา 2535 - รางวัลที่ 1 การประกวดหนังสือเด็กระดับจังหวัด เรื่อง ฝันน้อยแปลงกาย

ปีการศึกษา 2537 - รางวัลที่ 3 การประกวดหนังสือสำหรับเด็ก ระดับประเทศ เรื่อง เหตุเกิดที่บ้านปึงเียน ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ปีการศึกษา 2538 - รางวัลที่ 3 การประกวดหนังสือสำหรับเด็ก เรื่อง เทียวทะเล ของ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

- รางวัลที่ 1 การประกวดแบบเรียนภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา เรื่อง งานเทศกาลที่บ้านฉัน ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ปีการศึกษา 2539 - ครูผู้สอนศิลปศึกษาดีเด่น อันดับ 1 ระดับอำเภอ

- ครูผู้สอนศิลปศึกษาดีเด่น อันดับ 3 ระดับจังหวัด

- ได้รับการคัดเลือกให้เป็นครูและผู้ปกครองดีเด่น ของสภาผู้ปกครองและครูแห่งชาติ

- รางวัลที่ 1 การประกวดหนังสือสำหรับเด็ก ระดับจังหวัด เรื่อง เขามาจากไหน

ปีการศึกษา 2540 - ครูผู้สอนศิลปศึกษาดีเด่น อันดับ 1 ระดับอำเภอ

- ครูผู้สอนศิลปศึกษาดีเด่น อันดับ 1 ระดับจังหวัด

- ครูผู้สอนศิลปศึกษาดีเด่น ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ปีการศึกษา 2541 - ชนะเลิศการเขียนหนังสือสำหรับเด็ก เรื่อง เขามาจากไหน ในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติส่วนภูมิภาค (ภาคใต้)

ปีการศึกษา 2542 - ชนะการประกวดภาพ จากพระราชนิพนธ์ เรื่อง พระมหาชนก ประเภทครู

ผู้สอน ของ สปจ.สุราษฎร์ธานี

- คณะกรรมการคัดเลือกเป็นครูดีเด่นของคุรุสภาเข้ารับเข็มคุรุสดุดี จากคุรุสภา
- ปีการศึกษา 2543 - ได้รับการคัดเลือกให้เป็นครูต้นแบบของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
แห่งชาติ (สกศ.)

2. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

พระราชบัญญัติการศึกษาฉบับปัจจุบัน มาตราที่ 22 หมวดที่ 4 กล่าวว่า เด็กทุกคนสามารถพัฒนาได้ ซึ่งตรงกับความเชื่อทางศิลปะในสมัยปัจจุบันที่ว่า เด็กทุกคนมีจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ สามารถที่จะแสดงออกทางศิลปะได้ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล และสามารถพัฒนาให้เต็มศักยภาพของเขาได้

โดยธรรมชาติของเด็ก จากประสบการณ์ที่สอนมาเป็นเวลาเกือบ 30 ปี พบว่าเด็กทุกคนในระดับประถมศึกษา จะชอบศิลปะและนิทานอย่างเป็นชีวิตจิตใจ ศิลปะจึงเปรียบเหมือนขนมหวานหรือของวิเศษ ที่จะนำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในสรรพวิชาอื่น ๆ ต่อไป ศิลปะคือภาษาสากล ศิลปะคือพื้นฐานของภาษาทุกภาษา ด้วยความสำคัญของศิลปะดังที่กล่าวมาแล้ว จึงได้นำศิลปะมาแก้ปัญหาและพัฒนานักเรียนตามกระบวนการดังต่อไปนี้

2.1 รูปแบบ และขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะ

แนวทางดำเนินการในการพัฒนาการเรียนการสอนศิลปศึกษาสำหรับเด็ก
ได้กำหนดขั้นตอนการสอนดังนี้

1. ศึกษาจากสิ่งแวดล้อม และธรรมชาติ
2. วาดด้วยเส้นง่าย ๆ หลายรูปทรง
3. จัดองค์ประกอบภาพ
4. ทราบหลักระบายสี
5. หลากหลายวิธีสร้างสรรค์
6. เรียนรู้ร่วมกัน
7. ยอมรับคำวิจารณ์
8. ร่วมประเมินงาน เพื่อพัฒนา
9. นำผลงานมาแสดง

ช่วงแต่ละขั้นตอนมีวิธีการดังนี้

ศึกษาจากสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ

ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ ห้องเรียนแห่งการเรียนรู้ที่สำคัญที่สุด เป็นชุมทรัพย์แห่งข้อมูลที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจ และบันดาลใจให้มนุษย์เกิดจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์แก่ผู้เรียน สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติจึงเป็นสื่อการเรียนได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง เส้น รูปร่าง

รูปทรง สี สัน มีครบถ้วน ผมจึงนำนักเรียนออกหาข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้มาเป็นวัตถุดิบในการสร้างสรรค์งาน

วาดเส้นง่าย ๆ หลายรูปทรง

ให้นักเรียนเก็บข้อมูลเรื่อง เส้น ชนิดต่าง ๆ จากการศึกษา สังเกต จากธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมมาอภิปราย สรุป และฝึกเขียนด้วยตนเอง ฝึกเขียนเส้นชนิดต่าง ๆ จากแบบฝึกทักษะเรื่องเส้นชนิดต่าง ๆ ให้เกิดทักษะ หัดเขียนภาพง่าย ๆ เช่น ต้นไม้ สัตว์ สิ่งของ และเครื่องใช้ จากแบบฝึกจนคล่องแคล่ว

จัดองค์ประกอบภาพ

เมื่อนักเรียนฝึกเขียนเส้น จนเกิดทักษะแล้ว ให้นักเรียนหัดนำภาพต่าง ๆ มาจัดตามหลักการจัดภาพ เช่น ความสมดุลในลักษณะซ้าย-ขวาเท่ากัน ความสมดุลด้วยสี ความสมดุลด้วยน้ำหนัก ความสมดุลในความรู้สึก และจุดเด่นของภาพในลักษณะต่าง ๆ การจัดภาพลงกรอบให้เหมาะสม จัดภาพให้เหมาะสมกับหน้ากระดาษ

ทราบหลักการระบายสี

สีเป็นส่วนประกอบสำคัญของงานศิลปะ ภาพที่เราร่างไว้จะสวยงามมีชีวิตชีวา สื่อความหมายของภาพได้ชัดเจน สมบูรณ์ ด้วยการระบายสีให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ในภาพที่น่าเสนอ

ทฤษฎีสี เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องให้นักเรียนมีความรู้ ในเรื่องแม่สี สีขั้นที่ 1 สีขั้นที่ 2 และสีขั้นที่ 3

แสง และเงา เมื่อกระทบกับสีจะมีผลทำให้สีอ่อน และเข้มต่างกัน ความรู้ต่าง ๆ เหล่านี้เราต้องให้เด็กมีไว้เป็นหลักในการปฏิบัติงาน

สีที่นิยมใช้ในระดับประถมศึกษาได้แก่สีเขียนชนิดต่าง ๆ สีน้ำ สีไม้ และสีโปสเตอร์ ตามแต่ความชอบ และความถนัดของนักเรียน

หลากหลายวิธีสร้างสรรค์

การสร้างงานศิลปะมิได้เฉพาะการวาดภาพเท่านั้น มีวิธีอื่น ๆ อีกมากมาย เช่น การปะติด การปั้น การพิมพ์ภาพ การสร้างภาพด้วยวิธีการต่าง ๆ อีกมากมาย ให้เด็กได้แสดงออกในการสร้างสรรค์งานศิลปะหลาย ๆ วิธี เพื่อให้เขาได้ดึงเอาความสามารถของเขามีนี้ออกมาใช้ได้อย่างเต็มศักยภาพ

เรียนรู้ร่วมกัน

ในการเรียนการสอนศิลปะนั้น งานบางอย่างไม่จำเป็นต้องให้นักเรียนทำเป็นงานเดี่ยวเสมอไป งานบางอย่างเราสามารถให้นักเรียนสร้างงานและเรียนรู้ร่วมกันได้ เพื่อให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กัน เด็กเก่งคอยแนะนำเด็กอ่อน หรือรุ่นพี่สอนรุ่นน้อง เป็นต้น ให้ผู้เรียนรู้จักความสามัคคีหรือบทบาทของตนเองในลักษณะของผู้นำและผู้ตามที่ดี

ยอมรับคำวิจารณ์

ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ การวิพากษ์วิจารณ์งาน เป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนางาน โดยเฉพาะนักเรียนในระดับประถมศึกษา มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะให้เขามีพื้นฐานในการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล ซึ่งเป็นการปลูกฝังพื้นฐานประชาธิปไตยให้แก่เขา

ร่วมประเมินงานเพื่อพัฒนา

การทำงานทุกอย่าง การประเมินผลงาน การตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน เป็นกิจกรรมที่ต้องทำทุกครั้งที่เราทำงานเสร็จ เพื่อจะได้ทราบผลการปฏิบัติงานนั้น ๆ ว่ามีความสำเร็จอยู่ในระดับใด มีคุณภาพมั่นใจได้มากน้อยเพียงใด มีส่วนใดบ้างที่ต้องปรับปรุงแก้ไขในการสร้างสรรค์งานศิลปะก็เช่นกัน การร่วมกันประเมินผลงานนั้น เป็นผลดีต่อผู้สร้างงานจะได้ร่วมกันชี้จุดบกพร่อง และแก้ไขงานให้ดีขึ้น เป็นการพัฒนางานให้มีคุณภาพที่ดีต่อไป

นำผลงานออกแสดง

การนำผลงานออกแสดงนี้ นอกจากการจัดนิทรรศการแสดงผลงานของนักเรียนในชั้นเรียน หรือในโรงเรียนตามปกติแล้ว ยังรวมถึงการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่ ในการเข้าร่วมประกวด และแข่งขันงานศิลปะในระดับต่าง ๆ ด้วย เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความกล้าในการแสดงออกให้สังคมได้รับรู้ ได้เพิ่มเติมประสบการณ์ให้แก่ตัวเอง ตลอดจนวัดประเมินตนเองว่าเรายืนอยู่ ณ จุดใด ต้องพัฒนาในส่วนใดเพิ่มเติมอีกต่อไป

2.2 รูปแบบ และขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนที่ชัดเจน และเพื่อนครูนำไปใช้และประยุกต์ใช้ได้

รูปแบบ และขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนได้ยึดหลัก CIPPA ART MODEL มาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ ผู้สอนได้นำหลักการเรียนการสอนแนว CIPPA MODEL ของ ดร.ทิตนา แชนมณี มาประยุกต์ใช้กับการสอนศิลปะของตนเอง โดยมีขั้นตอนดังนี้

(C) CONSTRUCTION หมายถึง การส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง ด้วยการแสวงหาข้อมูล และประสบการณ์ต่าง ๆ โดยครูเป็นผู้วางแผน กำกับ ดูแล ให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ นำไปเชื่อมโยงกับความรู้เดิม จัดระเบียบองค์ความรู้ และสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ด้วยตัวเอง

(I) INTERACTION หมายถึง การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้พื้นฐานทางศิลปะจากธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมรอบตัว มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อน ๆ จากภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้อื่นๆ

(P) PHYSICAL PARTICIPATION หมายถึง การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาสเคลื่อนไหว ร่างกายโดยการปฏิบัติจริง การปฏิบัติจริงเป็นหัวใจสำคัญของงานศิลปะ การปฏิบัตินี้จะมีส่วนในการศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูล การลงมือปฏิบัติงาน และการพัฒนางานให้มีคุณภาพดีขึ้น เกิดการเรียนรู้ที่ดี ครูเป็นเพียงผู้ชี้แนะ ดูแล กำกับ และให้คำปรึกษาเท่านั้น

(P) PROCESS LEARNING หมายถึง การใช้ทักษะและกระบวนการต่าง ๆ ในการเรียนรู้ศิลปะนั้น ทักษะต่าง ๆ มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เช่น ทักษะการสังเกต ทักษะทางความคิดการออกแบบสร้างสรรค์ และทักษะในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ จำเป็นต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้สอน โดยกระบวนการกลุ่ม กระบวนการพัฒนาตนเอง และกระบวนการแก้ปัญหา

(A) APPLICATION หมายถึง การนำความรู้ทางศิลปะไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน นำไปเป็นเครื่องมือการเรียนรู้วิชาอื่น โดยการนำไปบูรณาการกับวิชาต่าง ๆ

ผู้สอนได้นำแนวคิดของนักวิชาการ และประสบการณ์ในการสอนศิลปะของตนเอง มาประยุกต์รูปแบบการสอนเพิ่มเติมจาก CIPPA MODEL โดยเพิ่มคำว่า ART เพื่อความเหมาะสมกับธรรมชาติของวิชาศิลปะที่แท้จริง ในความหมาย ดังนี้

(A) AUTHENTIC ASSESMENT หมายถึง การประเมินผลตามสภาพจริง ในการพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางของการสอนศิลปะ การประเมินผู้เรียนจากแฟ้มพัฒนางานเป็นการประเมินที่ตรง ถูกต้องตามวิธีการ และธรรมชาติของวิชาศิลปะ วิธีการประเมินดังกล่าวเป็นที่ยอมรับโดยทั่วกันว่าสามารถช่วยพัฒนาผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรม สร้างงานและค้นคว้าหาความรู้ของตนเองอย่างมีความสุข ครูคอยสังเกตให้คำแนะนำ ยกย่องชมเชย และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แก้ไขงานของตนเองให้ดีขึ้น และเก็บข้อมูลย้อนกลับจากการประเมินมาหาแนวทางพัฒนาผู้เรียนต่อไปให้เต็มศักยภาพ

(R) RESEARCH หมายถึง การค้นคว้า วิจัย ซึ่งเป็นกิจกรรมทางวิชาการที่ได้รับการยอมรับแล้วว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนางานวิชาการให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น ช่วยให้นักศึกษาค้นสิ่งใหม่ ๆ อาจพัฒนามาจากปัญหา หรือจินตนาการจากสมมติฐานของผู้คิดเอง ครูในยุคปฏิรูปนี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำการวิจัยเข้ามาใช้ในรูปแบบของการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และก้าวไปสู่ครูมืออาชีพอย่างแท้จริง

(T) TOP หมายถึง ยอด ต่อยอดการแสดงออกทางศิลปะ ตามความเชื่อและแนวคิดใหม่เชื่อว่า “เด็กทุกคนมีศักยภาพในการแสดงออกทางศิลปะได้ทุกคน ตามวัยและสภาวะแวดล้อมของตน” การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะจึงจำเป็นต้องหาวิธีการส่งเสริม ต่อยอดความสามารถของเด็กเหล่านั้นให้เต็มศักยภาพของเขาในการแสดงออกทางศิลปะ

กระบวนการเรียนการสอนศิลปะในระดับประถมศึกษา มุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาจินตนาการ ตามความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการปฏิบัติงาน และการแสดงออกอย่างมีความสุข ครูผู้สอนได้นำเทคนิคการสอนหลาย ๆ วิธี มาประยุกต์ใช้ให้สัมพันธ์กับจุดประสงค์การเรียนรู้ และเนื้อหาตามหลักสูตรโดยจัดลำดับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะ ดังนี้

1. จัดทำตารางวิเคราะห์หลักสูตรให้เหมาะสมกับท้องถิ่น
2. ทำกำหนดการสอน โดยเน้นผู้เรียนมีส่วนร่วมเสนอแนะสิ่งที่ต้องการเรียนรู้

3. จัดทำแผนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ปรับหลักการ CIPPA ART MODEL มาใช้ดังนี้

- ทดสอบความรู้พื้นฐานก่อนเรียน โดยการวัดผลการเรียนแจ้งจุดประสงค์การเรียนให้นักเรียนทราบ
- การสอนโดยยึดหลัก CIPPA ART MODEL มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับกิจกรรม เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และปฏิบัติงานตามความสนใจ ตามความสามารถ อย่างเต็มศักยภาพของตน
- สรุปผล ผู้เรียนนำเสนอผลงานร่วมกัน วิพากษ์วิจารณ์งานในส่วนที่ต้องแก้ไข ปรับปรุง และร่วมชื่นชมผลงาน
- การประเมินผล สังเกตพฤติกรรมการทำงาน ตรวจผลงาน และแฟ้มพัฒนางาน ดูความก้าวหน้า

2.3 การจัดสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

ในห้องเรียนจะตกแต่งด้วยงานศิลปะหลาย ๆ ชนิด เช่น ภาพเขียนของนักเรียน รูปที่ชนะการประกวดในระดับต่าง ๆ งานปั้น งานภาพปะติด เป็นต้น ซึ่งจัดเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะสำหรับนักเรียนที่สำคัญ

ส่วนห้องสมุดจะเป็นแหล่งเรียนรู้ทางวิชาการสำหรับนักเรียนที่มีหลากหลายวิชา นักเรียนจะใช้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอย่างหลากหลาย ตามความชอบของนักเรียนเอง และตามภาระงานที่ครูมอบหมาย การจัดห้องสมุดที่โรงเรียนมีอยู่ 2 ลักษณะคือ

1. จัดบริการเหมือนกับห้องสมุดทั่ว ๆ ไป คือเด็กต้องไปเรียนไปค้นคว้าในห้องสมุด
2. จัดหนังสือใส่ตะกร้าไปบริการตามที่นั่งเล่นของนักเรียน บริเวณสนามโรงเรียน เรียกว่า ห้องสมุดลอยฟ้า จัดนักเรียนผลัดเปลี่ยนกันทำหน้าที่บริการทุกวัน ซึ่งได้รับการตอบรับจากนักเรียนเป็นอย่างดี และนักเรียนส่วนใหญ่จะชอบมาก

แหล่งเรียนรู้สุดท้ายและสำคัญอีกแหล่งหนึ่ง คือ ห้องเรียนธรรมชาติ การเขียนภาพของนักเรียนส่วนมาก ผมจะให้นักเรียนได้ออกไปสัมผัสกับธรรมชาติจริง ๆ เช่น ไปสำรวจเก็บข้อมูลต่าง ๆ ไปเขียนภาพทิวทัศน์ ดอกไม้ พืชต่าง ๆ เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งเด็กจะชอบมาก รอให้ถึงเวลาของศิลปะเร็ว ๆ นับว่าห้องเรียนธรรมชาติเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สูงค่ายิ่ง

3. การกิจของครูต้นแบบเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียน

ภารกิจหลักของครูต้นแบบ คือการพัฒนาครูเครือข่าย ให้มีความรู้ความเข้าใจและสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแนวปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดผลดีแก่ผู้เรียน คือ เป็นคนเก่ง คนดี มีความสุขกับการเรียน สามารถคิดวิเคราะห์สร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง แม้ว่าทางคณะกรรมการการศึกษา

แห่งชาติจะกำหนดภารกิจที่ครูต้นแบบต้องดำเนินการพัฒนาครูเครือข่ายเป็นเวลาเพียง 4 เดือนก็ตาม ในความเป็นจริงการช่วยเหลือแนะนำแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนร่วมอาชีพและบุคลากรที่เกี่ยวข้องคงต้องมิตลอดไป โดยเฉพาะผู้รายงานเป็นประธานชมรมครูศิลปะของอำเภอคีรีรัฐนิคม และเป็นรองประธานชมรมครูศิลปะของจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีหน้าที่ในการจัดกิจกรรมของชมรมเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอนความรู้ต่าง ๆ ในเรื่องของศิลปะแก่สมาชิกอยู่เป็นประจำแล้วภารกิจในหน้าที่ของครูต้นแบบในส่วนนี้จึงถือว่าเป็นไปตามปกติวิสัย และนับเป็นนิมิตหมายที่ดีที่จะได้นำกระบวนการเรียนการสอนที่ประสบผลสำเร็จเผยแพร่แก่สมาชิกครูเครือข่าย และสมาชิกของชมรมครูศิลปะไปด้วย

การหาสมาชิกครูเครือข่ายมาร่วมโครงการนั้นไม่เป็นการลำบากด้วยเหตุผล 2 ประการคือ

ประการแรกครูส่วนใหญ่ตื่นตัวกับการปฏิรูปการศึกษา ทุกคนต่างมุ่งพัฒนาตนโดยสมัครเข้าอบรมติดตามข่าวคราวการเปลี่ยนแปลงจากสื่อและหน่วยงานต้นสังกัดอยู่เสมอ จึงทำให้บุคคลเหล่านี้เต็มใจสมัครเข้ามาเป็นครูเครือข่าย

ประการที่สองในชมรมครูศิลปะของจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีสมาชิกอยู่จำนวน 300 กว่าคน

เมื่อพวกเขาทราบข่าวก็โทรศัพท์เข้ามาสมัครเป็นครูเครือข่ายถึง 200 กว่าคน ด้วยข้อจำกัดต่าง ๆ ที่มีมากในการพัฒนาครูเครือข่าย การออกนิเทศติดตามผลงาน จึงเลือกมาเป็นครูเครือข่ายในครั้งนี้เพียง 11 คน และที่เหลือจะขยายผลให้โดยผ่านทางชมรมครูศิลปะของจังหวัดสุราษฎร์ธานีต่อไป

3.1 การพัฒนาครูเครือข่าย

ในการวางแผนการดำเนินการพัฒนาครูเครือข่ายจะไม่คล่องตัวในระยะแรก เพราะจังหวัดสุราษฎร์ธานีเพิ่งได้เริ่มเกี่ยวกับครูต้นแบบในปี 2543 นี่เป็นปีแรกจะได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่รับผิดชอบจากสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช และอาจารย์สุพจน์ ว่องวิทยา ศึกษา นิเทศก์ สปอ.คีรีรัฐนิคม หลังจากพัฒนายิ่งขึ้นและร่วมกันวางแผนการพัฒนาครูเครือข่ายโดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. มีความตั้งใจ
2. ร่วมกันแก้ปัญหา
3. พัฒนาด้วยกัน
4. นำกระบวนการไปประยุกต์ใช้
5. จัดกิจกรรมหลากหลายวิธี
6. สอนให้เด็กเก่ง ดี มีความสุข
7. นำผลสำเร็จจากการประยุกต์ไปเผยแพร่

มีความตั้งใจ

การที่ครูเครือข่ายสมัครเข้ามาเพื่อเรียนรู้และพัฒนากระบวนการเรียนการสอนของตนให้ดีขึ้น เกิดผลกับเด็กอย่างแท้จริง ทุกคนมีความตั้งใจสูงอุทิศตนเองและเวลาด้วยศรัทธาที่ตั้งมั่น

วันปฐมนิเทศและประชุมปฏิบัติการหลังจากคณะกรรมการผู้ดูแลให้คำปรึกษาจากสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช ชี้แจงการดำเนินงานภารกิจของครูต้นแบบและครูเครือข่ายแล้ว ครูต้นแบบอธิบายกระบวนการเรียนการสอนของตนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในวิชาศิลปะให้ครูเครือข่ายได้ทราบ และซักถามข้อสงสัยต่าง ๆ จนเข้าใจ

ร่วมกันแก้ปัญหา

หลังรับประทานอาหารกลางวัน ให้ครูเครือข่ายทุกคนนำเสนอปัญหาการจัดการเรียนการสอนที่เขาดำเนินการอยู่ เช่น สอนอย่างไรให้เด็กเขียนภาพได้ การสอนแบบบูรณาการ

จัดกิจกรรมหลากหลายวิธี

จากการออกนิเทศติดตามผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้แนะนำส่งเสริมให้ครูเครือข่ายได้ใช้วิธีการหลาย ๆ วิธีในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้เด็กได้เรียนรู้ เช่น การสอนแบบโครงงาน การนำศิลปะไปบูรณาการกับวิชาต่าง ๆ การออกสำรวจสภาพความจริง เก็บข้อมูลต่าง ๆ จากสิ่งแวดล้อม การทดลอง เป็นต้น

ให้เด็กเก่ง ดี มีความสุข

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกครั้งต้องนำเอาวิธีอันหลากหลายนั้นมาพัฒนาเด็กให้เขาเป็นคนเก่ง โดยการสำรวจความรู้พื้นฐานของเด็กแต่ละคนให้รู้จุดด้อยของเขา เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาคิดค้นหาวิธีการและนวัตกรรมในการพัฒนาที่เหมาะสมเพื่อทำให้เขาเป็นคนเก่ง พร้อมกับการประเมินหลังเรียน

ในการสอนทุกครั้งต้องสอดแทรกคุณธรรม วิธีการปฏิบัติตนในทางที่ถูกที่ควรเพื่อให้เขาเป็นคนดี

และกิจกรรมควรเลือกให้เหมาะสมกับวัยของเด็กหรือให้เขามีส่วนร่วมในการกำหนด กิจกรรมด้วยยิ่งดี นำกิจกรรมที่เด็กชอบมาเป็นตัวนำในการจัดการเรียนรู้และสอดแทรกเนื้อหาสาระที่เป็นความรู้ลงไป เพื่อให้เขาได้เรียนรู้อย่างมีความสุข

นำผลสำเร็จจากการประยุกต์ไปเผยแพร่

จากการมุ่งมั่นในการทำงานของครูเครือข่ายตลอดเวลา 4 เดือนเต็มก็ได้นำผลงานที่ประสบความสำเร็จไปจัดนิทรรศการในวันปัจฉิมนิเทศครูเครือข่าย สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช ซึ่งผลจากการจัดนิทรรศการผลงานของครูเครือข่ายนั้นประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง ครูเครือข่าย ครูต้นแบบคนอื่น ๆ รวมทั้งคณะอาจารย์จากราชภัฏนครศรีธรรมราชให้ความสนใจเป็นอย่างมาก ต่างสอบถามและนำตัวอย่างนวัตกรรมที่สร้างขึ้นเป็นตัวอย่างในการพัฒนาการเรียนการสอนของเขาต่อไป

ขณะทำการขยายผลกับครูเครือข่ายอยู่นั้นทางกองทัพบกที่ 4 ค่ายวิภาวดีรังสิต จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ติดต่อขอความร่วมมือจากครูต้นแบบและครูเครือข่ายไปสอนศิลปะแก่เด็กและเยาวชนซึ่งเป็นบุตรหลานของกำลังพลในกองทัพบกจำนวน 70 กว่าคน ประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง ซึ่งเป็นการเผยแพร่ความรู้ความสามารถของครูเครือข่ายในการสอนศิลปะแก่เด็กและเยาวชนเพื่อเขาจะได้นำความรู้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อไป ไม่หันไปมั่วสุมกับสิ่งเสพติด เขาจะเจริญเติบโตขึ้นเป็นกำลังที่สำคัญของชาติต่อไป

3.2 ผลของการปฏิบัติงานพัฒนาครูเครือข่าย

ผลการพัฒนาครูเครือข่าย โครงการกัลยาณมิตร เวลา 4 เดือน เป็นเวลาที่รวดเร็วมากเหลือเกิน ทุกคนตั้งใจทำงานกันอย่างสุดความสามารถ ทุกคนประสบความสำเร็จเป็นที่ภาคภูมิใจ

ครูเครือข่ายทุกคนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพมาเป็นครูในยุคปฏิรูปได้อย่างสมภาคภูมิ ดังรายนามต่อไปนี้

อาจารย์สนธยา เหล่ากุล อาจารย์ 1 ระดับ 4 โรงเรียนบ้านย่านมะปราง สปอ.คีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี “พัฒนากระบวนการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา ด้วยใจรักและมุ่งมั่น จนนักเรียนมีผลงานโดดเด่นมีความรู้ความสามารถเต็มตามศักยภาพ ได้รับคัดเลือกเป็นวิทยากรแกนนำของชมรมครูศิลปะสุราษฎร์ธานี”

อาจารย์สุเชษฐ์ คงแยม อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนวัดน้ำหัก สปอ.คีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี “เรียนจบวิชาเอกพลศึกษา แต่ชอบศิลปะเป็นชีวิตจิตใจจึงได้ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้วิชาศิลปะไปประยุกต์ใช้จนผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง นักเรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ และได้เรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความสุข จึงดีใจและภูมิใจมาก”

อาจารย์ประคอง ไชยสิทธิ์ อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนวัดนิลาราม สปอ.คีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี “สอนเน้นกระบวนการยัดผู้เรียนเป็นสำคัญนำวิธีการสอนแบบโครงการ และพัฒนาผู้เรียนไปสู่ความเป็นคนดี คนเก่งและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้รับการคัดเลือกเป็นวิทยากร แกนนำของชมรมครูศิลปะจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นวิทยากรอบรมครูเรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้ของ สปอ.คีรีรัฐนิคม”

อาจารย์ประพัฒน์ เกี้ยวทัฬ อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนบ้านโดนยาง สปอ.คีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี “สอนวิชาศิลปะมานาน ได้พัฒนารูปแบบกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ กล้าพูด กล้าแสดงออก กล้าคิด กล้าทำ และกล้าตัดสินใจ ได้รับการคัดเลือกให้เป็นครูผู้สอนศิลปะดีเด่น อันดับ 1 ระดับอำเภอ อันดับ 2 ระดับจังหวัดปี 2542 และเป็นวิทยากรแกนนำของชมรมครูศิลปะจังหวัดสุราษฎร์ธานี”

อาจารย์วิวรรณ รักกะเปา อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนบ้านปากหาร สปอ.คีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี “จัดการเรียนการสอนที่หลากหลายโดยยัดผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อส่ง

เสริมให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นวิทยากรอบรมครูผู้สอนภาษาอังกฤษของ สปอ.คีรีรัฐนิคม”

อาจารย์พิพัฒน์ ราชสมบัติ อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนคีรีรัฐนิคม สปอ.คีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี “มีความชัดเจนในการจัดกระบวนการเรียนการสอน ครู นักเรียนร่วมคิดร่วมทำ โดยเน้นให้เกิดผลแก่ผู้เรียนสูงสุด เรียนรู้อย่างอิสระ เป็นวิทยากรให้การอบรมครู เรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้ของ สปอ.คีรีรัฐนิคม”

อาจารย์ณรงค์ศักดิ์ บุญเพียง อาจารย์ 1 ระดับ 5 โรงเรียนบ้านปากหาร สปอ.คีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี “ได้พัฒนากระบวนการเรียนรู้ พัฒนาสื่อแบบฝึกทักษะ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาด้านทักษะเทคนิค และได้แสดงออกทางด้านศิลปะอย่างเต็มศักยภาพของตน”

อาจารย์วิรัตน์ ดุกชูแสง อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนบ้านย่านยาว สปอ.คีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี “ได้นำวิธีการ จัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยใช้วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นำวิชาศิลปะไปเชื่อมโยงกับวิชาต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข”

อาจารย์มณฑา สุชาติ อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนวัดนิลาราม สปอ.คีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี “ได้พัฒนาการเรียนการสอนโดยนำวิชาศิลปะไปบูรณาการเชื่อมโยงกับวิชาภาษาไทย ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะครบทั้ง 4 ด้าน สอนแบบเล่นปนเรียน ปกครองแบบแม่กับลูก ผู้เรียนมีอิสระเสรี มีความอบอุ่น เกิดการเรียนรู้มีความสุข มีจินตนาการที่กว้างไกล จบออกไปอย่างมีประสิทธิภาพ ได้รับคัดเลือกให้เป็นครูผู้สอนภาษาไทยดีเด่น ครูผู้สอนจริยธรรมดีเด่น ทั้งในระดับอำเภอและจังหวัด เป็นวิทยากรแกนนำของชมรมครูศิลปะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีความถนัดในการเขียนเรื่องสำหรับเด็กและการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน”

อาจารย์สุภาพ เพชรทอง อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนวัดนิลาราม สปอ.คีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี “ใช้เทคนิคการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้อื่น ส่งเสริมให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงจนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง”

อาจารย์ปรียกมล เวชกุล อาจารย์ 1 ระดับ 5 โรงเรียนบ้านท่าเนียบ สปอ.คีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี “จัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปะ โดยให้เด็กได้เรียนรู้จากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัว แสดงออกอย่างอิสระ ตามศักยภาพของเด็กแต่ละคน บรรยาภาคในการเรียนสนุกสนาน เกิดการเรียนรู้มีความสุข”

4. จากครุต้นแบบขยายสู่เพื่อนครู/เครือข่าย อย่างไม่หยุดยั้ง

วันที่พระราชบัญญัติการศึกษาฯมีผลบังคับใช้ กระแสการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ที่จะทำให้เด็กมีความเป็นเลิศทางวิชาการเทียบเท่ากับนานาชาติ ในแถบอาเซียนด้วยกัน นักการศึกษานักวิชาการและผู้บริหารในระดับต่าง ๆ ออกมาระบุถึงความล้มเหลวในการจัดการศึกษาของประเทศ จนส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศล้มสลายสร้างความเดือดร้อนให้กับคนในชาติทุกสาขาอาชีพ

ครูคือบุคลากรกลุ่มหนึ่งที่แทรกตัวอยู่ในทุกพื้นที่ของประเทศที่ต้องรับผิดชอบโดยตรงในการพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพตามที่สังคมคาดหวัง มีความรู้ความสามารถเท่าเทียมกับเด็กและเยาวชนของนานาชาติ และสามารถก้าวทันยุคของชาติได้ในอนาคต

ครูทุกคนมีความกระตือรือร้นพยายามปรับตัวเองให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน มีความตระหนักและรับผิดชอบในหน้าที่

ครูทุกคนมีความตระหนักในหน้าที่เป็นอย่างดี จึงมีความตื่นตัว กระตือรือร้น ไขว่หาความรู้ ความเข้าใจในการจัดกระบวนการเรียนการสอนตามแนวทางในการปฏิรูปการเรียนรู้

ครูต้นแบบเป็นบุคลากรอีกกลุ่มหนึ่งที่ได้รับการยอมรับจากวงการศึกษาว่าเป็นครูผู้มีความรู้ ความเข้าใจในการปฏิรูปการศึกษาในระดับหนึ่งแล้ว และต้องรับหน้าที่แนะนำขยายผลให้เพื่อนครูคนอื่น ๆ มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้และจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้กระจายออกไปให้มากและรวดเร็วที่สุด

4.1 แผนการภายหลังเสร็จสิ้นภารกิจการพัฒนาครูเครือข่ายตามกำหนด 4

เดือนแล้ว

หลังจากที่เสร็จสิ้นภารกิจในการพัฒนาครูเครือข่ายตามกำหนดเวลา 4 เดือนแล้ว มีโครงการที่จะดำเนินการเร่งด้วยอยู่ 4 โครงการคือ

1. โครงการพัฒนาวิชาการของกลุ่มโรงเรียนคลองย่น
2. โครงการอบรมปฏิบัติการความรู้พื้นฐานและเทคนิคการสอนศิลปะระดับ

ประถมศึกษาแก่สมาชิกชมรมครูศิลปะจังหวัดสุราษฎร์ธานี

3. โครงการอบรมปฏิบัติการการสร้างหนังสือสำหรับเด็ก แก่สมาชิกชมรมครูศิลปะ จังหวัดสุราษฎร์ธานีและผู้สนใจ

4. โครงการจัดทำนวัตกรรมและสื่อประกอบการเรียนการสอนศิลปะ (เรื่องการเขียนภาพระบายสี) โดยสร้างเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมพร้อมด้วยแบบฝึกทักษะ

การเขียนภาพ เรื่องเส้น, เรื่องการเขียนภาพง่าย, เรื่องการจัดภาพ, เรื่องการทดลองสีและเรื่องทฤษฎีสี (กำลังจัดทำ)

ส่วนการขยายผลให้ความรู้แก่ครูในเรื่องกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กำลังวางแผนร่วมกับศึกษานิเทศก์ของสำนักงานการศึกษาอำเภอเพื่อดำเนินการ ส่วนเพื่อนครูในอำเภอหรือจังหวัดอื่น ๆ ก็จะให้คำแนะนำช่วยเหลือต่อไป

4.2 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ในโครงการที่ 1 การเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ จะได้รับการพัฒนาทั้งในเรื่องของการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการคิดค้นสร้างสื่อนวัตกรรมมาใช้ประกอบการเรียนได้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ นักเรียนจะได้รับการพัฒนาทั้งในด้านความรู้ด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคมให้เป็นทรัพยากรบุคคลของสังคมที่มีคุณค่า

ในโครงการที่ 2 และที่ 3 ครูที่เป็นสมาชิกและครูผู้สนใจส่วนหนึ่งจะได้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ สามารถนำวิธีการสอนแบบต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสมกับธรรมชาติของแต่ละวิชาและสภาวะของแต่ละคนให้เกิดผลดีแก่ผู้เรียนได้เต็มตามศักยภาพ

สามารถนำศิลปะไปบูรณาการเชื่อมโยงกับวิชาต่าง ๆ เพื่อเป็นสื่อในการสร้างความใจของเด็กและชักนำเข้าสู่เนื้อหาวิชาได้เป็นอย่างดีสำหรับเด็กในชั้นที่สูงขึ้น และเป็นพื้นฐานทางภาษาเกิดทักษะที่ดีในการเขียนสำหรับเด็กในชั้นต้น ๆ

ครูสามารถนำความรู้ในการสร้างหนังสือสำหรับเด็กไปใช้ในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม หนังสือส่งเสริมการอ่าน เพื่อพัฒนาการอ่านและสร้างนิสัยรักการอ่านสำหรับเด็ก และพัฒนาการเขียนของผู้เรียน โดยให้เขาได้เขียนหนังสือสำหรับเด็กด้วยตัวเด็กเอง

ในโครงการที่ 3 เป็นโครงการต่อเนื่องของผู้รายงาน ซึ่งหลังจากพบปัญหาในการดำเนินการสอนศิลปศึกษาระดับประถม พบว่านักเรียนมีปัญหาใหญ่ ๆ อยู่ 2 ประการคือ

1. นักเรียนเขียนภาพไม่ได้
2. นักเรียนขาดสื่อที่เป็นความรู้ทางศิลปะ

ในปัญหาแรกนักเรียนเขียนภาพไม่ได้นั้นจากผลการสอนนั้นจะพบนักเรียนอยู่ประมาณ 3 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มแรกเขาเขียนภาพได้ดี ในกลุ่มที่ 2 เขียนภาพได้ และในกลุ่มที่ 3 เขียนภาพไม่ได้เลย เมื่อวิเคราะห์ปัญหาแล้วพบว่า เด็กกลุ่มที่ 3 ขาดทักษะในการเขียน จึงสร้างนวัตกรรมเป็นแบบฝึกทักษะพื้นฐานการเขียนภาพขึ้น 3 ชุด ชุดที่ 1 และ 2 เป็นแบบฝึกทักษะเรื่องการเส้น ชุดที่ 3 เป็นแบบฝึกทักษะการเขียนภาพง่าย ซึ่งแบบฝึกทั้ง 3 ชุดนี้ สามารถนำมาใช้แก้ปัญหาเด็กในกลุ่มที่ 3 ได้ดี และนำไปพัฒนาเด็กในกลุ่มที่ 1 และ 2 ได้ดีเพิ่มขึ้นกว่าเดิมอีกมาก แบบฝึกนี้ได้ใช้ทดลองใช้มาหลายปีและแก้ไขปรับปรุงมาตลอดจนเป็นรูปแบบในปัจจุบัน และกำลังพัฒนาต่อไปเป็นแบบฝึกชุดที่ 4, 5 และ 6 ในเรื่อง การจัดภาพ การทดลองสี และทฤษฎีสี ต่อไป

ส่วนในปัญหาที่ 2 สื่อที่เป็นความรู้ทางศิลปะนั้นขาดแคลนมากจากการสำรวจของผู้รายงานจากห้องสมุดและรายการหนังสือดีสำหรับห้องสมุด ของกระทรวงศึกษาธิการจากปี 2538 ถึงปี 2542 พบว่า มีหนังสือที่ให้ความรู้ในเรื่องศิลปะกับเด็กมีเพียงร้อยละ 0.01 เท่านั้น หนังสือที่มีอยู่ส่วนใหญ่จะเป็นความรู้และเป็นเนื้อหาล้วน ๆ ซึ่งเด็กให้ความสนใจน้อยจึงนำเนื้อหาความรู้ดังกล่าวมาแต่งเป็นหนังสือ สารบันเทิง มีตัวละครเป็นตัวดำเนินเรื่องและสอดแทรกความรู้ทางศิลปะเข้าไปเพื่อเป็นความรู้สำหรับเด็กโดยยกเอาเนื้อหา จากหลักสูตรในเรื่องการเขียนภาพระบายสีทั้งหน่วยมาเขียนเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติม จำนวน 5 เรื่อง

1. เรื่องดินสอวิเศษกับกระดานแสนกล ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเส้น
2. เรื่องเส้นมหัศจรรย์ ให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการนำเส้นมาเขียนเป็นภาพง่าย ๆ
3. เรื่องการจัดภาพ ให้ความรู้เรื่องการจัดภาพ
4. เรื่องสีแสนสนุก ให้ความรู้เรื่องการทดลองสี
5. เรื่องเทพแห่งสี ให้ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีสี

เมื่อสื่อและนวัตกรรมชุดนี้ได้เผยแพร่ออกไป ครูส่วนหนึ่งคงมีแนวทางอีกทางเลือกหนึ่งในการพัฒนานักเรียนของตนได้อย่างเต็มศักยภาพ และจุดประกายให้ครูผู้รักในอาชีพได้มีแนวทางคิดค้นพัฒนาสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่เด็กต่อไป เพื่อพวกเขาจะได้เป็นคนดีคนเก่งและมีความสุขกับการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ สมเจตนาธรรมณ์ของการปฏิรูปการเรียนรู้ต่อไป

ข้อมูลโรงเรียนเดชะปัตตนิยานุกูล

ประวัติและสภาพโรงเรียน

โรงเรียนเดชะปัตตนิยานุกูลเปิดสอนตั้งแต่ พ.ศ.2456 เป็นโรงเรียนสตรี ปัจจุบันเป็นโรงเรียนสหศึกษา มัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เปิดสอนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 มีครู 129 คน นักเรียน 2,673 คน นักเรียนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามตามลำดับ

คำขวัญของโรงเรียนคือ “เรียนดี วินัยเด่น นำเพ็ญประโยชน์” ปรัชญาประจำโรงเรียนคือ “คิดเป็น คิดชอบ ทำเป็น ทำชอบ เรียนเป็น เรียนชอบ” วิสัยทัศน์ที่กำหนดทิศทางในอนาคตของโรงเรียนคือ “วิชาการเลิศ เกิดคุณธรรม นำกีฬา ล้ำหน้าด้วยเทคโนโลยี” ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายโรงเรียนในการปลูกฝังเยาวชนให้เป็นกำลังของชาติที่มีความรับผิดชอบและมีคุณธรรม

สภาพทางกายภาพของโรงเรียนมี อาคารเรียน 5 หลัง อาคารหอประชุม 2 หลัง อาคารฝึกงาน 3 หลัง อาคารหอประชุม 2 หลัง ห้องน้ำ-ห้องส้วม 7 หลัง สนามบาสเกตบอล 1 สนาม วอลเลย์บอล 1 สนาม สนามตะกร้อ 2 สนาม มีแหล่งเรียนรู้คือ ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดของหมวดวิชาต่าง ๆ ห้องจริยธรรม ห้องเรียนสีเขียว ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี ห้องปฏิบัติการเรียนรู้สำหรับครูแกนนำและครูเครือข่าย ในปีงบประมาณ 2543 โรงเรียนได้รับงบประมาณรวมทั้งสิ้น 4,200,000 บาท ช่วงเวลาที่โรงเรียนเข้าโครงการโรงเรียนปฏิบัติการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ประมาณ 27,000 บาท

จุดแข็งของโรงเรียนในปัจจุบันโรงเรียนมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ คือ ด้านสถานที่งบประมาณ สื่อเทคโนโลยี และบุคลากร ซึ่งครูส่วนใหญ่จบปริญญาตรี ครูจบปริญญาโท 16 คน อาจารย์ 3 จำนวน 6 คน ครูที่เป็นวิทยากรให้กับชุมชนจำนวน 13 คน ครูต้นแบบวิชาศิลปศึกษา 1 คน ครูแกนนำ 80 คน และครูทุกคนเป็นครูเครือข่ายซึ่งกันและกัน ทำให้ครูรวมตัวกันได้ทำงานร่วมกันแบบกัลยาณมิตรมีครูแกนนำเป็นผู้ช่วยเหลือให้คำปรึกษา และเอื้อเพื่อเกื้อกูลต่อกัน มีห้องปฏิบัติการเรียนรู้เป็นแหล่งเรียนรู้ ค้นคว้าและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ทำให้เกิดความสะดวกในการพัฒนา งาน โรงเรียนได้รับคัดเลือกให้เป็นที่ตั้งศูนย์ผลิตครูที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ศูนย์พัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ (ERIC) ศูนย์ภาษาสากล ศูนย์พัฒนาการเรียนการสอนวิชาภาษาฝรั่งเศส และศูนย์วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ โรงเรียนยังได้รับการคัดเลือกจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติให้เป็นที่ตั้งศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี

จุดอ่อนอยู่ที่โรงเรียนเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ครูต่างมีภาระงานในหน้าที่มาก ขาดเวลาที่น่านอนในการพัฒนางานอย่างจริงจัง การจัดระบบประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่าง ๆ แก่ครู ยังไม่ทั่วถึง ทำให้งานบังเกิดผลล่าช้า

คุณภาพของโรงเรียนก่อนการปฏิรูปโรงเรียน

โรงเรียนได้จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี 2544 ให้มีความสอดคล้องกันกับธรรมนูญโรงเรียน ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2543-2545) นโยบายกรมสามัญศึกษาแนวทางปฏิรูปการศึกษา 10 ยุทธศาสตร์ และมาตรฐานการศึกษา 26 มาตรฐาน การบริหารแบ่งออกเป็น ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายธุรการ ฝ่ายปกครองและฝ่ายบริการ มีคณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชนครูและผู้ปกครอง เกียรติประวัติของโรงเรียนมีรายละเอียดดังนี้

1. โรงเรียนรางวัลพระราชทานประจำปี 2529, 2536, 2540 และขณะนี้กำลังรอรับการประเมินระดับเขตการศึกษาในปี 2544
2. โรงเรียนดีเด่นระดับเขตการศึกษา 2 ประจำปี 2538, 2539 และ 2540
3. โรงเรียนสิ่งแวดล้อมดีเด่นระดับมาตรฐานเหรียญทอง สศ. ปี 2538
4. ห้องสมุดดีเด่นกรมสามัญศึกษาประจำปี 2536 และ 2540
5. โรงเรียนต้นแบบของเขตการศึกษา 2 ปี 2541
6. โรงเรียนมัธยมคุณภาพดีเด่น เขตการศึกษา 2 ปี 2541
7. โรงเรียนประกาศเกียรติคุณฝ่ายธุรการ ฝ่ายปกครอง ฝ่ายวิชาการ และฝ่ายบริการ ประจำปี 2542
8. นางชมลา วัฒนสิน อาจารย์ 3 ระดับ 8 ได้รับคัดเลือกเป็นครูต้นแบบวิชาศิลปศึกษา ประจำปี 2542 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
9. นางชมลา วัฒนสิน ได้รับคัดเลือกเป็นครูผู้ปฏิบัติงานมีผลงานดีเด่น ระดับมัธยมศึกษา ประจำปี 2543 ของกรมสามัญศึกษา และคุรุสภา
10. โรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้ทางการศึกษา ระดับ A3 (มีผลผลิตของการพัฒนา) ของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ประจำปี 2544
11. โรงเรียนมีชื่อเสียงในจังหวัดเป็นอันดับหนึ่ง ได้รับการยอมรับจากชุมชนนิยมส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อ
12. นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สามารถสอบเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้เป็นจำนวนมากในแต่ละปี
13. นักเรียนได้แสดงความสามารถและทักษะต่าง ๆ โดยได้รับรางวัลและเกียรติบัตรยกย่องชมเชยทั้งในระดับจังหวัด ระดับเขตการศึกษา ระดับภาคและระดับประเทศ

โรงเรียนได้ดำเนินการประกันคุณภาพตามขั้นตอนและกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาตามแนวทางของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ตั้งแต่ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2542

เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ปรากฏผลการประเมินภายในโดยหน่วยงานต้นสังกัดในปี 2542 อยู่ในระดับปานกลาง

ก่อนเข้าโครงการปฏิรูปนี้ โรงเรียนได้ดำเนินการปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งได้รับความร่วมมือจากครูบางกลุ่มที่สนใจเท่านั้น โรงเรียนยังไม่สามารถปฏิรูปได้หมดทั้งโรงเรียน

ข้อมูลครูต้นแบบ อาจารย์ทมล วัฒนสิน

ชื่อ-สกุล นางทมล วัฒนสิน อายุ 44 ปี

โรงเรียน เดชะปัตตนยานุกูล

สังกัด กรมสามัญศึกษา

ตำบล สะบารัง

อำเภอ เมือง

จังหวัด ปัตตานี

รหัสไปรษณีย์ 94000

โทรศัพท์ (073) 332560

โทรสาร -

สอนระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนต้นและปลาย

วิชาที่สอน ศิลปศึกษา

จัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบทำงานรับผิดชอบร่วมกันในรูปแบบกิจกรรมละครหุ่น เป็นรูปแบบการสอนที่จัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยอาศัยกิจกรรมละครหุ่นที่กลุ่มผู้เรียนเลือก และการทำงานกลุ่มแบบรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้ด้วยตนเองและนำมาใช้ประโยชน์จริง

- แนวคิดในการจัดขั้นตอนการเรียนรู้ **ขั้นตอนที่ 1** คือ การเสนอเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ **ขั้นตอนที่ 2** คือ การเสนอหลักการและวิธีการเรียนรู้เกี่ยวกับการทำงานกลุ่ม **ขั้นตอนที่ 3** คือ การนำความรู้จากทั้งสองขั้นตอนมาปฏิบัติ

- กิจกรรมละครหุ่น เป็นภาระงานที่กลุ่มร่วมกันเลือกทำ เพื่อนำความรู้จากภาคทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ปฏิบัติจริง โดยนำเอาประสบการณ์จากวิชาต่าง ๆ มาบูรณาการ

- ทำงานกลุ่มแบบรับผิดชอบร่วมกัน บรรยากาศการทำงานเป็นอิสระ สนุกสนานและเป็นกันเอง

- ใช้สื่อการเรียนหลายประเภท เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

กว่าจะเป็นครูต้นแบบ

ครูทมล วัฒนสิน เกิดที่จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 10 เมษายน พ.ศ.2498 มีประสบการณ์การสอนวิชาศิลปศึกษาเป็นเวลา 23 ปี ได้รับคัดเลือกเป็นครูต้นแบบเมื่อปี 2542 ปัจจุบันสอนที่โรงเรียนเดชะปัตตนยานุกูล จังหวัดปัตตานี ตำแหน่งอาจารย์ 3 ระดับ 6

ชีวิตครอบครัว เป็นลูกคนที่ 3 ในจำนวนพี่น้อง 6 คน ของนายเหม และนางพวงทอง สุวรรณรัตน์ สามีชื่อ นายวุฒิ วัฒนสิน รองศาสตราจารย์ ระดับ 8 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มีบุตรด้วยกัน 2 คน

ส่วนการศึกษานั้น ได้เรียนหนังสือตั้งแต่ชั้นอนุบาล ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น ที่โรงเรียนอนุบาลสงขลา โรงเรียนถนนวิเชียรชม โรงเรียนวรนาธิเฉลิม ที่จังหวัดสงขลาตามลำดับ หลังจากนั้น ได้ศึกษาต่อมัธยมศึกษาตอนปลายที่โรงเรียนอัมพรไพศาล กรุงเทพฯ และในปี 2516 ศึกษาต่อระดับปริญญาตรี ที่คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำเร็จการศึกษาเมื่อปี 2519

ชีวิตการทำงานหลังจากเรียนจบแล้ว ได้เป็นครูที่โรงเรียนบูรณะรำลึก จังหวัดตรัง เป็นโรงเรียนเอกชน โดยรับหน้าที่สอนวิชาศิลปศึกษา วิชาการงานและการประดิษฐ์ ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จากนั้นได้ย้ายไปเข้ารับราชการที่โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา รับหน้าที่การสอนวิชาต่าง ๆ ที่อยู่ในกลุ่มวิชาศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายตั้งแต่ปี 2521-2533 หลังจากนั้นได้ย้ายไปรับราชการที่โรงเรียนเดชะปัตตนิยานุกูล จังหวัดปัตตานี และปฏิบัติหน้าที่ราชการมาจนถึงปัจจุบัน โดยรับผิดชอบการเรียนการสอนในกลุ่มวิชาศิลปศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย

ความภาคภูมิใจ และรางวัลที่เคยได้รับ ได้แก่

1. รางวัลครูดีเด่นสาขาศิลปศึกษา ประจำปีการศึกษา 2537, 2539 และ 2540 เขตการศึกษา 2
2. ครูต้นแบบวิชาศิลปศึกษา ประจำปี 2542 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
3. รางวัลบุคคลที่ชาวครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยขอปรบมือให้ ประจำปี 2543
4. รางวัลครูสภา ประเภทครูผู้สอนที่มีผลงานดีเด่น ระดับกรมสามัญศึกษา ประจำปี 2543

การจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การสอนแบบ : การทำงานรับผิดชอบร่วมกัน กิจกรรมละครหุ่น

การสอนวิชาเลือกเสรี ช 01118 ช่างทำหุ่นกระดาษ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิคการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบทำงานรับผิดชอบร่วมกันในรูปแบบกิจกรรมละครหุ่น ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้โดยอาศัยภาระงานที่กลุ่มช่วยกันคิดทำคือ กิจกรรมละครหุ่นและอาศัยหลักการทำงานกลุ่มแบบรับผิดชอบร่วมกัน จนได้ผลงานที่ปรากฏคือนักเรียนช่วยกันจัดกิจกรรมละครหุ่นและนำไปแสดงได้จริง มีแนวคิดและหลักการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้คือ

1. ความคิดสร้างสรรค์มาก่อนฝีมือ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่นักเรียนว่าเราทำได้
2. วิธีการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการกลุ่มที่นักเรียนเข้าใจหลักการและวิธีการ
3. ทุกคนมีความสามารถที่มีความแตกต่างกัน เพื่อให้นักเรียนเลือกเรียนได้เอง

4. ทฤษฎีควบคู่กับปฏิบัติ เรียนรู้บูรณาการทั้ง 4 แกนวิชาการทางศิลปะ
5. การนำไปใช้ได้จริง และรู้จักบูรณาการความรู้ที่เรียนมาให้ได้จริง

ความสำคัญของวิชาช่างทำหุ่นกระดาษ

งานหุ่นกระดาษ มีความหมายเดียวกับคำในภาษาอังกฤษคือ เปเปอร์มาเช่ (PAPER MACHE) ซึ่งตรงกับคำว่าหัตถกรรมกระดาษอัด เป็นงานศิลปะที่มีเก่าแก่ประเภทหนึ่ง ด้วยวัสดุที่นำมาใช้ทำเป็นกระดาษ กรรมวิธีในการทำไม่ยุ่งยาก ขั้นตอนการทำไม่สลับซับซ้อน ทำให้สะดวกในการนำมาใช้สอนในโรงเรียน ยังช่วยในการลดขยะในโรงเรียนและนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีก ช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรประเภทต้นไม้ด้วย

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 1 การเสนอเนื้อหาสาระ

การเสนอเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้อันได้แก่ ภาคทฤษฎีเกี่ยวกับงานหุ่นกระดาษ

ขั้นตอนที่ 2 การเสนอภาคทฤษฎี

การเสนอภาคทฤษฎีเกี่ยวกับหลักการ และวิธีการเรียนรู้การทำงานกลุ่มแบบรับผิดชอบร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 3 ภาคปฏิบัติ

การนำเอาความรู้จากขั้นตอนที่ 1 และ 2 มาบูรณาการเป็นภาคปฏิบัติ

แนวคิดในการจัดรูปแบบการสอน

1. การศึกษาจากสื่อ

เป็นการเสนอเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และวิธีการทำงานกลุ่ม โดยให้กลุ่มนักเรียนช่วยกันศึกษาจากสื่อการเรียนการสอน

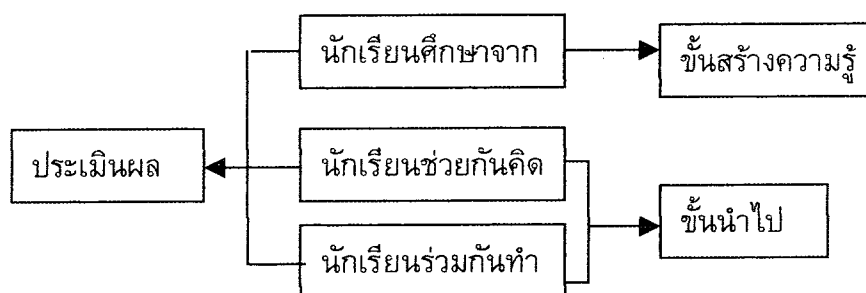
2. การช่วยกันคิด

เป็นการระดมพลังสมองของกลุ่มนักเรียน โดยใช้ความรู้ที่ได้จากการศึกษาสื่อ มาบูรณาการเป็นผลงานของกลุ่ม

3. การร่วมกันทำ

เป็นการปฏิบัติจริง โดยกลุ่มนักเรียนร่วมกันดำเนินงานตามแผนที่ได้ร่วมกันวางไว้ และนำไปใช้ได้จริง

รูปแบบการสอนแบบการทำงานรับผิดชอบร่วมกันในรูปแบบกิจกรรมละครหุ่น

กิจกรรมละครหุ่น

กิจกรรมละครหุ่น เป็นภาระงานที่กลุ่มนักเรียนร่วมกันเลือกทำ เพื่อนำความรู้จากภาคทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ปฏิบัติจริง โดยการนำเอาประสบการณ์จากวิชาต่าง ๆ มาบูรณาการ กิจกรรมการแต่งเรื่องจากวิชาภาษาไทย กิจกรรมการประดิษฐ์หุ่นและฉากจากวิชาศิลปะ กิจกรรมจัดเพลงประกอบจากวิชาดนตรี กิจกรรมการเชิดหุ่นจากวิชานาฏศิลป์ กิจกรรมสร้างโรงละคร จากวิชาอุตสาหกรรมศิลป์และศิลปะ การปฏิบัติงานจากวิชาโครงการ เพื่อช่วยส่งเสริมการแสดงออก และสร้างความภาคภูมิใจในผลงานแก่นักเรียนร่วมกัน

การทำงานกลุ่มแบบรับผิดชอบร่วมกัน

การทำงานกลุ่มอย่างแท้จริง ที่เป็นการร่วมมือกันทำงานกลุ่มที่สมาชิกเลือกงานทำได้ตามความสามารถของตนเอง คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ภายใต้บรรยากาศห้องเรียนที่สนองตามความต้องการของนักเรียนที่ต้องการอิสระ สนุกสนาน และเป็นกันเอง

สื่อการเรียนการสอน

สื่อการเรียนมีหลายประเภท เช่น วัสดุทัศน เอกสารประกอบการเรียน กล้องนิทานฝั่งทำงาน บทเรียนด้วยตนเอง แผ่นพับ สไลด์ ป้ายนิเทศ เกมต่อहरษา เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าและค้นพบความรู้ด้วยตนเอง

ครูต้องแสดงให้เห็นให้นักเรียนเห็นว่า สื่อการเรียนต่าง ๆ ได้ถูกปรับปรุง ดัดแปลงด้วยกรรมวิธีของงานหัตถกรรมกระดาษอัดนั้นหมายถึง คุณค่าของการเรียนวิชานี้ ซึ่งสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริง

บรรยากาศและสิ่งแวดล้อม

สร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักเรียน โดยยึดหลักการให้ความเป็นกันเอง บรรยากาศที่เป็นสุขอบอุ่น ไม่เครียด สร้างบรรยากาศให้สนองความต้องการของวัยรุ่น เช่น มีเสียงเพลงขณะทำงาน เปิดโทรทัศน์ในระหว่างทำงาน ปรับเปลี่ยนห้องเรียนอยู่เสมอ ๆ ห้องเรียนกว้าง สะอาด และเป็นระเบียบ

ครูเป็นผู้เตรียมความพร้อมทั้งด้านอุปกรณ์และเครื่องไว้บริการนักเรียน ตลอดจนสื่อการเรียนที่ต้องใช้ในการค้นคว้าของแต่ละกลุ่ม เช่น กล้องสร้างสรรคงานกระดาษ บางครั้งในเวลาเรียนจะมีครูคนอื่น รวมทั้งเพื่อนนักเรียน ได้เข้ามาทักทายและเยี่ยมชมการทำงานของนักเรียน ทำให้รู้สึกว่าการเรียนรู้ไม่ใช่เป็นเรื่องของวิชาการทั้งหมด แต่เป็นการทำงานที่น่าสนใจสำหรับตนเองและผู้อื่นด้วย

ตัวอย่าง การนำรูปแบบการสอนไปใช้

ในการนำรูปแบบการสอนของครูต้นแบบ ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในวิชาต่าง ๆ สามารถจัดได้หลากหลายดังนี้

1. กิจกรรมละครหุ่น : ความสนุกสนานในห้องเรียน

ครูสุดดี เลาสัตย์ ครูเครือข่าย ได้ดัดแปลงรูปแบบการสอนของครูต้นแบบ ประยุกต์ใช้กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยนำเอากิจกรรมละครหุ่นมาสอนในวิชาศิลปะ ให้นักเรียนได้นำความรู้ทางศิลปะมาประดิษฐ์เป็นหุ่นมือ ด้วยเทคนิคหัตถกรรมกระดาษอัด นักเรียนช่วยกันทำงานเป็นกลุ่มแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ เช่น แต่งเรื่อง บทสนทนา ทำฉากออกแบบตัวหุ่น ฯลฯ นักเรียนได้นำความรู้จากวิชาภาษาไทยมาใช้ในการแต่งเรื่อง ใช้วิชาศิลปะในการออกแบบ ตัวหุ่นฉาก และประดิษฐ์หุ่นด้วยวิธีการหัตถกรรมกระดาษอัดได้เป็นอย่างดี

2. กิจกรรมการเพาะเห็ดด้วยวัสดุผสม : โครงการผลิตภัณฑ์

ครูพองศรี สุทธิโชติ ครูเครือข่าย ได้นำเอาวิชาโครงการมาประยุกต์ใช้ในการสอนวิชาการเพาะเห็ดด้วยวัสดุผสมเพื่อให้นักเรียนสามารถนำเอาความรู้และผลผลิตมาแปรสภาพเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้ประโยชน์ได้จริงโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง หลังจากได้ศึกษาความรู้จากสื่อต่าง ๆ เช่น ศูนย์การเรียนรู้ วิดีทัศน์ เอกสารประกอบการสอนใบความรู้ ฯลฯ กลุ่มนักเรียนช่วยกันเพาะเห็ด เมื่อได้ผลผลิตแล้วนักเรียนต้องทำเป็นโครงการผลิตภัณฑ์ให้ปรากฏกฏผลชัดเจนและเผยแพร่แก่ผู้อื่นด้วย เช่น การจัดนิทรรศการ การจำหน่าย เป็นต้น

3. กิจกรรมจัดแสดงและจำหน่ายผลิตภัณฑ์เวทีสร้างสรรค์ : งานประติมากรรม

ครูสุกานดา พุเกียรติกุล ครูเครือข่าย ได้นำรูปแบบการสอนของครูต้นแบบมาประยุกต์ให้เข้ากับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกระบบโรงเรียน ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนที่เป็นวัยรุ่น เน้นการแสดงออก การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้จริง จึงเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสวงหาโอกาสในการแสดงออก จึงคิดเป็น “เวทีสร้างสรรค์” ให้ความสำคัญแก่ชุมชน ความสัมพันธ์

ของครูกับผู้เรียนมีความสนิทสนมเหมือนกับเป็นพี่น้องกัน ผู้ปกครองให้ความไว้วางใจครูผู้สอนนอก
ระบบโรงเรียน สิ่งเหล่านี้ หาได้ไม่ง่ายนักในสังคมปัจจุบัน นอกจากนี้ ครูยังได้เน้นการศึกษา
ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนทำให้ผู้เรียนได้ตระหนักและรู้จักสิ่งที่มีค่าเหล่านี้ กลุ่มผู้เรียนมีอายุคละกัน
ทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายรวมกันอยู่ในกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนได้รู้จักการ
ปฏิบัติตนในกลุ่มที่อายุต่างกันด้วย

4. กิจกรรมวิชาช่างประดิษฐ์สิ่งจำลอง : โครงงาน

ครูสมบัติ ไวยสมบัติ ครูเครือข่าย ได้เลือกสอนวิชาช่างประดิษฐ์สิ่งจำลอง โดยใช้
รูปแบบการสอนของครูต้นแบบ มีแนวคิดให้นักเรียนได้คิดโครงงานกันเองภายในกลุ่ม หลังจากที่ได้
ศึกษาความรู้เรื่องสื่อแล้ว นักเรียนจะช่วยกันคิดทำโครงงานที่เป็นผลงานของกลุ่ม นักเรียนต้อง
ศึกษาวิชาอื่น ๆ ที่กลุ่มสนใจนำมาบูรณาการกับวิชาช่างประดิษฐ์สิ่งจำลอง และร่วมกันปฏิบัติงาน
ตามที่วางแผนไว้ จนได้ผลงานของกลุ่มออกมาถ่ายทอดและเผยแพร่ ด้วยการจัดนิทรรศการให้ผู้อื่น
ได้ชื่นชม ผลงานที่นักเรียนได้คิดทำ เช่น สิ่งจำลองเกี่ยวกับแนวคิดพระราชดำริเกษตรทฤษฎีใหม่
สิ่งจำลองเกี่ยวกับโรงเรียนของเราและชุมชน

5. กิจกรรมวิชาโครงการ : อาชีพเสริมเพิ่มรายได้

ครูประทีป แก้วพิมพ์ ครูเครือข่าย ได้ประยุกต์รูปแบบการสอนของครูต้นแบบมาใช้กับ
วิชาโครงการที่เป็นวิชาอาชีพ ช 041 ปฏิบัติงานอาชีพ ทำให้นักเรียนมีผลงานที่ประดิษฐ์กันภายใน
กลุ่ม นำไปจำหน่าย เป็นการหารายได้ระหว่างเรียน และนักเรียนได้เรียนรู้ ฝึกจัดทำรายรับ
รายจ่ายที่สอดคล้องกับความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน โดยได้แสดงให้เห็นนักเรียนได้เห็นประโยชน์ของ
การเรียนวิชาศิลปะ ที่สามารถนำรายได้ให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม เทคนิคที่นำมาเผยแพร่คือการทำ
หัตถกรรมกระดาษอัด

6. กิจกรรมวิชาภาษาอังกฤษ : คิดสร้างงาน

ครูสุธานา พงษ์ชัยวุฒิวริยา ครูเครือข่าย ได้ใช้รูปแบบการสอนที่ประยุกต์มาจากครู
ต้นแบบ และเน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง โดยให้นักเรียนคิดสร้างสถานการณ์ขึ้น และทำงานเป็น
กลุ่ม เช่น กิจกรรมละครหุ่น กิจกรรมเพื่อนคู่คิด กิจกรรมเพื่อนสอนเพื่อน ซึ่งช่วยให้นักเรียนได้รู้จัก
นำเอาความรู้ที่ได้ศึกษามาประยุกต์ใช้ได้จริง

7. กิจกรรมวิชาคณิตศาสตร์ : ศิลปะพาเพลิน

ครูอุษณีย์ สุทธากุล ครูเครือข่าย โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นความต้องการ
ของนักเรียนเป็นหลัก เช่น ให้กลุ่มนักเรียนเลือกหัวข้อที่จะเรียนได้ตามความสนใจ ให้นักเรียนมีส่วน
ในการช่วยสอนเพื่อนกันเอง ซึ่งพบว่านักเรียนสามารถทำได้ดี และครูจะเป็นผู้อยู่ใกล้ คอยเสริมใน
รายละเอียดส่วนที่นักเรียนขาด สุดท้ายนักเรียนได้รู้จักการนำเอาความรู้ที่เรียนมาประยุกต์ใช้ในวิชา
โครงการให้เกิดประโยชน์ โดยผสมผสานกับวิชาศิลปะ เช่น ออกแบบลายผ้าบาติกด้วยรูปทรงต่าง ๆ
ทำกล่องจากกระดาษเป็นรูปทรงต่าง ๆ เป็นต้น

8. กิจกรรมวิชาศิลปะ : ก. เอ๋ย ก. ไก่

ครูสมฤทัย โสภารัตน์ ครูเครือข่าย ได้เห็นถึงความต้องการของนักเรียนชั้นเด็กเล็ก และครูผู้สอนที่ต้องการสื่อการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับตัวอักษรที่แปลกและสวยงาม เพื่อนำมาใช้สอนเด็กเล็ก จึงจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปะ ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ให้สอดคล้องกับความต้องการของคนใกล้เคียงในโรงเรียน โดยการนำเอาความรู้ในวิชาภาษาไทยมาบูรณาการกับวิชาศิลปะ ให้นักเรียนจัดทำหนังสือประกอบการเรียนตัวอักษรขึ้นมา นักเรียนจะมีปฏิทินการทำงานในการวางแผน มีแฟ้มสะสมผลงานของกลุ่ม สร้างความภาคภูมิใจเมื่อมีการนำไปใช้จริง

9. กิจกรรมวิชาคอมพิวเตอร์ : โครงการเสริมอาชีพ

ครูราตรี อิศระโชติ ครูเครือข่าย ได้สอนวิชาคอมพิวเตอร์เพื่อการออกแบบ โดยเน้นให้นักศึกษานำเอาความรู้ที่ได้มาใช้ในการค้าขาย เช่น โฆษณาร้านค้า ออกแบบนามบัตร ออกแบบเครื่องหมายการค้า ฯลฯ นักศึกษาช่วยกันศึกษาจากสื่อและวิทยากรมืออาชีพ จากสถานร้านค้าในชุมชน กลุ่มนักศึกษาจะช่วยกันกำหนด วางแผนการทำงาน และปฏิบัติงานตามปฏิทินการปฏิบัติงาน ในขั้นตอนสุดท้ายให้นักศึกษานำเสนอผลงานและรายงานผลการนำไปใช้จริง

10. กิจกรรมกอกและ : นาฏศิลป์พื้นเมือง

ครูสุชาติ วัฒนเจริญ ครูเครือข่าย ได้จัดการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนเป็นผู้ออกแบบวางแผนทุกอย่างด้วยตนเอง โดยเปลี่ยนจากเดิมที่ครูเป็นคนคิดทำรำให้ เป็นการให้นักเรียนช่วยกันคิดเอง ทดลองใช้ ทดสอบความถูกต้องด้วยมติของกลุ่ม ให้กลุ่มนักเรียนทำเป็นโครงการ เริ่มต้นจากการศึกษาความรู้จากสื่อและวิทยากรผู้เชี่ยวชาญในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นคือเรือกอกและกลุ่มนักเรียนประดิษฐ์ทำรำและออกแบบเครื่องแต่งกาย และซ้อมกันจนมีความชำนาญ สามารถแสดงในโอกาสต่าง ๆ ได้

11. กิจกรรมวิชาจิตรกรรมสีน้ำ : สร้างสรรค์กิจกรรม

ครูวุฒิ วัฒนสิน ครูเครือข่าย ได้เปลี่ยนแปลงการสอนจากเดิมที่กำหนดกิจกรรมและรายละเอียดให้ เป็นการให้นักศึกษาเป็นผู้เลือกและกำหนดกิจกรรมกันเอง โดยมีขั้นตอนดังนี้คือ เริ่มจากการศึกษาความรู้จากสื่อและผู้เชี่ยวชาญ นำความรู้นั้นมาใช้ในการทำผลงานที่กลุ่มช่วยกันคิดกิจกรรมกันเอง สุดท้ายคือการนำผลงานมาร่วมกันจัดนิทรรศการ กิจกรรมที่นักศึกษาสนใจและเลือกมากคือ การไปวาดภาพนอกสถานที่ บางครั้งเป็นการไปทัศนศึกษาต่างจังหวัด เป็นการเรียนรู้นอกห้องเรียน นักศึกษาต้องเรียนรู้การจัดการไปทัศนศึกษาควบคู่กันไปกับการวาดภาพสีน้ำ

12. กิจกรรมวิชาศิลปะ : กระบวนการกลุ่มรวมพลัง

ครูกิตติ พูลแก้ว ครูเครือข่าย ได้ดัดแปลงรูปแบบการสอนของครูต้นแบบเพื่อแก้ปัญหาการทำงานกลุ่มของนักเรียน โดยปรับความคิดเดิมของนักเรียนที่ต้องลอกเลียนแบบงานจากตัวอย่างของครู เป็นการแสดงความคิดเห็นและถ้อยแถลงกลุ่มเป็นสำคัญ ผลงานของนักเรียนจึงเป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบ และการวางแผนร่วมกัน ซึ่งนักเรียนจะต้องใช้ความรู้จากการศึกษาจากสื่อแล้วนำมาใช้ประยุกต์ สร้างเป็นผลงานของกลุ่ม

13. กิจกรรมวิชาภาษาอังกฤษ : คิดแล้วทำ

ครูจิรพรรณ เกษมวิชัย ครูเครือข่าย ได้นำรูปแบบการสอนที่ปรับปรุงจากครูต้นแบบ มาใช้กับนักเรียน นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม คือ การแสดงละครบทสนทนา ที่นักเรียน สามารถนำความรู้หลาย ๆ ด้านมาบูรณาการและแก้ปัญหาในบางข้อได้เป็นอย่างดี ครูเครือข่ายมี นิสัยโอบอ้อมอารี ใช้สรรพนามแทนครูและนักเรียนได้เหมาะสม ทำให้เกิดความสนิทสนม และความอบอุ่น

ภารกิจของครูต้นแบบ เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้

จุดเด่นของการจัดกระบวนการเรียนรู้ และลักษณะที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดกับนักเรียน คือการที่นักเรียนรู้จักพึ่งตนเองได้ จนสามารถปฏิบัติงานได้เองหลังจากเกิดการเรียนรู้แล้ว นั้นแสดงให้เห็นว่าครูเป็นผู้ส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ที่นักเรียนได้กระทำด้วยตนเอง เมื่อครูได้คิดและพัฒนาวิธีการจัดการเรียนการสอนนี้ขึ้นมาได้ แล้วนำมาใช้ได้กับนักเรียนจนเกิดผลดี ตามจุดมุ่งหมาย ในที่สุดเรื่องราวที่ปฏิบัติถูกจัดรวบรวมเรียงเป็นผลงานในรูปแบบของเอกสาร จึงสมควรที่จะเผยแพร่แก่เพื่อนครูแทนที่จะเก็บผลงานนั้นไว้ที่ชั้นหนังสือเพียงเพื่อเป็นหลักฐานและ ร่องรอยของการทำงาน ด้วยความคิดดังกล่าวนี้ ทำให้ครูยินดีที่จะเผยแพร่ความคิดนี้ให้กับเพื่อนครู ผู้สนใจ เพื่อให้เพื่อนครูนำไปประยุกต์ใช้ในวิชาต่าง ๆ ตามความเหมาะสมต่อไป

การสร้างความสัมพันธ์ และปลูกฝังศรัทธา ระหว่างครูต้นแบบและครูเครือข่าย

โครงการครูต้นแบบ “กัลยาณมิตรนิเทศ” เป็นการเปิดโอกาสให้ครูต้นแบบ ได้สร้างความสัมพันธ์ และปลูกฝังศรัทธาแก่เพื่อนครู มีหลักการปฏิบัติดังนี้

1. **พื้นฐานแห่งความเป็นกัลยาณมิตร** หมายถึงการมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีต่อกัน สร้างความเป็นกันเองเพื่อสัมพันธ์ภาพที่อบอุ่น มอบความจริงใจและแสดงให้เห็นถึงจุดหมายเดียวกันในการทำงานอย่างชัดเจน เช่น สร้างบรรยากาศในการประชุมอย่างเป็นกันเอง สนุกสนาน ไม่เครียด ให้ความช่วยเหลือตามที่ครูเครือข่ายร้องขอ เพื่อแสดงให้เห็นว่าครูเครือข่ายเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุด พร้อมทั้งจะเป็นผู้ให้บริการมากกว่าเป็นผู้รับบริการ สมาชิกทุกคนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และครูต้นแบบให้อิสระแก่ครูเครือข่ายในการแสดงความคิดและปฏิบัติงาน ภายใต้ความดูแลของครูต้นแบบ ยินดีรับฟังมติที่ประชุมของครูเครือข่ายโดยถือว่าสำคัญที่สุด

2. **ความรับผิดชอบในการทำงาน** เป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินโครงการของครูต้นแบบ โดยได้ปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบอย่างเต็มที่ มีการวางแผนงานล่วงหน้า เช่น การเตรียมข้อมูล เอกสารต่าง ๆ ก่อนการประชุม การเชิญครูเครือข่ายล่วงหน้า ประสานงานกับหน่วยราชการต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน โดยครูต้องคอยติดตาม ดูแล ให้คำแนะนำ ปรีกษา และเสนอความคิดเห็น ตลอดจนข้อที่ควรปรับปรุงการปฏิบัติงานของครูเครือข่าย กระตุ้น และเสริมแรงให้กำลังใจแก่ครูเครือข่ายเมื่อพบปัญหาอุปสรรค

3. เทคนิคการให้คำปรึกษาแนะนำแบบประชาธิปไตย ครูต้องตระหนักดีว่าครูเครือข่ายต่างมีความสามารถและประสบการณ์เช่นเดียวกัน ดังนั้น จึงควรเปิดโอกาสให้สมาชิกครูเครือข่ายได้แสดงความคิดเห็นแบบระดมพลังสมอง ในการแก้ปัญหาซึ่งกันและกัน เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันมากกว่าการเสนอความคิดเห็นของครูต้นแบบเพียงผู้เดียว สมาชิกครูเครือข่ายจึงมีความเป็นเอกภาพและประชาธิปไตย เป็นกลุ่มที่รวมสมาชิกจากหลาย ๆ สังกัด ต่างอายุกัน ภายใต้ชื่อกลุ่มว่า “ครูแห่งสหสวรรค์”

วิธีสร้างความรู้ความเข้าใจในรูปแบบวิธีการสอนให้แก่ครูเครือข่าย

ตามโครงการครูต้นแบบ ครูได้ดำเนินการประชุมกลุ่มสมาชิกครูเครือข่าย เพื่อปฏิบัติงานพัฒนาการเรียนการสอนเฉพาะวันเสาร์และวันอาทิตย์ โดยไม่ใช้เวลาราชการ ในการเผยแพร่การจัดการเรียนการสอน ครูได้ดำเนินการใน 2 แนวทางคือ รูปแบบการสอน และการทำสื่อการเรียนการสอนด้วยเทคนิคหัตถกรรมกระดาษอัด

แนวทางการเผยแพร่รูปแบบการสอน

การสร้างความรู้ความเข้าใจในรูปแบบการสอนให้แก่ครูเครือข่าย โดยอาศัยรูปแบบการสอนที่ได้พัฒนาขึ้น ดังนี้

1. ศึกษาจากสื่อ

- 1.1 ความเป็นมาของโครงการครูต้นแบบ โดยใช้วีดิทัศน์เรื่องครูต้นแบบ
- 1.2 รูปแบบการสอนของครูต้นแบบ แสดงให้เห็นถึงการพัฒนารูปแบบการสอน ตั้งแต่สภาพปัญหา ผลของปัญหา แนวคิด วิธีการแก้ปัญหา จนกระทั่งพัฒนามาเป็นรูปแบบการสอนและผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน โดยใช้สื่อที่เป็นแผ่นใส วีดิทัศน์รูปแบบการสอนของครูต้นแบบ เอกสารประกอบ แผ่นพับ แผ่นภูมิรูปแบบการสอน

2. ช่วยกันคิด

- 2.1 สมาชิกครูเครือข่าย นำเสนอปัญหาการจัดการเรียนการสอนของแต่ละคน
- 2.2 สมาชิกครูเครือข่าย ช่วยกันเสนอความคิดเห็นและหนทางการแก้ปัญหา
- 2.3 สมาชิกครูเครือข่ายแต่ละคน คิดรูปแบบการสอนของตนเอง โดยอาศัยรูปแบบการสอนของครูต้นแบบเป็นแนวทาง

3. ร่วมกันทำ

- 3.1 ปฏิบัติตามแนวทางของแต่ละคน โดยให้สอดคล้องกับรูปแบบการสอนที่คิดไว้
- 3.2 สมาชิกครูเครือข่ายดำเนินการสอน ตามแผนการสอนและปรับปรุงข้อบกพร่อง
- 3.3 สมาชิกครูเครือข่ายร่วมกันหาความรู้เพิ่มเติม เช่น เข้าร่วมประชุมสัมมนาวิชาการในโอกาสต่าง ๆ เชิญวิทยากรบรรยายพิเศษ
- 3.4 สมาชิกครูเครือข่ายร่วมกันเผยแพร่รูปแบบการสอนแก่เพื่อนครูทั่วไป

จากการสร้างความรู้ความเข้าใจในการพัฒนารูปแบบการสอน ทำให้สมาชิกครูเครือข่ายมีความเข้าใจ ในขั้นตอนครูเครือข่ายสามารถสร้างรูปแบบการสอนออกมาในลักษณะของโมเดลที่แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจน และในการประชุมแต่ละครั้งมักจะมีเพื่อนครูอื่นๆ ที่สนใจเข้าร่วมสังเกตการณ์ด้วย

ในการสร้างสื่อการเรียนการสอนด้วยเทคนิคหัตถกรรมกระดาษอัด ครูได้เสนอแนวทางให้แก่มหาชิกครูเครือข่ายที่เป็นครูในระดับประถมศึกษา เพื่อนำไปสอนนักเรียนเพราะเป็นงานที่เหมาะสมกับขั้นพัฒนาการของเด็กวัยประถมศึกษา และไม่ต้องซื้อวัสดุฝึกเพราะใช้สิ่งที่มีในโรงเรียน เช่น กระดาษที่ใช้แล้ว นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แทนการทิ้งเป็นเศษขยะ ในการสาธิตการทำหัตถกรรมกระดาษอัด นักเรียนจะได้ชมวิถีทัศน์ที่ครูสาธิตให้ครูเครือข่ายและนักเรียนพร้อม ๆ กัน ครูกับนักเรียนเรียนรู้ไปด้วยกัน

ในระดับชั้นมัธยมศึกษา ครูเครือข่ายได้นำเทคนิคหัตถกรรมกระดาษอัดไปใช้สอนกับนักเรียนที่เรียนวิชาโครงการงาน ซึ่งเมื่อก่อนไม่เคยเปิดสอน โดยครูได้เสนอเคล็ดลับต่าง ๆ ตลอดจนเทคนิคง่าย ๆ เกี่ยวกับงานหัตถกรรมกระดาษอัด ทำให้ครูเครือข่ายไม่เห็นว่าเป็นสิ่งยาก และกระตือรือร้นที่จะนำไปสอน ทำให้เกิดผลงานของนักเรียนขึ้น

วิธีการและกิจกรรมการนิเทศครูเครือข่าย

1. การสนทนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เป็นวิธีการที่ใช้มากที่สุด ทำให้ได้ข้อมูลในการปฏิบัติงานของครูเครือข่าย โดยที่ครูเครือข่ายไม่รู้สึกลำบากใจเป็นการพูดคุยอย่างเป็นกันเอง บรรยากาศไม่เครียด

2. การเยี่ยมห้องเรียน มีทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยครูจะแจ้งล่วงหน้าแก่ครูเครือข่าย ทำความรู้จักกับนักเรียนทั้งห้อง พูดคุยกับนักเรียนอย่างเป็นกันเอง เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดี ทำให้นักเรียนไม่อึดอัดใจ ในการนิเทศครูจะให้คำชมข้อดีก่อนคำเสนอแนะข้อควรปรับปรุง

การประเมินผลครูเครือข่าย

1. การประเมินตนเอง เป็นการประเมินผลตนเองจากแบบประเมินผลโครงการ การสังเกตการทำงานครูเครือข่าย การนิเทศ ทำให้ทราบถึงการบรรลุเป้าหมายและเป็นไปตามที่กำหนดหรือไม่

2. การประเมินโดยครูเครือข่าย โดยประเมินจากแบบประเมินผลโครงการ ทำให้ทราบว่า ครูเครือข่ายมีความพอใจในการเข้าร่วมโครงการและได้รับประโยชน์อย่างไร

3. การประเมินพฤติกรรมและกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมและกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ครูเครือข่ายได้ประเมินตนเอง หลังจากที่ได้ปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ จาก

การประเมินนี้ทำให้ทราบว่าครูเครือข่ายได้ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในเกณฑ์อย่างไร และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นอย่างไร

ข้อเสนอแนะสำหรับโครงการครูต้นแบบ

1. เพื่อช่วยให้ครูเครือข่าย ได้มีเพื่อนช่วยคิดและช่วยทำ ควรจัดโครงการครูต้นแบบนี้ต่อเนื่องไปอีก เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ครูมีความเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา
2. ควรประชาสัมพันธ์ให้ครูทั่วไปได้หันมาสนใจโครงการนี้ให้มากขึ้น เพราะจะช่วยให้การปฏิรูปการศึกษามิบรรลุผลได้เร็วขึ้น
3. หน่วยราชการ ควรให้ความสนใจเข้าร่วมงานอย่างจริงจัง เพื่อช่วยให้การรวมตัวของกลุ่มครูได้รับการสนับสนุนมากกว่าที่เป็นอยู่

จากครูต้นแบบขยายสู่เพื่อนครูเครือข่ายอย่างไม่หยุดยั้ง

แม้ว่าระยะเวลา 4 เดือนตามโครงการของครูต้นแบบจบสิ้นไปแล้ว แต่ภารกิจของครูต้นแบบยังคงมีอยู่ต่อไป ในฐานะที่เป็นผู้สานต่อโครงการครูต้นแบบ คือ สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดปัตตานี ได้ดำเนินการครูแกนนำ ครูได้เป็นวิทยากรเรื่องงานกัลยาณมิตรนิเทศของครูต้นแบบ เพื่อเป็นตัวอย่างแก่ครูแกนนำ

การเป็นวิทยากรในการประชุมเชิงปฏิบัติการครูศิลปะในจังหวัดตรัง เรื่องการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา ครูได้ให้ความรู้ในเรื่องการวิเคราะห์หลักสูตรสู่การทำแผนการสอน และการจัดกระบวนการเรียนการสอนวิชาศิลปะที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จากการพูดคุยและประเมินผล พบว่า ครูศิลปะเข้าใจในการทำแผนการสอน พอใจในการประสานงานของกลุ่มโรงเรียน และเกิดการรวมตัวของครูศิลปะขึ้น ขณะนี้ครูศิลปะกำลังตื่นตัวและสนใจการปฏิรูปการเรียนรู้กันเป็นอย่างมาก

เมื่อปี 2543 ได้จัดอบรมศิลปะให้กับชุมชน เรื่อง “แม่ลูกผูกพัน สร้างสรรค์งานกระดาษ” โดยได้รับการสนับสนุนจากงานพัฒนาชุมชน ฝ่ายบริการ โรงเรียนเดชะปัตตานยานุกูล ใช้เวลาในการอบรมในวันหยุดประมาณ 5 ครั้ง เน้นการเรียนรู้และทำงานร่วมกันของแม่กับลูก มีการทัศนศึกษาแหล่งท่องเที่ยวและในปัตตานี ปิดท้ายด้วยการจัดนิทรรศการ ผู้เข้าอบรมเป็นบุคคลภายนอก มากันเป็นกลุ่ม ๆ คือ แม่กับลูก ช่วยกันทำงานศิลปะโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย โดยได้รับงบประมาณจากโรงเรียนสนับสนุน

ในการตั้งกลุ่มโรงเรียน ครูได้เป็นกรรมการร่วมวางแผนและดำเนินงานพัฒนาการวัดและประเมินผลของสถานศึกษาในเรื่องคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนในแต่ละรายวิชา โดยจัดอบรมผู้บริหารและหัวหน้างานวิชาการโรงเรียนทุกสังกัดในปัตตานี มีการเสนอให้มีการจัดนิทรรศการผลงานทางวิชาการของอาจารย์ 3 และผลงานการจัดการเรียนการสอนของครูต้นแบบ และครูแกนนำในปัตตานี

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ครูได้เป็นวิทยากรเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ให้แก่ผู้เข้าอบรมเรื่องการจัดการเรียนการสอนที่เน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น ของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี

การส่งเสริมและสนับสนุนจากผู้บริหาร

ในการไปร่วมประชุมสัมมนาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการของครูต้นแบบ ผู้บริหารได้ให้การสนับสนุนในทุก ๆ ด้าน เช่น การอนุญาตให้ไปราชการรวมกันทั้งครูต้นแบบและครูเครือข่าย การส่งเสริมการจัดประชุมวิชาการ ให้คำปรึกษา เป็นประธานในพิธีเปิดประชุมวิชาการที่ครูต้นแบบจัดขึ้น การอนุเคราะห์รถราชการสำหรับนำครูเครือข่ายไปประชุมในต่างท้องที่ การให้กำลังใจแสดงความยินดีในเกียรติยศที่ได้รับคัดเลือกเป็นครูต้นแบบเสมอมา

ประสบการณ์ในช่วงการทำงานครู เป็นสิ่งที่ให้คุณค่าอย่างมหาศาลสำหรับครู ก่อให้เกิดการพัฒนาในหลาย ๆ ด้าน เช่น เกี่ยวกับตนเอง การงาน ครอบครัว สติปัญญา ทักษะคิด มนุษยสัมพันธ์ ตลอดจนการพัฒนาชุมชน สิ่งที่ดีจริงอยู่ในใจเสมอ ก็คือการเกื้อกูลช่วยเหลือจากบุคคลที่อยู่รอบข้าง อาทิเช่น ผู้บริหาร ชุมชน ปิยมิตรจาก สกส. เพื่อนครู ครูเครือข่าย ครอบครัว ฯลฯ แม้เวลาหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงหลายสิ่งหลายอย่าง แต่ครูขอปฏิบัติหน้าที่ครูด้วยความศรัทธาและเชื่อมั่นในคุณความดีของมวลมนุษยชาติต่อไป

ข้อมูลโรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย 2

การบริหารโรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย 2 ใช้หลักการบริหารโดยอาศัยคุณภาพตามแนวการประกันคุณภาพของกรมสามัญศึกษา ซึ่งมีแนวการดำเนินงานดังนี้

1. ใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยให้ครู-อาจารย์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา สร้างทางเลือกในการแก้ปัญหา เริ่มตั้งแต่ขั้นการวางแผน การดำเนินการ การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไขงานให้มีคุณภาพ
2. ใช้หลักการควบคุมคุณภาพ โดยจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงาน มีการประกันคุณภาพ การปฏิบัติงานของบุคลากร โดยแต่ละคนจะต้องประกันผลงานของตนให้ได้มาตรฐานที่กำหนดและมีการปรับปรุงพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง
3. ใช้หลักการทำงานตามวงจรคุณภาพของเดมมิ่ง คือ การวางแผน (Plan) การทำตามแผน (Do) การตรวจสอบ (Check) การประเมิน และปรับปรุงพัฒนา (Action) กล่าวคือ ใช้ระบบการควบคุมคุณภาพตั้งแต่ขั้นการวางแผน เพื่อป้องกันปัญหาที่จะตามมา
4. ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และพัฒนาทีมงานอยู่เสมอ โดยมีกิจกรรมเสริมเพื่อพัฒนาทีมงาน เช่น กิจกรรม 5 ส โครงการรางวัลคุณภาพ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ การจัดการเรียนแบบบล็อก ซึ่งครู-อาจารย์ในระดับชั้นเดียวกันได้มีการวางแผนร่วมกัน มีความเห็นอกเห็นใจและเอื้ออาทรต่อกัน ส่งผลให้โรงเรียนมีบรรยากาศในการทำงานที่ดี

5. จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้ นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และมีการประเมินผลพัฒนาการของนักเรียนตามสภาพจริง นักเรียน ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

แนวคิดหลักในการพัฒนาโรงเรียน

โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย 2 ยึดหลักการบริหารโดยอาศัยคุณภาพ และการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ตามวงจรคุณภาพของเดมมิ่ง PDCA กล่าวคือ ได้มีการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมิน และรายงานผลการปฏิบัติงานทุกสิ้นปีการศึกษา ซึ่งนำข้อมูลสารสนเทศจากการประเมินภายในมาวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค จุดเด่น จุดด้อย เพื่อพัฒนางานในปีถัดไปให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

เปิดโอกาสให้ครู-อาจารย์ อาสาสมัครเข้ามาเป็นตัวแทนในคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนทุกปีการศึกษา โดยมีหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือฝ่ายบริหารในการวิเคราะห์ปัญหาและแสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม ซึ่งสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของนักเรียน ครู-อาจารย์ ผู้ปกครอง ได้อย่างเหมาะสม

วิสัยทัศน์

โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย 2 มุ่งพัฒนาสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ สืบสานคุณธรรม กิจกรรมเด่น เน้นบรรยากาศ ช่วยชาติสร้างประชาธิปไตย นำสมัยด้วยเทคโนโลยี ไม่มีสารเสพติด ใกล้ชิดชุมชน

พันธกิจ

1. มุ่งพัฒนาการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม
2. มุ่งพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนให้เป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
3. เร่งพัฒนาอาคารสถานที่ บรรยากาศ สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้
4. มุ่งส่งเสริมจัดสรรทรัพยากร งบประมาณ เพื่อการพัฒนาการเรียนการสอน สื่อ นวัตกรรม วัสดุ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีใหม่ ๆ
5. มุ่งพัฒนาระบบสารสนเทศ เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน
6. มุ่งพัฒนาบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพ จัดรูปแบบการติดตามกำกับ ตรวจสอบ รายงานการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เป้าประสงค์

1. โรงเรียนมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม
2. โรงเรียนจัดหลักสูตร และกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นระบบ มีประสิทธิภาพ เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน และท้องถิ่น
3. นักเรียนมีความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ตามหลักสูตร ขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพ
4. นักเรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ สามารถเลือกใช้วิธีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
5. นักเรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี ปลอดภัยจากสิ่งเสพติดให้โทษ
6. ครูมีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ
7. โรงเรียนมีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมสุขภาพอนามัย และความปลอดภัยของนักเรียน
8. โรงเรียนมีเอกสาร สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการเรียนรู้
9. โรงเรียนได้รับความร่วมมือจากชุมชนในการพัฒนาการศึกษาอย่างมีคุณภาพ

1. ภาพรวมของโรงเรียน (School Profile)

โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย 2 มีการแบ่งโครงสร้างการบริหารโรงเรียนออกเป็น 5 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหารทั่วไป ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายพัฒนาคุณภาพนักเรียน ฝ่ายบริการ และฝ่ายประกันคุณภาพการศึกษา โดยมีผู้ช่วยผู้อำนวยการ 4 คน มีคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 11 คน ในปีการศึกษา 2545 มีครู-อาจารย์ จำนวน 122 คน นักเรียน 2,821 คน อัตราส่วน ครู 1 คนต่อนักเรียน 23 คน บุคลากรส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงาน มีอายุเฉลี่ยประมาณ 40 ปี ร้อยละ 49 อยู่ในตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7 มีการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยครู-อาจารย์ 1 คน ดูแลนักเรียนไม่เกิน 26 คน ในแต่ละห้องจัดอาจารย์ที่ปรึกษาห้องละ 2 คน ในปีการศึกษา 2544 นักเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินขั้นต่ำตามหลักสูตร ร้อยละ 94 นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ที่พึงประสงค์อยู่ในระดับดี ร้อยละ 88.50 ในปีการศึกษา 2545 เป็นโรงเรียนนาร่องการใช้หลักสูตรสถานศึกษาในสหวิทยาเขตนครหาดใหญ่เป็นโรงเรียนแรก มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ มีการจัดหลักสูตรแบบบูรณาการ จัดกิจกรรมนักเรียน สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น และการทำโครงการเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการสื่อความได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในรอบ 3 ปีที่ผ่านมาโรงเรียนมีงบประมาณตามแผนปฏิบัติการประจำปี ปีการศึกษาละ 4,000,000 บาท โดยมีแหล่งงบประมาณจากเงินบำรุงการศึกษา เงินบริจาค และงบประมาณจากรัฐบาล ซึ่งเงินงบประมาณทั้งหมดได้รับการจัดสรร เพื่อการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนร้อยละ 70 และการบริหารทั่วไป ร้อยละ 30 จากการดำเนินงานโครงการในปีการศึกษา 2544 ปรากฏว่า งบประมาณส่วนใหญ่ใช้เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยการพัฒนาบุคลากร การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี ซึ่งผลการดำเนินงานโครงการตามแผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษา 2544 มีผลงานโดยสรุปดังนี้

1. โครงการพัฒนาการเรียนการสอนการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดประสบการณ์และกิจกรรมทางภาษาทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศให้นักเรียนสามารถใช้ภาษาไทย และภาษาอังกฤษในการสื่อสารได้อย่างถูกต้อง ใช้งบประมาณทั้งปีการศึกษา เป็นเงิน 60,000 บาท มีนักเรียนเข้าร่วมโครงการจำนวน 2,600 คน และนักเรียนสามารถใช้ภาษาไทย และภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้ถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 74 ของนักเรียนทั้งหมด

2. โครงการดูแลสุขภาพนักเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี ปลอดภัยจากสิ่งเสพติดให้โทษ เช่น กิจกรรมวันโรคเอดส์ กิจกรรมต่อต้านสารเสพติด กิจกรรมตรวจสุขภาพนักเรียน กิจกรรมดูแลสุขภาพ และภาวะโภชนาการของนักเรียน ใช้งบประมาณทั้งสิ้น 33,500 บาทถ้วน มีนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 2,600 คน ผลการประเมินปรากฏว่านักเรียนส่วนใหญ่มีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี ปลอดภัยจากสิ่งเสพติดให้โทษ อยู่ในระดับดี โดยมีตัวชี้วัด คือ นักเรียนรู้จักรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ตามหลักโภชนาการ ไม่เสพยาสิ่งเสพติด และปลอดภัยจากสิ่งมอมเมา รวมทั้งไม่แสวงหาผลประโยชน์ มีน้ำหนักส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐานเด็กไทย มีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน มีความร่าเริงแจ่มใส มีสัมพันธภาพที่ดีกับครู เพื่อน และบุคคลทั่วไป มีความมั่นคงทางอารมณ์ รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม และปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม

3. โครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีนิสัยรักการอ่าน และค้นคว้าหาความรู้ สามารถใช้ห้องสมุด แหล่งความรู้หรือสื่อต่าง ๆ ทั้งในและนอกโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม ใช้งบประมาณทั้งสิ้น 239,600 บาท นักเรียนเข้าร่วมโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ เช่น โครงการรักการอ่าน กิจกรรมสัปดาห์ห้องสมุด กิจกรรมห้องสมุดเคลื่อนที่ และกิจกรรมห้องสมุดหมวดวิชา ตลอดจนมุมหนังสือต่าง ๆ จำนวน 2,624 คน ผลการประเมิน พบว่า นักเรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ในระดับพอใช้

4. โครงการดูแลสุขภาพเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักตนเอง ฟังตนเองได้ และมีบุคลิกภาพที่ดี สามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข โดยจัดให้ครู-อาจารย์ ดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด ซึ่งครู 1 คน ดูแลนักเรียนไม่เกิน 26 คน มีกิจกรรมการคัดกรองนักเรียน กิจกรรมป้องกัน และแก้ปัญหานักเรียน กิจกรรมประชุมผู้ปกครอง กิจกรรมโฮมรูม กิจกรรมการสื่อสารกับผู้ปกครองนักเรียน ตลอดจนกิจกรรมการส่งต่อนักเรียน กิจกรรมพัฒนาบุคลิกภาพนักเรียนทั้งระบบ ใช้งบประมาณทั้งสิ้น 41,500 บาท นักเรียนเข้าร่วม

โครงการจำนวน 2,624 คน ผลการประเมิน พบว่า นักเรียนใช้คำพูด กริยามารยาท และแต่งกายได้ตามกาลเทศะ มีความรับผิดชอบ และมีระเบียบวินัย อยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 88 ของนักเรียนทั้งหมด

5. โครงการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ให้นักเรียนมีสื่อการเรียนการสอนอย่างเพียงพอ ทันสมัย และหลากหลาย มีกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมพัฒนาครู กิจกรรมจัดซื้อจัดหาสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ กิจกรรมการเข้าค่ายนักเรียน ใช้งบประมาณทั้งสิ้น 1,265,298 บาท นักเรียนจำนวน 2,624 คน ใช้สื่ออย่างเหมาะสม มีสื่อการเรียนการสอนเพิ่มขึ้น จำนวน 350 ชิ้น

6. โครงการพัฒนา และปรับปรุงบรรยากาศสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน มีวัตถุประสงค์ เพื่อจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมสุขภาพอนามัย และความปลอดภัยของนักเรียน เช่น การจัดสวนหย่อม แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ป้ายนิเทศ นิทรรศการ ลานกิจกรรมต่าง ๆ ใช้งบประมาณทั้งสิ้น 526,400 บาท ผลจากการประเมิน พบว่า นักเรียนมีสถานที่พักผ่อน สถานที่ออกกำลังกาย หรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนมีแหล่งเรียนรู้ครอบคลุมพื้นที่การใช้งานของโรงเรียนทั้งหมด

2. สถานภาพของโรงเรียน

2.1 ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม

ในการวิเคราะห์สภาพของโรงเรียน ใช้รูปแบบการประเมินของสต๊อปเฟลบีม (Stufflebeam : CIPP Model) ซึ่งได้ยึดหลักของการวิเคราะห์ระบบ (System Analysis) โดยจำแนกการตัดสินใจ และการประเมินเพื่อการบริหาร และการวางแผนไว้ 4 ประเภท ดังนี้

1. การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) ได้แก่ การประเมินเกี่ยวกับนโยบาย ปรัชญา เป้าหมาย เศรษฐกิจ และสังคม ความต้องการของบุคคล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนแรงกดดันทางการเมือง

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการตรวจสอบความพร้อมของปัจจัยเบื้องต้นต่าง ๆ ตามแนวการประกันคุณภาพของกรมสามัญศึกษา จำนวน 6 มาตรฐาน 5 ขอบข่าย ซึ่งได้แก่ ครู ผู้บริหาร หลักสูตร ทรัพยากร อาคารสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก และชุมชน

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค จุดเด่น จุดด้อยของกระบวนการบริหาร และการจัดการศึกษาของโรงเรียนตามแนวการประกันคุณภาพของกรมสามัญศึกษา ดังกระบวนการรวมทั้งสิ้น 7 มาตรฐาน 5 ขอบข่าย ได้แก่ การบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากร การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน องค์การ ภาครัฐ และเอกชน

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการวิเคราะห์ความสำเร็จของการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่ส่งผลให้นักเรียนมีคุณลักษณะต่าง ๆ ตามมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาของกรมสามัญศึกษา จำนวน 10 มาตรฐาน 50 ตัวชี้วัด

ดังนั้น ในการวิเคราะห์สภาพของโรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย 2 ยึดหลักการวิเคราะห์เชิงระบบ ตามแนวการประกันคุณภาพการศึกษาของกรมสามัญศึกษา จำนวน 26 มาตรฐาน 130 ตัวชี้วัด และใช้หลักการประเมินโดยยึดรูปแบบ CIPP Model ซึ่งสรุปผลการวิเคราะห์ดังนี้

โอกาส ได้จากการประเมินบริบทของโรงเรียน ได้แก่

1. โรงเรียนตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองบ้านพรุ การเดินทางไปมาสะดวก สภาพแวดล้อมข้างโรงเรียนเป็นโรงงานอุตสาหกรรม สวนสาธารณะ และสนามกีฬาเมืองหลักภาคใต้
2. สภาวะเศรษฐกิจในชุมชนอยู่ในระดับดีประชาชนมีอาชีพทำสวนยางพารา สวนผลไม้ ธุรกิจค้าขายและกิจการอื่น ๆ เช่น อุตสาหกรรมครัวเรือนไปจนถึงอุตสาหกรรมโรงงาน
3. ผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับราชการ ธุรกิจ เกษตร และนักเรียนมาจากตัวเมืองหาดใหญ่ประมาณร้อยละ 50

4. ผู้ปกครอง ชุมชน มีความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อโรงเรียนในระดับดี

อุปสรรค ไม่มี

จุดแข็ง ได้จากการประเมินด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต

1. ด้านปัจจัย ได้แก่

- 1.1 ครูมีความพร้อม และมีความรู้ความสามารถ ในการปฏิบัติงานในระดับดี
- 1.2 จำนวนครูต่อนักเรียน = 1 : 23 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ของ ก.ค.เล็กน้อย
- 1.3 ครูมีคุณธรรม จริยธรรม ในระดับดี
- 1.4 ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ มีภาวะผู้นำ มนุษยสัมพันธ์ และวิสัยทัศน์ ในระดับดี
- 1.5 โรงเรียนมีหลักสูตรที่ยืดหยุ่น เหมาะสม เอื้อต่อการเรียนรู้ และตอบสนองความต้องการของผู้เรียน และท้องถิ่น
- 1.6 ผู้ปกครอง ชุมชน มีศักยภาพในการสนับสนุนการจัดและพัฒนการศึกษาของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี

2. ด้านกระบวนการ ได้แก่

- 2.1 โรงเรียนมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ
- 2.2 มีการพัฒนาครู และบุคลากรอื่นให้มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้ปฏิบัติงานในหน้าที่ได้เต็มศักยภาพ
- 2.3 มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.4 มีการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตรขั้นพื้นฐาน และความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น

2.5 มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมสุขภาพอนามัย และความปลอดภัยของผู้เรียน

2.6 มีการจัดการเรียนการสอนที่เป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ

3. ด้านผลผลิต ได้แก่

3.1 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินตามหลักสูตร

ร้อยละ 94

3.2 นักเรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

3.3 นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับดี

3.4 นักเรียนมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา ใน

ระดับดี

3.5 นักเรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี ปลอดภัยจากสิ่งเสพติดให้

โทษ

3.6 นักเรียนรู้จักตนเอง พึ่งตนเองได้ และมีบุคลิกภาพที่ดี

3.7 นักเรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน และสังคม สามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข และปฏิบัติตามวิถีประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

3.8 นักเรียนมีจิตสำนึกที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

ศิลปวัฒนธรรมไทย ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับดี

จุดอ่อน

1. ด้านปัจจัย ได้แก่

1.1 ขาดอาคารเรียน ห้องเรียน และห้องปฏิบัติการ

1.2 โรงเรียนมีเอกสาร สื่อ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการเรียนรู้ค่อนข้างน้อย

2. ด้านกระบวนการ ได้แก่

มีการระดมทรัพยากรทางการศึกษาจากผู้ปกครองชุมชน องค์กรภาครัฐ และเอกชน ได้ค่อนข้างน้อย

3. ด้านผลผลิต ได้แก่

นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ มีวิจรรย์ญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ และมีวิสัยทัศน์ในระดับพอใช้

2.2 ผลการประเมินสภาพ

จากการประเมินสถานภาพของโรงเรียน พบว่า อยู่ในตำแหน่งดาวรุ่ง (stars) ซึ่งโรงเรียนมีสมรรถนะภายในที่เข้มแข็ง และสภาพแวดล้อมภายนอกที่เอื้อต่อการดำเนินกิจการ จึงเป็น

ภาวะที่เหมาะสม ในการกำหนดกลยุทธ์ เพื่อขยายงาน และสร้างความเจริญเติบโต กล่าวคือ โรงเรียนมีปัจจัยภายนอก ซึ่งได้จากการประเมินบริบทสถานะแวดล้อมของโรงเรียน พบว่า นโยบาย ปรักษา เป้าหมาย เศรษฐกิจ และสังคมโดยรอบ มีความเข้มแข็ง การเดินทางไปมาสะดวก โรงเรียน อยู่ใกล้โรงงานอุตสาหกรรม สนามกีฬา สวนสาธารณะ และสถานประกอบการต่าง ๆ ส่งผลให้ โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียนอย่างหลากหลาย

ปัจจัยภายใน ได้จากการประเมินด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต พบ ว่า ครู-อาจารย์ ผู้บริหารโรงเรียนมีความพร้อมและมีศักยภาพในการปฏิบัติงานดีมาก มีการบริหารจัดการอย่างมีระบบ ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นนักเรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิด จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อการ เรียนรู้ ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับดี นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และ ค่านิยมพึงประสงค์ เป็นที่ยอมรับของผู้ปกครอง และสาธารณะชนทั่วไป

3. กลยุทธ์ของโรงเรียน

3.1 กลยุทธ์ระดับองค์กร

3.1.1 การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ

3.1.2 การจัดการเรียนการสอนที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ โดยเน้นนักเรียน

เป็นสำคัญ

3.1.3 การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

3.1.4 การพัฒนาบุคลากรให้เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข

3.1.5 การพัฒนาสื่ออุปกรณ์ นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการเรียนรู้

3.1.6 การดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ

3.1.7 การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ เพื่อรองรับการประเมินภายนอก

ข้อมูลครูต้นแบบ อาจารย์ชูศิลป์ ทรัพย์เลิศทวี

ชื่อ นายชูศิลป์ ทรัพย์เลิศทวี

เกิด วันที่ 11 เดือน ธันวาคม พ.ศ.2509

อายุ 38 ปี

สถานภาพ สมรส

สัญชาติ ไทย

เชื้อชาติ ไทย

ศาสนา พุทธ

ตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 7

สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 2

อายุการทำงาน 13 ปี

ภูมิลำเนา จังหวัดนราธิวาส

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านพักข้าราชการครู โรงเรียนหาดใหญ่พิทยาคม ตำบลทุ่งใหญ่

อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

โทรศัพท์ -

โทรสาร -

มือถือ 0-9294-2188

Email: -

ที่อยู่ทำงาน โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย 2 ตำบลบ้านพรุ อำเภอหาดใหญ่

จังหวัดสงขลา 90250

โทรศัพท์ 074-217839

โทรสาร 0-7421-7355

ประวัติการศึกษา

อนุบาล	-
ประถมศึกษา	โรงเรียนบ้านแม่ขรี จังหวัดพัทลุง
มัธยมศึกษา	โรงเรียนตะโหนด จังหวัดพัทลุง
อาชีวศึกษา	วิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช
อนุปริญญา	วิทยาเขตเพาะช่าง กรุงเทพฯ
ปริญญาตรี	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กรุงเทพฯ

ประวัติการทำงาน

- บริษัทไทยหวังฟิล์มโปรดัคชั่น แผนก BG ก.ท.ม. ปี 32
- รับราชการในตำแหน่ง อาจารย์ 1 ระดับ 3 โรงเรียนทุ่งมะพร้าววิทยา อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา ปี พ.ศ.2534
- ปัจจุบันรับราชการในตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย 2 อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

เกียรติประวัติ

- ครูดีเด่น วิชาศิลปศึกษา ปี 2542
- เกียรติบัตร ผู้อำนวยการจัดทำแผนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ปี 2543
- เกียรติบัตร ครูแกนนำเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนตามโครงการปฏิรูปการเรียนรู้ ปฏิบัติงานพัฒนาการศึกษาของชาติและสร้างศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพครู ปี 2543
- ครูต้นแบบวิชาศิลปศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ปี 2544

ผลงานทางวิชาการ

1. งานจัดการเรียนการสอน แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รายวิชาศิลปะกับชีวิต รายวิชาศิลปศึกษา ช่างลายไทย เอกสารประกอบการสอนสำเนาภาพไทย
2. งานวิจัย “การพัฒนารูปแบบการสอนศิลปะเพื่อส่งเสริมทักษะการคิด”
3. งานผลิตสื่อการเรียนการสอน แผ่นใส “ลวดลายและภาพไทยโบราณ” สไลด์ “เทคนิคงานจิตรกรรมไทย”
4. งานตำรา/แบบฝึกหัด ชุดฝึกการเขียนลายไทยเบื้องต้นด้วยตนเอง ระดับ ม.ต้น แบบฝึกการเพ้นท์ลวดลายบนภาชนะต่าง ๆ

คติประจำใจ

“ทำวันนี้ให้ดีที่สุด”

ข้อมูลโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช

ประวัติโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช

พ.ศ.2440 พระญาณรักขิต (พระบาลีคุณูปมาจารย์ จันทร์ สิริจันโท) ได้มอบหมายให้ พระมหาอ้วน ดิสโส (สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า วัดบรมนิเวศ) และคณะรวบรวมอุปกรณ์การศึกษาจาก กรุงเทพมหานคร เพื่อเปิดสอนในระบบโรงเรียนที่วัดสุปัฏนารามวรวิหาร โดยใช้ชื่อว่า “โรงเรียนอุบลวิทยาคม” รับนักเรียนทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ชาย ในการนี้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานทรัพย์จำนวน 10 ชั่ง เป็นทุนใช้จ่ายในการเรียนการสอน

พ.ศ.2458 โรงเรียนมีนักเรียนมากขึ้น ทางราชการให้งบประมาณก่อสร้างอาคารใหม่ ณ บริเวณทิศตะวันออกของทุ่งศรีเมือง (โรงเรียนอนุบาลฯ ในปัจจุบัน) เปิดเรียนวันที่ 28 กันยายน 2458 โดยสมเด็จพระเจ้าสุทนต์มณีเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถกรมหลวงพิษณุโลกประชานารถ เสนาธิการทหารบก เป็นประธานประกอบพิธีเปิดและประทานนามโรงเรียนว่า “โรงเรียนตัวอย่างประจำมณฑลอุบลราชธานีเบ็ญจะมะมหาราช” เพื่อเป็นอนุสรณ์ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 และได้โอนนักเรียนคฤหัสถ์จากโรงเรียนอุบลวิทยาคม มาเรียนที่โรงเรียนแห่งใหม่นี้ ดังนั้น โรงเรียนจึงถือเอาวันที่ 28 กันยายน ของทุกปีเป็น “วันสถาปนาโรงเรียน”

พ.ศ.2462-2474 โรงเรียนได้ขยายขึ้นถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทำให้มีนักเรียนมากขึ้น จึงได้รับงบประมาณสร้างอาคารเรียนหลังใหม่ เมื่อ พ.ศ.2475 ณ บริเวณทิศตะวันตกของทุ่งศรีเมือง (ศาลากลางจังหวัดในปัจจุบัน) เป็นอาคารไม้ 2 ชั้น 20 ห้องเรียน ทำพิธีเปิดเมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ.2478

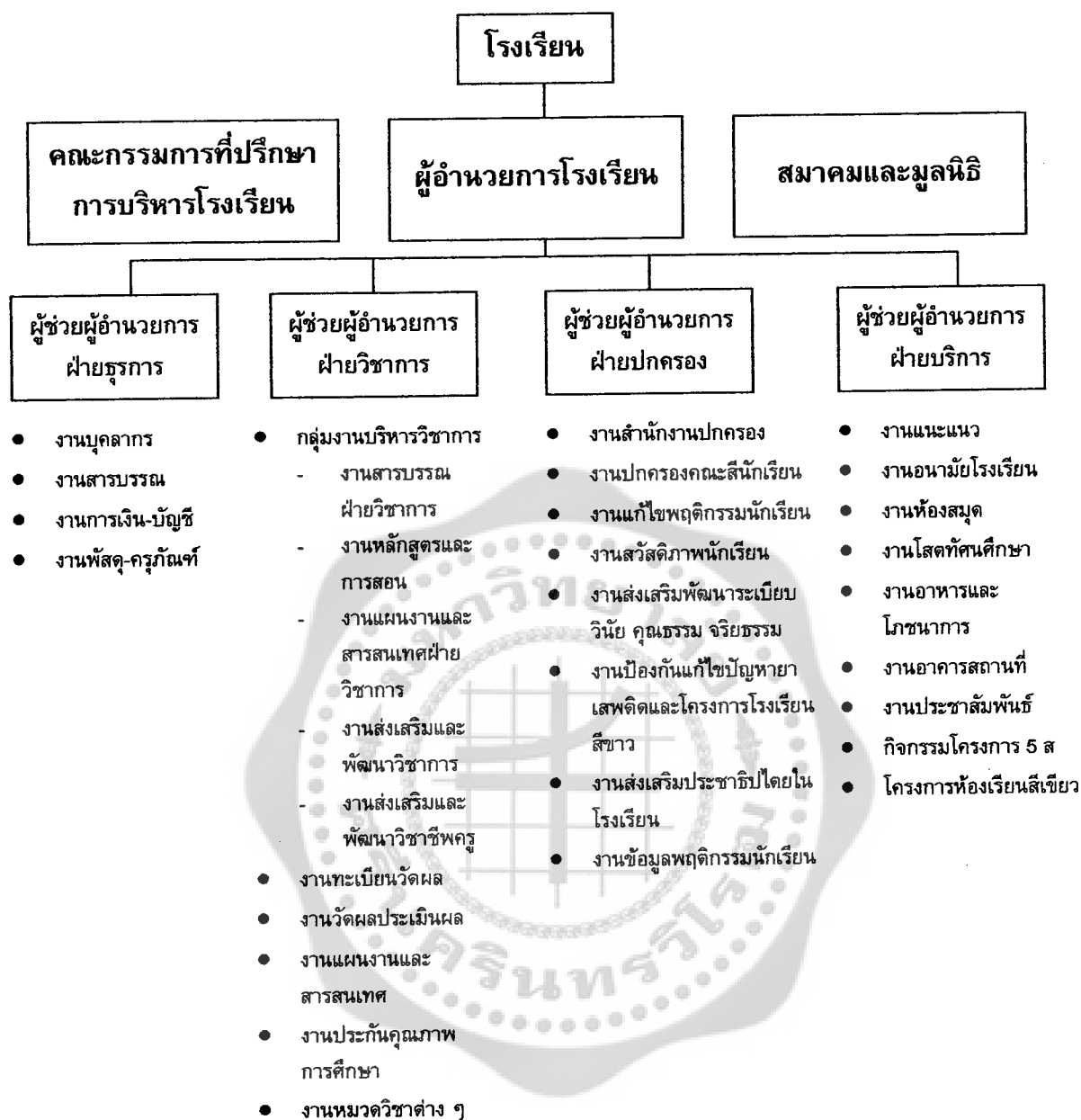
พ.ศ.2485 เปิดสอนในระดับเตรียมอุดมศึกษา แผนกวิทยาศาสตร์

พ.ศ.2503 เริ่มใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2503

พ.ศ.2513 เข้าร่วมโครงการพัฒนาการศึกษาโรงเรียนมัธยมแบบที่ 1 รุ่น 4

พ.ศ.2516 เนื่องจากสถานที่เดิมคับแคบ ทางราชการจึงจัดสรรงบประมาณและที่ดินราชพัสดุ ซึ่งตั้งในเขตหมู่บ้านท่าวังหิน ตำบลในเมือง ให้เป็นสถานที่ตั้งโรงเรียนใหม่ มีเนื้อที่ 150 ไร่ 15.9 ตารางวา

สายงานการบังคับบัญชา

ข้อมูลทั่วไป

- 1) ชื่อโรงเรียน เบ็ญจะมะมหาราช อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
- 2) สถานที่ตั้ง 600 ถนนสรรพสิทธิ์ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 34000
โทรศัพท์ (045) 240683-5, 262193-5 โทรสาร (045) 262193
<http://www.benchama.ac.th>
- 3) ชื่อผู้บริหาร นายสมพงษ์ โลมะรัตน์ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการระดับ 9
โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช

4) จำนวนบุคลากร

ตำแหน่ง	ชาย	หญิง	รวม
ผู้อำนวยการ (ระดับ 9)	1	-	1
ผู้ช่วยผู้อำนวยการ (ระดับ 8)	1	-	1
ผู้ช่วยผู้อำนวยการ (ระดับ 7)	3	-	3
อาจารย์ 3 (ระดับ 9)	-	1	1
อาจารย์ 3 (ระดับ 8)	8	8	16
อาจารย์ 3 (ระดับ 7)	-	1	1
อาจารย์ 2 (ระดับ 7)	59	129	188
อาจารย์ 2 (ระดับ 6)	1	6	7
อาจารย์ 1 (ระดับ 5)	1	6	7
นักการภารโรง	14	1	15
ยามรักษาการณ์	2	-	2
พนักงานขับรถ	2	-	2
รวม	92	152	244

รวม ครูอาจารย์ 225 คน/ลูกจ้างประจำ 19 คน

5) แผนการจัดชั้นเรียน ปีการศึกษา 2545

	ม.1	ม.2	ม.3	รวม ม.ต้น	ม.4	ม.5	ม.6	รวม ม.ปลาย	รวม ทั้งสิ้น
จำนวนห้องเรียน	15	15	14	44	16	16	16	48	92
จำนวนนักเรียน	813	825	757	2,395	762	814	733	2,309	4,704

6) อาคารเรียน, ห้องเรียน

อาคารจักรพงษ์	(อาคารแบบ พ.324)	1 หลัง	24 ห้องเรียน
อาคารภูนาถ	(อาคารแบบ พ321)	1 หลัง	21 ห้องเรียน
อาคารปิยะ	(อาคารแบบ 318 ต.)	1 หลัง	18 ห้องเรียน

อาคารมหาราช (อาคารแบบ พ306) 1 หลัง 6 ห้องเรียน

อาคารประชานาถ (อาคารแบบ 318ล) 1 หลัง 18 ห้องเรียน

อาคารสิรินธร (อาคาร 424) 1 หลัง 24 ห้องเรียน

ตามเกณฑ์ควรมีห้องเรียน, ห้องพิเศษ, ห้องบริการ รวมทั้งสิ้น 121 ห้อง โรงเรียนยังขาด
ห้องเรียน อีก 10 ห้อง คิดเป็น 8.26%

เกียรติประวัติและความภาคภูมิใจ

• โรงเรียน

พ.ศ. 2527 ได้รับรางวัลโรงเรียนพระราชทานดีเด่น ระดับมัธยมศึกษา

เขตการศึกษา 10

พ.ศ.2528 ได้รับโล่เกียรติคุณ จากกระทรวงศึกษาธิการ เป็นสถานศึกษาจัดกิจกรรม
จริยศึกษาดีเด่น

พ.ศ.2528 ได้รับเลือกเป็นศูนย์พัฒนาการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ (Eric)

พ.ศ.2532 ได้รับคัดเลือกเข้าร่วมโครงการนำร่องการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษา
พุทธศักราช 2524 ฉบับปรับปรุงใหม่ 2533

พ.ศ.2533 ได้รับเกียรติบัตรห้องสมุดดีเด่นจากสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

พ.ศ.2537 ได้รับคัดเลือกเป็นศูนย์พัฒนาวิชาการจังหวัด รวม 5 ศูนย์วิชา และเป็น
หน่วยย่อยของศูนย์จังหวัด รวม 7 วิชา

พ.ศ.2538 ได้รับคัดเลือกให้เป็นศูนย์นวัตกรรมและนิเทศทางไกล เขตการศึกษา 10

พ.ศ.2538 ได้รับรางวัลโรงเรียนจัดสิ่งแวดล้อมดีเด่นมาตรฐานเหรียญทอง

พ.ศ.2538 ได้รับรางวัลโรงเรียนพระราชทานดีเด่นขนาดใหญ่ระดับมัธยมศึกษา
เขตการศึกษา 10 (ครั้งที่ 2)

พ.ศ.2538 ได้รับคัดเลือกเป็นโรงเรียนจัดระบบสารสนเทศดีเด่นระดับเขตการศึกษา

พ.ศ.2539 ได้รับคัดเลือกจากกรมสามัญศึกษา ให้เป็นห้องสมุดเฉลิมพระเกียรติ
กาญจนาภิเษก และทำพิธีเปิดเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2539

พ.ศ.2539 ได้รับโล่เกียรติดียศจากกรมสามัญศึกษาเป็นโรงเรียนที่ได้ส่งเสริมและ
สนับสนุนนักเรียนของโรงเรียน จนได้รับการคัดเลือกไปเข้าร่วมการแข่งขัน
คณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์ โอลิมปิกระหว่างประเทศ

พ.ศ.2540 ได้รับเกียรติบัตร การเข้าร่วมการแสดงผลงานสารสนเทศโรงเรียน โรงเรียน
ขนาดใหญ่ การจัดงานทางวิชาการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
เฉลิมพระเกียรติ ปีกาญจนาภิเษก และนิทรรศการ การแสดงผลงานการ
ปฏิรูปการศึกษา โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาระดับประเทศ

พ.ศ.2542 ได้รับการคัดเลือกเป็นโรงเรียนนาร่องการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนใน
โครงการเงินกู้ธนาคารโลก

พ.ศ.2542 ได้รับการคัดเลือกเป็นโรงเรียนนาร่องโครงการรุ่งอรุณ

พ.ศ.2542 ได้รับการคัดเลือกเป็นโรงเรียนนาร่องการพัฒนาหลักสูตรวิชาคณิตศาสตร์
ร่วมกับ สสวท. (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี)

พ.ศ.2543 ได้รับเกียรติบัตร การสนับสนุนครูต้นแบบและครูเครือข่ายของครูต้นแบบใน
การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ตามโครงการปฏิรูปการเรียนรู้ของ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

พ.ศ.2544 ได้รับการคัดเลือกเป็นโรงเรียนแกนนำคุณภาพปฏิรูปการศึกษา ของกรม
สามัญศึกษา

พ.ศ.2544 ได้รับการคัดเลือกเป็นห้องสมุดดีเด่นกรมสามัญศึกษา

พ.ศ.2544 ได้รับเกียรติบัตรกรมสามัญศึกษา เป็นโรงเรียนจัดระบบการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนดีเด่น

พ.ศ.2545 ได้รับการคัดเลือกเป็นโรงเรียนปฏิรูปการศึกษาดีเด่น กรมสามัญศึกษา

● นักเรียน

☐ ตัวแทนเยาวชนไทยเข้าร่วมโครงการคณิตศาสตร์-วิทยาศาสตร์โอลิมปิกระหว่าง

ประเทศ

- พ.ศ.2532 นายราชวัตร ดาโรจน์ ได้รับคัดเลือกเป็นตัวแทนเยาวชนไทย
เข้าแข่งขันคณิตศาสตร์โอลิมปิกที่ประเทศสหพันธ์รัฐเยอรมัน (ได้รับรางวัลเหรียญทองแดง)

- พ.ศ.2534 นายปริญญา ชำนาญ ได้รับคัดเลือกเป็นตัวแทนเยาวชนไทย
เข้าแข่งขันฟิสิกส์โอลิมปิกที่ประเทศสาธารณรัฐคิวบา

- พ.ศ.2537 นายพิเชษฐ์ บุญหนุน ได้รับคัดเลือกเป็นตัวแทนเยาวชนไทย
เข้าแข่งขันฟิสิกส์โอลิมปิกที่ประเทศออสเตรเลีย

- พ.ศ.2538 นายณณาท โลมะรัตน์ ได้รับคัดเลือกเป็นตัวแทนเยาวชนไทย
เข้าแข่งขันชีววิทยาโอลิมปิกที่ประเทศยูเครน (ได้รับรางวัลเหรียญทองแดง)

- พ.ศ.2539 นายวิทย์ วสุนธราวัฒน์ ผ่านการสอบคัดเลือกรอบที่ 1, รอบที่ 2,
ในการแข่งขันฟิสิกส์โอลิมปิกแห่งประเทศไทย

- พ.ศ.2541 นายมนตรี นรมัตถ์ ได้รับคัดเลือกเป็นตัวแทนเยาวชนไทย เข้าแข่ง
ขันฟิสิกส์โอลิมปิกที่ประเทศไอร์แลนด์

- พ.ศ.2543 นายเฉลิมพงศ์ วรวรโณทัย ได้รับคัดเลือกเป็นตัวแทนเยาวชน
ไทย เข้าแข่งขันคณิตศาสตร์โอลิมปิก ที่ประเทศเกาหลีใต้

- พ.ศ.2544 นายรัชชัย ธิติเชษฐ์ตระกูล ผ่านการสอบคัดเลือกรอบที่ 1, รอบที่ 2
และเข้าค่ายรอบสุดท้าย (ใน 10 คน) คณิตศาสตร์โอลิมปิกระดับประเทศ

การบริหารการศึกษา

- ☐ เป็นศูนย์พัฒนาวิชาการ 5 ศูนย์วิชา คือ
 1. ศูนย์วิชาภาษาอังกฤษ
 2. ศูนย์พัฒนาการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศส
 3. ศูนย์วิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
 4. ศูนย์วิชาชีพอุตสาหกรรม
 5. ศูนย์วิชาชีพเกษตรกรรม
- ☐ เป็นหน่วยย่อยของศูนย์พัฒนาวิชาการจังหวัด 7 วิชา คือ
 1. วิชาภาษาไทย
 2. วิชาคณิตศาสตร์
 3. วิชาสังคมศาสตร์
 4. วิชาศิลปศึกษา
 5. วิชาคอมพิวเตอร์
 6. วิชาคหกรรม
 7. วิชาธุรกิจ
- ☐ หน่วยงานทางการศึกษาที่ตั้งอยู่ในโรงเรียน
 1. สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี
 2. สำนักงานสหวิทยาเขตเมืองอุบลราชธานี
 3. สำนักงานกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี
กลุ่มที่ 1
 4. ศูนย์กีฬากรรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี
 5. ศูนย์ภาษาสากล (SAC)
 6. ศูนย์พัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ (Eric)
 7. ศูนย์นวัตกรรมและการนิเทศทางไกล กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 10
- ☐ เป็นหน่วยฝึกงานของนักศึกษาสถาบันต่าง ๆ
- ☐ เป็นหน่วยบริการสถานสอบแก่สถาบันและหน่วยงานอื่น ๆ
- ☐ สนับสนุนสถานที่การจัดประชุม อบรม สัมมนา การพัฒนาบุคลากรของ
หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ภารกิจโรงเรียนแกนนำและนำร่อง การบริหารด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช

- 1) โครงการนำร่องการปฏิรูปการเรียนรู้ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
- 2) โครงการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่าง
ประเทศ (โครงการเงินกู้ธนาคารโลก)
- 3) โรงเรียนแกนนำของโครงการความร่วมมือเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนวิชา
คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ระดับโรงเรียนร่วมกับมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

- 4) โครงการชมรมเยาวชน อนุรักษ์มรดกไทย-มรดกโลกยูเนสโก จังหวัดอุบลราชธานี ภายใต้โครงการการศึกษาเพื่อความเข้าใจอันดีระหว่างชาติ ASP แห่ง UNESCO
- 5) โครงการห้องเรียนสีเขียวร่วมกับการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย
- 6) ได้รับการคัดเลือกเป็นโรงเรียนแกนนำการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ปี 2545 ของกรมสามัญศึกษา
- 7) ได้รับการคัดเลือกเป็นโรงเรียนร่วมพัฒนาหลักสูตรคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและคอมพิวเตอร์ ร่วมกับสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
 - (1) โรงเรียนนำร่องการใช้ชุดกิจกรรมประกอบบทเรียนคณิตศาสตร์ระดับชั้น ม.ต้น เพื่อวิจัยการเรียนการสอนตามแนวทางปฏิรูปการเรียนรู้
 - (2) โรงเรียนนำร่องการใช้เครื่องคิดเลขกราฟิกประกอบการสอนคณิตศาสตร์เพื่อวิจัยนวัตกรรมการเรียนการสอน
 - (3) โรงเรียนแกนนำการใช้หลักสูตรคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ร่วมกับ สสวท.
 - (4) ศูนย์จัดอบรมคอมพิวเตอร์เขตภูมิภาคของ สสวท.
- 8) ดำเนินงานโครงการห้องเรียนสีเขียวร่วมกับการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย
- 9) ดำเนินงานโครงการชมรมเยาวชน อนุรักษ์มรดกไทย-มรดกโลกยูเนสโก จังหวัดอุบลราชธานี ภายใต้โครงการการศึกษาเพื่อความเข้าใจอันดีระหว่างชาติ ASP แห่ง UNESCO
- 10) ได้รับคัดเลือกเป็นโรงเรียนแกนนำศูนย์ข่าวเยาวชน กรมสามัญศึกษา

กระบวนการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช ปีการศึกษา 2542-2545

โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช ได้เริ่มปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบในปีการศึกษา 2542 เป็นต้นมา โดยดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างความตระหนัก (Awareness : A1)

ให้ความรู้เรื่องการศึกษาแก่ครูและตัวแทนชุมชน มีคณะทำงานศึกษาระบบประกันคุณภาพของโรงเรียน แต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน มีการทำการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการดำเนินงานโรงเรียนทั้งระบบ มีการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาโรงเรียน

ขั้นที่ 2 การพัฒนา ตรวจสอบและปรับปรุง (Attempt : A2)

จัดทำแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนา แผนปฏิบัติการโรงเรียนโดยเน้นการมีส่วนร่วม และการกำกับติดตาม ประเมินผลคุณภาพ มีการตรวจสอบ/นิเทศการปฏิบัติงาน มีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาภาคเรียนละ 2 ครั้ง เพื่อปฏิบัติงานตามภารกิจ และประชุมสรุปผลการดำเนินงานประจำปีของโรงเรียน

จากผลการดำเนินงานโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช ในปีการศึกษา 2544 ที่ผ่านมาได้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาดังนี้

- ความก้าวหน้าของการปฏิรูปการศึกษาระดับโรงเรียน
- การอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม
- การพัฒนาสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน
- โครงการ 5 ส เพื่อเพิ่มผลผลิตของการพัฒนา
- ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ขั้นที่ 3 มีผลผลิตของการพัฒนา (Achievement : A3) โดยมีคุณภาพและตัวบ่งชี้ ดังนี้

(1) โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราชได้รับคัดเลือกเป็นโรงเรียนนาร่องแกนนำคุณภาพการปฏิรูปการศึกษาของสภามหาวิทยาลัยขอนแก่น ดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ปฏิรูปการศึกษาของกรมสามัญศึกษา ปีงบประมาณ 2544 ใน 3 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

- ยุทธศาสตร์ที่ 2 การปฏิรูปการเรียนรู้
- ยุทธศาสตร์ที่ 3 การประกันคุณภาพการศึกษา
- ยุทธศาสตร์ที่ 5 การปรับปรุงโครงสร้างเพื่อรองรับการกระจายอำนาจโรงเรียน ได้รับ

การประเมินคุณภาพจากคณะกรรมการนิเทศและประเมินเขตการศึกษา 10 (กรกฎาคม 2544) ทั้งยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเรียนรู้ ยุทธศาสตร์การประกันคุณภาพ และยุทธศาสตร์การปรับปรุงโครงสร้างบริหารเพื่อรองรับการกระจายอำนาจ มีผลการประเมินคุณภาพของการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับ A3

(2) โรงเรียนได้รับคัดเลือกเป็นตัวแทนของโรงเรียนในจังหวัดอุดรธานี เขตการศึกษา 10 ให้จัดนิทรรศการนำเสนอผลงานโรงเรียนปฏิรูปการศึกษาดีเด่น ในงานประชุมผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากรทางการศึกษาในระดับประเทศ “พันธสัญญาสามัญสู่การปฏิรูปการศึกษา” ที่โรงแรมแอมบาสซาเดอร์จอมเทียน พัทยา จังหวัดชลบุรี ในวันที่ 21-24 สิงหาคม 2544

(3) โรงเรียนได้เป็นตัวแทนสภามหาวิทยาลัยขอนแก่น นำเสนอผลงานดีเด่น การปฏิรูปการเรียนรู้ ในงานประชุมทางวิชาการ สื่อสารปฏิรูปการเรียนรู้ของจังหวัดอุดรธานี วันที่ 11-12 กันยายน 2544 ณ โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช

(4) นักเรียนของโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช มีมาตรฐานคุณภาพ (เก่ง ดี มีสุข) ในระดับดี มีข้อมูลบ่งชี้จากรายงานประเมินตนเองของโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช ปี 2544

ขั้นที่ 4 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขยายผลและพัฒนาแนวทางอย่างเป็นระบบ และยั่งยืน (Accredited System : A4) โดยมีตัวบ่งชี้ การพัฒนาระดับคุณภาพ คือ

ในปีการศึกษา 2545 นี้ มีการวางแผนปฏิบัติการที่เกิดจากการประชุมปฏิบัติการร่วมคิดร่วมทำ วิเคราะห์สภาพของคณะครูอาจารย์ทั้งโรงเรียน จำนวน 222 คน จากการประชุมสรุปผลการดำเนินงานของโรงเรียน ประจำปีการศึกษา 2544 ในวันที่ 20-21 มีนาคม 2545 ที่ผ่านมา โดยสรุปผลการดำเนินงานของโรงเรียนวิเคราะห์รวบรวมผลลัพธ์จากการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษา

วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน จุดเด่น จุดด้อยของโรงเรียน กำหนดวัตถุประสงค์ มาตรการในการดำเนินงานของโรงเรียนจำแนกตามยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาของกรมสามัญศึกษา และอยู่ในระหว่าง การดำเนินงานจัดทำแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน และกรอบงบประมาณรายจ่ายล่วงหน้า ระยะเวลา กลาง

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช

วิสัยทัศน์

โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช ต้องเป็นโรงเรียนที่มุ่งจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็น คนที่มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้เป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรม สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตและมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ สามารถพึ่งตนเองและมีภูมิคุ้มกัน รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่าง ๆ รัก และเชิดชูภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยยึดมั่นในค่านิยมที่สามารถพึ่งตนเองและประเพณีที่ดีงาม โดยเน้นการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ไปสู่มาตรฐานคุณภาพระดับประเทศ และการสร้างสรรค์สังคม คุณภาพ ทั้งนี้ ด้วยการเน้นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและระดมทรัพยากรเพื่อการปรับปรุง พัฒนา สื่อ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ แหล่งการเรียนรู้ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การวิจัยในชั้นเรียน การ วัดผลประเมินผล การพัฒนากิจกรรม พัฒนาผู้เรียน เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ กระบวนการจัดการ เรียนการสอน ให้เป็นโรงเรียนที่ทันสมัย และมีมาตรฐานคุณภาพสูงระดับประเทศ

พันธกิจ

1. จัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้ครบถ้วนตามสาระของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2544
2. พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชน สังคม และ ประเทศชาติ
3. พัฒนาบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนให้มีศักยภาพพอเพียงในการจัดการเรียน การสอน ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
4. ให้บริการแก่ชุมชน หน่วยงานทางการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อส่งเสริมโอกาส ทางการศึกษาและพัฒนาการศึกษา
5. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน สังคม ให้เป็นสังคมคุณภาพ สังคมแห่ง ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ สังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทร

เป้าหมายการจัดการศึกษาของโรงเรียน

1. ผู้เรียนทุกคนได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมค่านิยม และคุณลักษณะที่ พึงประสงค์
2. ผู้เรียนทุกคนได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถตามศักยภาพเป็น พื้นฐานที่เพียงพอสำหรับการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ

3. ผู้เรียนทุกคนได้รับการพัฒนาเป็นผู้มีสภาพจิตใจที่งดงาม มีสุนทรียภาพ มีรสนิยมรักความสวยงาม รักความเป็นระเบียบ มีความคิดและการกระทำที่สร้างสรรค์ เห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมอันเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของท้องถิ่นและสังคมไทย

4. ผู้เรียนทุกคน มีวิถีชีวิตที่มีสุขภาพดี ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง รักตนเอง รักผู้อื่น และอยู่ร่วมกันในชุมชนและสังคมอย่างมีความสุข

5. ผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ ได้รับการส่งเสริมและมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาความสามารถพิเศษ

จุดหมายของหลักสูตร

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์สำหรับการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน และสังคมไทยที่มีคุณภาพ

2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียนและรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3. มีทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญญาองค์ความรู้และทักษะในการดำเนินชีวิต

4. มีความสามารถในการพัฒนาบุคลิกภาพ ดูแลตนเอง ให้มีสุขภาพดีและรักการออกกำลังกาย

5. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี มีความสามารถในการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ

6. มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ สามารถปรับวิธีคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์ มีประสิทธิภาพ ในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค

7. ตระหนักในคุณค่าในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

8. มีจิตสำนึก ยึดมั่นในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

9. รักท้องถิ่น รักประเทศชาติ สร้างสังคมแห่งภูมิปัญญา สังคมแห่งการเรียนรู้และสังคมคุณภาพ

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

1. ผู้เรียนทุกคนต้องเป็นผู้มีวินัยในตนเอง มีความรับผิดชอบ มีระเบียบ รักษาความสะอาด ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถืออย่างสม่ำเสมอ

2. ผู้เรียนทุกคนต้องเป็นผู้มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีความขยัน อดทน ละเอียดยรอบคอบในการทำงาน

- 3. ผู้เรียนทุกคนต้องเป็นผู้มีลักษณะนิสัยรักการอ่าน การเขียน การคิดวิเคราะห์และการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
- 4. ผู้เรียนทุกคนต้องเป็นผู้มีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือผู้อื่นให้ความร่วมมือ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และเสียสละเพื่อสังคมส่วนรวม
- 5. ผู้เรียนทุกคนต้องเป็นผู้ประหยัด ใช้จ่ายของและทรัพย์สินทั้งของตนเองและส่วนรวม ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัดและคุ้มค่า
- 6. ผู้เรียนทุกคนต้องเป็นผู้มีสุขภาพกาย สุขภาพจิต มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับครู ผู้ปกครอง เพื่อนและบุคคลทั่วไป
- 7. ผู้เรียนทุกคนต้องเป็นผู้มีสุนทรียภาพ มีลักษณะนิสัยชื่นชมการดนตรีศิลปะ และการกีฬา

โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาระดับพื้นฐาน

ช่วงชั้น	ประถมศึกษา		มัธยมศึกษา	
	ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-3)	ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-6)	ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-3)	ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4-6)
	← การศึกษาค้นคว้า →			
	← การศึกษาระดับพื้นฐาน →			
กลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม				
ภาษาไทย	●	●	●	●
คณิตศาสตร์	●	●	●	●
วิทยาศาสตร์	●	●	●	●
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	●	●	●	●
สุขศึกษาและพลศึกษา	■	■	■	■
ศิลปะ	■	■	■	■
การงานอาชีพและเทคโนโลยี	■	■	■	■
ภาษาต่างประเทศ	■	■	■	■
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	◆	◆	◆	◆
เวลาเรียน	ประมาณปีละ 800-1,000 ชม.	ประมาณปีละ 800-1,000 ชม.	ประมาณปีละ 1,000-1,000 ชม.	ไม่น้อยกว่าปีละ 1,200 ชม.

หมายเหตุ

- สาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักเพื่อสร้างพื้นฐานการคิด การเรียนรู้และการแก้ปัญหา
- สาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ และศักยภาพพื้นฐานในการคิด และการทำงาน
- ◆ กิจกรรมที่เสริมสร้างการเรียนรู้รู้นอกจากสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และการพัฒนาด้านตามศักยภาพ

ทั้งนี้สถานศึกษาอาจจัดเวลาเรียนและกลุ่มสาระต่าง ๆ ได้ตามสภาพกลุ่มเป้าหมายสำหรับการศึกษานอกระบบ สามารถจัดเวลาเรียนและช่วงชั้นได้ตามระดับการศึกษา

โครงสร้างหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2544
โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช จังหวัดอุบลราชธานี

ชั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้	จำนวนคาบ (ชั่วโมง)/สัปดาห์					
	ม.1		ม.2		ม.3	
	พื้นฐาน	เพิ่มเติม	พื้นฐาน	เพิ่มเติม	พื้นฐาน	เพิ่มเติม
1. ภาษาไทย	4	7	4	7	4	7
2. คณิตศาสตร์	3		3		3	
3. วิทยาศาสตร์	3		3		3	
4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	4		4		4	
5. สุขศึกษาและพลศึกษา	3		3		3	
6. ศิลปศึกษา	1		1		1	
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี	2		2		2	
8. ภาษาต่างประเทศ	4		4		4	
9. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	5		5		5	
รวม	29	7	29	7	29	7
	36		36		36	

หมายเหตุ	กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	
	1.1 กิจกรรมลูกเสือ/เนตรนารี	1 คาบ
	1.2 กิจกรรมบังคับเลือก	1 คาบ
	1.3 กิจกรรมแนะแนว	1 คาบ
	1.4 กิจกรรมบูรณาการ	2 คาบ

โครงสร้างหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2544
โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช จังหวัดอุบลราชธานี

กลุ่มสาระการเรียนรู้	จำนวนคาบ (ชั่วโมง)/สัปดาห์					
	ม.4		ม.5		ม.6	
	พื้นฐาน	เพิ่มเติม	พื้นฐาน	เพิ่มเติม	พื้นฐาน	เพิ่มเติม
1. ภาษาไทย	3	8	3	16	3	18
2. คณิตศาสตร์	2		2		-	
3. วิทยาศาสตร์	8		-		-	
4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	4		4		4	
5. สุขศึกษาและพลศึกษา	2		2		2	
6. ศิลปศึกษา	1		1		1	
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี	2		2		2	
8. ภาษาต่างประเทศ	4		4		4	
9. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	4		4		4	
รวม	30	8	22	16	20	18
	38		38		38	

- หมายเหตุ
- กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- 1.1 กิจกรรมบังคับเลือก

1 คาบ
- 1.2 กิจกรรมแนะแนว

1 คาบ
- 1.3 กิจกรรมบูรณาการ

2 คาบ

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ของโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช
ความเข้มแข็งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. นายประดิษฐ์ ศรีวรมาศ	ผู้ทรงคุณวุฒิ	ประธาน
2. นายสุวิษ คุณผล	ผู้ทรงคุณวุฒิ	รองประธาน
3. นายอุทิศ พันธุ์นิกุล	ผู้ทรงคุณวุฒิ	กรรมการ
4. นายประสงค์ จันจำปา	ผู้ทรงคุณวุฒิ	กรรมการ
5. นายวศิน เนียมหอม	ผู้แทนผู้ปกครอง	กรรมการ
6. นางพิริวรรณ เรียนวิริยะกิจ	ผู้แทนผู้ปกครอง	กรรมการ
7. นายกานต์ กัลป์ตินันต์	ผู้แทนองค์การบริหารจังหวัด	กรรมการ
8. นางลมโซย อวยรัตน์	ผู้แทนเทศบาลนครอุบลฯ	กรรมการ
9. พ.ต.ท.พงษ์พล ดังคโณบล	ผู้แทนองค์กรชุมชน	กรรมการ

10.นางพัชนี	ธนาพรสิน	ผู้แทนองค์กรชุมชน	กรรมการ
11.น.พ.เชิณ	พรหมคุปต์	ผู้แทนสมาคมศิษย์เก่า	กรรมการ
12.นางลักขณา	สุกใส	ผู้แทนสมาคมศิษย์เก่า	กรรมการ
13.นายณพงศ์	อินชู	ผู้แทนครู	กรรมการ
14.นายสมศักดิ์	ภาผล	ผู้แทนครู	กรรมการ
15.นายสมพงษ์	โลมะรัตน์	ผู้อำนวยการโรงเรียน	กรรมการและ เลขานุการ

การดำเนินงานที่มีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน มีการประชุมทุกวาระเพื่อปฏิบัติการกิจตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและบังเกิดผลดีต่อการพัฒนาโรงเรียนตามแผนยุทธศาสตร์ การปรับปรุงโครงสร้างการบริหารเพื่อรองรับการกระจายอำนาจ

การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ คล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้

- พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียน โดยจัดทำระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สืบค้นข้อมูลผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตไปทุกฝ่าย/หมวด/งาน การประชาสัมพันธ์ข่าวสารภายใน และบริหารงานวิชาการผ่านระบบงานโรงเรียน

- พัฒนาระบบการรวบรวมข้อมูลและการเชื่อมโยงข้อมูล เทคโนโลยีสารสนเทศผ่านเครือข่ายภายในระบบงานของโรงเรียน

- มีการตรวจติดตามและสรุปผลการดำเนินงานระหว่างปีการศึกษา และรายภาคเรียนของทุกฝ่าย/หมวด/งาน รายงานการประเมินตนเอง (Self Study Report) ของโรงเรียนเป็นัญจะมะหาราช โดยคณะกรรมการจากทุกฝ่าย/หมวด/งาน ที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานคุณภาพที่กรมกำหนด การจัดทำรายงานการประเมินผลการปฏิบัติงานรายบุคคล ประจำปีภาคเรียนของครูอาจารย์ทุกคน

การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบต่าง ๆ ทั่วทั้งโรงเรียน

- มีคณะกรรมการบริหารโรงเรียน

- มีคณะกรรมการบริหารวิชาการสถานศึกษาและคณะอนุกรรมการวิชาการกลุ่มสาระการ

เรียนรู้

- มีคณะกรรมการปกครองคณะสีโรงเรียน

- มีคณะกรรมการกิจกรรมโครงการ 5ส จากคณะครูอาจารย์และคณะกรรมการนักเรียน

- มีคณะกรรมการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

- มีองค์กรนักเรียน เช่น คณะกรรมการนักเรียน คณะธรรมบาลิบาลนักเรียน ศูนย์ข่าว

เยาวชน ชมรมอนุรักษ์มรดกไทย มรดกโลกยูเนสโก เป็นต้น

การบริหารและการจัดการแบบมีส่วนร่วมของบุคลากรทั้งโรงเรียน

- ผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ใช้นโยบายการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา และพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่คุณภาพมาตรฐานการศึกษา

- การประชุมสรุปผลการดำเนินงานโครงการของโรงเรียนทุกปีการศึกษา เพื่อให้ทราบผลการดำเนินงานของโรงเรียนในทุกฝ่าย/หมวด/งานและโครงการ/กิจกรรมของโรงเรียน และเพื่อหาแนวทางพัฒนาคุณภาพโรงเรียนในปีการศึกษาต่อไปโดยการระดมความคิดจากคณะครูอาจารย์ทั้งหมดของโรงเรียน

- รายงานสภาพการรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2544 โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช ซึ่งเป็นข้อมูลในการนำเสนอกรมสามัญศึกษา

- การวิจัยเรื่อง การศึกษาบทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช จังหวัดอุบลราชธานี ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542

- การบูรณาการการเรียนรู้โดยโครงการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม โครงการอนุรักษ์มรดกไทยมรดกโลก โครงการห้องเรียนสีเขียว โครงการพลังแผ่นดินต้านภัยสารเสพติด

ความเข้มแข็งของสมาคม/ชมรม/มูลนิธิต่าง ๆ ในโรงเรียน รวมทั้งเครือข่ายผู้ปกครอง ระดับโรงเรียน ระดับชั้น และระดับห้องเรียน

- การร่วมมือดำเนินงานเนื่องในโอกาสวันสถาปนาโรงเรียนจากชุมชน สมาคมครูและผู้ปกครอง สมาคมศิษย์เก่าและมีการระดมทุนการศึกษาให้นักเรียนทุกปีการศึกษา

- โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช ร่วมกับ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สมาคมครูและผู้ปกครอง สมาคมศิษย์เก่าเบ็ญจะมะราชดำเนินโครงการก่อสร้างอนุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

- โรงเรียนได้เปิดโอกาสรับการสนับสนุนจากผู้ปกครองและชุมชน ตามบทบัญญัติที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 หมวดที่ 58(2) ได้รับการบริจาคเงินตามวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาโรงเรียนในปีการศึกษา 2544-2545 โดยจำแนกเป็น 4 วัตถุประสงค์ คือ เพื่อพัฒนาเทคโนโลยีและอุปกรณ์การศึกษา เพื่อจ้างครูและบุคลากรสาขาขาดแคลนเพื่อปรับปรุงอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมและเพื่อเป็นสวัสดิการในกิจกรรมการสนับสนุนการเรียนการสอน

- การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในปีการศึกษา 2544-2545 ได้ดำเนินการดังนี้

(1) มีคณะกรรมการอำนวยการ (ทีมนำ) กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์การดำเนินงานตามระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน นิเทศติดตามกำกับดูแลโครงการ

(2) มีคณะกรรมการทีมประสานงาน เป็นบุคลากรหลักของโครงการ

(3) มีคณะกรรมการดำเนินงาน (ทีมทำ) แยกเป็นคณะสี่

(4) อบรมระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน

(5) มีการปรับปรุงโครงสร้างการปกครองนักเรียนเป็นคณะสี และให้นักเรียนมีบทบาทในระบบพี่ดูแลน้องและนักเรียนมีส่วนร่วมการสร้างสรรค์ และดำเนินงานกิจการนักเรียน

(6) ดำเนินงานโครงการทั้งระบบและมีการประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งในและนอกโรงเรียน และมีการกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง

- ได้รับเกียรติบัตรกรมสามัญศึกษา การจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ระดับมาตรฐานคุณภาพดีเด่นของกรมสามัญศึกษา ปี 2544

- ในปีการศึกษา 2545 ได้พัฒนาระบบข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อคัดกรองนักเรียน

(7) การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในปีการศึกษา 2545

- พัฒนาระบบงานคัดกรองนักเรียน จัดทำโปรแกรมสำรวจความถนัด ความสนใจ ของนักเรียน รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทางการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

- โครงการประชุมผู้ปกครองนักเรียน จำแนกเป็นระดับชั้น มีการเลือกตั้งเครือข่ายผู้ปกครองระดับห้องเรียน ระดับชั้น และระดับโรงเรียนตามลำดับ

ผลลัพธ์จากการพัฒนากระบวนการปฏิรูปการเรียนรู้ โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช นักเรียน

1) นักเรียนมีผลการเรียนรู้ทั้งกระบวนการเรียนรู้ในหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยมีข้อมูลบ่งชี้ ดังนี้

1.1) นักเรียนมีผลการเรียนผ่านการประเมินตามหลักสูตรในระดับคุณภาพดี มีการดำเนินงาน การดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งระบบ และมีผลสัมฤทธิ์ในการส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน อยู่ในมีคุณภาพมาตรฐานในระดับดี

1.2) นักเรียนมีคุณภาพในการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ในระดับดี มีข้อมูลบ่งชี้ อาทิเช่น รางวัลชนะเลิศการประกวดเรียงความของกรมประชาสัมพันธ์

1.3) นักเรียนมีคุณภาพในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ในระดับดี มีข้อมูลบ่งชี้ อาทิเช่น มีนักเรียนสอบได้ทุนโครงการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและมีนักเรียนต่างชาติ มาเรียนในโครงการแลกเปลี่ยน

1.4) นักเรียนมีผลการสอบแข่งขันในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ อาทิเช่น

- ชนะเลิศการแข่งขันตอบปัญหาคณิตศาสตร์ ม.ต้น ประเภททีม และ ม.ปลาย ประเภททีม สัปดาห์วิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทยระดับเขต ณ สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี

- รองชนะเลิศอันดับ 2 การแข่งขันตอบปัญหาวิทยาศาสตร์ ในสัปดาห์วิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย

- รางวัล 1 ใน 4 ของเหรียญทอง การคัดเลือกนักเรียนคณิตศาสตร์โอลิมปิกแห่งประเทศไทย ปี 2544 เข้าค่ายเพื่อเตรียมคัดเลือกผู้แทนของประเทศไทยไปแข่งขันโอลิมปิกระหว่างประเทศ

- นักเรียนสอบได้โครงการเข้าค่ายคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และคอมพิวเตอร์โอลิมปิก ปี 2544 ระดับภูมิภาค

- ผลสัมฤทธิ์จากนักเรียนรองชนะเลิศอันดับที่ 3 การแข่งขันตอบปัญหาหลักสูตรใน ระดับเขต ได้รับรองชนะเลิศอันดับ 2 จากแข่งขันทักษะคอมพิวเตอร์สืบค้นข้อมูล เป็นต้น

- การดำเนินการทั้งระบบให้นักเรียนมีคุณภาพการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ในระดับดี

1.5) นักเรียนมีคุณภาพด้านจริยธรรมที่พึงประสงค์อยู่ในระดับดี ตัวอย่างที่เช่น

- ผลการประเมินคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยผู้ปกครอง เพื่อนนักเรียน และครู

- โรงเรียนจัดให้มีโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ซึ่งเป็นโครงการต่อเนื่อง และเป็นการระดมความร่วมมือจากฝ่ายปกครอง หมวดีวิชาสังคมศึกษาและคณะครูอาจารย์ทั้งหมดของโรงเรียน ทำให้นักเรียนได้รับการพัฒนาคุณลักษณะด้านนี้

- นักเรียนได้รับคัดเลือกเข้าค่ายเยาวชนในโครงการพันธสัญญาสามัญศึกษา 17-22 สิงหาคม 2544 ณ โรงแรมแอมบาสซาเดอร์จอมเทียน พัทยา จ.ชลบุรี เป็นต้น

1.6) นักเรียนมีสุนทรียภาพทางศิลปะ ดนตรีและกีฬา มีคุณภาพในระดับดี ข้อมูลบ่งชี้ อาทิเช่น

- การเข้าร่วมงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี ส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศไทย มีทั้งการตกแต่งขบวนรถบุปผชาติเพื่อแห่ต้นเทียน ขบวนนาฏศิลป์ การแสดงดนตรีไทย และวงดุริยางค์ของนักเรียน เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น

- รางวัลชนะเลิศการแข่งขันบาสเกตบอลและฟุตบอล ทั้งรุ่น 15 ปี และรุ่น 18 ปี ตัวแทนระดับจังหวัดและระดับเขต

- นักเรียนมีกิจกรรมดนตรีสากล โดยการแข่งขันในระดับโรงเรียน และชนะเลิศการแข่งขันระดับภาค สามารถแสดงดนตรีในงานโรงเรียนหรือชุมชนได้ และนักเรียนมีรายได้พิเศษจากความสามารถพิเศษนี้เป็นทุนการศึกษา

1.7) นักเรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี ปลอดภัยจากสารเสพติด มีคุณภาพในระดับดี มีข้อมูลบ่งชี้ ดังนี้

- ปรับปรุงโรงอาหาร ระบบการโภชนาการของนักเรียน
- มีการดำเนินงานโครงการรณรงค์ป้องกันสารเสพติด โดยอบรมนักเรียนแกนนำ ประชุมผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มเสี่ยง และมีการดำเนินงานกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง
- หมวดีวิชาพลานามัยและศูนย์กีฬากรมสามัญศึกษา ดำเนินงานโครงการส่งเสริมสุขภาพและการออกกำลังกายให้นักเรียน ครู และชุมชน

2) นักเรียนมีผลที่ปรากฏจากการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีข้อมูลบ่งชี้ อาทิเช่น

2.1) มีการดำเนินงานคณะกรรมการนักเรียน จัดระบบบริหารและการดูแลในระบบที่ดูแลน้องเป็นคณะสี

2.2) มีการจัดตั้งองค์กรนักเรียน กรรมการธรรมาภิบาลนักเรียนและเยาวชน เสี่ยงแห่งอนาคต เพื่อวัตถุประสงค์การส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้สิทธิของเยาวชนได้พัฒนาการมีส่วนร่วมการทำงานเป็นทีม และการส่งเสริมวิถีประชาธิปไตย โดยขยายผลทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน และมีผลงานในระดับประเทศ

2.3) มีการจัดตั้งศูนย์ข่าวเยาวชนและได้รับการสนับสนุนเครื่องมือ อุปกรณ์และการนิเทศติดตามจากกรมสามัญศึกษา

ครูอาจารย์

ครูอาจารย์โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช ได้ปฏิบัติหน้าที่ของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนมีนโยบายเน้นการพัฒนางานในหน้าที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเป็นสำคัญ ในปี 2544-2545 มีการดำเนินการดังนี้

1) สนับสนุนการดำเนินงานของบุคลากรให้มีผลงานเป็นที่ปรากฏ ทั้งในระดับจังหวัด ระดับเขต ระดับประเทศ ดังนี้

1.1) ครูต้นแบบของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จำนวน 3 คน และครูเครือข่ายของครูต้นแบบ 40 คน

1.2) ครูแกนนำกรมสามัญศึกษา 100 คน และครูเครือข่ายของครูแกนนำ 117 คน อาจารย์ 3 ระดับ 8 จำนวน 18 คน และอาจารย์ 3 ระดับ 9 จำนวน 1 คน

1.3) วิทยากรแกนนำครูของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในวิชาคณิตศาสตร์ จำนวน 4 คน ในวิชาวิทยาศาสตร์ จำนวน 6 คน และเป็นครูร่วมพัฒนาหลักสูตรคณิตศาสตร์ ของ สสวท. จำนวน 6 คน

1.4) บุคลากรเป็นวิทยากรของศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวิชาชีพครู จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 13 คน

2) พัฒนาบุคลากรทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ดังนี้

2.1) ส่งครูอาจารย์เข้ารับการอบรม ประชุมสัมมนาเพิ่มพูนความรู้ตามแผนปฏิบัติการประจำปี

2.2) ส่งครูแกนนำ 69 คน เข้าอบรมเพื่อพัฒนาคุณภาพ

2.3) จัดการอบรมให้ความรู้เรื่องการอบรมดูแลช่วยเหลือนักเรียนครบทุกคนในโรงเรียน

2.4) จัดศูนย์ส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพครู บริการให้คำปรึกษา การสืบค้นข้อมูลทั้งจากเอกสารและระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

2.5) จัดประกวดครูดีเด่นปฏิบัติการเรียนรู้ในรายวิชาต่าง ๆ โดยยึดการผ่านเกณฑ์คุณภาพของครูปฏิบัติการเรียนรู้ของสหวิทยาเขตเมืองอุบลราชธานี พิจารณาผลงานคุณภาพ

2.6) ได้บริหารงานบุคลากร พัฒนาบุคลากร โดยมีกิจกรรมการนิเทศ และพัฒนากลุ่มย่อยรายหมวดวิชา เช่น

- การอบรมการใช้เครื่องคิดเลขกราฟิกประกอบการสอนวิชาคณิตศาสตร์
- การอบรมปฏิบัติการ วิจัยในชั้นเรียน การใช้คอมพิวเตอร์เบื้องต้นและการสืบค้นข้อมูล และเป็นโครงการต่อเนื่อง
- ประชุมปฏิบัติการจัดทำหนดการสอนให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

ข้อมูลครูต้นแบบ อาจารย์ศรีอรุณ เกาสายะพันธ์

ชื่อ-สกุล นางศรีอรุณ เกาสายะพันธ์

อายุ 50 ปี

โรงเรียน เบ็ญจะมะมหาราช

สังกัด กรมสามัญศึกษา

ตำบล ในเมือง

อำเภอ เมือง

จังหวัด อุบลราชธานี

รหัสไปรษณีย์ 34000

โทรศัพท์ (045) 240683-5

โทรสาร (045) 262193

สอนระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนต้น

วิชาที่สอน งานผลิตภัณฑ์จากวัสดุท้องถิ่น

- วางแผนการสอนล่วงหน้า เตรียมสื่อทั้งในรูปของจริง ของจำลอง แผนภาพ เพื่อให้เหมาะสมกับเนื้อหา

- เน้นกระบวนการกลุ่ม ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ฝึกทักษะพื้นฐาน และการทำงานร่วมกัน

- ส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อหารายได้ระหว่างเรียน

- ฝึกทำโครงการงานผลิตภัณฑ์จากวัสดุท้องถิ่น เป็นการส่งเสริมการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ปลูกฝังความรักท้องถิ่น อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมไทย

กว่าจะเป็นครูต้นแบบ

ครูศรีอรุณ เกาสายะพันธ์ เกิดเมื่อวันที่ 8 เดือนตุลาคม พ.ศ.2492 อายุ 51 ปี บิดาชื่อ ร.ต.ต.ติลก บุญพูล มารดาชื่อ นางกง บุญพูล (แสงสุริยะจันทร์) มีพี่น้อง 4 คน สมรสกับนาย สมโภชน์ เกาสายะพันธ์ มีอาชีพเป็นวิศวกรและค้าขายส่วนตัว มีบุตรธิดา 3 คน

ทางการศึกษา จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่โรงเรียนอาเวมารีอา จังหวัดอุบลราชธานี จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5-6 แผนกทั่วไป ที่โรงเรียนเสาวภา จบประกาศวิชาชีพชั้นสูง ที่วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพฯ และสำเร็จปริญญาตรี ค.บ.เกษตรศึกษา ที่วิทยาลัยครูอุบลราชธานี เมื่อปี 2527

เริ่มรับราชการเมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ.2515 ตำแหน่งครูตรี โรงเรียนมุกดาหาร จังหวัดนครพนม (ปัจจุบันจังหวัดมุกดาหาร) สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ต่อมา ย้ายมาปฏิบัติราชการที่โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช เมื่อปีการศึกษา 2520 ปัจจุบันตำแหน่งอาจารย์ 3 ระดับ 8 ปฏิบัติหน้าที่ครูผู้สอนวิชาคหกรรม รวมอายุราชการ 27 ปี

รางวัลเกียรติยศที่ได้รับ

1. ครูดีเด่น วิชาคหกรรม กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มที่ 1 จังหวัดอุบลราชธานี
2. ครูดีเด่น วิชาคหกรรม โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช ปี 2537
3. หัวหน้าหมวดวิชาคหกรรมดีเด่น กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มที่ 1 จังหวัด

อุบลราชธานี ปี 2538

4. รางวัลรองชนะเลิศ อันดับ 2 ในการประกวดสื่อการเรียนและนวัตกรรมทางการศึกษา ระดับมัธยมศึกษา สาขาคหกรรมทั่วไป กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มที่ 1 ปี 2539

5. ครูดีเด่น วิชาคหกรรม กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มที่ 8 ปี 2541

6. รางวัลชนะเลิศ อันดับ 3 การประกวดสูตรอาหาร ในงานมหกรรมอาหารอีสานใส่เกลือ ไอโอดีน ปี 2542 จังหวัดอุบลราชธานี

7. ครูดีเด่น วิชาคหกรรม ระดับเขตการศึกษา 10 ปี 2542 สาขาคหกรรมทั่วไป

8. ครูต้นแบบ ปี 2542 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

9. ตำแหน่งอาจารย์ 3 ระดับ 8 ปี 2542

การจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การสอนแบบ : ทักษะปฏิบัติและการจัดการ

รูปแบบการสอน

1. วางแผนการสอนล่วงหน้า เตรียมสื่อทั้งในรูปของจริง ของจำลอง แผนภาพ เพื่อให้เหมาะสมกับเนื้อหา

2. เน้นกระบวนการกลุ่มให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ฝึกทักษะพื้นฐานและการทำงานร่วมกัน

3. ส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ เพื่อหารายได้ระหว่างเรียน

4. ฝึกทำโครงการผลิตภัณฑ์จากวัสดุท้องถิ่น เป็นการส่งเสริมการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ปลูกฝังความรักท้องถิ่น อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมไทย

การวางแผนการสอน

ครูมีความตระหนักรู้เสมอว่า การเรียนการสอนที่ดีเพื่อให้นักเรียนบรรลุจุดประสงค์และเป้าหมายของการเรียนการสอนแต่ละรายวิชาได้ ครูผู้สอนมีความจำเป็นต้องวางแผนไว้ล่วงหน้า ตั้งแต่ยังไม่เปิดเรียน ครูได้นำสิ่งที่กำหนดไว้ในหลักสูตรมาพิจารณากำหนดแผนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเรียกว่า “แผนการสอน” โดยดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1) ศึกษาหลักสูตรในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยทำความเข้าใจในหลักสูตรและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพื่อให้มีความเข้าใจถึงคุณลักษณะที่จะต้องมุ่งปลูกฝังให้เกิดกับนักเรียนในระดับนี้

2) วิเคราะห์จุดประสงค์กลุ่มวิชาการทำงานและอาชีพ

3) ศึกษาคำอธิบายรายวิชา เพื่อกำหนดขอบข่ายเนื้อหาวิชาและจุดประสงค์การเรียนรู้

4) กำหนดเรื่องที่จะสอนจากคำอธิบายรายวิชา เรียงลำดับก่อนหลังพิจารณาเรื่องที่สอนแยกเป็นเรื่องย่อยตามวัตถุประสงค์ในท้องถิ่นที่มีอยู่มากมายและหาได้ง่ายใกล้ตัวเรา

5) นำเรื่องที่จะสอนมากำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์รายวิชา

6) วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อกำหนดจุดประสงค์นำทาง

7) พิจารณาจุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อกำหนดกระบวนการที่ต้องการให้เกิดกับนักเรียน

8) วิเคราะห์นำหนักคะแนนในแต่ละจุดประสงค์ กำหนดจำนวนคาบที่สอนในแต่ละจุดประสงค์ เพื่อเป็นแนวทางการจัดทำกำหนดการสอนและแผนการสอน

9) สื่อและอุปกรณ์ ได้จัดเตรียมไว้ในห้องเรียนอย่างเป็นระเบียบ สื่อ และอุปกรณ์จะสอดคล้องกับวิชาที่เรียน นักเรียนสามารถใช้ประกอบการเรียนได้อย่างดี และมีความสัมพันธ์กันกับบทเรียน

10) การวางแผน การวัดผล และการประเมินผล

10.1) เนื่องจากวิชาคหกรรม มุ่งเน้นให้นักเรียนมีทักษะด้านการปฏิบัติและทักษะการจัดการ เพื่อการผลิตหรือการบริการ การประเมินผลจำเป็นต้องประเมินกระบวนการปฏิบัติเป็นสำคัญ ส่วนความรู้ความเข้าใจ ซึ่งนำมาวัดเพื่อประเมินมีหลายวิธีด้วยกัน ดังนี้

1. ประเมินโดยการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน โดยเตรียมเครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์และยึดจุดประสงค์การเรียนรู้

2. สังเกตการปฏิบัติงาน

3. การตรวจผลงาน

4. การวัดผลด้านจิตพิสัย ทำการวัดผลด้านนี้ควบคู่ไปกับการประเมินวิธีอื่น ๆ เพื่อให้นักเรียนพัฒนาตนเองในเรื่องต่อไปนี้

- ขบวนการปฏิบัติงานกลุ่มและงานเดี่ยว

- ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

- ความขยัน อดทน ประณีต

- ความซื่อสัตย์ มีคุณธรรม
- ความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา
- ความประหยัดอดออม

10.2) ใช้เกณฑ์ที่กลุ่มโรงเรียนกำหนด ในการกำหนดคะแนนระหว่างภาคเรียนและปลายภาคเรียน ดังนี้

อัตราส่วนคะแนนระหว่างภาคเรียน : ปลายภาค = 80 : 20

1. คะแนนระหว่างภาคเรียน

- คะแนนรายจุดประสงค์ 50 คะแนน
- คะแนนสอบกลางภาค 20 คะแนน
- คะแนนจิตพิสัย 10 คะแนน

2. คะแนนปลายภาค

- คะแนนรวม 100 คะแนน

10.3) แผนการประเมินผลเป็นส่วนสำคัญของการเรียนการสอน เป้าหมายของการประเมินคือ นำผลการประเมินไปปรับปรุงการเรียนการสอน และตัดสินผลการเรียน

10.4) การสร้างแบบทดสอบและแบบฝึกหัดทุกบทเรียน ครูจะสร้างแบบทดสอบแบบปรนัยและอัตนัยไว้ในกิจกรรมและประเมินผลท้ายบทเรียน เพื่อผู้เรียนจะได้มีโอกาสทบทวนความรู้ที่เรียนผ่านมา

ด้านการพัฒนา ครูได้วางแผนพัฒนาการเรียนการสอน รายวิชา ง 015 ซึ่งครูเป็นผู้รับผิดชอบสอนวิชานี้ตั้งแต่ปี พ.ศ.2533 จนถึงปัจจุบัน ดังนี้

1. พัฒนาเนื้อหาในเอกสารประกอบการเรียน คือ วิชา ง 015 งานผลิตภัณฑ์จากวัสดุท้องถิ่น ให้เหมาะสมและทันเหตุการณ์ในปัจจุบัน
2. พัฒนาวิธีการสอน พยายามศึกษาค้นคว้า ทดลองหาวิธีสอนที่จะพัฒนานักเรียนเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ สามารถนำไปปฏิบัติได้ด้วยตนเอง
3. พัฒนาการผลิตสื่อการเรียน โดยเพิ่มจำนวนของสื่อใช้เทคโนโลยีเข้าช่วย เช่น จัดทำห้องเรียนใหม่ พร้อมทั้งจะทำห้องเรียนเป็นห้องโสตทัศนศึกษาของหมวดวิชา เพื่อสะดวกต่อการเรียนการสอนฉายวิดีโอทัศน์ให้ชมวิธีการผลิตออกแบบงานผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ
4. พัฒนาเครื่องมือในการวัดผลวิชา ง 015 งานผลิตภัณฑ์จากวัสดุท้องถิ่น โดยตระหนักดีว่า การวัดผลที่มีประสิทธิภาพเท่านั้นที่ช่วยให้การเรียนการสอนมีคุณภาพ
5. นำเอกสารประกอบการเรียนวิชา ง 015 งานผลิตภัณฑ์จากวัสดุท้องถิ่น ไปใช้กับนักเรียนที่เรียนวิชา ง 015 งานผลิตภัณฑ์จากวัสดุท้องถิ่น โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราชหลายครั้ง ตั้งแต่ พ.ศ.2533 จนถึงปัจจุบัน ทำให้ได้ข้อมูลเพื่อปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
6. เผยแพร่เอกสารประกอบการเรียนวิชา ง 015 งานผลิตภัณฑ์วัสดุท้องถิ่น ให้กับโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี และโรงเรียนอื่น ๆ ในงานมหกรรมผักและผลผลิตของ

นักเรียน ณ หุ่่งศรีเมือง จังหวัดอุบลราชธานี และงานศิลปหัตถกรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่จังหวัดนครพนม โดยเป็นเอกสารแบบเรียนสำเร็จรูป และเอกสารประกอบการเรียนการสอน

การเตรียมการสอน

การจัดการเรียนการสอน โดยกำหนดเรื่องที่จะสอนก่อนหลัง ดังนี้

1) นำคำอธิบายรายวิชามาแบ่งแยกเป็นเรื่อง ๆ ให้ครบถ้วนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ

2) จัดลำดับเรื่องที่จะสอนก่อน – หลัง ว่าเรื่องใดควรสอนก่อน โดยคำนึงถึงหลักธรรมชาติของรายวิชา และการเรียนการสอนวิชาทั้งหมดทั่วไป ง 015 งานผลิตภัณฑ์จากวัสดุท้องถิ่นที่ได้ผลให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติควบคู่กันไปกับการศึกษาเนื้อหา โดยมุ่งเน้นขั้นตอนอย่างครบวงจร ตั้งแต่การสำรวจวัสดุ การตัดสินใจในการวางแผนการดำเนินงาน การจัดการผลผลิต จนเกิดรายได้จากการผลิตกะลามะพร้าว ฯลฯ

3) จัดทำบันทึกการสอนรายสัปดาห์เป็นประจำ ช่วยให้ทราบว่าคุณสมบัตินักเรียนแต่ละกลุ่มที่สอนนั้นผ่านจุดประสงค์อะไรบ้าง รวมทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดำเนินการสอนเป็นไปตามแผนการสอนนั้นหรือไม่

4) ผลิตสื่อประกอบการเรียนเป็นส่วนใหญ่ จะผลิตสื่อที่จัดทำขึ้นเอง และให้ความอนุเคราะห์จากหน่วยงานราชการ ดังนี้

- เอกสารประกอบการเรียนการสอน จำนวน 100 เล่ม โดยศึกษาค้นคว้าจากตำราเรียน เอกสารประกอบการเรียนที่เกี่ยวข้อง วารสารงานฝีมือ ศึกษาค้นคว้ากับชุมชน และหน่วยงานราชการ

- รูปภาพทำจากวัสดุชนิดต่าง ๆ จำนวน 20 ภาพ ให้นักเรียนเป็นผู้รวบรวมและตกแต่ง

- วัสดุอุปกรณ์จากของจริงที่ปฏิบัติสำเร็จแล้ว อย่างละ 1-2 ชิ้น เช่น กระเป๋าสานย่านลิเภา งานผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ ผักตบชวา ไบโกลาน ฯลฯ ซึ่งเป็นผลงานของนักเรียนที่สะสมไว้

- ป้ายนิเทศติดฝาผนัง 1 ที่

- ป้ายนิเทศพับได้ 2 ชุด

เอกสารประกอบการเรียนการสอนจากวารสารต่าง ๆ เช่น ขวัญเรือน งานฝีมือ แม่บ้าน หญิงไทย สกุลไทย ฯลฯ ให้นักเรียนค้นคว้าที่ห้องสมุดโรงเรียน ห้องเรียน และแหล่งอื่น ๆ

5) การจัดเตรียมกิจกรรมประเมินผล เมื่อครูได้ทำการสอนนักเรียนไปจนจบบทเรียน ก็จะมีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ข้อสอบจะเป็นปรนัยและอัตนัย ซึ่งจะเป็นการประเมินทั้งครู-นักเรียนในการสร้างแบบทดสอบนั้น ได้คำนึงถึงจุดประสงค์และเนื้อหาวิชาและการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เป็นจุดสำคัญ ซึ่งสามารถควบคุมในสิ่งที่ต้องการจะทราบได้ ครูมีความเห็นว่าการที่ครูสร้างแบบทดสอบขึ้นเอง จะช่วยให้ปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ส่วนการทำแบบทดสอบกลางภาคและปลายภาค ได้ทำการออกข้อสอบ โดยยึดหลักการ ดังนี้

- การเขียนข้อสอบให้มีความเที่ยงตรง
- ข้อสอบเป็นแบบปรนัย
- มีค่าความเชื่อมั่นสูง

การออกข้อสอบใช้เวลามากในการออก เพราะต้องวางแผนให้เหมาะสมกับเนื้อหารายวิชา กระบวนการเรียนการสอน ความคิดสร้างสรรค์และกิจกรรมการเรียนการสอน เพราะกำหนดคะแนนที่เป็นภาคปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี

6) การเตรียมกิจกรรมในการเรียนการสอน ได้มีการแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ

เพื่อ

- อภิปราย
- ศึกษาค้นคว้า
- สาธิต
- ปฏิบัติตามขั้นตอนในใบงาน

กิจกรรมต่าง ๆ จะเกิดขึ้นได้ต้องสอดคล้องกับเนื้อหาที่เรียนแล้ว การสอนภาคปฏิบัติจะมีทั้งฝึกปฏิบัติเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม โดยให้นักเรียนออกแบบเอง และเลือกได้ตามสื่อการเรียน โดยศึกษาจากเอกสารประกอบการเรียนที่ครูผลิตขึ้น

7) จัดทำเอกสารประกอบการเรียนการสอน จำนวน 100 เล่ม ที่ใช้ในการเรียนการสอนคือ เอกสารประกอบการเรียน ง 015 งานผลิตภัณฑ์จากวัสดุท้องถิ่น เริ่มจัดทำเป็นรูปเล่ม ปี พ.ศ.2537 และได้พัฒนาปรับปรุงมาจนถึงปัจจุบัน

8) การเตรียมวัสดุฝึกที่หาง่ายในท้องถิ่น เช่น กล้วย ไม้ไผ่ จะมอบหมายให้นักเรียนจัดหา มาทุกคน หรือรับผิดชอบเป็นกลุ่ม สำหรับฝึกตบชา ซึ่งอยู่ใกล้บริเวณโรงเรียน ครูจะเป็นผู้เตรียม ก้านฝึกตบชาไว้ และฝึกทักษะให้นักเรียนเรียนรู้ การอบ การตากแห้ง และการรีดก้านฝึกตบชา เพื่อเตรียมเป็นวัสดุผลิตชิ้นงานผลิตภัณฑ์จากวัสดุท้องถิ่น

9) การผลิตสื่อประกอบการเรียนการสอน ได้ผลิตสื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหามากที่สุด และพยายามศึกษาค้นคว้าที่จะพัฒนา โดยจัดทำโครงการและจัดให้มีห้องโสตทัศนศึกษาที่หมวดวิชา คหกรรม ซึ่งจะมีเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาประกอบการเรียนการสอนต่อไป ผู้ที่ใช้บริการสื่อการเรียนนี้ ประกอบด้วย

- นักเรียนเรียนวิชา ง 015 งานผลิตภัณฑ์จากวัสดุท้องถิ่น
- นักเรียนที่เรียนวิชาศิลปหัตถกรรม วิชาที่ทำการสอนร่วมกันระหว่างอาจารย์ศิลปะ

กับอาจารย์คหกรรม

- ครู-อาจารย์ในหมวดวิชาที่ทำการสอนร่วมกัน
- ครู-อาจารย์ในโรงเรียนอื่น ๆ มาเยี่ยมชมกิจการของโรงเรียนที่หมวดวิชาคหกรรม

- นักเรียนและประชาชนที่มาชมนิทรรศการ นำเอกสารไปอ่านและใช้ประกอบรายงานในการเรียน

10) กิจกรรมการเรียนการสอน พยายามจัดกิจกรรมให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียน แต่ต้องให้สอดคล้องกับเนื้อหาและธรรมชาติของรายวิชา ผลงานที่ได้จากกิจกรรมการเรียนการสอนสามารถนำไปจำหน่าย หรือนำไปใช้ในงานอื่น ๆ สามารถนำไปเป็นพื้นฐานการประกอบอาชีพ หรือประกอบอาชีพได้

การสานตะกร้าจากไม้ไผ่ งานจากผักตบชวา งานใบตองแห้ง ฯลฯ เป็นผลพลอยได้ในการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและครอบครัว หรือผู้ปกครองจะเอาความรู้ในเอกสารสามารถเลือกปฏิบัติได้ตามท้องถิ่นที่ตนมีวัสดุตามธรรมชาติมาก โดยการลงทุนต่ำ ทำเป็นเครื่องใช้ภายในบ้านได้อย่างสวยงามอย่างดียิ่ง และสามารถนำไปใช้สอยประโยชน์ต่าง ๆ ในครัวเรือน

11) เนื่องจากรายวิชา ง 015 งานผลิตภัณฑ์จากวัสดุท้องถิ่น เป็นวิชาบังคับเลือกใน ม.1 และ ม.2 ดังนั้น แบบทดสอบกลางภาคเรียนและปลายภาค ทั้ง 2 ระดับ ใช้เวลาสอนเดียวกัน นอกจากนั้น ได้จัดทำเฉลยให้กับนักเรียนสำหรับการศึกษาต่อจะได้ศึกษาค้นคว้า

12) การเรียนการสอนในแต่ละคาบเรียน เมื่อสอนจบคาบเรียนแล้ว จะบันทึกผลการสอนไว้เพื่อทราบถึงประสิทธิผลในการดำเนินการสอนคาบเรียนนั้น ตลอดจนทราบถึงปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นและข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงการสอนเนื้อหาต่อไป

จากผลการเตรียมการสอนเป็นอย่างดี ทำให้ครูสามารถสอนได้ทันตามเวลาที่กำหนด และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม

การดำเนินการสอน

การดำเนินการสอนในแต่ละคาบ มีแนวปฏิบัติ ดังนี้

1) ศึกษาแผนการสอนรายคาบเป็นอย่างดีก่อนเข้าสอน เตรียมวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนให้พร้อมก่อนทำการสอน

2) เข้าทำการสอนตรงตามเวลา และรักษาเวลาในการสอนให้จบภายในเวลาที่กำหนด ตลอดทุกแผนการสอนรายคาบ เพื่อให้สามารถสอนได้ครบถ้วนสมบูรณ์ตามหลักสูตร

3) ประเมินเทคนิคนักเรียนก่อนทำการสอนในคาบแรกที่ได้พบกับนักเรียน วางเงื่อนไขในการเรียน แจ้งให้นักเรียนได้รู้จักประสงค์การเรียนรู้รายวิชา ขอบเขตของเนื้อหา แผนการวัดผลและประเมินผล และเงื่อนไขข้อตกลงในเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การมอบหมายงาน การนัดหมายส่งงาน เงื่อนไขการติต ร, มส. ข้อตกลงในด้านจิตพิสัย ตลอดจนพฤติกรรมที่พึงประสงค์

นอกจากนี้ ได้ตรวจสอบความรู้เดิมของนักเรียน ให้นักเรียนทดสอบก่อนเรียน สรรวจความรู้ความเข้าใจพื้นฐาน เมื่อนักเรียนจบหลักสูตรแล้ว จะนำแบบทดสอบมาให้นักเรียนสอบหลังเรียน เพื่อวัดความก้าวหน้าในการเรียนของนักเรียน

4) ได้ทำการสอนแต่ละคาบ เรียนตามแผนการสอนที่กำหนด เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ ความคิด ความมีเหตุผล บรรลุจุดมุ่งหมายตามหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533 ดังนั้น ครูจึงตระหนักถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกระบวนการเรียนการสอนเป็นอย่างดี โดยเฉพาะรายวิชา ง 015 งานผลิตภัณฑ์จากวัสดุท้องถิ่นที่ข้าพเจ้าทำการสอน มีวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียน มีทั้งความรู้เกี่ยวกับวัสดุท้องถิ่น งานผลิตภัณฑ์จากวัสดุท้องถิ่น ความรู้เรื่องการออกแบบ และ มีทักษะในการฝึกปฏิบัติ และมีความคิดสร้างสรรค์ผลิตชิ้นงานที่เหมาะสม ดังนั้น จะต้องใช้วิธีสอน กระบวนการเรียนการสอนหลายวิธีผสมผสานกัน ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามลำดับขั้นตอน จัดสภาพการเรียนการสอนให้มีบรรยากาศในการเรียน เน้นการทำงานเป็นกลุ่มได้ให้นักเรียนจัดกลุ่มไว้ กลุ่มละ 4 คน มีหัวหน้ากลุ่มและสมาชิกกลุ่มเพื่ออภิปรายปัญหา ยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ทำให้นักเรียนเกิดการรับรู้ด้วยตนเอง

กระบวนการจัดการเรียนการสอน ที่ได้คัดเลือกใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา มีดังนี้

- ทักษะกระบวนการเรียน
- กระบวนการกลุ่ม
- กระบวนการสร้างสรรค์ความคิดรวบยอด
- กระบวนการแก้ปัญหา

นอกจากนี้ ยังใช้กระบวนการอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับเนื้อหาในรูปแบบของการผสมผสานหลาย ๆ วิธี

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้วิธีที่เหมาะสมกับเนื้อหา และเหมาะสมกับกลุ่มนักเรียนในแต่ละกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน จะใช้วิธีสอนไม่เหมือนกัน และใช้วิธีการสอนหลาย ๆ วิธีผสมผสานกัน โดยยึดหลักการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ เช่น

- วิธีสอนแบบอภิปรายกลุ่มย่อย
- วิธีสอนแบบถามตอบ
- วิธีสอนแบบสืบเสาะหาความรู้เป็นกลุ่ม
- วิธีสอนแบบให้ศึกษาด้วยตนเอง
- วิธีสอนแบบอภิปรายประกอบการสาธิต
- วิธีสอนแบบความคิดรวบยอด
- วิธีสอนแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ
- วิธีสอนแบบทัศนศึกษาสถานศึกษา
- วิธีสอนแบบใช้ใบงานให้นักเรียนฝึกปฏิบัติตามขั้นตอน เป็นต้น

การเลือกวิธีสอนนั้น จะนำเนื้อหาที่จะสอนมาพิจารณาก่อนว่า เนื้อหาแต่ละเรื่องควรจะใช้วิธีสอนใดที่เหมาะสม โดยส่วนใหญ่แล้ว ครูจะให้คำแนะนำแก่นักเรียนนำไปสู่การค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง และหากวิธีที่จะให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน สรุปได้ว่า ในเนื้อหาหนึ่ง ๆ ครูจะใช้วิธีสอนหลาย ๆ วิธีผสมกัน เพื่อให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์การสอนที่ตั้งไว้ โดยมุ่งให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้

ขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละรายคาบ มี 3 ขั้น ดังนี้

- ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นขั้นการสร้างสถานการณ์ เพื่อนำเข้าสู่การเรียนรู้เนื้อหาใหม่ การทบทวนเนื้อหาเดิมเพื่อเชื่อมโยงกับเนื้อหาใหม่ การสร้างความสนใจของนักเรียน

สำหรับชั่วโมงสอนภาคทฤษฎี อาจเริ่มต้นด้วยการเล่าถึงประสบการณ์ของครูที่ไปทัศนศึกษาแหล่งที่ผลิตงานศิลปหัตถกรรมท้องถิ่น หรือให้นักเรียนออกมาเล่าประสบการณ์ของตนเกี่ยวกับงานผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในครัวเรือนในชีวิตประจำวัน หรือแหล่งผลิตที่อยู่ในชุมชนใกล้บ้านเรือนของนักเรียนที่มีการผลิตงานผลิตภัณฑ์จากวัสดุท้องถิ่น

สำหรับชั่วโมงปฏิบัติ จะให้นักเรียนนำงานผลิตภัณฑ์จากวัสดุท้องถิ่นที่นักเรียนเคยใช้ในชีวิตประจำวันมาสาธิต ได้รับความสนใจของนักเรียน

- ขั้นสอน เป็นขั้นดำเนินการเรียนรู้เนื้อหา การดำเนินการตามจุดประสงค์ของการเรียนการสอนในคาบเรียนที่เรียนนั้น ขั้นตอนนี้ได้จัดทั้งวิธีการสอน เทคนิคการสอน และกลยุทธ์ต่าง ๆ ดำเนินการตามกระบวนการเรียนการสอนที่วางแผนไว้ มุ่งเน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากที่สุด ในการเรียนเนื้อหาใหม่จะเน้นทักษะกระบวนการสร้างความคิดรวบยอด จะใช้สื่อ-อุปกรณ์ช่วยให้เนื้อหาที่เรียน ซึ่งเป็นภาคทฤษฎี มีความเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น สำหรับการเรียนเนื้อหาที่เป็นภาคปฏิบัติจะให้นักเรียนใช้กับการฝึกปฏิบัติตามขั้นตอนด้วยตนเอง ทั้งการฝึกเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม โดยครูจะคอยดูแลอย่างใกล้ชิด ให้คำแนะนำปรึกษาเมื่อนักเรียนเกิดปัญหาในการปฏิบัติ

- ขั้นสรุป เป็นขั้นที่ให้นักเรียนสรุปการเรียนรู้คาบเรียน เพื่อให้ทราบว่านักเรียนเรียนรู้บรรลุจุดประสงค์ หลักการ เนื้อหามากน้อยเพียงใด ในเนื้อหาภาคทฤษฎีจะเน้นการใช้วิธีถามตอบเพื่อสรุปเนื้อหาหลักการสำคัญ ส่วนในเนื้อหาภาคปฏิบัติ ครูจะนำผลงานของนักเรียนมาประเมินสรุป การวิจารณ์ผลงานโดยให้นักเรียนช่วยกันวิจารณ์ว่าผลงานที่ได้มีความถูกต้องตามหลักการออกแบบผลิต มีความสวยงามประณีต มีความคิดสร้างสรรค์หรือไม่ และใช้คำถาม ให้นักเรียนเสนอแนะการนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับการผลิตชิ้นงานที่เหมาะสมกับวัสดุท้องถิ่นที่นักเรียนหาได้ง่าย และเหมาะสมกับการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันหรือการผลิตเพื่อจำหน่ายหารายได้เพิ่มเติม

5) ฝึกให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในการใช้สื่อ-อุปกรณ์ การดูแลรักษา การเก็บอุปกรณ์ให้เรียบร้อยเมื่อใช้เสร็จสิ้นแล้ว ตลอดจนให้นักเรียนจัดกลุ่ม แบ่งเวรรับผิดชอบการเตรียมอุปกรณ์ช่วยครูในแต่ละชั่วโมง ซึ่งประกอบด้วยวัสดุเพื่อผลิตชิ้นงาน เอกสารประกอบการเรียน ใบงาน ใบความรู้ อุปกรณ์การออกแบบ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ จอรับภาพ ให้นักเรียนช่วยครูจัดวางอุปกรณ์ให้เรียบร้อยในช่วงต้นชั่วโมง ก่อนการทำการเรียนการสอน และเมื่อเสร็จสิ้นการเรียนการสอนแล้ว ช่วยครูเก็บให้ถูกวิธี เพื่อฝึกฝนการบำรุงรักษาอุปกรณ์ ฝึกฝนความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้กับนักเรียน

6) การดำเนินการเรียนการสอนตามแผนการสอนครูได้ตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและสภาพความพร้อมของนักเรียน ในขณะที่สอนจะสังเกตการรับรู้ การตอบสนองของนักเรียน จะพยายามให้นักเรียนที่มีทักษะในการเรียนได้ช่วยเหลือแนะนำเพื่อน ใช้วิธีจัดกลุ่มให้นักเรียนมีความสัมพันธ์ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สำหรับผู้ที่เรียนเนื้อหาทฤษฎีไม่เข้าใจหรือฝึกปฏิบัติไม่ทันเพื่อน ๆ ในกลุ่มปฏิบัติชิ้นงานไม่สำเร็จตามที่กำหนด ครูจะเปิดโอกาสให้นักเรียนมาเรียนซ่อมเสริมในชั่วโมงที่เป็นคาบอิสระ หรือช่วงเวลาพักกลางวัน หรือช่วงเวลาหลังเลิกเรียน นักเรียนจะมาฝึกปฏิบัติเพื่อซ่อมเสริมได้โดยที่ครูจะคอยแนะนำอย่างใกล้ชิด

7) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชา ง 015 งานผลิตภัณฑ์จากวัสดุท้องถิ่นที่ครูรับผิดชอบ จะส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างและปรับปรุงแนวทางปฏิบัติได้ มีทักษะที่ติดต่อสัมพันธ์ทุกชนิด มีนิสัยรักในการทำงาน มีทักษะพื้นฐานในการประกอบสัมมาชีพ มีความสามารถในการจัดการ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

สิ่งเหล่านี้ จะเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ติดตัวนักเรียนไป เป็นคุณสมบัติพื้นฐานที่จะทำให้นักเรียนรักและภูมิใจในชุมชนท้องถิ่นของตน มองเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพในท้องถิ่นได้ ดังนั้น ครูจะเลือกวัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่นคือ ไม้ไผ่ กัลย และผักตบชวาให้นักเรียนฝึกปฏิบัติผลิตชิ้นงานตามความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนด้วยวัสดุ 3 ชนิดนี้ และเมื่อผลิตเรียบร้อยแล้ว นำไปจัดนิทรรศการ ได้แก่

- งานทักษะวิชาชีพแฟร์
- งานแสดงนวัตกรรมและผลิตของครูและนักเรียนในโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช
- นอกจากนั้น ได้นำนักเรียนไปจัดนิทรรศการแสดงผลผลิตในงานต่าง ๆ ดังนี้
- งานวันอนุรักษ์มรดกไทย ปี 2537
- งานแสดงนวัตกรรมและผลิตของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี

ซึ่งจัดทุกปีการศึกษา

- งานแสดงนวัตกรรมและผลิตของครูและนักเรียนเขตการศึกษา 10 ทุกโอกาส ซึ่งได้รับเชิญโรงเรียนเข้าร่วมจัดนิทรรศการร่วมด้วย

- งานศิลปหัตถกรรม ประจำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในงานจัดนิทรรศการผลผลิตของนักเรียนไปร่วมแสดงตามโอกาสเหล่านี้ ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอน ทำให้นักเรียนมีประสบการณ์จริง มีความรู้ด้านการจัดการ และมีรายได้จากการขายผลิตภัณฑ์

8) ส่งเสริมให้นักเรียนจัดตั้งบริษัทจำลอง เพื่อให้นักเรียนมีทักษะและมีประสบการณ์ในการจัดการ และมีรายได้ระหว่างเรียนในการขายผลผลิต ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำงานเป็นทีม ซึ่งโครงการนี้ ข้าพเจ้าร่วมกับคณะครูหมวดวิชาชีพเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ ซึ่งเป็นโครงการตามนโยบายและจุดเน้นของกรมสามัญศึกษาด้วย และถือว่าเป็นกิจกรรมหนึ่ง ซึ่งจะทำให้การเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง

9) จัดให้มีการทดสอบรายจุดประสงค์ทุกครั้งที่ยื่นจบหัวข้อเรื่อง นำผลที่ได้มาปรับปรุง การสอนของตน และนักเรียนได้ทราบผลการสอบและทราบข้อดี ข้อบกพร่องของตนเองและนำไป ปรับปรุงแก้ไข ปรากฏว่า ผลการเรียนรู้ของนักเรียนดีขึ้นตามลำดับ

10) นอกจากการทดสอบภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ และการส่งชิ้นงานผลผลิตแล้ว ข้าพเจ้า ยังใช้วิธีการวัดผลด้วยวิธีอื่น ๆ เช่น การสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน โดยมีแบบบันทึกพฤติกรรม สังเกตความสนใจ ความตั้งใจในการทำงานรายบุคคล และทำงานเป็นกลุ่ม

จากการดำเนินการดังกล่าว ทำให้สามารถพัฒนาการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ทำให้ การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

การผลิต การจัดหา และการใช้สื่อการเรียนการสอน

ครูได้ดำเนินการผลิต การจัดหา และการใช้สื่อการเรียนการสอน ดังนี้

1) สำรวจปัญหาและความจำเป็นในการใช้สื่อการเรียนการสอน โดยรวบรวมข้อมูลจากผล การเรียนและประสบการณ์การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในปีที่ผ่านมา

การสอนรายวิชา ง 015 งานผลิตภัณฑ์วัสดุท้องถิ่น ในปีการศึกษา 2534 เป็นต้นมา ตาม โครงสร้างของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533 และโรงเรียนเบ็ญจะมะ มหาราช เป็นโรงเรียนในโครงการนำร่อง การใช้หลักสูตรปรับปรุงนี้นับได้ว่าเป็นผู้นำด้านวิชาการ

ครูได้ศึกษาคำอธิบายรายวิชา พบว่า จะต้องให้นักเรียนมีทั้งความรู้เกี่ยวกับวิธีการและ ผลิตชิ้นงานจากวัสดุท้องถิ่น การเลือกใช้วัสดุท้องถิ่น การออกแบบ การอ่านแบบ การใช้อุปกรณ์ เครื่องมือต่าง ๆ และมีทักษะในการฝึกปฏิบัติชิ้นงาน ตลอดจนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการผลิต ชิ้นงาน มีนิสัยขยัน อดทน ประณีต มีระเบียบและประหยัด

สิ่งเหล่านี้ จะเกิดขึ้นกับนักเรียนได้ ต้องใช้สื่อการเรียนการสอนหลากหลาย และการที่จะ ให้นักเรียนมีความรู้ดีและมีเวลาในการฝึกปฏิบัติ ครูจะต้องจัดเวลาในการฝึกปฏิบัติให้เพียงพอ ดังนั้นการถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนจะต้องใช้สื่อต่อไปนี้

- ใบความรู้ที่เป็นเนื้อหา ทฤษฎี
- ใบงานเพื่อประกอบการสอนในภาคทฤษฎีปฏิบัติ ให้นักเรียนปฏิบัติตามลำดับขั้นตอน
- สื่อวีดิทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชา
- แผ่นภาพที่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา
- ชิ้นงานผลิตภัณฑ์ที่มีในท้องถิ่นของตน และท้องถิ่นอื่น ๆ

ในระยะเริ่มต้นของการสอนวิชานี้ ซึ่งเป็นวิชาที่เปิดใหม่ตามโครงสร้างหลักสูตรฉบับ ปรับปรุงใบความรู้และใบงานที่ครูจัดทำขึ้นยังมีเนื้อหาไม่เพียงพอ และไม่ครอบคลุมวัตถุประสงค์ ของรายวิชา ดังนั้น ครูจะต้องเป็นผู้อธิบายเนื้อหาวิชาให้นักเรียนฟังเป็นส่วนใหญ่ ทำให้การเรียน การสอนไม่ทันตามแผนที่กำหนดไว้ และนักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน ไม่มีความ กระตือรือร้นในการเรียนเท่าที่ควร ครูจึงต้องปรับปรุงเอกสารใบความรู้ ใบงาน ให้มีเนื้อหามาก

เพียงพอ ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของรายวิชา โดยรวบรวมในลักษณะของเอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชา ง 015 งานผลิตภัณฑ์วัสดุท้องถิ่น

2) ครูได้ศึกษาความรู้เพิ่มเติมในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชาที่สอน โดยศึกษาค้นคว้า ดังนี้

- จากเอกสารตำราของวิทยาลัยอาชีวศึกษา
- จากหนังสืออ่านประกอบที่เกี่ยวข้อง
- จากวารสาร จุลสาร หนังสือพิมพ์
- จากรายการวิทัศน์ เกร็ดความรู้ สารคดีต่าง ๆ
- จากเอกสารเผยแพร่ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนและเอกสารเผยแพร่ของหน่วยงาน

การท่องเที่ยวพืชรักษ์

- การศึกษาดูงานนิทรรศการต่าง ๆ เช่น งานศิลปหัตถกรรมอาชีวศึกษา ศิลปหัตถกรรมชาวบ้าน ผลผลิตของแต่ละอำเภอ ที่นำมาจัดแสดงในงานกาชาดประจำปีของจังหวัดอุบลราชธานี นิทรรศการเวิร์ดเทรต ซึ่งมีการแสดงภูมิปัญญาของชาวบ้านและงานหัตถกรรม

- จากการศึกษาดูงานที่ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร และสังเกตการสอนที่โรงเรียนของศูนย์ศิลปาชีพ

- การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กับเพื่อนครูที่สอนในรายวิชาเดียวกัน และผู้ที่มีความรู้เรื่องนี้ ตลอดจนรับการนิเทศจากศึกษานิเทศก์ที่มาเยี่ยมเยียน และแนะนำความรู้ประสบการณ์ ตลอดจนนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ

3) ครูจัดทำโครงการพัฒนาการเรียนการสอน วิชา ง 015 งานผลิตภัณฑ์วัสดุท้องถิ่น เสนอเข้าเป็นโครงการพัฒนาการเรียนการสอนของหมวดวิชา และเสนอต่อผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการ และผู้อำนวยการโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช ตามลำดับชั้น ในปีการศึกษา 2537 เป็นต้นมาทุกปีการศึกษา โดยขออนุมัติค่าใช้จ่ายจากงบจัดสรรของหมวดวิชา ในการจัดซื้อวัสดุประเภทกระดาษในการจัดทำเอกสารประกอบการเรียนให้กับนักเรียน ส่วนค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในการผลิตเอกสาร ใช้งบส่วนตัว เพื่อสนับสนุนการศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนางานในหน้าที่

4) ดำเนินการผลิตสื่อวัตกรรมการเรียนการสอนตามที่วางแผนไว้ โดยมีหลักการในผลิตสื่อการเรียน ดังนี้

- ใช้กับวัสดุที่มีในท้องถิ่น ใกล้โรงเรียน และใกล้บ้านของนักเรียน หาง่ายในชุมชน
- มีใช้ในชีวิตประจำวัน ผลิตง่าย จัดหาง่าย ราคาถูก
- ต้องสอดคล้องสัมพันธ์กับเนื้อหา

สื่อการเรียนการสอนที่ครูจัดทำขึ้น และจัดหาเพื่อประกอบการเรียนการสอน และพัฒนาการเรียนการสอนมีดังนี้

4.1) เอกสารประกอบการเรียนวิชา ง 015 งานผลิตภัณฑ์วัสดุท้องถิ่น ในการเรียนการสอนจะมีประสิทธิภาพ ต้องมีเอกสารวิชาการประกอบการเรียน เพื่อให้ครูผู้สอนและนักเรียนได้ศึกษา สำหรับการผลิตครูได้ทำการค้นคว้าเรียบเรียง ได้ศึกษาจากหลักสูตรรวมทั้งความรู้

ประสบการณ์ที่ทำการสอนมาจัดพิมพ์โรเนียวเป็นรูปเล่ม มี 14 บทเรียน ในแต่ละบทเรียน ประกอบด้วย

- เรื่อง
- สารสำคัญ
- จุดประสงค์การเรียนรู้ปลายทาง
- จุดประสงค์การเรียนรู้ปลายทาง
- เนื้อหา
- สื่อการสอน
- กิจกรรมเสนอแนะ
- กิจกรรมการประเมินผล

4.2) รูปภาพแผ่นพลิก ได้รวบรวมรูปภาพเกี่ยวกับพืชที่นำมาประดิษฐ์ หรือจักสาน หรือภาพวัสดุที่สำเร็จแล้ว จักสานด้วยไม้ไผ่ หวาย ย่านลิเภา ใบลาน ใบตองแห้ง กาบกล้วย กาบไผ่ (กาบหุ้มยอดอ่อน) นำมาติดที่กระดาษแข็ง รวมกันเป็นเล่ม เจาะรูร้อยด้วยหลอด หรือห่วงทองเหลือง นำไปแขวนไว้ หรือนำไปวางบนแผ่นไม้สามเหลี่ยม สามารถเปิดดูได้เป็นแผ่น ๆ จำนวน 10 แผ่น

4.3) ชิ้นงานผลิตภัณฑ์ การฝีมือ การประดิษฐ์ต่าง ๆ บางชิ้น ครูได้ประดิษฐ์ขึ้นเอง เพื่อฝึกทักษะ เตรียมการสอนก่อนที่จะจัดทำแผนการสอน เพื่อให้การกำหนดกิจกรรมในแผนการสอนเป็นไปตามสภาพจริง และกำหนดเวลาฝึกปฏิบัติในแต่ละใบงานการปฏิบัติได้ บางชิ้นเป็นผลงานของนักเรียนที่เรียนในปีการศึกษาที่ผ่านมา ครูได้เก็บส่วนหนึ่งซึ่งเหลือจากการที่นักเรียนนำไปจำหน่ายในงานนิทรรศการหรือจำหน่ายในโรงเรียนตามโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ แล้วนำมาจัดรวบรวมไว้เป็นสื่อการสอนสำหรับนักเรียนรุ่นต่อไป และบางชิ้นได้จากการเข้าร่วมประกวดแข่งขันทักษะวิชาชีพคหกรรม ซึ่งเป็นผลงานของนักเรียน

4.4) เอกสารอ่านประกอบ เช่น วารสารงานฝีมือ นิตยสารสกุลไทย ขวัญเรือน งานเย็บปักถักร้อย เกร็ดความรู้เรื่องไผ่ เอกสารประกอบของศูนย์ศึกษานอกโรงเรียน เป็นต้น ส่วนใหญ่ได้มาจากเงินบำรุงการศึกษา ผู้ปกครองซื้อมามอบให้หมวดวิชาหรือจากหน่วยงานราชการ และเงินโครงการอาชีพอิสระหารายได้ระหว่างเรียนของหมวดวิชา ซื้อมาจัดมุมห้องสมุดหมวด นำมาวางที่แผงหนังสือ ตู้เก็บวัสดุอุปกรณ์ที่ทำสำเร็จแล้ว ซึ่งเป็นผลงานของนักเรียน

4.5) ป้ายนิเทศ ได้มาโดยครูนำเศษไม้จากการซ่อมแซมบ้าน ข้าพเจ้านำมาทำเป็นป้ายนิเทศ นำมาติดตั้งไว้หลังห้องเรียน เพื่อให้นักเรียนได้ใช้ประโยชน์ในการจัดมุมเรียนในกลุ่มเรียน 2 สัปดาห์/กลุ่ม เนื้อเรื่องหรือข้อมูลที่นำมาจัดป้ายนิเทศ ต้องสอดคล้องกันกับเนื้อหาวิชาที่นักเรียนกำลังศึกษาในเวลานั้น หรือเป็นข่าวสารเกี่ยวกับงานผลิตภัณฑ์ งานฝีมือ งานประดิษฐ์ หรือเกี่ยวกับอาชีพในท้องถิ่น

5) การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและนำไปใช้

5.1) เอกสารประกอบการเรียนวิชา ง 015 งานผลิตภัณฑ์จากวัสดุท้องถิ่น ได้เริ่มผลิตเป็นรูปเล่มในปี พ.ศ.2537 นำไปใช้กับนักเรียนและได้รับการแก้ไขปรับปรุงจากผู้ที่มีความรู้เนื้อหาวิชา รวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ได้นำไปใช้กับนักเรียน เผยแพร่ไปยังโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดใกล้เคียง ได้ใช้เป็นเอกสารประกอบการเรียนการสอน

5.2) เอกสารอ่านประกอบได้เพิ่มจำนวนขึ้นทุก ๆ ปี ให้เพียงพอครบสมบูรณ์ นักเรียนที่เรียนวิชาดหกรรมและวิชาอื่น ๆ สามารถนำไปค้นคว้าศึกษาได้

5.3) ป้ายนิเทศ ได้เน้นเรื่องคุณภาพเกี่ยวกับเอกสารข้อมูลต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าของนักเรียน ได้จัดกระบวนการเก็บสื่อโดยแยกเป็นประเภท มีประตูปิดอย่างมิดชิด ซึ่งเก็บรักษาไว้อย่างปลอดภัย ระบบการใช้จะเปิดการใช้อย่างเสรี เมื่อห้องว่างจากการเรียนการสอนในคาบเรียนสุดท้ายของทุกวัน จะมีนักเรียนทำความสะอาดดูแลรักษา หากพบปัญหาให้รีบแก้ไขทันที ส่วนที่แก้ไขไม่ได้ให้แจ้งครูผู้สอนทราบ

5.4) รูปภาพแผ่นพลิก ได้จัดทำเพิ่มเติมโดยให้นักเรียนช่วยกันผลิตและนำไปเผยแพร่ให้กับนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาขยายโอกาสได้นำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

5.5) ชิ้นงานผลิตภัณฑ์ ได้รวบรวมผลงานนักเรียนเพิ่มขึ้นทุกภาคเรียน ซึ่งชิ้นงานแต่ละชิ้นจะมีความคิดสร้างสรรค์ และการประยุกต์แตกต่างกัน ได้นำชิ้นงานให้กลุ่มบริษัทจำลองโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระจำหน่าย เพื่อฝึกทักษะในการจัดการของนักเรียน และบางชิ้นได้จัดเป็นของฝาก เมื่อมีผู้มาเยี่ยมชมผลงานหมวดวิชา และเผยแพร่อุปกรณ์การเรียนการสอนโรงเรียนที่มาศึกษาดูงาน

6) ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในผลิตสื่อ โดยให้นักเรียนจัดหาภาพเกี่ยวกับวัสดุที่มีในท้องถิ่น ชิ้นงานผลิตภัณฑ์จากวัสดุในท้องถิ่น รวบรวมเป็นสมุดภาพและงานทักษะการสานเป็นลวดลายต่าง ๆ การถักชนิดต่าง ๆ หรือจะนำมาจัดมุมนิทรรศการผลงานให้นักเรียนได้ศึกษาแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน

ผลจากการเป็นผู้ที่มีความคิดค้น แสวงหา ทดลองสื่อนวัตกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาและผู้เรียนเสมอ ทำให้ผลการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

การวัดผลและประเมินผลการเรียน

การเตรียมการวัดผลประเมินผล ได้วางแผนไว้อย่างละเอียด ได้กำหนดช่วงเวลาในการวัดผล กำหนดสัดส่วนคะแนนระหว่างภาคต่อปลายภาค กำหนดคะแนนในการทดสอบรายจุดประสงค์แต่ละครั้ง พร้อมทั้งสร้างเครื่องมือในการวัดผลหาวิธีการวัดผล และทำการวัดผลประเมินผลการเรียนแต่ละเนื้อหา ตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอน

การวางแผนการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน ต้องคำนึงถึงหลักที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. วัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เพื่อจะช่วยให้ผู้สอนและผู้เรียนทราบว่า เมื่อจบหลักสูตรแล้ว นักเรียนสามารถทำอะไรได้บ้าง

2. เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งประสบการณ์ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเปลี่ยน พฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

3. การวัดผลและประเมินผลเพื่อที่จะทราบว่า การสอนได้ผลสัมฤทธิ์อย่างไร และผู้เรียน ได้เรียนรู้หรือเปลี่ยนพฤติกรรมตามที่บ่งไว้ในวัตถุประสงค์หรือไม่

การวัดผลประเมินผลในการเรียนการสอนวิชา ง 015 งานผลิตภัณฑ์จากวัสดุท้องถิ่น ดำเนินการ ดังนี้

1) ให้นักเรียนทำแบบทดสอบ ก่อนที่จะทำการเรียนการสอน เพื่อทดสอบความรู้พื้นฐาน แจกผลทดสอบของนักเรียนว่าอยู่ในเกณฑ์ใด และเมื่อเรียนจบเนื้อหาแล้วจะให้ให้นักเรียนทดสอบหลัง เรียน เพื่อทราบความก้าวหน้าของการเรียน

2) ช่วงระหว่างการเรียนการสอน ได้ใช้วิธีวัดผลโดยการสังเกตพฤติกรรม

3) ทำการวัดตามจุดประสงค์ โดยมีรายการต่อไปนี้

3.1) วัดรายจุดประสงค์ก่อนวัดผลกลางภาค

3.2) วัดผลกลางภาค

3.3) วัดรายจุดประสงค์หลังวัดผลกลางภาค

3.4) วัดผลสอบปลายภาค

4) ทำการวัดผลและประเมินผล โดยใช้วิธีการต่อไปนี้

4.1) การทดสอบแบบปรนัยกับการสอบกลางภาค และการสอบปลายภาคเรียน

4.2) การประเมินโดยการสังเกตการปฏิบัติงานตามขั้นตอน การใช้เครื่องมือถูกต้อง การใช้เวลา และคุณภาพของงาน

4.3) ตรวจผลงานจากการปฏิบัติชิ้นงานที่ได้รับมอบหมาย เช่น การผลิตชิ้นงานผลิตภัณฑ์จากกล้วย โดยตรวจผลการปฏิบัติงานเป็นระยะตามขั้นตอนของการปฏิบัติ โดยยึดหลักการ ประเมินผลตามสภาพจริง และมีการประเมิน จำแนกเป็น

1. กระบวนการทำงาน ประกอบด้วย การเตรียมงาน การใช้เครื่องมือ การทำงาน ถูกต้องตามขั้นตอน และการเก็บรักษาเครื่องมือ

2. พฤติกรรมในการทำงาน ประกอบด้วย การตรงต่อเวลา ความรับผิดชอบ การทำงานกลุ่ม ความมีระเบียบวินัย และความซื่อสัตย์

3. ผลงาน ประกอบด้วย ความคิดริเริ่ม ความถูกต้องตามจุดประสงค์ ประโยชน์ใช้สอย และความประณีตและประหยัด

การประเมินจากการปฏิบัติชิ้นงานนี้ เมื่อมอบหมายให้ผลิตชิ้นงานตามที่กำหนดแล้ว จะมอบหมายให้นักเรียนผลิตชิ้นงานตามความคิดสร้างสรรค์ของตนเองเพิ่มอีก 1 ชิ้นงาน และนักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยมีหลักการดังนี้

- จัดช่วงเวลาให้นักเรียนแสดงผลงานที่ผลิตได้ และประเมินผลความพอใจในชิ้นงานที่ผลิต

- ให้เพื่อนในชั้นเรียนร่วมประเมินชิ้นงานของนักเรียน

- ครูและนักเรียนช่วยกันเลือกชิ้นงานที่ดีและภูมิใจเก็บไว้เป็นแบบอย่างสำหรับนักเรียนที่จะเรียนวิชานี้ในรุ่นต่อไป

- ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการรับทราบความสำเร็จของชิ้นงาน โดยให้นักเรียนนำผลิตภัณฑ์มาแสดงและจำหน่ายในงานนิทรรศการของโรงเรียน และนำกลับบ้านไปใช้สอย

4.4) การวัดผลด้านจิตพิสัย ได้ทำการวัดผลควบคู่ไปกับการประเมินวิธีอื่น ๆ ทุก ๆ จุดประสงค์ เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาตัวเองในเรื่องต่อไปนี้

- ขบวนการปฏิบัติงานกลุ่ม
- ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- ความขยันอดทน
- ความซื่อสัตย์มีคุณธรรม
- ความรับผิดชอบ - ตรงต่อเวลา
- ความประหยัดอดทน

การสร้างแบบทดสอบ ได้ดำเนินการดังนี้

1. วิเคราะห์จุดประสงค์ เนื้อหาวิชา
2. กำหนดพฤติกรรมย่อยที่จะออกข้อสอบ
3. กำหนดรูปแบบข้อความ
4. จัดทำข้อสอบฉบับร่าง
5. ตรวจทานข้อสอบ
6. ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา
7. พิมพ์แบบทดสอบฉบับทดลอง
8. ทดลองใช้วิเคราะห์และปรับปรุง
9. พิมพ์แบบทดสอบฉบับจริง

5) การบันทึกผลการวัดผลประเมินผล เพื่อพัฒนา

5.1) การวัดรายจุดประสงค์ ถ้าทราบว่านักเรียนไม่ผ่านจุดประสงค์ใด ก็จะมีกลุ่มนักเรียนเพื่อเรียนซ่อมเสริม จนมีความรู้ประสบการณ์เพียงพอที่จะบรรลุวัตถุประสงค์นั้น

5.2) การวัดผลกลางภาคจะใช้คะแนนรวมในการตัดสินใจว่า รวมแล้วนักเรียนจะผ่านเกณฑ์การประเมินหรือไม่ ถ้าได้คะแนนไม่ถึงครึ่งหนึ่งของคะแนนรวม ก็จัดให้นักเรียนซ่อมเสริมเฉพาะจุดประสงค์ที่ไม่ผ่านเกณฑ์ และทดสอบใหม่

6) มีการให้เกณฑ์น้ำหนักคะแนน ระหว่างภาคเรียนและปลายภาคเรียน = 8 : 2 และกำหนดเกณฑ์การประเมินดังนี้

- 6.1) การวัดผลรายจุดประสงค์ก่อนทำการวัดผลกลางภาค = 10 คะแนน
- 6.2) การวัดผลกลางภาค = 20 คะแนน
- 6.3) การวัดผลรายจุดประสงค์หลังวัดผลกลางภาค = 40 คะแนน
- 6.4) คุณลักษณะด้านจิตพิสัย = 10 คะแนน
- 6.5) การวัดผลปลายภาค = 20 คะแนน

ในการบันทึกผลการทดสอบและการประเมินผลระหว่างภาคกับปลายภาคนั้น ได้ใช้ตารางการวิเคราะห์ เพื่อกำหนดคะแนนและตารางกำหนดน้ำหนักคะแนน และพฤติกรรม รายจุดประสงค์ที่กลุ่มโรงเรียนได้ตกลงใช้ร่วมกัน แล้วนำมาเขียนบันทึกลงในช่องตารางของ รบ. 3 ต. แล้วนำคะแนนทั้งหมดมารวมกันเป็นคะแนนเต็มหรือคะแนนรวมเท่ากับ 100 คะแนน จากนั้นนำไปเปรียบเทียบหา ระดับผลการเรียนของนักเรียน ดังนี้

คะแนนรวม	ระดับผลการเรียน
80 – 100	4
70 – 79	3
60 – 69	2
50 – 59	1
ต่ำกว่า 49	0

เกณฑ์การสอบไม่ผ่านในรายวิชา ดังนี้

- 1. ได้ระดับ 0 เมื่อนักเรียนได้คะแนนรวมต่ำกว่า 50 คะแนน
 - 2. ได้ระดับ ร เมื่อ
 - 2.1 ระดับ ร ด้วยเหตุวิสัย เช่น ขาดสอบปลายภาค เนื่องจากได้รับอุบัติเหตุหรือเจ็บป่วย หรือสาเหตุสุดวิสัยอื่น ผลการแก้ ร นักเรียนมีโอกาสดำเนินการ 0 ถึง 4
 - 2.2 ระดับ ร เนื่องจากไม่ทำตามข้อตกลง ดังต่อไปนี้
 - 2.2.1 ส่งงานไม่ครบ 80%
 - 2.2.2 ขาดสอบรายจุดประสงค์และไม่ติดตามการสอนให้ครบทุกครั้ง
 - 2.2.3 ขาดสอบกลางภาค ปลายภาค โดยเหตุผลที่ไม่สมควร
- ผลการแก้ ร นักเรียนมีโอกาสดำเนินการ 0 หรือ 1 หรือ ร เท่านั้น
- 2. ได้ระดับ มส. เมื่อมีเวลาเรียนไม่ถึง 80% โดยเหตุผลไม่เพียงพอ
- 7) ได้วิเคราะห์ค่าสถิติของคะแนน ดังนี้
- 7.1) แสดงจำนวนนักเรียนและค่าร้อยละจำแนกตามระดับผลการเรียน
 - 7.2) ระดับผลการเรียนเฉลี่ยของแต่ละห้องเรียน

8) การประเมินผลการเรียนตลอดภาคเรียน เมื่อนักเรียนสอบไม่ผ่าน (ได้ 0 และ ร, มส.) ให้นักเรียนยื่นขอคำร้องที่ฝ่ายวิชาการของโรงเรียนในช่วงเวลาที่โรงเรียนกำหนด และติดตามให้นักเรียนมาดำเนินการ โดยจัดสอนซ่อมเสริม มอบหมายงานให้ทำและจัดสอบแก้ตัวในส่วนที่นักเรียนยังบกพร่องอยู่

นอกจากนี้ ยังได้คำนึงถึงเจตคติในการเรียน วิชา ง 015 งานผลิตภัณฑ์จากวัสดุท้องถิ่น โดยจัดทำแบบวัดเจตคติต่อการเรียนวิชานี้ เพื่อนำไปวัดเจตคติของนักเรียน เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

ข้อมูลโรงเรียนดอนตาลวิทยา

1. ภาพรวมโรงเรียนดอนตาลวิทยา (School Profile)

1.1 ความเป็นมา

โรงเรียนดอนตาลวิทยา เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษา ประจำอำเภอ สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้รับอนุมัติให้จัดการเรียนการสอน เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2515 ระยะเริ่มแรกอาศัยหอประชุมโรงเรียนบ้านดอนตาล เป็นสถานที่จัดการเรียนการสอนชั่วคราว และได้ย้ายมาดำเนินการสอนในสถานที่ปัจจุบัน ตั้งอยู่ริมถนนสายดอนตาล – เลิงนกทา มีพื้นที่ทั้งหมด 87 ไร่ 71 ตารางวา อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอ 500 เมตร และห่างจากจังหวัดมุกดาหาร 33 กิโลเมตร

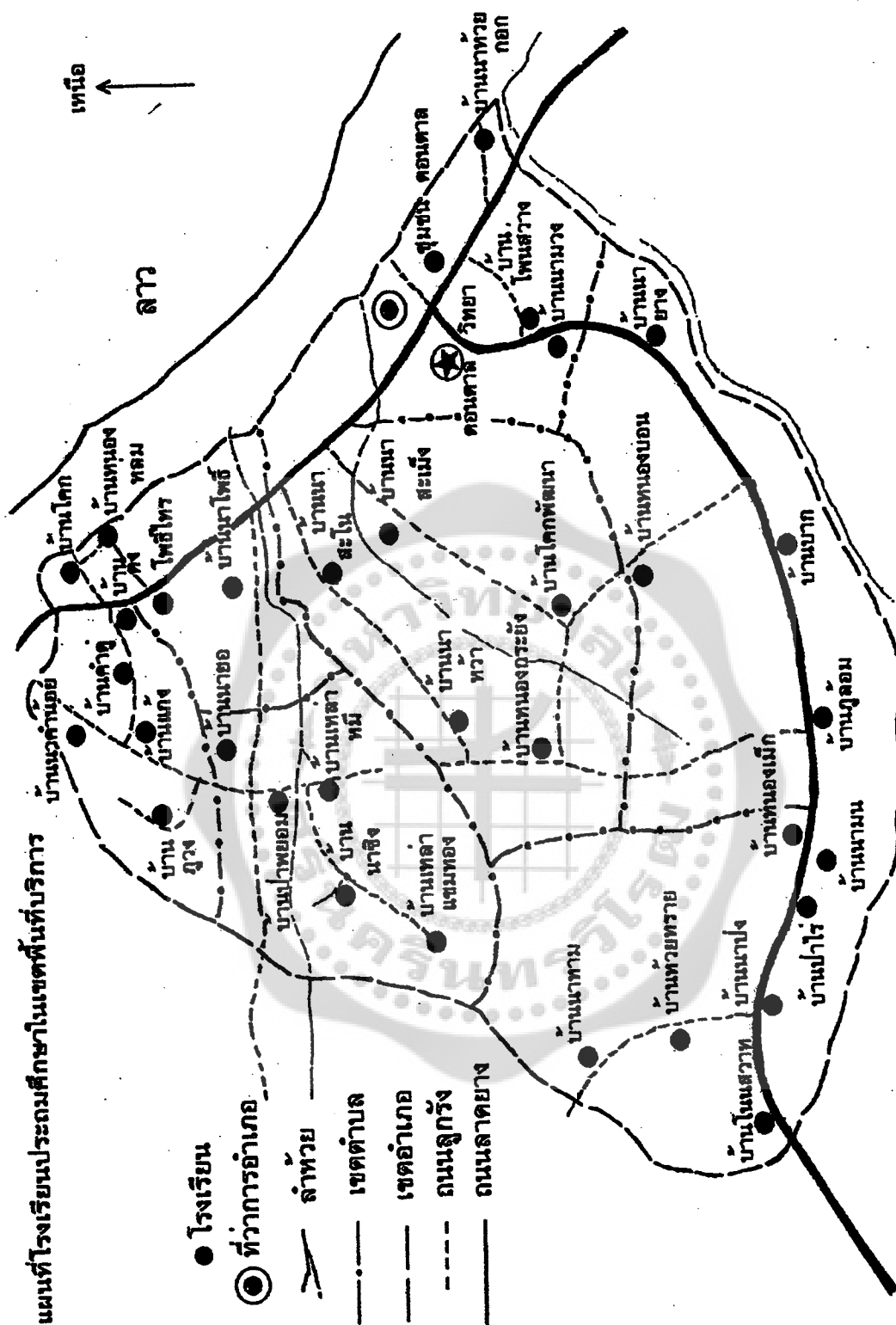
ในปี พ.ศ.2528 โรงเรียนได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมโครงการมัธยมศึกษาเพื่อพัฒนาชนบท (มพข.2 รุ่นที่ 3) ปีการศึกษา 2532 เปิดทำการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

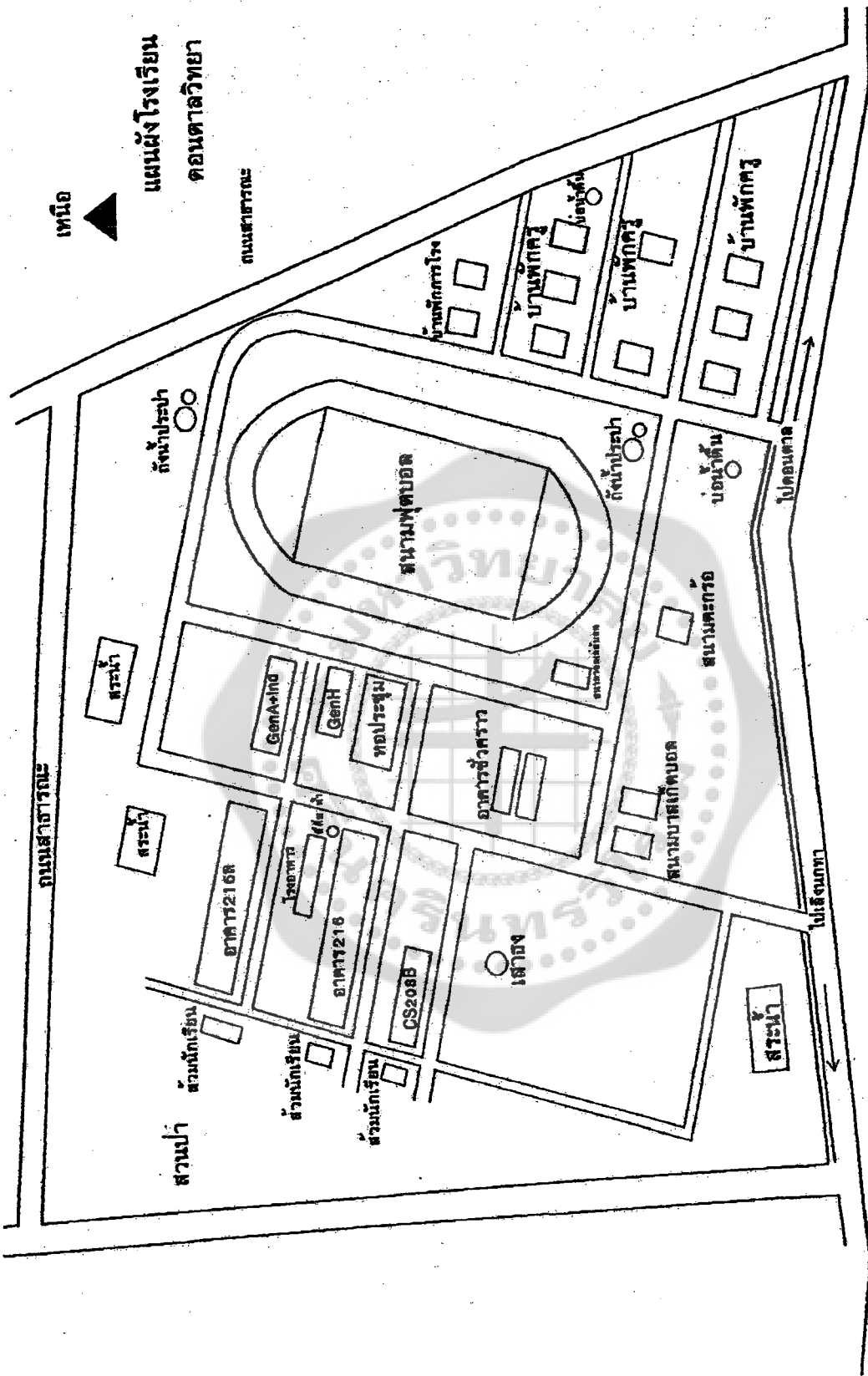
ปีการศึกษา 2533 ได้รับการคัดเลือกจากกระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นโรงเรียนที่ได้รับรางวัลพระราชทาน ประเภทโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก

ปัจจุบัน มีครู-อาจารย์ จำนวน 35 คน ลูกจ้างประจำ 4 คน ลูกจ้างชั่วคราว จำนวน 10คน มีนักเรียนทั้งสิ้น 1,274 คน

ทำเนียบผู้บริหาร

ชื่อ-สกุล	ปีการศึกษา	ตำแหน่ง
นายอดิศักดิ์ สุคำพุด	2515-2526	ครูใหญ่,อาจารย์ใหญ่
นายไผ่ยง อาจิรัชย์	2526-2535	อาจารย์ใหญ่, ผู้อำนวยการ
นายอรรถสิทธิ์ สุวรรณศรี	2535-2541	ผู้อำนวยการ
นายชลวิทย์ ตั้งควานิช	2541-2542	ผู้อำนวยการ (เสียชีวิต)
นายวรวิทย์ เมืองโคตร	2542-2543	รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการ
นายประพันธ์ วังคะฮาด	2543-ปัจจุบัน	ผู้อำนวยการ

ปรัชญาของโรงเรียน :

ปัญญาคือแสงสว่างนำทางชีวิต

คำขวัญของโรงเรียน :

คุณธรรมดี มีรายได้ ร่างกายแข็งแรง แกร่งวิชาการ

คติพจน์ของโรงเรียน :

ตรงเวลา รักษาวินัย ตั้งใจเรียน

สีประจำโรงเรียน :

ขาว-แดง

อักษรย่อของโรงเรียน :

ด.ด.

ตราประจำโรงเรียน :

1.2 สภาพปัจจุบัน

1.2.1 ข้อมูลอาคารสถานที่

1. อาคารเรียน 216	จำนวน 1 หลัง
2. อาคารเรียน 216ล (ปรับปรุง 29)	จำนวน 1 หลัง
3. อาคารเรียนวิทยาศาสตร์ CS 208B	จำนวน 1 หลัง
4. โรงฝึกงานคหกรรม	จำนวน 1 หลัง

5. โรงฝึกงานเกษตร-อุตสาหกรรม	จำนวน 1 หลัง
6. อาคารเรียนชั่วคราว	จำนวน 1 หลัง
7. อาคารหอประชุม (100/27)	จำนวน 1 หลัง
8. บ้านพักครู	จำนวน 8 หลัง
9. บ้านพักภารโรง	จำนวน 2 หลัง
10. ห้องน้ำ-ห้องส้วม นักเรียน	จำนวน 3 หลัง
11. สนามฟุตบอล	จำนวน 1 สนาม
12. สนามวอลเลย์บอล	จำนวน 1 สนาม
13. สนามบาสเกตบอล	จำนวน 2 สนาม
14. สนามตะกร้อ	จำนวน 2 สนาม
15. ถังน้ำประปา	จำนวน 1 หลัง
16. ถังเก็บน้ำฝน (ฝ33)	จำนวน 3 ชุด

1.2.2 สิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณูปโภค

โรงเรียนอยู่ในเขตชุมชน มีสิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณูปโภค จัดระบบไฟฟ้า-ประปาภายในโรงเรียน และการสื่อสาร มีโทรศัพท์ หมายเลข 042-689088 สัญญาณดาวเทียมซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก กศน. อีกทั้งได้รับจัดสรรงบประมาณพัฒนาจังหวัด โครงการการศึกษาระบบทางไกลผ่านดาวเทียมจากโรงเรียนไกลกังวล หัวหิน

มีสนามกีฬา อุปกรณ์กีฬา มีความร่วมมือร่วมใจด้วยสวนป่าธรรมชาติและสวนหย่อม ไม้ดอก ไม้ประดับที่จัดขึ้น

1.2.3 การเรียนการสอน

โรงเรียนจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย โดยใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2523) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ของกระทรวงศึกษาธิการ และจัดให้นักเรียนได้เลือกเรียนเสรีอย่างหลากหลาย รวมทั้งวิชาคอมพิวเตอร์ การบัญชี นอกจากนั้นยังจัดให้มีชุมนุมเสริมหลักสูตรตามความถนัด, ความสนใจและความสามารถของนักเรียน ได้เรียนรู้และรับรู้ข่าวสารอย่างกว้างขวาง ต่อเนื่อง ทันเหตุการณ์ อีกทั้งส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แสดงออก ได้ทดลอง ได้ปฏิบัติจริง เรียนรู้จากธรรมชาติของจริง รู้จักวิธีคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา การจัดการอย่างเป็นระบบ มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ประหยัด และนิยมไทย

1.2.4 จำนวนครูและนักเรียน

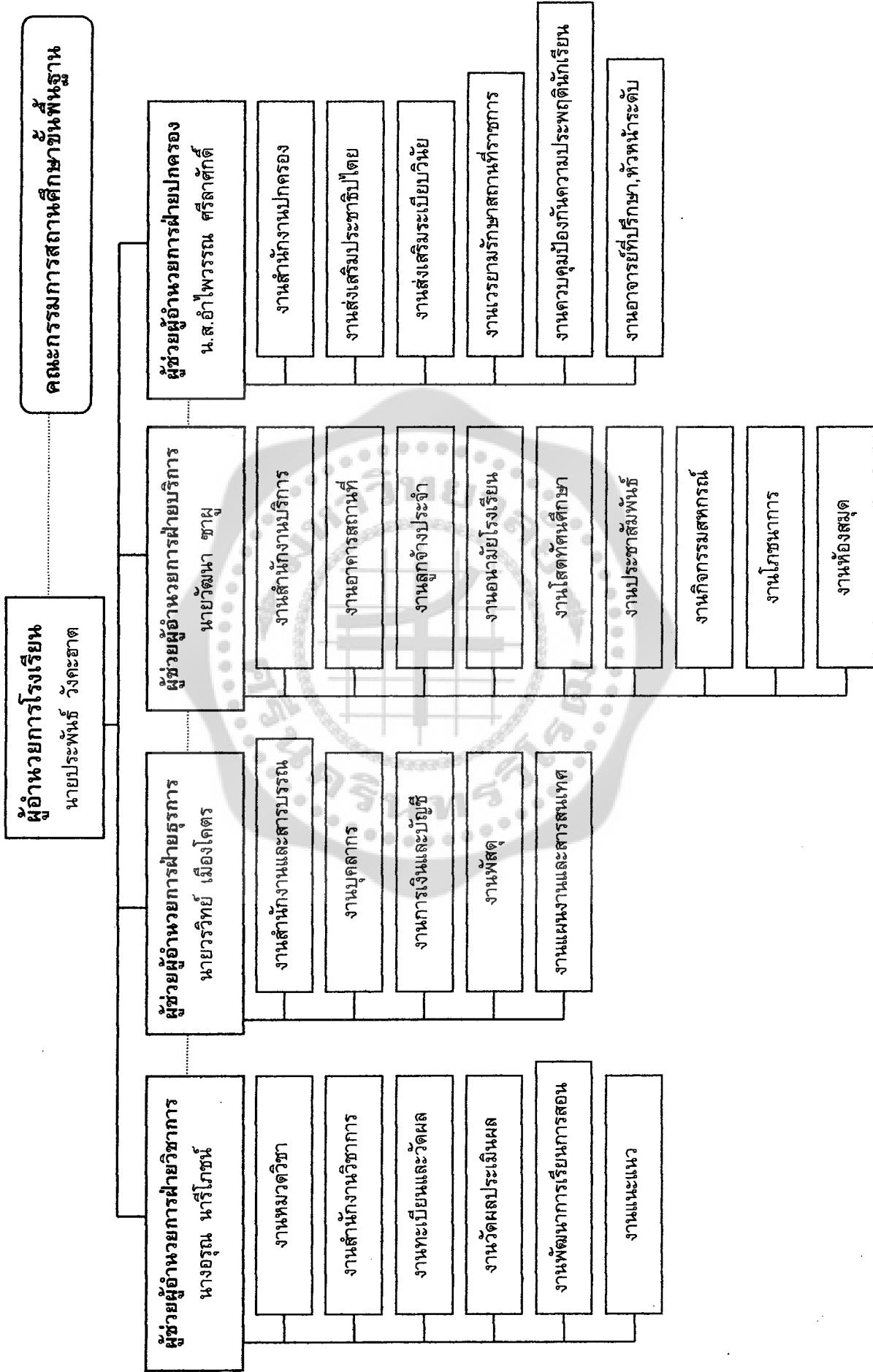
จำนวนครู-อาจารย์

ตำแหน่ง	ระดับ						เพศ		รวม	ร้อยละ
	3	4	5	6	7	8	ชาย	หญิง		
ผู้อำนวยการ	-	-	-	-	-	1	1	-	1	2.78
ผู้ช่วยผู้อำนวยการ	-	-	-	-	3	-	2	1	3	8.33
อาจารย์ 2	-	-	-	10	8	-	11	7	18	50
อาจารย์ 1	1	12	1	-	-	-	5	9	14	38.89
ครู 2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	1	12	1	10	11	1	19	17	36	100
ร้อยละ	2.78	33.33	2.78	27.78	30.56	2.78	52.78	47.22	100	

จำนวนนักเรียน

แผนชั้นเรียน		ม.1	ม.2	ม.3	ม.4	ม.5	ม.6	รวม
ปี 2540	ห้อง	5	5	5	5	4	4	28
	คน	225	200	197	203	177	171	1,173
ปี2541	ห้อง	5	6	5	6	5	5	32
	คน	197	225	200	264	209	189	1,284
ปี 2542	ห้อง	5	5	6	7	6	5	34
	คน	166	197	225	253	264	209	1,314
ปี 2543	ห้อง	4	5	5	7	7	6	34
	คน	158	166	197	273	253	264	1,311
ปี 2544	ห้อง	4	4	5	7	7	7	34
	คน	170	158	166	254	273	253	1,274

1.2.5 แผนภูมิโครงสร้างการบริหารของโรงเรียน

1.3 วิสัยทัศน์

โรงเรียนดอนตาลวิทยามุ่งพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับของชุมชนและส่งผลให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายความเป็นเลิศทางการศึกษาของกรมสามัญศึกษา ในปี พ.ศ.2550 โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ รู้เท่าทันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พร้อมทั้งมีสุขภาพดีทั้งกายและจิตใจ มีลักษณะนิสัย และทักษะความสามารถที่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในอนาคต รัก และภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้ เข้าใจ และมีลักษณะประชาธิปไตย รักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสามารถร่วมมือกันในการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าให้กับท้องถิ่นและประเทศชาติ

1.4 ทิศทางในอนาคต/ความคาดหวัง

1.4.1 ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

1. จัดการเรียนการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้
2. จัดแผนการเรียน วิชาเรียน วิชาเลือกเสรีอย่างหลากหลาย
3. จัดให้มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างหลากหลาย
4. ส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะและใช้สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ ไปใช้จัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการฝึกอบรมและประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยเฉพาะด้านคอมพิวเตอร์ อย่างกว้างขวาง
5. ให้ครูผู้สอนจัดทำแผนการสอนและสื่อการสอนอย่างต่อเนื่อง
6. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คิดเป็นร้อยละ 70
7. ส่งเสริมการมีรายได้ระหว่างเรียนและมีประสบการณ์ในการทำงานกิจกรรมสหกรณ์
8. ส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ด้านการพัฒนาสุขภาพพลานามัย
9. พัฒนาระบบการวัดผลการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจนและเหมาะสม
10. มีการจัดทำระเบียบสะสมของนักเรียนและบัตรสุขภาพนักเรียน
11. พัฒนาค่านิยม จริยธรรม คุณธรรมนักเรียน (ความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ประหยัด และนิยมไทย)
12. ส่งเสริมและปลูกฝังพฤติกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน

1.4.2 ด้านบุคลากร

1. มีครู-อาจารย์ครบทุกหมวดวิชา ตามเกณฑ์ที่กำหนด
2. ครู-อาจารย์มีความรู้และทักษะด้านคอมพิวเตอร์ อย่างกว้างขวางและทั่วถึง
3. ครู-อาจารย์มีแฟ้มสะสมงานครบทุกคน
4. ให้ครู-อาจารย์มีผลงานทางวิชาการที่มีคุณภาพและแบบอย่างที่ดี

5. ส่งเสริมให้ครู-อาจารย์ได้ไปศึกษาอบรมหรือศึกษาดูงานเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง
6. ส่งเสริมให้ครู-อาจารย์ส่งผลงานเพื่อประเมินผล เป็นครูดีเด่น ทั้งระดับ จังหวัด/เขต/ชาติ
7. ส่งเสริมให้ครู-อาจารย์มีความรู้ทักษะความเข้าใจ การใช้สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ ตลอดจนการวัดผล, ประเมินผลจากสภาพจริงและแฟ้มสะสมงาน นำไปใช้จัดการเรียนการสอน อย่างมีประสิทธิภาพ
8. ส่งเสริมให้ครู-อาจารย์มีความรู้ด้านวิชาชีพมากขึ้น
9. เสริมสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครู-อาจารย์
10. เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนและชุมชน ด้านความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ประหยัด และนิยมไทย

1.4.3 ด้านอาคารสถานที่

1. มีระบบสาธารณูปโภคที่ดีและเหมาะสม
2. มีรั้วรอบโรงเรียนที่มั่นคงและถาวร สวยงาม
3. มีถนนคอนกรีตภายในโรงเรียนครบทุกสาย
4. มีบ้านพักครู-นักการภารโรงอย่างเพียงพอ
5. มีอาคารเรียนเพียงพอเหมาะสมกับปริมาณจำนวนนักเรียน
6. มีห้องน้ำ-ห้องส้วมนักเรียนเพียงพอ
7. มีสนามกีฬาที่ได้มาตรฐาน
8. มีบรรยากาศที่ร่มรื่นสวยงาม เอื้อต่อสภาพการจัดการเรียนการสอน
9. มีห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ คอมพิวเตอร์และภาษา
10. มีห้องสมุดกาญจนาภิเษก ให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ
11. มีสื่อการเรียนการสอนอย่างเพียงพอครบทุกหมวดวิชา
12. จัดให้มีห้องเกียรติยศ

1.4.4 ด้านการบริหารและการจัดการ

1. พัฒนาระบบบริหาร การทำงานของฝ่าย/หมวด/งาน มีขั้นตอนชัดเจนและรวดเร็ว
2. พัฒนาระบบการวางแผน ข้อมูลสารสนเทศ การตรวจสอบติดตาม ประเมินผล รายงานผล ให้มีประสิทธิภาพ
3. จัดหาเทคโนโลยีเพื่อการบริหาร
4. พัฒนางานประชาสัมพันธ์ ให้เป็นระบบและต่อเนื่อง โดยนำเทคโนโลยีมาใช้อย่างประหยัด อีกทั้งเน้นศูนย์กลางของชุมชน ด้านข่าวสารข้อมูล ความรู้ การออกกำลังกาย การเล่นกีฬา ตลอดจนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

5. มีบทบาทสำคัญด้านการพัฒนาความรู้ ทักษะและคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ แก่นักเรียนและชุมชน

6. ชุมชนผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

2. เป้าหมายของโรงเรียนดอนตาลวิทยา (School Goals)

เป้าหมาย	แนวดำเนินการ	ตัวชี้วัดความสำเร็จ
1. ด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน - นักเรียนโรงเรียนดอนตาลวิทยาร้อยละ 75 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นทุกกลุ่มวิชา	1.1 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางและประเมินผลตามสภาพจริง 1.2 ผลิต จัดหาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี มาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น พร้อมทั้งเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน 1.3 พัฒนาให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถทางด้านคณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์, เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม 1.4 ส่งเสริมให้ใช้แฟ้มสะสมงานในการประเมินผล การเรียน 1.5 พัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ คิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ 1.6 พัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดี ต่ออาชีพสุจริต	1. ครูทุกคนมีแผนการสอน โดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง 2. หมวดวิชา มีสถิติการจัดการผลิตสื่อ การใช้สื่อและอุปกรณ์ 3. ผลความก้าวหน้าทางด้านคณิตศาสตร์, วิทยาศาสตร์, เทคโนโลยี 4. ครูและนักเรียนมีแฟ้มสะสมงานทุกคน 5. จำนวนนักเรียนที่ได้รับรางวัล เกียรติบัตร จากการแข่งขันทางวิชาการในโอกาสต่าง ๆ 6. ผลการสำรวจเจตคติต่ออาชีพของนักเรียน พร้อมทั้งอัตราการเข้าร่วมโครงการอาชีพอิสระของนักเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มวิชาการงานอาชีพ 7. จำนวนและประเภทของโครงการ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมดนตรี กีฬา ศิลปวัฒนธรรม

เป้าหมาย	แนวดำเนินการ	ตัววัดความสำเร็จ
	1.7 พัฒนาให้ผู้เรียนมีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ พร้อมทั้งมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยที่ดีด้าน ศิลปะ ดนตรี กีฬา ปลอดภัยและห่างไกลจาก สิ่งเสพติด 1.8 จัดห้องวิชา 1.9 พัฒนาให้นักเรียนมีความสามารถทางด้านภาษา ไทยและภาษาอังกฤษ 1.10 จัดทำระบบประกันคุณภาพการศึกษา 1.11 จัดการศึกษารองรับเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส	8. ร้อยละของนักเรียนที่ปลอดภัยและห่างไกล สิ่งเสพติด 9. โรงเรียนมีห้องวิชาครบทุกหมวดวิชา 10. นักเรียนสามารถใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษได้อย่างถูกต้อง 11. โรงเรียนดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา 12. จำนวนนักเรียนพิการ ด้อยโอกาส ที่ศึกษาในโรงเรียนดอนตาลวิทยา
2. ด้านการบริหารและการจัดการ	2.1 จัดระบบการบริหาร โครงสร้าง 4 ฝ่ายมีแนวปฏิบัติชัดเจน 2.2 จัดบุคลากรให้มีความเหมาะสมกับงาน 2.3 จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานของครู-อาจารย์ 2.4 พัฒนาบุคลากรเพื่อปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 2.5 พัฒนาการดำเนินการวางแผน และระบบสารสนเทศให้เป็นปัจจุบัน	1. มีโครงสร้างการบริหารและการจัดการในโรงเรียนเป็นระบบ 2. มีบุคลากรที่รับผิดชอบ 3. มีคู่มือการปฏิบัติงาน 4. การให้ความร่วมมือในการปรับปรุง พัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามเกณฑ์การประเมินของ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ 5. มีระบบแผนงานสารสนเทศที่เป็นปัจจุบัน

เป้าหมาย	แนวดำเนินการ	ตัวชี้วัดความสำเร็จ
	2.6 ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการ ของโรงเรียน 2.7 จัดสวัสดิการแก่บุคลากร	6. ความคิดเห็นของผู้ปกครอง และชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน 7.ขวัญและกำลังใจบุคลากรดีขึ้น
3. ด้านทรัพยากร โรงเรียนดอนตาลวิทยา เร่งรัดจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนให้ครบถ้วน	3.1 จัดทำโครงการพัฒนาสื่อวัสดุ, อุปกรณ์ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนโดยมีงบประมาณการสนับสนุนอย่างเพียงพอและเหมาะสม 3.2 จัดทำโครงการพัฒนาด้านอาคารสถานที่ ในส่วนที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 3.3 ขอบประมาณสร้างอาคารเรียนแบบ 216ส 3.4 เสนอของงบประมาณจัดสร้างห้องน้ำ ห้องส้วม 2 หลัง 3.5 ขอรับบริจาคสร้างรั้วด้านหน้าโรงเรียน	1. มีโครงการพัฒนาสื่อที่มีงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอ 2. มีระบบสาธารณูปโภคที่ดีและเพียงพอ 3. มีอาคารเรียนอย่างเพียงพอ 4. มีห้องน้ำห้องส้วมอย่างเพียงพอ 5. มีรั้วด้านหน้าโรงเรียน
4. ด้านสภาพแวดล้อม โรงเรียนมีการเร่งรัดพัฒนาสภาพแวดล้อม ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และกระบวนการจัดการเรียนการสอน	4.1 พัฒนาปรับปรุง บำรุงรักษา สภาพแวดล้อมให้มีความสวยงาม 4.2 จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนการสอน	1. บริเวณโรงเรียนมีความร่มรื่นและสวยงาม 2. โรงเรียนมีอาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ

เป้าหมาย	แนวดำเนินการ	ตัวชี้วัดความสำเร็จ
		3. สถานที่เรียน มีความเหมาะสม สะอาด ร่มรื่น เป็นระเบียบเรียบร้อย และปลอดภัย และเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน 4. สถิติการพัฒนาและบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม
5. ด้านกำกับ ตรวจสอบ และ รายงาน โรงเรียนดอนตาลวิทยา มีระบบการพัฒนา กำกับ ติดตาม การรายงานให้ ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบอย่างต่อเนื่อง	5.1 กำหนดขั้นตอนการติดตามงานและรายงานที่ชัดเจน โดยเน้นในเรื่องต่อไปนี้ - ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน - พฤติกรรมของนักเรียน - แผนการดำเนินงานและการใช้เงิน - ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน - ผลงานดีเด่นของโรงเรียน - ข่าวก้าวความเคลื่อนไหวทางการศึกษา	1. รายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2. รายงานพฤติกรรมนักเรียนแก่ผู้ปกครอง 3. รายงานผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ 4. รายงานการดำเนินการของโครงการต่าง ๆ ในรอบปี 5. เอกสารสารสนเทศของงานต่าง ๆ 6. รายงานการตรวจสอบ 7. รายงานอื่น ๆ

3. แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา (Planning for Improvement)

จุดเน้นเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนดอนตาลวิทยา พ.ศ.2544-2546 มีดังนี้

จุดเน้นที่ 1 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยยึดหลักนักเรียนเป็นศูนย์กลางและประเมินผลตามสภาพจริง (แนวดำเนินการ ข้อ 1.1)

จุดเน้นที่ 2 จัดหาบุคลากร วัสดุ, อุปกรณ์ งบประมาณสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนอย่างเพียงพอและเหมาะสม (แนวดำเนินการ ข้อ 3.1)

จุดเน้นที่ 3 จัดระบบบริหารที่มีบุคลากรเหมาะสมกับงาน และกำหนดบทบาทหน้าที่แนวปฏิบัติชัดเจน (แนวดำเนินการ ข้อ 2.1, 2.2, 2.3)

จุดเน้นที่ 4 พัฒนาบุคลากรเพื่อปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (แนวดำเนินการ ข้อ 2.4)

จุดเน้นที่ 5 พัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ คิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ (แนวดำเนินการ ข้อ 1.5)

จุดเน้นที่ 6 พัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถทางด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม (แนวดำเนินการ ข้อ 1.3)

จุดเน้นที่ 7 พัฒนาให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถทางด้านภาษาไทย และภาษาอังกฤษ (แนวดำเนินการ ข้อ 1.9)

จุดเน้นที่ 8 ผลิต จัดหาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น พร้อมทั้งเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนตามห้องวิชา (แนวดำเนินการ ข้อ 1.2, 1.8)

จุดเน้นที่ 9 พัฒนาให้ผู้เรียนมีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ (แนวดำเนินการ ข้อ 1.7)

จุดเน้นที่ 10 ป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม และเอดส์ (แนวดำเนินการ ข้อ 1.7)

จุดเน้นที่ 11 ส่งเสริมให้ใช้แฟ้มสะสมงานในการประเมินผลการเรียน (แนวดำเนินการ ข้อ 1.4)

จุดเน้นที่ 12 พัฒนาอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อมให้เพียงพอ เหมาะสม และเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน (แนวดำเนินการ ข้อ 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 4.1, 4.2)

จุดเน้นที่ 13 พัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต (แนวดำเนินการ ข้อ 1.6)

จุดเน้นที่ 14 พัฒนาระบบการวางแผน และระบบสารสนเทศให้เป็นปัจจุบัน (แนวดำเนินการ ข้อ 2.5)

จุดเน้นที่ 15 จัดสวัสดิการแก่บุคลากร (แนวดำเนินการ ข้อ 2.7)

จุดเน้นที่ 16 ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน (แนวดำเนินการ ข้อ 2.6)

จุดเน้นที่ 17 กำหนดขั้นตอนการติดตามงานและรายงานที่ชัดเจน (แนวดำเนินการ ข้อ 5.1)

จุดเน้นที่ 18 จัดทำระบบประกันคุณภาพการศึกษา (แนวดำเนินการ ข้อ 1.10)

จุดเน้นที่ 19 จัดการศึกษารองรับเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส (แนวดำเนินการ ข้อ 1.11)

ข้อมูลครุต้นแบบ อาจารย์อนุชิต ศรีสุวรรณ

ชื่อ นายอนุชิต นามสกุล ศรีสุวรรณ

เกิด วันที่ 9 กรกฎาคม 2504 อายุ 44 ปี

สถานภาพ สมรส สัญชาติ ไทย เชื้อชาติ ไทย ศาสนา พุทธ

ตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 7

สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร อายุการทำงาน 24 ปี

ภูมิลำเนา 119 หมู่ 7 ตำบลดอนตาล อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร 49120

ที่อยู่ปัจจุบัน 119 หมู่ 7 ตำบลดอนตาล อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร 49120

โทรศัพท์ -

โทรสาร -

มือถือ 0- 6876 - 9127

Email -

ที่อยู่ทำงาน โรงเรียนวัดดอนตาล ตำบลดอนตาล อำเภอดอนตาล

จังหวัดมุกดาหาร 49120

โทรศัพท์ 042-689088

โทรสาร 042 - 689335

ประวัติการศึกษา

อนุบาล

ประถมศึกษา

โรงเรียนวัดโพนางเค็ม จ. เพชรบุรี

มัธยมศึกษา

โรงเรียนเขาย้อยวิทยา จ. เพชรบุรี

อาชีวศึกษา

-

อนุปริญญา

-

ปริญญาตรี

วิทยาลัยครูเพชรบุรี

ปริญญาโท

-

ปริญญาเอก

-

ประวัติการทำงาน

เริ่มรับราชการครั้งแรก ณ โรงเรียนดอนตาลวิทยา ต. ดอนตาล อำเภอดอนตาล

จังหวัดมุกดาหาร 49120 เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2525 จนถึงปัจจุบัน

ข้อมูลโรงเรียนมัธยมวัดสิงห์

1. ข้อมูลทั่วไป

สัญลักษณ์โรงเรียน

สิงห์ เป็นสัญลักษณ์ของ ความสง่างาม หน้าเกรงขาม
ทรงไว้ซึ่งเกียรติศักดิ์ และคุณธรรม
คบเพลิง หมายถึงประทีป ส่องแสงนำทางสู่
ความรู้เรื่อง และ ความสำเร็จ

สีประจำโรงเรียน

ชมพู-เขียว
ชมพู หมายถึง ความคิดอันลึกซึ้ง สร้างสรรค์
เขียว หมายถึง ความเจริญงอกงาม
ชมพู-เขียว หมายถึง ความคิดที่จะสร้างสรรค์ให้มีความเจริญงอกงามอยู่เสมอ

คำขวัญประจำโรงเรียน

ใฝ่หาความรู้ เชิดชูสถาบัน ยึดมั่นคุณธรรม

2. ศักยภาพของสถานศึกษา

จุดเด่น/จุดด้อยของสถานศึกษา

ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกของโรงเรียนมัธยมวัดสิงห์

รหัส ประเด็นปัจจัย	ประเด็นปัจจัย	โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Treats)
	ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม (S)		
S1	เขตพื้นที่บริการมีลักษณะชุมชนเมืองขยาย และมีโรงงาน อุตสาหกรรม ทำให้ปริมาณเด็กวัยเรียนเพิ่มขึ้นอย่าง ต่อเนื่อง	*	
S2	สภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชน มีลักษณะอยู่ร่วมกัน เป็นกลุ่ม พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และยังคงรักษาประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นไว้อย่างเหนียวแน่น	*	
S3	มีปัญหาสุขภาพอนามัยของชุมชน ในพื้นที่ชุมชนแออัด เช่น ปัญหาสารเสพติด เอ็ดส์ ทุพโภชนาการ เป็นต้น		*
S4	ชุมชนมีความต้องการทางการศึกษาเพิ่มขึ้น เพื่อให้ทันต่อ การเปลี่ยนแปลงของสังคม และคาดหวังให้บุตรหลานได้ เรียนในโรงเรียนที่มีคุณภาพใกล้บ้าน เดินทางสะดวก	*	

รหัส ประเด็นปัจจัย	ประเด็นปัจจัย	โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Treats)
S5	การหลั่งไหลของวัฒนธรรมต่างชาติผ่านสื่อต่าง ๆ มีอิทธิพลต่อทัศนคติและค่านิยมของชุมชน ที่มุ่งเน้นด้านวัตถุมากกว่าด้านจิตใจ ละเลยความเป็นไทย และมีความเป็นชาติน้อยลง		*
	ปัจจัยด้านเทคโนโลยี (T)		
T1	นวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว	*	
T2	นวัตกรรมและเทคโนโลยีในสังคมปัจจุบัน เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการศึกษา	*	
	ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (E)		
E1	ฐานะความเป็นอยู่ของชุมชนและองค์กรในท้องถิ่น เอื้อต่อการระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	*	
E2	ความต้องการของตลาดแรงงานในท้องถิ่น เอื้อต่อการกำหนดทิศทางการจัดการศึกษา	*	
	ปัจจัยด้านการเมืองและกฎหมาย (P)		
P1	นโยบายปรับลดอัตราค่าสังคนภาครัฐ ทำให้โรงเรียนขาดแคลนครูในบางกลุ่มสาระการเรียนรู้		*
P2	การใช้งบประมาณระบบมุ่งเน้นผลงาน ทำให้การบริหารจัดการเป็นระบบโปร่งใส และมีประสิทธิภาพ	*	
P3	นักการเมืองและผู้นำท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพการศึกษา	*	
P4	กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการศึกษา มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาในทุกด้าน	*	
P5	โรงเรียนได้รับการสนับสนุนและความร่วมมือในการจัดการศึกษาจากองค์กรระหว่างประเทศ เช่น ยูเนสโก เอเอฟเอส เป็นต้น	*	

ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนมัธยมวัดสิงห์

รหัส ประเด็นปัจจัย	ประเด็นปัจจัย	โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Treats)
	ปัจจัยด้านโครงสร้างและนโยบาย (S1)		
S1.1	การจัดองค์กร/โครงสร้างการบริหาร เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	*	
S1.2	ระบบการประสานงานภายในองค์กรและระหว่างหน่วยงาน ยังขาดความชัดเจน		*
S1.3	ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ ทิศทาง เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของโรงเรียน	*	

รหัส ประเด็นปัจจัย	ประเด็นปัจจัย	โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Treats)
S1.4	ระเบียบวิธีปฏิบัติและกฎเกณฑ์ของโรงเรียนและหน่วยงานต้นสังกัด ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษา	*	
S1.5	โรงเรียนมีนโยบายส่งเสริมความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน ในการพัฒนาการศึกษา	*	
	ปัจจัยด้านการบริการและคุณภาพของผู้เรียน (S2)		
S2.1	โรงเรียนขาดแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการให้บริการประชากรทุกกลุ่มเป้าหมาย (พิเศษ ปกติ พิการ ด้วยโอกาส ฯลฯ)		*
S2.2	โรงเรียนให้บริการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่ผู้เรียนในเขตพื้นที่บริการอย่างทั่วถึง	*	
S2.3	การบริหารหลักสูตรและการจัดวิชาเลือกเสรีไม่สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของผู้เรียนอย่างแท้จริง		*
S2.4	ครูมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	*	
S2.5	โรงเรียนมีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สุขภาพอนามัย และความปลอดภัยของผู้เรียน	*	
S2.6	ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน	*	
S2.7	ผู้เรียนส่วนใหญ่มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์	*	
S2.8	ผู้เรียนมีทักษะในการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย โดยสามารถบริหารจัดการด้วยตนเองอย่างครบวงจร และมีทักษะในงานอาชีพ รักการทำงาน มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต	*	
S2.9	ผู้เรียนส่วนใหญ่มีสุขนิสัย สุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ มีการปรับตัวและสร้างภูมิคุ้มกันสิ่งเสพติด	*	
S2.10	ผู้เรียนส่วนใหญ่มีสุนทรียภาพและมีลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา	*	
	ปัจจัยด้านบุคลากร (M1)		
M1.1	โรงเรียนขาดอัตรากำลังครูและบุคลากรในบางกลุ่มสาระการเรียนรู้และงานบริการนักเรียน		*
M1.2	ครูและบุคลากรมีคุณวุฒิและความรู้ความสามารถตรงสายงานที่ปฏิบัติ	*	
M1.3	ครูและบุคลากรมีคุณธรรม จริยธรรม ตามมาตรฐานวิชาชีพครู	*	
M1.4	ครูขาดขวัญและกำลังใจในการทำงาน		*

รหัส ประเด็นปัจจัย	ประเด็นปัจจัย	โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Treats)
M1.5	มีการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ เพื่อปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพ	*	
	ปัจจัยด้านการเงิน (M2)		
M2.1	การใช้จ่ายงบประมาณตรงตามวัตถุประสงค์และเป็นไปตามแผนงาน/โครงการ สนองความต้องการของโรงเรียนและท้องถิ่น	*	
M2.2	โรงเรียนสามารถระดมเงินทุน เงินสนับสนุนการจัดการศึกษาจากผู้ปกครอง ศิษย์เก่า ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ	*	
M2.3	โรงเรียนมีงบประมาณและเงินสนับสนุนการจัดการศึกษาอย่างเพียงพอ	*	
	ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ (M3)		
M3.1	โรงเรียนมีสื่อ วัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์	*	
M3.2	โรงเรียนมีอาณาบริเวณ อาคารสถานที่ แหล่งการเรียนรู้และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอ	*	
M3.3	โรงเรียนมีความสามารถในการจัดหาและพัฒนาสื่อ วัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการเรียนรู้	*	
	ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ (M4)		
M4.1	ขาดการบริหารจัดการที่เป็นระบบ ขาดการประสานงานและเอกภาพในการทำงาน		*
M4.2	ขาดระบบการจัดเก็บ และนำข้อมูลสารสนเทศที่เชื่อถือได้มาใช้ในการบริหารจัดการ		*
M4.3	ขาดการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล เพื่อปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง		*
M4.4	ขาดการเตรียมและจัดระบบประกันคุณภาพภายใน		*
M4.5	ขาดการสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้ปกครอง ศิษย์เก่าและชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ตรวจสอบและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนอย่างแท้จริง		*
M4.6	ระบบการสรรหาหัวหน้าหน่วยงานมีคุณภาพ และเป็นประชาธิปไตย	*	
M4.7	ผู้บริหารสถานศึกษามีแนวความคิดที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้	*	
M4.8	ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นแบบอย่างที่ดี	*	
M4.9	การประสานสัมพันธ์ของฝ่ายต่าง ๆ กับครูและบุคลากรยังเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนางาน		*

รหัส ประเด็นปัจจัย	ประเด็นปัจจัย	โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Treats)
M4.10	ผลงานที่แสดงความก้าวหน้าทางวิชาการของครูและ ผู้บริหารยังมีน้อย		*

ผลการประเมินสถานภาพของโรงเรียนมัธยมวัดสิงห์

สรุปผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (STEP)

รายงานปัจจัย สภาพแวดล้อม ภายนอก	น้ำหนัก	คะแนนเฉลี่ย		น้ำหนักคะแนนเฉลี่ย		สรุปผลการ วิเคราะห์
		โอกาส	อุปสรรค	โอกาส	อุปสรรค	
S	0.21	2.11	-1.30	0.44	-0.27	0.17
T	0.21	3.70	0	0.78	0.00	0.78
E	0.24	3.48	0	0.82	0.00	0.82
P	0.34	3.16	-0.65	1.07	-0.22	0.85
รวม	1.00					2.62

สรุปผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (2S 4M)

รายงานปัจจัย สภาพแวดล้อม ภายใน	น้ำหนัก	คะแนนเฉลี่ย		น้ำหนักคะแนนเฉลี่ย		สรุปผลการ วิเคราะห์
		โอกาส	อุปสรรค	โอกาส	อุปสรรค	
S1	0.11	2.40	-0.57	0.27	-0.06	0.21
S2	0.19	2.73	-0.52	0.51	-0.10	0.42
M1	0.18	2.24	-1.12	0.40	-0.20	0.20
M2	0.12	3.36	0.00	0.40	0.00	0.40
M3	0.12	3.29	0.00	0.38	0.00	0.38
M4	0.28	0.88	-2.07	0.25	-0.59	-0.34
รวม	1.00					1.27

3. ชุมชน

สำนักงานเขตบางขุนเทียน

1. ประวัติความเป็นมา

เขตบางขุนเทียน (อำเภอบางขุนเทียน) ได้ก่อตั้งในราวปี พ.ศ.2410 สถานที่ตั้งของ
ตัวอาคาร มีผู้เล่ากันว่าใช้เรือต่อเป็นที่ทำการจอดอยู่ที่บริเวณคลองหัวกระบือ ต่อมาในราวปี
พ.ศ.2437 ได้ย้ายไปสร้างอาคารที่ทำการบริเวณสามแยกบางขุนเทียน ต่อมาในปี พ.ศ.2452 ได้ย้าย
ที่ทำการไปอยู่ริมทางรถไฟในที่ดินของวัดราชโอรสาราม ปัจจุบันมีสถานที่ทำการอยู่เลขที่ 59 หมู่ที่

6 แขวงแสมดำ (ถนนพระรามที่ 2 หลักกิโลเมตรที่ 6.6) ซึ่งเป็นเขตชั้นนอกของกรุงเทพมหานคร สภาพพื้นที่เป็นกึ่งชานเมืองและชนบท พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม

เลขที่ตั่ง 59 หมู่ 6 ถนนพระรามที่ 2 แขวงแสมดำ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพฯ

10150

2. จำนวนประชากร พื้นที่ และจำนวนครัวเรือน

ประชากรของเขตบางขุนเทียน จัดเป็น 2 ส่วนคือ

1. บริเวณที่ออกกำลังกาย ได้แก่ แขวงแสมดำ และแขวงท่าข้ามบางส่วน คือ บริเวณริมถนนพระรามที่ 2 (ชนบุรี-ปากท่อ) ที่อยู่ในพื้นที่เขตบางขุนเทียน ซึ่งมีการก่อสร้างอาคารพาณิชย์และบางส่วนเป็นโรงงานอุตสาหกรรมและมีการจัดสรรที่ดินเพื่อเป็นที่อยู่อาศัย การคมนาคมส่วนใหญ่ใช้ทางรถยนต์

2. บริเวณที่เป็นชนบท ได้แก่ พื้นที่ส่วนใหญ่ของแขวงท่าข้าม และบางส่วนของ แขวงแสมดำ คือบริเวณที่ห่างออกจากชุมชน

ส่วนแรก การคมนาคมส่วนใหญ่ยังใช้เรือและเดินเท้า ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการประมงน้ำกร่อย เช่น การเลี้ยงกุ้ง (กุ้งแชบ๊วย, กุ้งกุลาดำ) ปลา (ปลากะพง, ปลาทอมเทศ) นอกจากนี้ยังมีชนชาวมุสลิมอาศัยอยู่ด้วยกลุ่มหนึ่ง ซึ่งตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณหมู่ที่ 2, 8, 9 แขวงแสมดำ หรือเรียกว่า ชุมชน “บางกระดี” จำนวนประชากรเขตบางขุนเทียนมีประชากรเพิ่มเฉลี่ยเดือนละ 250 คน

ปัจจุบันมีประชากรทั้งสิ้น 120,360 คน

เป็นชาย 58,113 คน

เป็นหญิง 62,251 คน

พื้นที่เขตบางขุนเทียน มีพื้นที่ 123,26 ตารางกิโลเมตร

จำนวนครัวเรือน 44,447 ครัวเรือน

3. สภาพทางเศรษฐกิจ

ประชากรส่วนใหญ่ มีอาชีพรับจ้าง และมีอาชีพเกษตรกรอยู่ประมาณร้อยละ 15 โดยทั่วไปมีฐานปานกลาง ตัวชี้วัดเศรษฐกิจ ดังนี้

ธนาคาร	8 แห่ง
ปั้มน้ำมัน	17 แห่ง
ศูนย์การค้า	3 แห่ง
มินิมาร์ท	22 แห่ง
ตลาดเอกชน	3 แห่ง
ร้านอาหาร	61 แห่ง
ศูนย์อาหารราคาถูก	3 แห่ง
หมู่บ้าน	42 แห่ง

โรงงาน	28 แห่ง
มหาวิทยาลัย	1 แห่ง
โรงพยาบาล	2 แห่ง
ศูนย์บริการสาธารณสุข	7 แห่ง

สำนักงานเขตจอมทอง

1. ประวัติความเป็นมา

เขตจอมทอง แต่เดิมมีฐานะเป็นสำนักงานเขตสาขาชื่อว่า สำนักงานเขตบางขุนเทียน สาขา 1 (จอมทอง) เปิดทำการเมื่อวันที่ 28 เมษายน 2532 โดยแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบจากสำนักงานเขตบางขุนเทียนมาดำเนินการในเฉพาะพื้นที่แขวงบางค้อ แขวงบางขุนเทียน แขวงจอมทอง และแขวงบางมด ทั้งนี้เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่ของสำนักงานเขตบางขุนเทียน และเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ตลอดจนเพื่อเป็นการยกฐานะเป็นสำนักงานเขต (ถาวร) ต่อไป

ต่อมาได้มีประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 9 พฤศจิกายน 2532 จัดตั้งสำนักงานเขตจอมทองขึ้น มีพื้นที่การปกครองประกอบด้วย แขวงบางค้อ แขวงบางขุนเทียน แขวงจอมทอง และแขวงบางมด โดยมีที่ทำการสำนักงานเขตชั่วคราว ณ บริเวณโรงเรียนวัดมงคลวราราม เลขที่ 68 ถนนจอมทอง กรุงเทพมหานคร 10150 เมื่อ พ.ศ.2540 กรุงเทพมหานคร มีนโยบายที่จะแบ่งเขตที่มีอยู่เดิม 36 เขต เป็น 50 เขต ซึ่งกระทรวงมหาดไทยได้ประกาศจัดตั้งสำนักงานเขตใหม่เพิ่มอีก 14 เขต แต่ปรากฏว่า สำนักงานเขตจอมทองไม่มีการแบ่งพื้นที่เขต แต่ได้รับพื้นที่บางส่วนของแขวงบางประกอก เขตราชบุรีบูรณะและพื้นที่บางส่วนของแขวงบुकคโล เขตธนบุรี มาเป็นพื้นที่เขตจอมทอง ตามประกาศลงวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2540 ปัจจุบันสำนักงานเขตจอมทอง (ถาวร) แห่งใหม่ มีที่ตั้งอยู่ที่ 55 หมู่ 2 ถนนพระราม 2 ซอย 3 แขวงบางมด เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร 10150

2. จำนวนประชากร พื้นที่และจำนวนครัวเรือน

สำนักงานเขตจอมทองตั้งขึ้น โดยตัดแบ่งพื้นที่มาจากเขตบางขุนเทียนและเขตราชบุรีบูรณะเมื่อ ปี พ.ศ.2532 และ ปี พ.ศ.2541 ตามลำดับ สภาพพื้นที่เขตจอมทองเดิมมีลักษณะเป็นชนบท ประชากรมีอาชีพทางการเกษตรกรรม ทำไร่ ทำนา ทำสวน ประชากรไม่หนาแน่นและเมื่อความเจริญขยายเข้ามาในพื้นที่มีโรงงานอุตสาหกรรม อาคารร้านค้า บ้านพักอาศัย เพิ่มขึ้นมาก ทำให้มีจำนวนประชากรหนาแน่นมาก

ปัจจุบันมีประชากรทั้งสิ้น	175,802 คน
เป็นชาย	85,674 คน
เป็นหญิง	90,128 คน
จำนวนครัวเรือน	52,890 ครัวเรือน

พื้นที่ 26,254 ตารางกิโลเมตร

3. สภาพทางเศรษฐกิจ

เป็นเขตที่ประชากรทำการเกษตร กึ่งโรงงานอุตสาหกรรม โดยทั่วไปมีฐานะ

ปานกลาง

ตัวชี้วัดเศรษฐกิจ

1. ป่าน้ำมัน	8 แห่ง
2. ศูนย์การค้า	1 แห่ง
3. ร้านอาหาร	115 แห่ง
4. ธนาคาร	14 แห่ง
5. มินิมาร์ท	7 แห่ง
6. โรงภาพยนตร์	1 แห่ง
7. ตลาดเอกชน	7 แห่ง
8. ที่ทำการไปรษณีย์	1 แห่ง
9. โรงพยาบาลเอกชน	3 แห่ง
10. หมู่บ้าน	32 แห่ง

4. สภาพภูมิศาสตร์แนวเขตติดต่อ

ประกอบด้วยพื้นที่เขตการปกครอง แขวงจอมทอง แขวงบางค้อ

แขวงบางขุนเทียน และแขวงบางมด

ทิศเหนือ	เขตภาษีเจริญ
ทิศใต้	เขตธนบุรี เขตราชบุรี และเขตทุ่งครุ
ทิศตะวันออก	เขตบางขุนเทียน
ทิศตะวันตก	เขตบางบอน และเขตบางขุนเทียน

สำนักงานเขตบางบอน

1. ประวัติความเป็นมา

เขตบางบอน แต่เดิมเป็นเพียงแขวงหนึ่งของเขตบางขุนเทียน แต่เนื่องจากมีอัตรา
การขยายตัวของประชากร เศรษฐกิจ และการคมนาคม ในอัตราที่สูง ดังนั้นกระทรวงมหาดไทยจึง
ได้ประกาศลงวันที่ 14 ตุลาคม 2540 เรื่อง เปลี่ยนแปลงพื้นที่เขตบางขุนเทียนและตั้งเขตบางบอน
รวมทั้งกรุงเทพมหานครได้มีประกาศลงวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2541 เรื่อง การจัดระเบียบกรุงเทพ
มหานคร ได้ยกฐานะของแขวงบางบอนขึ้นเป็นสำนักงานเขตบางบอน โดยจัดเป็นสำนักงานเขตใน
ลำดับที่ 50 ของกรุงเทพมหานคร

สำนักงานเขตบางบอน เปิดให้บริการแก่ประชาชนอย่างเป็นทางการ เมื่อวันศุกร์ที่ 6 มีนาคม 2541 โดยมีอาคารสำนักงานชั่วคราวตั้งอยู่ที่ ชั้น 2 อาคารตลาดสดเทพยดาอารักษ์ เลขที่ 115 หมู่ 4 ถนนเอกชัย แขวงบางบอน เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร

2. จำนวนประชากร พื้นที่และจำนวนครัวเรือน

ประชากรของเขตบางบอนสามารถแบ่งออกได้เป็นสองกลุ่ม คือกลุ่มประชากรดั้งเดิมซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่นี้มาเป็นเวลานาน และยังคงประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม กับอีกกลุ่มหนึ่งคือส่วนที่ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานใหม่ ตามหมู่บ้านจัดสรรต่าง ๆ ซึ่งปัจจุบัน มีอยู่ถึง 51 หมู่บ้าน

ปัจจุบันมีประชากรทั้งสิ้น	70,854 คน
เป็นชาย	34,551 คน
เป็นหญิง	36,303 คน
จำนวนครัวเรือน	33,575 หลังคาเรือน
เขตบางบอนมีพื้นที่	34.62 ตารางกิโลเมตร

3. สภาพทางเศรษฐกิจ

บางบอน เป็นเขตที่กำลังมีการขยายตัวทางด้านสังคม และเศรษฐกิจอย่างมาก ทำให้พื้นที่การเกษตร ได้ลดจำนวนลง เกษตรกรได้นำที่ดินของตนออกขายให้กับนักธุรกิจ เพื่อจัดทำเป็นหมู่บ้านจัดสรร และโรงงานอุตสาหกรรม โดยมีตัวชี้วัดด้านเศรษฐกิจ คือ

1. บัมพ์น้ำมัน	18 แห่ง
2. หมู่บ้านจัดสรร	51 แห่ง
3. ธนาคาร	12 แห่ง
4. ซูเปอร์มาร์เก็ต	3 แห่ง
5. ตลาดเอ็กซน	5 แห่ง
6. มินิมาร์ท	4 แห่ง
7. โรงพยาบาล ขนาดไม่เกิน 30 เตียง	5 แห่ง
8. โรงงานอุตสาหกรรม	1,650 แห่ง
- ขนาดใหญ่ (พนักงานไม่เกิน 100 คน)	21 แห่ง
- ขนาดกลาง (พนักงานต่ำกว่า 50 คน)	29 แห่ง
9. โรงรับจำนำ	6 แห่ง
10. โรงภาพยนตร์	1 แห่ง

4. สภาพภูมิศาสตร์ แนวเขตติดต่อ

เขตบางบอน จัดเป็นเขตชั้นนอก ทางด้านฝั่งตะวันออกของกรุงเทพมหานคร โดยมีพื้นที่ติดต่อกับจังหวัดสมุทรปราการ มีพื้นที่การปกครอง จำนวน 1 แขวง คือแขวงบางบอน ประกอบด้วยหมู่บ้านจำนวน 11 หมู่บ้าน ซึ่งมีอาณาเขต ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ เขตหนองแขม
ทิศใต้	ติดต่อกับ เขตบางขุนเทียน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ เขตจอมทอง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ อำเภอกระทุ่มแบนและอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

สภาพทางภูมิศาสตร์ทั่วไปจากเดิม ซึ่งเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ได้เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาอันสืบเนื่องมาจากความเจริญของกรุงเทพมหานคร ได้แผ่ขยายออกสู่พื้นที่รอบนอกดังนี้ในปัจจุบันพื้นที่เขตบางบอนจึงประกอบด้วยพื้นที่ซึ่งประชากรยังคงประกอบอาชีพด้านการเกษตร โดยพืชเศรษฐกิจที่ทำรายได้ให้แก่ประชาชนคือ ดอกกล้วยไม้ ดอกกล้วยไม้ และดอกจำปี พื้นที่ว่างเปล่า และบ้านจัดสรร โดยประชากรในวัยแรงงานจะประกอบอาชีพด้วยการรับจ้างตามโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งมีสถานประกอบการอยู่ในพื้นที่เขตบางบอนอยู่จำนวนมากมายหลายแห่ง

3. แนวทางการจัดการศึกษา

นโยบายของโรงเรียนมัธยมวัดสิงห์

1. ส่งเสริมการบริหารจัดการโรงเรียนให้เข้มแข็ง โดยใช้หลักการกระจายอำนาจ และการมีส่วนร่วม สามารถตรวจสอบได้ และมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน
2. พัฒนาหลักสูตร เทคโนโลยี และแหล่งการเรียนรู้อย่างหลากหลาย ให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และเต็มตามศักยภาพ
3. พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพการศึกษา ตามมาตรฐานที่โรงเรียนกำหนด เป็นผู้มีวินัยในตนเอง มีคุณธรรม จริยธรรม ปลอดจากอบายมุข เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม
4. พัฒนาสภาพแวดล้อมให้ร่มรื่น สวยงาม ถูกสุขลักษณะ ปลอดภัย เอื้อต่อการเรียนรู้ และการให้บริการชุมชน
5. พัฒนาครูและบุคลากร ให้มีความเจริญก้าวหน้าทางวิชาชีพ มีจรรยาบรรณ สามารถปฏิบัติงานอย่างเต็มศักยภาพ มีเอกภาพ มีสวัสดิการ และขวัญกำลังใจดี
6. ส่งเสริมความเป็นผู้นำโรงเรียนเครือข่าย ตามโครงการเพื่อนเด็ก

วิสัยทัศน์ของโรงเรียนมัธยมวัดสิงห์

โรงเรียนมัธยมวัดสิงห์ เป็นโรงเรียนของชุมชน สิ่งแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้ นักเรียนเป็นผู้นำ การจัดการกิจกรรม มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ และพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพสู่ความเป็นสากลบนพื้นฐานความเป็นไทย

ข้อมูลครูต้นแบบ อาจารย์ปัญญา ทรงเสรี

ชื่อ-สกุล นายปัญญา ทรงเสรี

อายุ 49 ปี

โรงเรียน มัธยมวัดสิงห์

สังกัด กรมสามัญศึกษา

แขวง บางขุนเทียน

เขต จอมทอง

จังหวัด กรุงเทพมหานคร

รหัสไปรษณีย์ 10150

โทรศัพท์ 415-1681, 415-0683

โทรสาร 415-3291

สอนระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนต้นและปลาย

วิชาที่สอน ศิลปศึกษา (ทัศนศิลป์)

จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

- ให้ความรักก่อนให้ความรู้

- ใช้ Cippa Model คือ C = Construction การส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้เอง

I = Interaction คือ การส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างกลุ่มปฏิสัมพันธ์กัน P = Practice คือ การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงด้วยตนเอง P = Participation คือ การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในบทเรียน ได้แสดงออก A = Application คือ การส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

- ใช้กระบวนการกลุ่มพัฒนาผู้เรียน ในแต่ละกลุ่มละผู้มีความสามารถ เพื่อให้ช่วยเหลือกัน มีการประเมินด้วยคะแนนจิตพิสัย และให้รางวัลแก่กลุ่มที่มีพัฒนาการดี

- ส่งเสริมการนำไปใช้ โดยจัดทำโครงการพัฒนาตนเอง โรงเรียน และชุมชน รวมทั้งจัดแสดงนิทรรศการศิลปะทั้งในและต่างประเทศ

แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา

แวดวงการศึกษาไทยในปัจจุบัน (2547) แนวคิดเรื่องการปฏิรูปการศึกษาเป็นเรื่องที่กำลังทวีความเข้มข้นขึ้นเรื่อยๆ องค์การที่เกี่ยวข้องกับระบบการศึกษาทั้งหลายต่างก็ตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้ระบบการศึกษาของชาติเป็นระบบรากฐานสำคัญในการพัฒนาเยาวชนได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน มีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคมโลกในยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization)

สถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ต้องมีการปฏิรูปการศึกษาเกิดขึ้น เพราะถ้าระบบการศึกษาของสังคมใดไม่สามารถพัฒนาให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ ย่อมเป็นหนทางที่จะนำพาสังคมและประเทศชาติไปสู่ความหายนะในท้ายที่สุด

การปฏิรูปการศึกษา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาในระดับโครงสร้าง เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงแบบยกเครื่องทั้งระบบ (Reform) ไม่ใช่การปรับเปลี่ยนเฉพาะบางส่วนซึ่ง

เป็นรายละเอียดปลีกย่อยของระบบ เพราะการปรับเปลี่ยนเฉพาะรายละเอียดปลีกย่อยไม่สามารถที่จะช่วยแก้ปัญหาของระบบทั้งระบบได้อย่างยั่งยืน ดังนั้นการปฏิรูปการศึกษาจึงส่งผลกระทบไปสู่การเปลี่ยนแปลงของส่วนต่าง ๆ อันเป็นองค์ประกอบย่อยของระบบแบบเป็นพลวัตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์ประกอบเกี่ยวกับบุคลากรทางการศึกษาที่จะต้องสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการพัฒนาตนเองให้เกิดขึ้นกับบุคลากรเหล่านี้ให้ได้อย่างยั่งยืน การปฏิรูปการศึกษาจึงมิใช่เรื่องที่จะกระทำกันได้ง่าย ๆ เพราะจะต้องอาศัยปัจจัยเกื้อหนุนหลายประการเข้าช่วยจึงจะสามารถขับเคลื่อนแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมได้

ในประวัติศาสตร์ของการศึกษาไทยนั้น ได้ปรากฏการปฏิรูปการศึกษาที่เป็นรูปธรรมครั้งแรกในช่วงต้นรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งการปฏิรูปการศึกษาที่เกิดขึ้นครั้งนั้นเป็นการปฏิรูปเพื่อปรับปรุงบ้านเมืองให้ทันสมัยตามแบบแผนของชาติตะวันตก เป็นการปรับตัวเพื่อให้รอดพ้นจากการคุกคามของประเทศล่าอาณานิคมในยุคนั้น เป็นการปฏิรูปการศึกษาจากการศึกษาในวัด วัง และในบ้านมาเป็นการศึกษาในระบบโรงเรียน

วรวิทย์ วตินสารกร (2546 : 131) กล่าวถึงการปฏิรูปการศึกษาในอดีตว่า

“...ประวัติการศึกษาของประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้มีการปฏิรูปการศึกษาเพียงครั้งเดียวในต้นรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คือ เมื่อ พ.ศ.2414 พระองค์โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงเรียนหลวงซึ่งเป็นโรงเรียนแบบตะวันตกขึ้นในประเทศไทยเป็นครั้งแรก เป็นการปฏิรูปการศึกษาที่ไม่เป็นทางการมาเป็นการศึกษาอย่างเป็นทางการ จากการศึกษาซึ่งไม่มีระบบโรงเรียนมาเป็นการศึกษาในระบบโรงเรียน....”

หลังจากนั้นก็ไม่ปรากฏการปฏิรูปการศึกษาที่เป็นรูปธรรมให้เห็นชัดเจนอีกเลยอย่างไรก็ตามความพยายามที่จะปฏิรูปการศึกษายังคงดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง แม้ผลที่ปรากฏออกมาจะไม่ได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่เด่นชัดมากนักก็ตาม แต่ก็มีความเคลื่อนไหวของระบบการศึกษาของไทยที่พัฒนาขึ้นมาเป็นลำดับ

การเปลี่ยนแปลงในช่วงเวลาถัดมาก็คือ การเกิดกระทรวงธรรมการขึ้นในปี พ.ศ.2435 ปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาในปี พ.ศ.2438 โดยนำเอาพระราชบัญญัติการสอนวิชา พ.ศ.2433 มาแก้ไขเพิ่มเติม เป็นหลักสูตรที่เกิดขึ้นชัดเจนเป็นครั้งแรกในวงการการศึกษา

ช่วงปี พ.ศ.2475 เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย จากปี พ.ศ.2475 เป็นต้นมาเป็นช่วงที่เกิดมหาวิทยาลัยเฉพาะทาง มหาวิทยาลัยตลาดวิชา โรงเรียนฝึกหัดครู และวิทยาลัยวิชาการศึกษาเพื่อพัฒนาการศึกษาและกระบวนการการเรียนรู้อย่างใหม่ มหาวิทยาลัยภูมิภาค มหาวิทยาลัยเปิด เกิดสภามหาวิทยาลัยแห่งชาติ พ.ศ.2499 สภาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2502 และคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2515

ถึงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เกิดการพัฒนาการศึกษาช่วงสำคัญอีกช่วงหนึ่งได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษาขึ้นในปี พ.ศ.2517 จนก่อให้เกิดหลักสูตรการศึกษาพื้นฐานฉบับใหม่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 เป็นต้นมา

การปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบัน เป็นเรื่องที่สืบเนื่องมาจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมในปี พ.ศ.2545 ที่กำหนดให้มีการปฏิรูปการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ สร้างโอกาสทางการศึกษาให้ประชาชนทุกคนอย่างทั่วถึง มีความเสมอภาคทางการศึกษาโดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องเพศ วัย อาชีพ พื้นฐานทางการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม รวมไปถึงความบกพร่องทางสติปัญญาและร่างกาย ให้ความสำคัญกับการศึกษาตลอดชีวิต และการศึกษาทุกรูปแบบไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัยและประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

สาระสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติมีอยู่ 5 ด้านด้วยกัน คือ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. 2545 : 3)

- “1. ปฏิรูประบบการศึกษาให้สอดคล้องซึ่งกันและกันทั้งระบบ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย
2. ปฏิรูปการเรียนรู้ โดยให้ความสำคัญแก่หลักสูตร ผู้เรียน เนื้อหา สาระ วิธีการเรียนการสอน แหล่งการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน
3. ปฏิรูประบบการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งของหน่วยงานรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชน โดยเน้นการกระจายอำนาจ
4. ปฏิรูปครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา โดยถือว่าเป็นผู้ประกอบวิชาชีพชั้นสูง เน้นมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
5. ปฏิรูประบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา เพื่อระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้เพื่อการจัดการศึกษา จัดสรรทรัพยากรให้ถึงผู้เรียนอย่างเสมอภาค และเป็นระบบ มีระบบบริหารทรัพยากรที่มีความคล่องตัวอย่างมีประสิทธิภาพตรวจสอบได้”

สีปพนนท์ เกตุทัต (2545 : 18-19) กล่าวถึงหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งมี 78 มาตรา มีเพียง 3 ประการ

- “1. บุคลากรทุกคนมีสิทธิและโอกาสเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพเสมอกันตลอดชีวิต ในช่วงการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย
2. ปฏิรูประบบและกระบวนการเรียนรู้ โดยถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุดให้วิธีเรียนรู้
3. ระดมและกระจายทรัพยากร จัดการศึกษาให้กว้างขวางทั่วถึงและเป็นธรรมให้ประชาชนมีส่วนร่วม”

จากสาระของการปฏิรูปการศึกษาสะท้อนให้เห็นถึงสภาพของการศึกษาไทยที่กำลังเผชิญกับภาวะวิกฤติไม่อาจดำรงอยู่อย่างล้าหลังและเฉื่อยชาท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอีกต่อไปได้ จนต้องมีการปฏิรูปการศึกษาของไทยเกิดขึ้น

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าการปฏิรูปการศึกษาไม่ใช่เรื่องที่จะทำกันได้ง่าย ๆ ถ้าต้องการจะปฏิรูปให้ได้ผลจริง ๆ ไม่ใช่แค่เพียงการแก้ไขเพียงบางส่วน เพราะการแก้ไขปัญหาโดยขาดความรู้ความเข้าใจถึงที่มาของปัญหาแบบแจ่มแจ้งนั้นอาจส่งผลกระทบไปสู่ การเกิดปัญหาใหม่ ๆ แทรกซ้อนขึ้นมา การปฏิรูปการศึกษาจึงต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจน จะต้องเลือกยุทธศาสตร์ ในการแก้ปัญหาที่ตรงประเด็นและครอบคลุม

การปฏิรูปการศึกษาไม่อาจกระทำอย่างเลื่อนลอยไร้จุดหมาย เพราะจะไม่สามารถทำให้สำเร็จและเกิดผลดีได้ การปฏิรูปการศึกษาจึงต้องมีการพิจารณาวางพื้นฐานกันอย่างละเอียดรอบคอบ โดยจะต้องพิจารณาถึงบริบทต่าง ๆ ของการศึกษาไม่ว่าจะเป็นระบบสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง ฯลฯ ที่ส่งผลกระทบ รวมทั้งปัญหาของระบบการศึกษาเอง เพื่อให้เข้าใจถึงปัญหาและสาเหตุของการเกิดปัญหาอย่างแจ่มแจ้ง

วรวิทย์ วตินสรการ (2546 : 125) กล่าวถึงแนวทางการวางพื้นฐาน เพื่อปฏิรูปการศึกษาของภาครัฐว่า

“...รัฐบาลนี้จะเร่งรัดจัดการศึกษาอบรมเพื่อส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยเน้นเรื่องการอบรมศีลธรรม วัฒนธรรมและการศึกษา เพื่อการประกอบอาชีพ ในด้านอุดมศึกษาจะสนับสนุนในความเป็นอิสระในการดำเนินงานทั้งด้านวิชาการและการบริหารมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ดูแลและส่งเสริมให้วิทยาลัยเอกชนสามารถผลิตบัณฑิตที่ได้มาตรฐาน จะวางรากฐานและแนวทางปฏิบัติในการปฏิรูปการศึกษา เพื่ออนุวัติตามนโยบายดังกล่าว คณะรัฐมนตรีในคราวประชุมเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2517 จึงได้มีมติเห็นชอบตามข้อเสนอของกระทรวงศึกษาธิการ ให้แต่งตั้งคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษาขึ้น คณะหนึ่งโดยมีหน้าที่ พิจารณาเสนอแนวทางการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียนและลักษณะอื่น ๆ ให้เหมาะสมกับกาลสมัยเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระบอบประชาธิปไตย...ในการพิจารณาวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษานั้น คณะกรรมการฯ ได้เร่งพิจารณาจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมที่มีผลกระทบกระเทือนซึ่งกันและกันกับการศึกษา และได้พิจารณาตัวปัญหาหลักพร้อมทั้งรากฐานมูลเหตุแห่งปัญหาในตัวระบบและกระบวนการศึกษาเองจากนั้นก็พยายามหาข้อสรุปตอบปัญหา 4 ข้อ เพื่อวางหลักการในการทำรายงานดังต่อไปนี้

- (1) การศึกษาที่พึงประสงค์คืออะไร
- (2) จะจัดการศึกษาเพื่ออะไร
- (3) จะจัดการศึกษาเพื่อใคร

(4) จะจัดการศึกษาอย่างไร

ในการดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อที่จะตอบคำถามทั้งสี่ข้อนี้ คณะกรรมการได้กระทำอย่างกว้างขวาง และได้ตั้งกรรมการขึ้นมา 9 คณะเพื่อปฏิบัติงานนี้ ผลงานได้จัดพิมพ์เป็นรายงานออกมาให้อ่านกันตั้งแต่ พ.ศ.2518 “ศาสตราจารย์ ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต ประธานคณะกรรมการฯ ได้กล่าวไว้ในตอนท้ายบทคัดย่อของรายงานฉบับนั้นว่า...การปฏิรูปการศึกษาคั้งนี้จะบรรลุผลสมตามความคาดหวังได้ก็ต้องอยู่ที่ความเห็นชอบความสนับสนุนและความร่วมมือของประชาชนชาวไทยทุกคนที่จะช่วยกันเสริมสร้างและสร้างสรรค์การศึกษา เพื่อให้การศึกษาของไทยเป็นไปเพื่อชีวิตและสังคมไทยอันเป็นที่รักของเราทุกคน”

ประเวศ วะสี (2546 : 8-10) เสนอแนวทางในการปฏิรูปการศึกษา โดยเห็นว่าหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาไทย ก็คือการปฏิรูปจากการท่องหนังสือมาเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติให้มากที่สุด และให้ถือว่าฐานความรู้มาจกฐานทางวัฒนธรรมเป็นทฤษฎีหรือความรู้ที่อยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงจนเกิดเป็นความเข้มแข็งทางปัญญาและได้เสนอโครงสร้างอันเป็นแนวทางของการปฏิรูปการศึกษาดังต่อไปนี้

“เมื่อถือว่าฐานของความรู้อยู่ในการปฏิบัติและผู้ปฏิบัติโครงสร้างของปัญญาก็จะเป็นดังในรูปที่ 1 หรือที่เรียกว่า “ พระเจดีย์แห่งปัญญา ”

รูปที่ 1 พระเจดีย์แห่งปัญญา ปัญญาทั้ง 3 อยู่ในกันและกัน แต่ฐานอยู่ในวิถีชีวิตร่วมกัน

1. ที่ฐานของพระเจดีย์ คือ การเรียนรู้ในวิถีชีวิตร่วมกัน

การเรียนรู้ในวิถีชีวิตร่วมกันคือรากฐานของปัญญาเป็นการเรียนรู้จากชีวิตจริงปฏิบัติจริง เป็นการเรียนรู้ร่วมกันไปกับผู้อื่นที่รู้จักจริงจากการปฏิบัติจริง จึงง่าย สนุกและตรงประเด็นของชีวิตและวิถีชีวิตร่วมกัน

การมีอาชีพสุจริต หรือสัมมาอาชีโว สำหรับคนทั้งหมดในสังคมคือรากฐานของการอยู่ร่วมกันด้วยสันติไม่ใช่รายได้ประชาชาติ (จีดีพี) สูง แต่มีคนว่างงานและคนมีมิชอาชีพเต็มไปหมดเยี่ยงปัจจุบัน พิจารณามรรค 8 ให้ดี ๆ จะเห็นว่า สัมมาอาชีโวเป็นรากฐานของสังคมที่ดี โครงสร้างทางปัญญาที่กล่าวถึงจะสร้างสัมมาอาชีโวเต็มพื้นที่ แต่แต่ละคนมีความชอบและความถนัดไม่เหมือนกันสามารถเลือกงานที่ตัวเองชอบได้ การได้ทำอะไรที่ชอบจะมีความสุข และเกิดอิทธิบาท 4 ได้ง่าย คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ต่างจากการเรียนที่ถูกบังคับให้ท่องหนังสือเหมือน ๆ กัน ไม่ว่าจะชอบหรือไม่ชอบ จึงยาก นำเบื้อและบีบคั้น การอยู่ร่วมกันด้วยสันติ ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติแวดล้อม ควรจะเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญที่สุดของมนุษย์

การจะอยู่ร่วมกันเป็นต้องเรียนรู้จากการปฏิบัติท่องหนังสือเท่าไรก็อยู่ร่วมกันไม่เป็น การจะอยู่ร่วมกันไม่เป็น เป็นปัญหาใหญ่ที่สุดของมนุษย์ในขณะนี้ ทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน ในหน่วยงาน ในเมือง ในสังคม และในโลก

ถ้าการศึกษายังเอาวิชาเป็นตัวตั้งเหมือนเดิมวิกฤตแห่งการอยู่ร่วมกันจะมากขึ้น คำว่าศีลโดยนัยยะ หมายถึง การอยู่ร่วมกันด้วยดีหรือสังคมที่ดี สังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วกลายเป็นสังคมที่ซับซ้อนเกี่ยวโยงกันในพหุมิติ มีน้อยคนที่เข้าใจความซับซ้อน อันเป็นสภาวะใหม่ของสังคม เมื่อไม่เข้าใจก็ไม่สามารถมีชีวิตอยู่ในความซับซ้อนอย่างได้คุณภาพ การเสียคุณภาพคือ ความเจ็บป่วย ขณะนี้สังคมป่วย หรือมีพยาธิสภาพทางสังคมเต็มไปหมด สังคมซับซ้อนและรวดเร็วเกินกว่าที่จะเข้าใจได้ด้วยการเรียนแบบเอาวิชาเป็นตัวตั้ง ในชีวิตจริงไม่ว่าสังคมจะเปลี่ยนไปอย่างไรก็สามารถรับรู้ความจริงได้เร็วด้วยอายตนะทั้ง 6 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แล้วนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นปัญหาที่สูงขึ้นเพื่อปรับตัวสถานการณ์ที่เป็นจริง เพื่อรักษาคุณภาพหรือความเป็นปกติไว้ให้ได้มากที่สุด

การเรียนโดยท่องตำราเป็นใหญ่ไม่เป็นไปตามธรรมชาติของการเปิดการรับรู้สถานการณ์ตามความเป็นจริงด้วยอายตนะทั้งหมด ทำให้เกิดความพิการในการรับรู้ และปัญหา ประเทศจึงเต็มไปด้วยคนพิการทางการรับรู้ และปัญญา ศีลโดยสาระหมายถึง การอยู่ร่วมกันด้วยสันติ ซึ่งเป็นการปฏิบัติ และการเรียนรู้ในการปฏิบัติเพื่อปรับตัวให้อยู่ร่วมกันด้วยสันติให้ได้ในสภาพที่มีการเปลี่ยนแปลง แต่เมื่อศีลไปหมายถึง การให้ศีลและการรับศีลเท่านั้น เลยกลายเป็นพิธีกรรมที่ตายตัว โดยขาดกระบวนการทางปัญญาเพื่อการอยู่ร่วมกันด้วยสันติ เมื่อโครงสร้างทางปัญญาเป็นอย่างนี้ คือแยกชีวิตและการศึกษาออกจากกัน การอยู่ร่วมกันหรือสังคมก็มีปัญหาสะสมมากขึ้น เรื่อย ๆ จนวิกฤต เพราะขาดปัญหาแห่งการอยู่ร่วมกัน

2. กระบวนการทางวิทยาศาสตร์

เมื่อรู้อะไรจากวิถีชีวิตแล้วก็นำมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ให้เข้าใจในเรื่องนั้น ๆ ได้ลึกซึ้งกว้างขึ้น และตรงต่อความจริงมากขึ้น ตรงนี้คือ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์

แต่ต้องเป็นวิทยาศาสตร์ที่มีฐานอยู่ในชีวิตจริงและปฏิบัติจริง หรือฐานทางปัญญาในข้อ 1 ไม่ใช่วิทยาศาสตร์แบบแยกส่วนจากชีวิตเยี่ยงในปัจจุบัน การเรียนโดยเอาวิชาเป็นตัวตั้ง โดยขาดความสัมพันธ์กับฐานของความเป็นจริงของชีวิตและสังคมสร้างคนที่ไม่รู้เรื่องราวอะไร คิดอะไรไม่เป็น ทำอะไรไม่เป็น ตัดสินใจอะไรไม่เป็น เหมือนคนโง่เขลาแต่ดุ่นเต็มประเทศไปหมด

การเรียนวิทยาศาสตร์แบบแยกตัวจากฐานความเป็นจริง ทำให้เรามี “นักวิทยาศาสตร์” แม้ได้ปริญญาเอกที่ไม่สามารถคิดการวิจัยที่มีฐานจากความเป็นจริงของสังคมไทย กลายเป็นการวิจัยแบบที่เรียกว่าทำไปเพราะเทคนิค (Technic-driven) เพราะตัวรู้เทคนิคนี้ จึงทำอย่างนี้ เราจึงมีการวิจัยที่ไม่ได้ตอบปัญหาและแก้ปัญหาในสังคมไทยมากกว่าการวิจัยที่มีประโยชน์จริงความเป็นวิทยาศาสตร์ไม่ได้อยู่ที่การเรียนวิชาวิทยาศาสตร์อย่างแยกส่วนอย่างที่ทำๆ กัน แต่อยู่ที่กระบวนการวิเคราะห์สังเคราะห์ความรู้จากฐานชีวิตให้เป็นปัญหาที่สูงขึ้น อันนำไปใช้ให้ชีวิตและสังคมดีขึ้น กระบวนการทางวิทยาศาสตร์จึงอยู่ในทุกเรื่องไม่ใช่อยู่ในเฉพาะวิชาวิทยาศาสตร์เท่านั้น ความเป็นวิทยาศาสตร์อย่างสูงยิ่ง ที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ “การวิเคราะห์การตัดสินใจ” (decision analysis) สังคมเต็มไปด้วยคนที่ตัดสินใจไม่เป็นนี้จะทำอะไรก็ทำ โดยไม่ผ่านการวิเคราะห์ใคร่ครวญถึงผลดีผลเสียที่จะตามมา แม้ในการแพทย์ที่วุ่นวาย ก็ขาดการวิเคราะห์การตัดสินใจว่าถ้าส่งตรวจอย่างนี้หรือไม่ส่งหรือตรวจอย่างอื่นอย่างใดจะ “เสีย” และ “ได้” มากน้อย เปรียบเทียบแล้ววิธีใดจะได้ผลคุ้มค่า มากกว่ากัน การวิเคราะห์การตัดสินใจจะต้องใช้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ เข้ามาประกอบ เช่น ข้อมูลทางระบาดวิทยาว่า คนอายุแค่ไหน เพศนี้ ในถิ่นนี้ ถ้าตรวจด้วยวิธีอย่างนี้ โอกาสที่จะพบเรื่องที่สงสัยมากน้อยแค่ไหน และคุ้มหรือไม่ เทคนิคที่ใช้มีความไวเท่าใด มีความจำเพาะเท่าใด ราคาเท่าใด เหล่านี้เป็นต้น ความรู้เหล่านี้โดยมากเราไม่รู้และไม่ได้ใช้ จึงกล่าวว่าเป็นการตัดสินใจโดยขาดฐานความรู้ กระบวนการวิเคราะห์การตัดสินใจจะกระตุ้นให้ต้องไปแสวงหาความรู้ต่างๆ ที่จำเป็นและสอดคล้องกับการใช้งาน ถ้าเราเรียน “การวิเคราะห์การตัดสินใจ” กันในทุกเรื่องและทุกระดับการศึกษา จะกระตุ้นให้เกิดการวิจัยในเรื่องที่สอดคล้องกับการใช้งานจริงเต็มประเทศความเข้มแข็งทางวิทยาศาสตร์ก็เกิดขึ้นได้แม้เพราะเหตุนี้

ความเป็นวิทยาศาสตร์ที่สูงยิ่งและความสำคัญยิ่งอีกอย่างหนึ่งคือ การวิเคราะห์สังเคราะห์จากสภาพจริงขึ้นมาเป็น “ความรู้เชิงนโยบาย” ความรู้เชิงนโยบายเป็นเรื่องที่มีผลกระทบต่อสังคมอย่างมหาศาล แต่เป็นเรื่องที่มหาวิทยาลัยเกือบไม่ทำเลย เพราะทำไม่เป็นเนื่องจากศึกษาขาดลอยจากฐานความความเป็นจริงของชีวิตและสังคม

ฉะนั้น ปัญญาในกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในส่วนกลางของโครงสร้างทางปัญญานี้ควรเชื่อมโยงกับฐานในส่วนที่ 1 และกับปัญญาทางศาสนธรรมในส่วนที่ 3 จึงจะเป็นวิทยาศาสตร์ที่ไม่แยกตัวจากความเป็นจริงของสังคมและจากจริยธรรม

3. ปัญญาเข้าถึงสิ่งสูงสุด

หมายถึงการเข้าถึงความเป็นหนึ่งเดียวของสรรพสิ่งและสามารถละลายจากความยึดมั่นในตัวตนเกิดความเมตตากรุณาในผู้อื่นและสรรพธรรมชาติทั้งปวงเป็นอิสระจากความบีบคั้นด้วยความเห็นแก่ตัวมีความสุขอันล้นเหลือจากความบีบคั้นด้วยความเห็นแก่ตัวมีความสุขอันล้นเหลือจากความสงบ

ในทางพุทธศาสนาสิ่งสูงสุดคือภาวะนิพพานอันเป็นความว่าง หรือธรรมชาติอันไม่มีการปรับปรุงแต่ง (อสังขตธรรม) เป็นอนันตสภาวะ ในศาสนาอื่นสิ่งสูงสุดหมายถึงพระเจ้า นี่เป็นปัญญาในทางศาสนธรรมหรือจิตวิญญาณ ซึ่งเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งในความเป็นมนุษย์ แต่ขาดไปในการศึกษาปัจจุบัน ปัญญาทั้ง 3 ส่วนควรอยู่ในกันและกัน ไม่ควรแยกขาดจากกันเป็นส่วนๆ เมื่ออยู่ในกันและกันจึงไปทำให้วิถีชีวิตร่วมกันดียิ่งๆ ขึ้น เพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดคือการอยู่ร่วมกันด้วยสันติ ในวิถีชีวิตร่วมกันหรือความเป็นชุมชนจะมีมิติทางศาสนธรรมร่วมอยู่ด้วยเสมอ ซึ่งง่ายต่อการที่จะพัฒนาต่อยอดให้สูงขึ้น การพัฒนาปัญญาทางศาสนธรรมแบบแยกส่วนทำได้ยากและได้น้อย การปฏิรูประบบการศึกษาไทยที่สำคัญที่สุดคือการปฏิรูปจากการท่องเทียวหนังสือมาเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติให้มากที่สุด

การวางแผนทางในการปฏิรูปการศึกษา จึงต้องสร้างเอกภาพทางความคิดในลักษณะที่เป็นอุดมการณ์ร่วมกันของชาติ เพื่อให้การปฏิรูปการศึกษามีทิศทางที่ชัดเจนว่าจะปฏิรูปไปเพื่ออะไร เพื่อใคร และจะทำได้อย่างไรบนรากฐานของภูมิปัญญาไทยในกระแสสากลอย่างทั่วถึงและเสมอภาค

เอกภาพทางความคิดดังกล่าวเป็นเอกภาพที่เกิดจากความหลากหลายทางความคิด ความหลากหลายทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจและชุมชนท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นแนวทางที่ทำให้เกิดความเข้มแข็งของภูมิปัญญา

เอกภาพทางความคิดที่จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อประชาชนทุกคนมีจิตสำนึกร่วมกันในการพัฒนาชาติ ซึ่งศาสตราจารย์สาโรจน์ บัวศรี เรียกว่า “การมีน้ำใจประชาธิปไตย”

น้ำใจประชาธิปไตยประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

“ก. การรู้จักให้เกียรติและเคารพต่อกัน

ทุกคนไม่ว่าจะเป็นชนในชั้นใด ย่อมไม่ถือว่าตนเหนือกว่าผู้อื่น รู้จักแสดงการให้เกียรติและเคารพต่อกัน ยกตัวอย่าง ภารโรงคนหนึ่งอาจจะขอเข้ามาหาอธิบดี เพื่ออธิบายปัญหาที่เขาเห็นว่าสำคัญให้ฟังอธิบดีก็ไม่ว่าอะไร ฟัง ฟังแล้วอาจเชิญนายช่างมาช่วยกันคิด เพราะว่ามีดีที่ภารโรงอาจจะฟังลงมาได้ หรือว่าฟัง แล้วก็บอกให้เขากลับได้ แล้วแต่กรณี ทั้งนี้จะเห็นว่า อธิบดีก็ให้เกียรติแก่ภารโรง เพราะถือผลงานหรือความสำเร็จของงานเป็นใหญ่ ไม่ได้ถือตนเป็นใหญ่

เกี่ยวกับการให้เกียรติต่อกันนี้วอลแตร์ (Voltaire หรือที่มีชื่อจริงว่า Francois Marie Arouet) ได้กล่าวไว้ว่า “ข้าพเจ้าอาจจะไม่เชื่อสิ่งที่ท่านกล่าวนั้นหรอก แต่ข้าพเจ้าจะต้องสู้จนตัวตาย เพื่อให้ท่านมีสิทธิได้กล่าวสิ่งเหล่านั้น” ถ้าจะพูดอย่างไทย ๆ เราก็คงจะกล่าวได้ว่ามี “การวรรณ”

ข. การรู้จักมีส่วนร่วม, ร่วมมือ, และประสานงานกัน ทุกคนต้องมีน้ำใจที่จะมีส่วนร่วมด้วยกันในกลุ่มของตน, ต้องให้ความร่วมมือช่วยกระทำในสิ่งที่เราถนัด, และต้องปรับปรุงประสานงานกันเพื่อจะได้ไม่ขัดกัน สมมุติว่าสถาบันการศึกษาแห่งหนึ่งจะออกวารสารประจำปี ถ้ามีคนทีุ่รู้เรื่องในการทำหน้าที่บรรณาธิการดี แต่กลับหลบหน้าไปเสีย ไม่อยากจะไปเกี่ยวข้องด้วย ไม่ยอมบอกว่าควรทำอะไร เรียกว่าไม่มีน้ำใจประชาธิปไตย ในสังคมที่เป็นประชาธิปไตย ผู้ใดถนัดทางใดชำนาญทางใด ก็จะต้องรู้สึกเป็นหน้าที่ที่จะต้องมีส่วนร่วมและร่วมมือจึงจะนับได้ว่าเป็นผู้มีน้ำใจประชาธิปไตยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีคำถามคลาสสิก (classic) อยู่ว่า “ถ้าท่านเดินทางผ่านเข้าไปในเมืองแห่งหนึ่งเป็นเวลาเพียงหนึ่งวัน ท่านอาจจะรู้ได้อย่างไรว่าเมืองนั้นเป็นประชาธิปไตยหรือไม่” คำตอบก็คือว่า “ถ้าท่านเห็นในหนังสือพิมพ์, ฟังทางวิทยุ, หรือดูในโทรทัศน์ พบว่ามีการเชิญคณะกรรมการต่าง ๆ ประชุม มีการนัดพบของกลุ่มต่าง ๆ มากพอควรเราก็พอจะรู้ได้ว่าเมืองนั้นเป็นประชาธิปไตย เพราะว่าการประชุมนั้น เป็นการสร้างให้มีโอกาสที่จะมีส่วนร่วม ร่วมมือกัน ประสานงานกัน ซึ่งเป็นลักษณะของการมีน้ำใจประชาธิปไตยทั้งสิ้น ถ้าพูดแบบไทยเราก็คงกล่าวได้ว่า **มีสามัคคีธรรม**

ค. มีความเชื่อมั่นในการใช้วิธีการแห่งปัญญา ทุกคนจะต้องพยายามเข้าใจในเรื่อง “วิธีการแห่งปัญญา” เริ่มหัดใช้ตั้งแต่เด็ก ๆ เพราะจะต้องนำไปใช้ตลอดไปในชีวิต เมื่อประมาณ 5 ปีก่อน ข้าพเจ้าเคยไปเยี่ยมโรงเรียนมัธยมต้นแห่งหนึ่งในตำบล Surrey นอกกรุงลอนดอน เขากำลังเรียนวิชาสังคมศึกษา ข้าพเจ้าขอหนังสือที่เขากำลังใช้อยู่มาดูพบว่า บทที่ 1 เรื่อง Home, บทที่ 2 เรื่อง City, บทที่ 3 เรื่อง Country, บทที่ 4 เรื่อง Democracy, และบทที่ 5 เรื่อง Method of Science (คือวิธีวิทยาศาสตร์, วิธีการแห่งปัญญา, หรือวิธีแก้ปัญหานั้นอย่างเดียวกัน) ข้าพเจ้ารู้สึกประทับใจที่สุดที่เด็กเพียงอายุ 12-13-14 ปี ได้เริ่มเรียนวิธีวิทยาศาสตร์แล้ว เป็นการทำให้นักเรียนรู้จักคิดอย่างมีขั้นตอนตั้งแต่เล็ก ไปจนถึงเป็นผู้ใหญ่เป็ พลเมืองดี ถ้ามีปัญหาเกิดขึ้น ก็พอมีวิธีคิดที่จะนำมาใช้ในการแก้ปัญหานั้นได้ ไม่ถึงกับอับจนเอาเสียเลย ทั้งนี้เพราะติดนิสัยมาตั้งแต่ชั้นประถม-มัธยม-อุดม โน่นแล้ว

ถ้าจะพูดสั้น ๆ แบบไทยเราก็คือ มี **“ปัญญาธรรม”** หนึ่งเป็นที่น่าสนใจที่ว่า **ปัญญาธรรม** นี้ย่อมเป็นทางเสียเรือ คอยควบคุมดูแลให้ **การวรรณ** และ **สามัคคีธรรม** ไปในทางที่ถูกต้องเสมอ สมมุติว่าคน ๆ หนึ่งการวะเจ้านายของตนมาก แต่เจ้านายเป็นคนเลว ต้องการจะทำชั่วสักอย่างหนึ่งกับบอกคน ๆ นั้นว่า ต้องรู้จักการวะไซ้ไหมและรู้จักสามัคคีไซ้ไหม ดังนั้นจะต้องมาร่วมมือไปทำการเลวทรามที่คิดไว้นั้นด้วยกัน ถ้าคน ๆ นั้นมีปัญญาธรรมอยู่ด้วย ก็ย่อมจะใคร่ครวญและ ชี้แจงออกไปว่าไม่ควรกระทำเป็นต้น เพราะไม่ใช่เป็นการกระทำที่เป็นประชาธิปไตย การทำเช่นนั้น ก็อาจจะหยุดไปก็ได้

ว่าที่จริงแล้วทั้งสามประการที่กล่าวมา คือ การวรรณกรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม นั้นย่อมถือเป็นวินัย ของชาวประชาธิปไตยทั้งปวง ถ้าขาดวินัยอย่างใดอย่างหนึ่งเสียแล้ว ก็ถือว่าเป็นประชาธิปไตยไม่ได้

อนึ่ง ธรรมะทั้งสามประการนี้ ก็ย่อมจะเป็นอุดมการณ์อีกอย่างหนึ่งของการจัดการศึกษาในระบบประชาธิปไตย ซึ่งจะต้องถือเคร่งตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาถึงอุดมศึกษา และตลอดเวลาที่เป็นพลเมืองของประเทศที่เป็นประชาธิปไตย”

(สาโรจน์ บัวศรี. 2531. : 202-203)

การมีน้ำใจประชาธิปไตย หรือมีจิตสำนึกร่วมกันในการพัฒนาชาติ จึงเป็นเรื่องที่จะต้องสร้างให้เกิดขึ้นกับประชาชนทุกคนตั้งแต่เด็กจนกระทั่งเติบโตและพัฒนาต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อเป็นอีกหนทางหนึ่งที่จะช่วยขับเคลื่อนแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาให้บรรลุเป็นรูปธรรมได้

สมน อมรวิวัฒน์ (2545 : 10-11) กล่าวอ้างถึงนักวิชาการที่ได้เสนอแนวคิดในการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

“ทิศนา แชมมณี และคณะ (2541) รวบรวมถึงการเรียนรู้เรื่องพัฒนาการกระบวนการคิด สรุปเรียกว่า **กลยุทธ์หมუნวงล้อทางปัญญา**

“...กลยุทธ์หมუნวงล้อทางปัญญา คือ การปลูกกระตุนสมองของผู้เรียนให้มีการเคลื่อนไหว มีการใช้ความคิดในลักษณะต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ ซึ่งได้แก่การคิดถูกทาง การคิดกว้าง การคิดลึกซึ้ง การคิดไกล การคิดอย่างมีเหตุผล และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยการใช่วิธีการและกลวิธีต่าง ๆ อาทิ การฝึกความสามารถทางการคิด โดยเฉพาะการฝึกสำเร็จรูป การสอนเนื้อหาวิชาโดยการใช้รูปแบบการสอน วิธีการสอน และกระบวนการสอนที่เน้นส่งเสริมกระบวนการคิด การสอนเนื้อหาวิชาโดยมีการฝึกทักษะการคิด และกระบวนการคิดต่าง ๆ บุรณาการเข้าไปในกิจกรรมการเรียนการสอนตามความเหมาะสม รวมทั้งการใช้เทคนิคต่าง ๆ ที่มีอยู่อย่างหลากหลาย เข้าไปช่วยกระตุ้นและหมุนวงล้อทางปัญญาหรือสมองของผู้เรียนให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์หมუნวงล้อทางปัญญาของผู้เรียนจะสามารถช่วยให้เยาวชนของประเทศเป็นคนที่มี **มองกว้าง คิดไกล และใฝ่สูง** รวมทั้งเป็นผู้ที่มีเหตุผล มีความคิดวิจารณ์ญาณในการดำเนินชีวิตและแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตได้เป็นอย่างดี...”

สุกรี เจริญสุข และคณะ (2541) ได้เสนอหลักการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและ **ลักษณะนิสัย : ศิลปะ ดนตรี กีฬา** สรุปได้เป็น 3 หลักการ คือ 1) หลักความเหมือน 2) หลักความแตกต่าง และ 3) หลักความเป็นฉัน

“...หลักความเหมือน นำไปสู่วิธีสอนลำดับที่ 1 คือ การเลียนแบบ ผู้เรียนได้เห็นและเลียนแบบอย่างที่ดี เกิดความประทับใจแล้วนำแบบอย่างนั้นมาฝึกฝนด้วยตนเอง...ลำดับที่ 2 คือ

การทำซ้ำ ผู้เรียนฝึกฝนด้วยการทำซ้ำ ๆ จนจำขึ้นใจกลายเป็นทักษะที่ชำนาญ ไม่ผิดพลาด
หลักความแตกต่าง เมื่อผู้เรียนมีทักษะและแรงบันดาลใจดีพอแล้ว ผู้เรียนจะเริ่มแสวงหา
 แนวทางใหม่ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนศิลปะ ดนตรี หรือกีฬา ซึ่งเรียกขั้นตอนลำดับที่ 3 นี้ว่า
 เป็นการ**แหกคอก** กล่าวคือ ผู้เรียนเริ่มดัดแปลงวิธีการต่าง ๆ แปลกไปจากต้นแบบเดิม
 แสวงหาแนวทางของตนเอง เริ่มมีลีลา รูปแบบ เทคนิคของตนต่อเติมจากต้นแบบ นำไปสู่
 ลำดับที่ 4 คือ **ทางเทวดา** คือ สามารถใช้ความสามารถพิเศษพรสวรรค์ของตนคิดเทคนิค
 วิธีการได้อย่างแตกฉาน **หลักความเป็นฉัน** ขั้นตอนลำดับที่ 5 นี้เป็นสุนทรียภาพและ
 ความเชี่ยวชาญที่ตั้งอยู่บนรากเหง้าของวัฒนธรรม ความสามารถทางกีฬาที่ดี ศิลปะที่ดี
 หรือดนตรีที่ดี เมื่อได้รับการบ่มเพาะจนลึกซึ้งถึงจิตวิญญาณแล้ว ความสามารถนั้นจะฉาย
 แววออกมาภายนอก เกิดเป็นผลงานที่แสดงความเป็นนักกีฬา ศิลปิน หรือนักดนตรี ของ
 คนนั้น...”

อำไพ สุจริตกุล และคณะ (2541) ได้เสนอหลักการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและ
 ลักษณะนิสัย : การฝึกฝนกาย วาจาใจ

“การฝึกกาย เน้นการสร้างเสริมคุณธรรมของมนุษย์ ได้แก่ การฝึกสติตามหลักสติ
 ปัฏฐาน 4 การพัฒนาบุคลิกภาพตามทฤษฎีสากล เป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ลดความ
 เบี่ยงเบนทางเพศ ละความก้าวร้าว และเลิกสิ่งเสพติด ควบคู่กับหลักทฤษฎีไทย คือ การ
 ฝึกมารยาทไทยและมารยาทชาวพุทธ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนดีมีความสุขอยู่ในกรอบรอบ
 อุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติ สิ่งแวดล้อมยั่งยืน

การฝึกวาจา ใช้หลักการฝึกสัจวาจา มธุรสวาที วจีมีประโยชน์ ฝึกศิลปะการพูด
 เทคนิคการประชุม และการมีสัมมาวาจา

การฝึกใจ เน้นการพัฒนาจิตและพัฒนาปัญญา สมบัติผู้ดี และความมี
 สติสัมปชัญญะ...”

แนวคิดต่าง ๆ ในการปฏิรูปการเรียนรู้นี้ ได้มีการฝึกอบรมและเผยแพร่ในช่วงเวลาที่ผ่าน
 มาอย่างจริงจัง ครูและบุคลากรทางการศึกษาต่างก็ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการเรียนรู้เป็นอย่าง
 มาก ซึ่งย่อมรวมไปถึงครูศิลปศึกษาด้วย

ระบบศิลปศึกษาของไทยเป็นอีกระบบหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่ง และเป็นระบบที่จะต้องปฏิรูป
 เพื่อให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของระบบสังคมโลกเช่นกัน เมื่อหันมาพิจารณาเกี่ยวกับ
 การเรียนการสอนหรือศิลปศึกษาของไทยจากอดีตถึงปัจจุบันจะพบว่าการเรียนการสอนศิลปะใน
 สังคมไทยมีวิวัฒนาการสืบเนื่องมายาวนานตั้งแต่ครั้งที่ยังไม่มีการเรียนการสอนในระบบโรงเรียน
 และยังไม่มียุทธศาสตร์การศึกษาของชาติ

ในยุคเริ่มแรกนั้นการเรียนการสอนศิลปะคือ การสืบทอดวัฒนธรรมการเรียนรู้เป็นไปในรูปแบบของการฝึกทักษะฝีมือไม่เน้นเรื่องสุนทรียภาพ ผู้ที่สนใจใฝ่รู้จะต้องฝากตัวกับครู อยู่เรียนรู้และรับใช้ในฐานะศิษย์เป็นเวลายาวนานจนกระทั่งเกิดความพึงพอใจ จึงจะได้รับการถ่ายทอดวิชา

ศิลปะในยุคต้นนี้มักมีความสัมพันธ์กับสถาบันกษัตริย์และสถาบันศาสนาอย่างแยกไม่ออก ดังที่ จิตรกร ตั้งเกษมสุข (2524 : 71) กล่าวถึงความเอาพระทัยใส่ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกในด้านศิลปกรรมว่า

“พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงเอาพระทัยใส่ในด้านศิลปกรรมเป็นพิเศษ พระราชประสงค์คือ จะสร้างกรุงใหม่ให้เหมือนกรุงเก่า (อยุธยา) ให้มากที่สุดที่จะทรงทำได้ บรรดาตึกกรมต่าง ๆ ที่ทรงสร้างขึ้นในพระบรมมหาราชวังและในพระอารามล้วนตกแต่งด้วยลวดลายอย่างงดงาม ทั้งภายในและภายนอก ทั้งโดยปูนปั้นและโดยไม้แกะสลัก ในทางสถาปัตยกรรมอาคารที่เป็นวิจิตรศิลป์ได้แก่ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ซึ่งถือได้ว่าเป็นที่รวมแห่งการช่างและการสถาปัตยกรรมชั้นยอดของแผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก และด้วยเหตุที่องค์พระเจ้าอยู่หัวโปรดเรื่องรามเกียรติ์ ดังนั้นผนังระเบียงวัดพระศรีรัตนศาสดารามจึงมีภาพเขียนสีเรื่องรามเกียรติ์รวมทั้งหมดถึง ๑๗๐ ภาพ ภาพเขียนนี้ถือว่า เป็นแบบฉบับการเขียนภาพไทยตลอดมาจนทุกวันนี้”

ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ได้ทรงสนพระทัยทางด้านศิลปกรรมเป็นอย่างดังจะเห็นได้จากการที่ทรงสนับสนุนให้มีการสร้างสรรค์ศิลปกรรมจนเกิดครูช่างคนสำคัญของไทยก็คือ อาจารย์ขรรค์ไชยศรี ซึ่งเป็นจิตรกรไทยที่เริ่มเขียนภาพเหมือนเป็นคนแรก และเป็นผู้ปฏิรูปการเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังไทยในแนวใหม่ที่แสดงแสงเงาเหมือนจริงตามธรรมชาติ โดยมีการผสมผสานระหว่างรูปแบบของครูศิลปกรรมไทยและรูปแบบของศิลปกรรมของตะวันตกได้อย่างกลมกลืน

แหล่งการเรียนรู้และสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในยุคต้น ๆ จึงอยู่ในวัง วัด หรือสำนักช่างฝีมือต่าง ๆ ภายใต้การอุปถัมภ์ของกษัตริย์ และเจ้านายชั้นผู้ใหญ่เสียเป็นส่วนใหญ่ การเรียนรู้ศิลปะจึงเป็นไปในลักษณะของการฝึกช่างฝีมือเป็นส่วนใหญ่

วิรุณ ตั้งเจริญ (2527 : 81-82) สรุปเกี่ยวกับระบบศิลปศึกษาของไทยในช่วงต้นนี้ว่าประกอบด้วย ค่านิยม 4 ประการ คือ

1. การที่ครูที่ครูเป็นผู้ถ่ายทอด ลักษณะการแสวงหาความรู้โดยครูเป็นผู้ถ่ายทอดแต่ผู้เดียวนี้ เป็นลักษณะที่เห็นได้ชัดเจนมากในทางศิลปศึกษา จะพบว่าเริ่มต้นด้วยการไหว้ครูอันเป็นประเพณีต่อกันมาจนถึงปัจจุบันนี้ เป็นค่านิยมแรกที่สำคัญยิ่งในการแสวงหาความรู้ทางศิลปะ หรือการเข้าศึกษาศิลปะ เพราะเท่ากับเป็นการยอมรับในการจำกัดเสรีภาพของผู้สมัครเข้าเรียนโดยปริยาย เพราะครูช่างจะต้องครอบให้ ถ้าหากว่าผู้เรียนไม่เคารพยำเกรงครูช่างผู้ประสิทธิ์ประสาท

วิชาให้แล้ว ก็มีความเชื่อว่า จะมีอาการผิดปกติ อาจเป็นบ้ำทำให้ขาดการยอมรับนับถือจากสังคมได้ คำนิยามนี้แสดงให้เห็นว่า การศึกษาศิลปะเป็นการยอมรับมอบตัวรูปหนึ่ง ซึ่งเกี่ยวข้องกับอำนาจลึกลับหรืออภินิหารต่างๆ ตามความเชื่อของสังคมโดยปราศจากเหตุผล

2. การเน้นการเลียนแบบให้ทำตามตัวอย่าง ลักษณะสำคัญของระบบศิลปศึกษาของไทยอีกประการหนึ่งก็คือ การเน้นการเลียนแบบอย่างของครู เพราะอย่างไรก็ตามเมื่อผู้เรียนยินยอมตกลงเลือกครูคนใดคนหนึ่งแล้ว ก็เท่ากับยอมรับรูปแบบของครูคนนั้นด้วย เริ่มตั้งแต่ช่วยเหลือการทำงานส่วนตัว เป็นลูกมือ ช่วยปิดกวาดเช็ดถู บิบนวด ไปจนถึงการเลียนแบบครู ซึ่งจริง ๆ ก็เป็นความเมใจของศิษย์เองด้วย ศิษย์คนใดที่สามารถเลียนแบบครูได้ใกล้เคียงมากที่สุด ก็ได้รับการยกย่องว่ามีความสามารถสูงกว่าคนอื่น และมีโอกาสที่จะรู้สูตรลัดอันเป็นที่หวงแหนของครูมากกว่าคนอื่น กลายเป็นตัวตายตัวแทน...

3. การเน้นการใช้ความจำ ลักษณะระบบศิลปศึกษาของไทย นอกจากจะเน้นการเลียนแบบแล้ว ยังเน้นความจำเป็นอันมาก เป็นความจำเป็นทั้งทางรูปร่างและรูปทรงของแบบอย่างในอดีต นักเรียนคนใดที่มีทักษะในการใช้มืออย่างคล่องแคล่ว แต่ปราศจากความจำในรูปร่างสีสันทัน เช่น ตัวเอกในเรื่องรามเกียรติ์ พระ นาง ยักษ์ ลิง หรือกนก นารี กระบี่ คช นักเรียนคนนั้นก็หาได้ประสบความสำเร็จในการเรียนศิลปศึกษาตามระบบคำนิยามนี้ไม่...

4. การเน้นการควบคุมและลักษณะพิเศษของแต่ละบุคคล ลักษณะคำนิยามของศิลปศึกษาข้อนี้รวมลักษณะต่าง ๆ ทั้งสามประการดังกล่าวเข้าไว้ด้วยกัน ผู้เรียนต้องได้รับการควบคุมสม่ำเสมอ เป็นลูกมือครูอาจารย์ชั่วระยะหนึ่ง จนครูผู้สอนตกลงใจว่า มีความพร้อมที่จะเลียนแบบตนได้ แล้วจึงยินยอมให้ลงมือทำงาน และกำหนดว่า ครูมีเจตคติไม่ดีต่อนักเรียน เช่น นักเรียนกระด้าง กระเดื่อง พยายามค้นหาแนวทางของตน ไม่ปฏิบัติตามแนวทางของครู ครูก็อาจจะทักท้วงว่านักเรียนผู้นั้นไม่มีหัว ไม่มีพรสวรรค์ เป็นเรื่องของอินทร์พรหมสิ่งที่ไม่เคยเห็นไป ผลสุดท้ายก็ไม่ต่อลวดลายต่าง ๆ ให้

พ.ศ.2438 ได้เกิดการปฏิรูปการศึกษาครั้งสำคัญของประเทศไทย ซึ่งการปฏิรูปครั้งนี้ก่อให้เกิดหลักสูตรการศึกษาของชาติไทยเป็นฉบับแรกและการเรียนการสอนวิชาศิลปะภายใต้ชื่อของวิชาวาดเขียนก็ได้เข้ามาสู่การศึกษาในระบบโรงเรียนอย่างเป็นทางการด้วยเช่นกัน

การเรียนการสอนศิลปศึกษาในช่วงนี้นอกจากจะเป็นช่วงของการปฏิรูประบบศิลปศึกษาจากการศึกษาศิลปะแบบดั้งเดิมที่เรียนครูตามวัด หรือวัง มาสู่การเรียนการสอนศิลปะในระบบโรงเรียนแล้ว กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนก็ได้ถูกปรับเปลี่ยนจากเดิมเป็นอย่างมากด้วยอีกด้วย ทั้งนี้เป็นเพราะในช่วงเวลาดังกล่าวนี้นี้ ประเทศไทยได้รับอิทธิพลจากระบบการศึกษาของประเทศตะวันตกเป็นอย่างมาก จะเห็นได้จากการเรียนรู้ในวิชาวาดเขียนซึ่งเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ศิลปะแบบเหมือนจริง (Realistic) และมีต้นแบบเพื่อใช้ฝึกฝนการวาดเขียน ซึ่งแตกต่างจากการเรียนศิลปะแบบเดิมที่เน้นการถ่ายทอดเชิงช่างฝีมือ และมีลักษณะเป็นอุดมคติแบบไทยที่เน้นเรื่องการถ่ายทอดจากความจำไม่นิยมถ่ายทอดจากต้นแบบของจริง

ระบบศิลปศึกษาพัฒนาต่อเนื่องมาเป็นลำดับ การพัฒนาที่น่าสนใจอีกครั้งหนึ่งก็ได้แก่ การกำหนดจุดมุ่งหมายของวิชาศิลปศึกษา ในหลักสูตรปี พ.ศ.2542 และ พ.ศ. 2544 ซึ่งนอกจากจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะฝีมือเชิงช่างแล้วยังให้ความสำคัญกับคุณค่าทางด้านอื่น ๆ คือ คุณค่าทางสุนทรียภาพ คุณค่าทางการสังเกต คุณค่าทางความสะอาดเรียบร้อย คุณค่าทางความฉลาด คุณค่าเกี่ยวกับการรักการทำงาน และคุณค่าทางการออมทรัพย์ ซึ่งเป็นการมุ่งเสริมสร้างลักษณะนิสัยอันพึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ทางศิลปะเป็นทางผ่าน

ในช่วงปี พ.ศ.2456 กระทรวงธรรมการได้จัดงานการแสดงศิลปการหัตถกรรมของนักเรียน ณ โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย โดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นประธานในพิธีเปิดงานนิทรรศการ ผลจากงานนี้ทำให้เกิดการยอมรับในงานฝีมือซึ่งเป็นหัตถกรรมเชิงพาณิชย์มากขึ้น ซึ่งการแสดงดังกล่าวนี้ได้เข้ามามีบทบาทในระบบการเรียนการสอนศิลปะของสังคมไทยด้วย

ช่วงเวลาถัดมา คือ ช่วงที่มีหลักสูตร พ.ศ.2464 วังเป็นช่วงที่การเรียนการสอนศิลปศึกษาไม่ได้มีพัฒนาการมากกว่าเดิมเลย

วิรุณ ตั้งเจริญ (2547 : 98) กล่าวถึงหลักสูตร พ.ศ. 2464 ว่า

“หลักสูตร พ.ศ.2464 ซึ่งควรจะได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงบ้างนั้น ก็ปรากฏว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงเท่าที่ควรคงใช้หลักสูตร 2456 นั้นเอง มีเปลี่ยน คือ ในหมวดวิทยาศาสตร์ บังคับ สรีรศาสตร์และสุขวิทยา และต้องเลือกอีกอย่างหนึ่ง ที่นับว่ามีการเปลี่ยนแปลงอีกครั้งหนึ่งก่อนหมดสมัยสมบูรณ์ตามลัทธิราชก็คือ การแยกแผนกในชั้นมัธยมปลายเมื่อปี พ.ศ. 2471 ได้ตัดวิชาวาดเขียนทิ้งไปจากหลักสูตรของทุกแผนก คงมีพลศึกษาอยู่สัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ขี่ร้องและดนตรี ซึ่งเดิมก็ไม่ได้บังคับนั้น ให้คงมีอยู่ตามเดิมทั้งหญิงและชาย”

ในส่วนของวิชาศิลปศึกษานั้น ก็ถือว่าเปิดโอกาสให้กับผู้เรียนได้เลือกเรียนอย่างหลากหลาย เช่นกัน ดังที่ วิรุณ ตั้งเจริญ (2527 : 130-131) ได้ตั้งข้อสังเกตเอาไว้ดังนี้

“หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น...ศิลปศึกษานั้น หลักสูตร 2503 เปิดทางกว้างกว่าหลักสูตรเก่า 2493 คือ บังคับวิชาวาดเขียนสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง อีกชั่วโมงหนึ่งให้เลือกเรียนอีก 2 วิชาในปีหนึ่ง ซึ่งอาจจะเลือกการปั้น แกะสลัก การแกะแบบพิมพ์ การตกแต่งบ้าน ขี่ร้อง ดนตรีหรือฟ้อนรำ นอกจากนี้โรงเรียนอาจขอสอนศิลปะอื่น ๆ แทนวิชาที่ให้เลือกนี้ได้ เมื่อได้รับอนุมัติจากกรมเจ้าสังกัด สายอาชีพอาจขอสอนวิชาช่างบางอย่างที่มีลักษณะเป็นศิลปะอยู่มากแทนได้...

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย...ศิลปะหรือการช่างนั้น ให้เลือกเรียนอย่างใดอย่างหนึ่ง มีการวาดเขียน การปั้น-แกะสลัก การแกะแบบพิมพ์ และสังคีตศิลป์ จัดเป็นฝ่ายวิจิตรศิลป์ ถ้าเลือกการช่างทุกคนต้องเรียนการเขียนแบบและออกแบบแล้วจึงจะเลือกงานการช่างอย่าง

หนึ่งอย่างใดได้ มีให้เลือกทั้ง 10 อย่าง นับว่าเปิดโอกาสสำหรับความถนัดหรือสนใจไว้มากมาย

ในปัจจุบันระบบศิลปศึกษาก้าวเข้ามามีการพัฒนาบุคคลโดยเน้นการสร้างเสริมลักษณะนิสัยในช่วงวัยเด็กและมุ่งเน้นการพัฒนาบุคลิกภาพในช่วงวัยรุ่น ซึ่งการเน้นในลักษณะนี้ชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของระบบศิลปศึกษาที่ให้ความสำคัญกับคุณค่าด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนจากการเรียนรู้วิชาศิลปศึกษามากกว่าตัวผลงานศิลปะที่เด็กได้สร้างสรรค์ขึ้นมา ดังจะเห็นได้จากเป้าหมายของหลักสูตรศิลปศึกษาระดับปัจจุบัน 2521 ที่มุ่งเน้นคุณค่าของการฝึกปฏิบัติกิจกรรมศิลปะในระดับวัยเด็กไว้ 3 ด้าน คือ

1. **คุณค่าทางจิตใจ (Spiritual Values)** ได้แก่ รสนิยมที่พึงมีต่อศิลปะ การชื่นชมต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการเห็นคุณค่าของความงาม
2. **คุณค่าทางกาย (Physical Values)** ได้แก่ การแสดงออกด้วยการริเริ่มสร้างสรรค์ การแสดงออกตามความถนัดและความสามารถเฉพาะบุคคล รวมทั้งการได้มีความสุขสนุกสนานเพลิดเพลิน
3. **คุณค่าทางสังคม (Social Values)** ได้แก่ การอยู่ร่วมกับผู้อื่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากเป้าหมายข้างต้นก็ยังคงเป็นการคาดหวังต่อไปอีกว่า เด็กที่ได้ผ่านประสบการณ์ทางศิลปะ อย่างถูกต้องและสมบูรณ์ตามหลักสูตร เด็กซึ่งจะเป็นบุคลากรสำคัญของชาติในอนาคตจะได้ดำรงไว้ซึ่งคุณค่าเหล่านี้ และมีผลต่อเนื่องไปสู่การดำรงชีวิตในสังคมด้วย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องรสนิยมที่ดีงาม การเป็นบุคคลที่สร้างสรรค์ การเป็นบุคคลที่มีความสันติสุข หรือการเป็นผู้มีวินัยในสังคม เป็นต้น แม้เป้าหมาย เช่นนี้จะดูเป็นเป้าหมายที่อยู่ห่างไกลจากชีวิตในวัยเด็ก เพราะชีวิตเด็กจะต้องผ่านตัวแปรอีกมากมาย กว่าที่จะต่อเนื่องไปถึงวัยเติบโตใหญ่ในสังคม แต่การเริ่มต้นที่ดีและถูกต้องก็เสมือนบรรลุมเป้าหมายไปบ้างแล้วไม่มากนักน้อยหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและปลาย “เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนทัศนศิลปศึกษา...พอจะสรุปได้ 3 ด้าน คือ

1. **ศิลปะพัฒนาพฤติกรรมทางศิลปะ** เป้าหมายนี้ดูจะเห็นได้เด่นชัด คือ เมื่อผู้เรียนศึกษาและฝึกปฏิบัติทางด้านศิลปะ เขาก็ย่อมมีความสามารถที่จะสร้างสรรค์ศิลปะได้ระดับหนึ่งตามเอกัตภาพ และพร้อมที่จะประยุกต์ความสามารถทางศิลปะไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
2. **ศิลปะพัฒนาบุคลิกภาพ** เมื่อการสร้างสรรค์ศิลปะเป็นการสร้างสรรค์ทางรูปธรรมการปฏิบัติงานและผลทางวัตถุ ย่อมมีผลต่อการสร้างคุณค่าทางบุคลิกภาพไปพร้อมกัน บุคลิกภาพในที่นี้คงหมายถึงความรวมถึง ความซาบซึ้งในคุณค่าของความงาม พลังในการแสดงออก และสร้างสรรค์ความเชื่อมั่นในตนเอง และพัฒนาให้คิดเป็นทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น

3. ศิลปะพัฒนาพฤติกรรมทางสังคม จากสภาพของกิจกรรมทางทัศนศิลปศึกษาและการสร้างสภาวะการเรียนรู้การสอนที่ดี การเรียนร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน การลงแรงทำงาน เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมต่อไป” (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2527 : 140-141)

จากวิวัฒนาการศิลปศึกษาจะเห็นได้ว่าระบบการเรียนการสอนศิลปะของไทยมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ช่วงที่เกิดปรากฏการณ์โดดเด่นอย่างที่เราเรียกว่าเป็นการปฏิรูปศิลปศึกษาก็เห็นจะได้แก่ ช่วงปี พ.ศ. 2438 ที่การเรียนการสอนศิลปะในระบบโรงเรียนเกิดขึ้นเป็นครั้งแรก โดยบรรจุอยู่ในหลักสูตรการศึกษาภายใต้ชื่อวิชาวาดเขียน ซึ่งการปฏิรูปศิลปศึกษาครั้งนั้นเป็นผลกระทบมาจากอิทธิพลของประเทศล่าอาณานิคมตะวันตกเป็นตัวผลักดัน หลังจากนั้นมาไม่มีปรากฏการณ์ที่เราเรียกว่าเป็นการปฏิรูปศิลปศึกษาเกิดขึ้นอีก แต่ก็ได้มีการปรับปรุงพัฒนาระบบศิลปศึกษามาอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งปี พ.ศ. 2542 เกิดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งสาระสำคัญของพระราชบัญญัติฉบับนี้เน้นให้ปฏิรูประบบการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบัน ความตื่นตัวในเรื่องของการปฏิรูปศิลปศึกษาจึงเกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง แต่จะประสบผลสำเร็จมาน้อยเพียงใดคงจะต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ ซึ่งถ้าปฏิรูประบบศิลปศึกษาตามในพระราชบัญญัติการศึกษานับปัจจุบันก็ควรจะต้องเน้นการปฏิรูป 5 ด้าน คือ

1. การปฏิรูประบบศิลปศึกษา
2. การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ทางศิลปศึกษา
3. การปฏิรูปการบริหารศิลปศึกษา
4. การปฏิรูป ครู อาจารย์ และบุคลากรทางศิลปศึกษา
5. การปฏิรูปทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

ซึ่งการปฏิรูปทั้ง 5 ด้านนี้ จะต้องมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันและต้องปฏิรูประบบศิลปศึกษาทั้งระบบอย่างต่อเนื่อง และอาศัยระยะเวลาอีกช่วงหนึ่งจึงจะเห็นผลของการปฏิรูปศิลปศึกษาเด่นชัดขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันจะต้องให้มีความสอดคล้องกับแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบัน (พ.ศ.2542) ดังนั้นในการจัดการศึกษาจึงต้องคำนึงถึงแนวทางการจัดการศึกษาตามมาตรฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การศึกษาของชาติมีคุณภาพตามที่ พรบ.กำหนด

ขวัญจิต ภูสังข์ (2544 : 19-22) ได้ประมวลแนวทางการจัดการศึกษาตาม พรบ.การศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานต่าง ๆ ที่ครูทุกคนพึงปฏิบัติเอาไว้ดังนี้

“มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ในสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการดังต่อไปนี้

- (1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
- (2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
- (3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
- (4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
- (5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนการสอน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ
- (6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดได้ทุกเวลาทุกสถานที่ การประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบ ควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา ให้สถานศึกษาต่อและให้นำผลการประเมินผู้เรียนตามวรรคหนึ่ง มาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย

มาตรา 28 หลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาสำหรับบุคคลตาม **มาตรา 10** วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ สาระของหลักสูตรทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด และความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม

มาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

จากมาตราที่กล่าวมาจึงขอขยายความจากมาตราต่าง ๆ ดังนี้

จากมาตรา 22 กล่าวถึง

การเรียนการสอนทุก ๆ วิชาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนและพัฒนาตนเองได้ และรูปแบบของการจัดการเรียนการสอนนั้นต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนได้ตามความสามารถสูงสุดของแต่ละบุคคลนั้น ๆ

จากมาตรา 24 กล่าวถึง

1. การจัดเนื้อหาและกิจกรรมที่เป็นไปตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพราะผู้เรียนจะเรียนได้ก็คือ ความสนใจและความสามารถ ลงมือปฏิบัติและเกิดความรู้และเกิดความรู้ความเข้าใจ ทำให้การเรียนสัมฤทธิ์ผล
2. การฝึกให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำโดยการสร้างสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ให้ผู้เรียนได้ค้นหาวิธีการต่าง ๆ มาใช้แก้ปัญหา และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. การจัดกิจกรรมต้องฝึกให้ผู้เรียนได้คิด ทำ อ่าน และเฝ้าหาความรู้อยู่ตลอดเวลา
4. การจัดการเรียนการสอนต้องมีการบูรณาการที่หลากหลาย ตามความเหมาะสมของวิชา นั้น ๆ และปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ตรงตามขนบธรรมเนียมในทุก ๆ วิชาที่สอน
5. ต้องใช้การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการศึกษาการเรียนรู้ของผู้เรียน และเอื้อต่อการวิจัยของครูผู้สอน ซึ่งผู้สอนและผู้เรียนนั้นอาจจะเรียนรู้ไปพร้อมกันกับสื่อการเรียนนั้นอาจจะเรียนรู้ไปพร้อม ซึ่งผู้สอนและผู้เรียนอาจจะเรียนรู้ไปพร้อมกันกับสื่อการสอนจากแหล่งความรู้ประเภทต่าง ๆ ได้
6. การจัดสภาพแวดล้อมทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ตลอด โดยที่ครูผู้สอนขอความร่วมมือจาก พ่อ แม่ ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างเต็มความสามารถของ บุคคลนั้นได้

จากมาตรา 26 กล่าวถึงโรงเรียนต้องจัดการประเมินผู้เรียน โดยดูว่าพัฒนาการของผู้เรียน พฤติกรรมของผู้เรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบทางการเรียนการสอน อาจเป็นการ ทดสอบก่อนและหลังเรียนตามความเหมาะสมของระดับชั้นเรียนนั้น ๆ โดยหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนศึกษาต่อในระดับชั้นต่อ ๆ ไป

จากมาตรา 28 กล่าวถึงผู้เรียนไม่ว่าจะเป็นคนปกติ ผู้บกพร่อง ผู้ทุพพลภาพ ผู้พิการ ประเภทต่าง ๆ มีสิทธิที่จะได้รับความรู้จากสถานศึกษาต่าง ๆ ตามความเหมาะสมกับบุคคล ประเภทต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นจะพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เต็มความสามารถสูงสุดของผู้เรียน ไม่ ว่าจะเป็นทางด้านวิชาการ วิชาชีพให้สมดุลกันในทุก ๆ ด้าน

จากมาตรา 30 กล่าวถึงโรงเรียนต้องพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูผู้สอน และต้องส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถทำวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละ ระดับ เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและการสัมฤทธิ์ผลทางการ เรียนการสอน"

จาก พรบ.การศึกษาแห่งชาติมาตราต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาข้างต้น ซึ่งให้เห็นว่า การจัดการเรียนการสอนในวิชาต่าง ๆ ซึ่งรวมไปถึงการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา ครูผู้สอนจะต้องให้ความสำคัญกับการเรียนการสอน ต้องปรับกระบวนการเรียนการสอนให้มีความหลากหลาย และเน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้ทำความเข้าใจเนื้อหาต่าง ๆ ตามความสนใจของตน โดยครูมีบทบาทเป็นผู้ชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้

โดยต้องคำนึงถึงวุฒิภาวะของผู้เรียน นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาไม่ว่าผู้เรียนจะเป็นคนปกติ หรือผู้บกพร่อง ทพพลภาพ ก็ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ตามความสนใจได้อย่างเต็มศักยภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะและพฤติกรรมของครูผู้สอนศิลปศึกษาตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

ครูผู้สอนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ดังนั้นครูผู้สอนจึงต้องจัดสรรรูปแบบกระบวนการสอนที่มีความหลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียนและบทเรียนนั้น ๆ ต้องสามารถจัดลำดับเนื้อหาสาระให้เหมาะสมเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้ง่าย และสอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ต้องสอนให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น สามารถประยุกต์ความรู้ที่ได้เรียนมาใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงได้ หรือได้เรียนรู้จากวิถีชุมชน ท้องถิ่น ในสถานการณ์จริง

ครูผู้สอนจะต้องเข้าใจถึงเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล จะต้องส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนตามความสนใจ ความถนัด และศักยภาพของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดอย่างสร้างสรรค์ และพัฒนาตนเองอย่างเสรี

ครูผู้สอนจะต้องสามารถจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการและสหวิทยาการ เพื่อเปิดวิสัยทัศน์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อพัฒนาความคิดของผู้เรียนโดยให้เรียนรู้จากมุมมองที่หลากหลาย เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาสากล

ครูผู้สอนต้องปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน สร้างค่านิยมที่ดีงามให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

บทบาทที่สำคัญเหล่านี้เป็นคุณลักษณะของครูที่ดี ซึ่งรวมไปถึงครูศิลปศึกษาด้วย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ซึ่งแต่เดิมก็คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีความสำคัญกับการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากโครงการสรรหาครูที่มีผลงานการสอนดีเด่นด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ มีรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นแบบอย่างและยกย่องเชิดชูเกียรติให้เป็นครูต้นแบบ โดยดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2541-2544

ซึ่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาหรือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะและพฤติกรรมของครูที่ส่งผลต่อคุณภาพของการเรียนการสอนไว้ดังนี้

- “1. มีความรู้และประสบการณ์ทางด้านการจัดการเรียนรู้ มีความสามารถในการพัฒนาความรู้และสร้างประสบการณ์ให้ผู้เรียนเข้าใจปฏิบัติได้จริง สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาในศาสตร์เดียวกัน และศาสตร์อื่น ๆ รวมทั้งการจัดเนื้อหาได้เหมาะสมกับผู้เรียน
2. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญและลักษณะเฉพาะของวิชาศิลปะ สามารถจัดการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะ กระบวนการ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมได้ตรงตามหลักสูตร สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พัฒนาสื่อการเรียนรู้ วัดผลและประเมินผล การเรียนรู้ให้ได้ตามมาตรฐานการเรียนรู้
3. เป็นผู้ที่ไม่แสวงหาความรู้ ปรับปรุง และพัฒนาดตนเองให้ก้าวหน้าวิทยาการใหม่ ๆ อยู่เสมอและมีความคิดสร้างสรรค์
4. รู้จักธรรมชาติ เข้าใจความต้องการและความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียน ได้ลงมือปฏิบัติจริง
5. มีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย รู้แหล่งการเรียนรู้ ใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ตลอดจนสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้
6. เป็นผู้สอนที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีจรรยาบรรณในวิชาชีพครู เป็นแบบอย่างที่ดีของศิษย์”

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ (2547 : 9-10)

คุณลักษณะและพฤติกรรมของครูผู้สอนศิลปศึกษาตามแนวทางของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติหรือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเดิม จึงมีอยู่ด้วยกัน 6 ข้อ ซึ่งถือเป็นมาตรฐานของครูศิลปศึกษาของหน่วยงานนี้ด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับครูศิลปศึกษามิติใหม่

กระแสโลกาภิวัตน์ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของระบบต่าง ๆ ในสังคมอย่างมากมาย ในระบบการศึกษานั้นก็มีการเปลี่ยนแปลงขององค์ความรู้อย่างมากมายเช่นกัน ในปัจจุบันปริมาณของความรู้เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ และผู้เรียนซึ่งเป็นเยาวชนคนรุ่นใหม่ก็เปลี่ยนแปลงไปมากเช่นกัน แต่ครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังคงเป็นคนเดิม ซึ่งถ้าครูคนเดิมเหล่านี้ไม่พัฒนาดตนให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ก็ย่อมส่งผลให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียนและคุณภาพของระบบการศึกษาในองค์กรวม

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติก่อให้เกิดการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งเน้นการปฏิรูปครูผู้สอนให้มีคุณภาพที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน จาก พรบ.การศึกษาแห่งชาติ

นี้ทำให้เกิดความตื่นตัวในแวดวงการศึกษาที่จะปฏิรูปครู อาจารย์กันอย่างจริงจัง รวมไปถึงการเกิดแนวคิดในการที่จะยกระดับวิชาชีพครูโดยผลักดันให้มีใบประกอบวิชาชีพครู และแนวคิดเกี่ยวกับครูในอุดมคติหรือครูมิติใหม่ ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับครูมิติใหม่นี้ได้มีความพยายามในการสร้างขึ้นให้เป็นรูปธรรมโดยการรวมตัวกันของสมาคมบัณฑิตคณะศึกษาศาสตร์ทั่วประเทศ ก่อให้เกิดการปรับปรุงหลักสูตรของการผลิตครูให้มีความเข้มข้นมากยิ่งขึ้น ซึ่งการผลิตครูมิติใหม่ดังกล่าวนี้ เริ่มต้นอย่างเป็นทางการในปีการศึกษา 2547 เป็นต้นไป โดยผู้เข้าเรียนในหลักสูตรนี้จะต้องศึกษาเป็นระยะเวลา 5 ปี จึงจะจบการศึกษาหลักสูตร ซึ่งก็จะต้องรอคอยดูผลของการพัฒนาอีกระยะเวลาหนึ่งว่าจะเป็นไปในทิศทางใด

แนวคิดเกี่ยวกับครูในอุดมคติ ครูมิติใหม่ หรือครูในอนาคตนี้ ดูจะเป็นเรื่องที่คนในแวดวงการศึกษาพูดถึงกันอยู่มาก เพราะเป็นเรื่องสำคัญที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานวิชาชีพครูที่กำลังจะมีขึ้นในเร็ว ๆ นี้ หรืออีกนัยหนึ่งจะเป็นแนวทางในการปฏิบัติของครูผู้สอนโดยทั่วไป รวมไปถึงครูศิลปศึกษาที่จะสามารถปฏิบัติการสอนได้อย่างมีคุณภาพ ในเรื่องนี้นักการศึกษาได้แสดงความคิดเห็นเอาไว้มากมาย ซึ่งผู้วิจัยได้พยายามรวบรวม และคัดสรรความคิดเห็นที่โดดเด่นเอาไว้ดังนี้

สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์ (2547 : 1-3) กล่าวถึงอาชีพครูและครูที่ผลิตครูหรือครูในสถาบันอุดมศึกษาไว้อย่างน่าสนใจว่า

1. ครูอาชีพ กับ อาชีพครู

พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ กล่าวถึงครูอาชีพว่า คือ ครูที่เป็นครูด้วยใจรัก เป็นครูด้วยจิตและวิญญาณ มีความเป็นครูทุกกลมเกลียวใจตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นครูที่รักและห่วงแหน ห่วงใย อาหาร ต่อนักเรียน ต่อศิษย์ดุจลูกในไส้ของตนเอง จะทำทุกวิถีทางที่จะให้ศิษย์เป็นคนดี ไม่ยินยอมให้ศิษย์เป็นคนไม่ดีเป็นอันขาด จะติดตามสอดส่องศิษย์ทุกเมื่อเชื่อวันโดยไม่ละทิ้งและมีความสุขมากในการที่ได้เกิดมาเป็นครู รักเกียรติเทอดทูนสถาบันครูอย่างภาคภูมิใจ และ ดร.พนม พงษ์ไพบูลย์ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้สรุปว่า ครูอาชีพ คือครู ที่มีความพร้อมในทุก ๆ ด้านที่จะเป็นครู มีความประพฤติดี วางตัวดี เอาใจใส่ดูแลศิษย์ มีวิญญาณของความเป็นครู และปฏิบัติหน้าที่ครูด้วยจิตวิญญาณของความเป็นครู

ส่วนคำว่า อาชีพครู พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้อธิบายว่า อาชีพครู คือครูที่ใช้วิชาที่ ร่ำเรียนมาเป็นเครื่องมือในการหาเลี้ยงชีพ ไม่ได้เป็นครูด้วยความรักสมัครใจ ครูประเภทนี้ไม่จำเป็นต้องเรียนรู้อาชีพครู ไม่จำเป็นต้องมีความเข้าใจที่ตนสอนมากนัก แค่สอนจบไปวัน ๆ หนึ่งก็พอแล้ว ศิษย์จะเข้าใจหรือไม่เข้าใจก็ช่างศิษย์ ไม่สนใจ ขอให้เงินเดือนตามวิทยฐานะก็พอ ศิษย์จะดีหรือไม่ดีไม่เป็นธุระ บางคนก็หาอาชีพเสริมทำ เช่น รับจ้างสอนพิเศษ บางรายหนักลงไปอีกถึงรับจ้างแหกหวาย จนแม้แต่ขายยาบ้าก็มี ครูประเภทนี้รัฐได้

ประโยชน์ตอบแทนไม่คุ้มค่าและหลายรายนำความเสียหายมาสู่สถาบันอีกโสดหนึ่งด้วย คนที่มีลักษณะเป็นอาชีพรู คือคนที่มายึดการเป็นครูเป็นอาชีพเพื่อให้ได้ค่าตอบแทนขาดจิตวิญญาณของความเป็นครู ซึ่งขณะนี้ครูของไทยมีลักษณะอาชีพครูเป็นจำนวนมาก ถ้าไม่ได้รับการแก้ไขจะเป็นเงื่อนไขที่จะทำให้ความหวังของการปฏิรูปการศึกษา เพราะครูคือความหวังที่จะนำสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา

ทุกคนได้ให้ความสำคัญกับครูอาชีพ และจากเจตนารมณ์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ก็ให้ความสำคัญและถือว่าครูเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพเป็นพื้นฐานของการพัฒนาประเทศชาติ จึงมี บทบัญญัติว่า ครูซึ่งเป็นบุคลากรวิชาชีพหลักด้านการเรียนการสอน และการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ต้องผ่านระบบการควบคุมเพื่อให้เป็นครูอาชีพ เช่น การให้มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ มีองค์กรวิชาชีพครู มีมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ รวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพครู เพื่อให้เป็นครูอาชีพอย่างแท้จริง โดยมีกลไกที่จะส่งเสริมให้ครูพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง มีระบบการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครู และกฎหมายว่าด้วยเงินเดือน มีค่าตอบแทน สวัสดิการ และสิทธิประโยชน์เกื้อกูลอื่น เพื่อให้มีรายได้ที่เพียงพอและเหมาะสมกับฐานะทางสังคมและวิชาชีพเป็นการเฉพาะที่กล่าวมาข้างต้น เพื่อชี้ให้เห็นว่าขณะนี้ปัญหาของคุณภาพการศึกษาส่วนหนึ่งมาจากคนที่มีอาชีพครู และมีความพยายามที่จะกำหนดแนวทางที่แก้ปัญหาเหล่านี้

2. ครูของครู กับ ครูอาชีพ

ครูอาชีพตามความหมายที่กล่าวมา เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการและคาดหวังว่าจะมีจำนวนมากขึ้น เมื่อผลแห่งการดำเนินการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเกิดขึ้นเป็นรูปธรรม แต่ยังมีเงื่อนไขบางประการที่น่ากังวลก็คือในระบบการผลิต พัฒนาครูและองค์กรวิชาชีพที่กำหนดให้ครูทั้งของรัฐและเอกชน มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ แต่มีข้อยกเว้นสำหรับคณาจารย์ในระดับอุดมศึกษา ระดับปริญญา ซึ่งในกลุ่มนี้จะรวมถึงคณาจารย์ที่ทำหน้าที่สอนครู หรือที่เรียกว่า ครูของครู นั่นเอง ถ้าพิจารณาจากสภาพปัจจุบันพบว่าครูของครูเหล่านี้ยังมีอาชีพครูอยู่จำนวนไม่น้อย ไม่เข้าใจลักษณะของครูอาชีพอย่างที่พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ กล่าวไว้ เมื่อไม่กี่วันที่ผ่านมาอดีตนายกรัฐมนตรี นายอานันท์ ปันยารชุน ได้กล่าวถึงการแก้ปัญหาคอร์รัปชันว่าจะแก้ไขได้โดยผู้นำรัฐบาลและคณะรัฐมนตรีต้องทำเป็นตัวอย่าง ทำนองเดียวกัน นักเรียนจะเก่งและดีได้ครูต้องเป็นตัวอย่าง และเมื่อประเทศไทยอยากได้ครูอาชีพ คนที่สอนครูก็ต้องเป็นครูอาชีพและเป็นตัวอย่างด้วยเช่นกัน ในเรื่องนี้ส่วนหนึ่งเชื่อมโยงสัมพันธ์กับการมีใบประกอบวิชาชีพครู เมื่อมีข้อยกเว้นจะมีช่องทางใดบ้างที่จะช่วยกำกับดูแลให้ครูของครูมีมาตรฐานวิชาชีพและเป็นที่พึงของลูกศิษย์ ไม่ใช่ศิษย์เป็นที่พึง (ประโยชน์) ของครู ร่างจะอยู่ที่การกำหนดให้มีระบบกระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชา

ชีพชั้นสูง (มาตรา 52) การผลิตและพัฒนาคุณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา การพัฒนา มาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ (มาตรา 56) และอัยการอำนาจของคณะกรรมการการ อุดมศึกษา (มาตรา 34) รวมทั้งมาตราที่ให้ความเป็นอิสระและการจัดให้สถาบันผลิตครูเป็น หน่วยงานในกำกับของรัฐตามมาตรา 36 ซึ่งขึ้นอยู่กับว่าจะได้รับการปฏิบัติอย่างจริงจัง เหมือนครูที่สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือไม่ ยังเป็นที่สงสัยจากประชาชนทั่วไป

3. จิตสำนึกและวิญญาณของครูสอนครู

คุณาจารย์ที่สอนครูในอดีตมีจำนวนมาก ที่มีลักษณะครูอาชีพเป็นครูด้วยใจรัก เป็นครูด้วยจิตวิญญาณ มีความห่วงใยต่อศิษย์ดูลูกของตนเอง แต่เมื่อเวลาผ่านมามีกระแส แห่งการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ มากกระทบทำให้มีครูอาชีพที่เป็นปูชนียบุคคลลดน้อยลงไป อย่างน่าเป็นห่วง ด้วยสาเหตุอะไรนั้นเป็นเรื่องน่าคิด แต่ก็ไม่อยากคิดมากจนเสียเวลาที่จะ เตรียมระบบใหม่ที่จะสร้างครูของครูให้เป็นครูอาชีพ เพื่อที่จะเป็นเมล็ดพันธุ์แห่งความดีส่ง ต่อไปยังลูกศิษย์ที่เป็นครู และถูกถ่ายทอดพันธกรรมแห่งความดีไปยังผู้เรียนด้วยจิตสำนึก และวิญญาณของความเป็นครูอย่างแท้จริง

การสร้างจิตสำนึกและวิญญาณครู ทำอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับสถานการณ์ เนื่องจากใน ระยะ 2 ทศวรรษผ่านมา อาชีพครูค่อนข้างได้รับการดูแลจากสังคมเป็นอย่างมาก น่า วิดก ด้วยสาเหตุหลายประการ เช่น คนดีคนเก่งไม่เรียนครู คุณาจารย์ที่สอนครูย่อหย่อนใน การปฏิบัติหน้าที่ ภาระงานของครูมีมาก แรงจูงใจค่อนข้างต่ำ ระบบการพัฒนาไม่มีประสิทธิภาพ การอบรมพัฒนาไม่ตรงตามที่ต้องการ เป็นต้น จิตสำนึกและวิญญาณครู จุดเริ่มต้นน่าจะ อยู่อยู่ที่การสร้างศรัทธา คำว่าศรัทธาในที่นี้มีความหมาย 3 มิติ คือศรัทธาต่อตนเอง ต้องเชื่อ และศรัทธาในความรู้ความสามารถของตนเองว่าจะเป็ครูที่ดีได้ เป็นตัวอย่างให้กับสังคมได้ กระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ และวิเคราะห์คัดสรรความรู้มาใช้ ประโยชน์ได้ และมีความเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถสร้างภาพลักษณ์ของครูที่ดีได้ ประการที่ สองคือ ศรัทธาต่ออาชีพครู รักษาเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นครูที่เป็นวิชาชีพชั้นสูง เห็นคุณค่าของวิถีชีวิตที่เป็นครู ประการที่สามคือ ศรัทธาต่อองค์กร รักษาชื่อเสียงของสถาน ศึกษาและองค์กรวิชาชีพครู ประพฤติและปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ ครู ถ้าครูทุกคน และครูของครูทุกคนมีความศรัทธาเป็นจุดเริ่มต้นจิตสำนึกและวิญญาณของ ความเป็นครู และสิ่งที่ดีที่เป็นแบบอย่างของสังคมได้ก็จะขยายและถ่ายทอดไปสู่เยาวชน ชั่วลูกชั่วหลาน เสมือนกับผู้นับถือศาสนาไม่ว่าศาสนาใดจุดเริ่มต้นก็อยู่ที่ความศรัทธา เมื่อ ศรัทธาก็ประกาศตนเป็นผู้นับถือศาสนานั้น และปฏิบัติตามคำสั่งสอนของศาสนา คัมภีร์ หรือพระธรรมวินัยต่อไป เมื่อครูศรัทธาต่อวิชาชีพครูจะทำให้เกิดพลังแห่งความมุ่งมั่นสร้าง สรรค์วิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูงตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษาในครั้งนี้

4. อาชีพครูกับผู้เรียน

ถ้าผู้เรียนมีครูที่เป็นเพียงผู้ยึดอาชีพครูเพื่อเลี้ยงชีพตนเองจะมีสิทธิเรียกร้อง

อะไรหรือไม่ กลไกควบคุมในปัจจุบันมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะจัดคนที่มีอาชีพครูอย่างไร ถ้าพิจารณาจากกฎหมายสูงสุดของประเทศคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 แล้วจะพบว่าหมวด 5 ที่กำหนดแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 81 กำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้ คู่คุณธรรมและให้พัฒนาวิชาชีพครู ซึ่งนำไปสู่การบัญญัติสารดังกล่าวไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ก็น่าเชื่อว่าจะเป็นกลไกที่จะสร้างครูอาชีพได้ และถ้าสร้างจากวัตถุดิบใหม่ (ครูใหม่) ที่พบตกแต่งให้เข้าระบบที่วางไว้ก็น่าจะมีความหวัง แต่ในความเป็นจริงแล้ว ยังมีครูและครูของครูที่มีวัฒนธรรมการทำงานเข้าข่ายอาชีพครูเป็นจำนวนมาก เราจะทำอย่างไร เพราะบุคคลเหล่านี้จะหาผลประโยชน์จากผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ไม่ว่าจะเป็นการขายสินค้า ขายซีพความรู้เก่า ๆ การหลีกเลี่ยงการสอนตามหน้าที่แต่กระตือรือร้นในการสอนพิเศษ ทำโครงการพิเศษเพื่อให้ได้เที่ยวต่างประเทศฟรีโดยไม่สนใจว่าผู้เรียนจะเดือนร้อน ทุยืมเงินมาอย่างไร สถาบันบางแห่งกลายเป็นชุมทรัพย์ของบุคคลเหล่านี้ที่คนอื่นแตะต้องไม่ได้ แทนที่จะสร้างสถาบันให้เป็นชุมทรัพย์ทางปัญญา จึงถึงเวลาแล้วที่เราจะต้องสร้างระบบใหม่ เพื่อรักษาสติธิประโยชน์ของผู้เรียนอย่างแท้จริง แนวคิดเรื่องการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจะได้ไม่กลายเป็นว่าผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแห่งชุมทรัพย์ของคนที่ยึดอาชีพครู

5. สร้างกระแสรักวิชาครูดี-ครูอาชีพ

แนวพระราชดำริด้านการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่มีพระราชดำริถึงครูว่า "...ครูจะต้องเป็นผู้ประพฤติตนดีทั้งด้านวิชาการ คือต้องฝึกฝนตนให้มีความชำนาญในด้านความรู้และวิธีสอน ส่วนด้านความประพฤติจะต้องเป็นคนดีที่พร้อมทั้งในด้านจิตใจและการปฏิบัติ เพื่อที่จะเป็นแบบอย่างแก่ผู้พบเห็น เมื่อลูกศิษย์ได้เห็นและประทับใจในความสามารถและความดีของครูก็จะประพฤติตนตามแบบอย่าง..." และยังมีพระราชดำริเกี่ยวกับการกิจและแนวทางการปฏิบัติตนของครูอีกหลายประการที่ควรนำมาสร้างกระแสให้ครูได้ตระหนักและมีจิตสำนึกของความเป็นครูที่ดี

สิ่งที่จะผลักดันให้สังคมไทยมีครูดี ครูอาชีพจำนวนมากขึ้น อยู่ที่การสร้างกระแสให้ทุกคนตระหนักและรักวิชาครูที่ดีไว้ นอกจากแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแล้ว ยังมีวิธีการต่าง ๆ เช่น การยกย่องชมเชยครูดี ให้โอกาสและส่งเสริมครูทุกคนได้ทำหน้าที่ครูอาชีพอย่างแท้จริง สกัดกันสิ่งที่เป็นบ่อนทำลายและนำความเสื่อมเสียมาสู่วิชาชีพครู ขณะเดียวกันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องสร้างระบบการผลิต พัฒนาครูและประเมินครูให้มีคุณภาพและมาตรฐานเหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง ทั้งนี้ ผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ต้องร่วมกันสร้างกระแสอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ในที่สุดครูดี-ครูอาชีพก็จะเพิ่มจำนวนมากขึ้น อาชีพครูหรือผู้รับจ้างสอนก็จะค่อย ๆ ลดจำนวนลง ความหวังของการปฏิรูปการศึกษาก็จะเป็นจริงได้ในไม่ช้า

วิรุณ ตั้งเจริญ (2547 : สัมภาษณ์) แสดงความคิดเห็นว่า

“ครูต้องเป็นผู้นำความคิดของสังคม นั่นคือความคิดแรกของผม ครูคงไม่ใช่คนที่ล่าหลัง ครูต้องไม่ใช่คนที่ทำอาชีพอื่นไม่ได้แล้วมาเป็นครู ครูต้องเป็นผู้นำในความคิด ครูต้องเป็นผู้นำในการสร้างสรรค์...ต้องสร้างจริยธรรม แต่จริยธรรมในยุคปัจจุบันนี้ มันไปกระทบระบบทุนนิยมสูงมาก...ซึ่งมันก้าวไปสู่ความเห็นแก่ตัว ไปสู่ความเลวร้าย ไปสู่ระบบพรรคพวก ไปสู่สิ่งที่มีมันไม่มีคุณค่าอย่างแท้จริง ครูจะอย่างไรให้เด็กด้านกับสิ่งเลวร้ายนี้ได้ ถ้าถามว่า มันเกี่ยวกับศิลปศึกษาอย่างไร ก็บอกว่ามันต้องเกี่ยวกับครูทุกคน ครูศิลปศึกษาจึงต้องรับผิดชอบด้วย...ถ้าไม่สามารถสร้างครูให้เป็นผู้นำและสร้างความก้าวหน้าทางจริยธรรมต่าง ๆ ได้ คนในแวดวงอื่นก็จะก้าวเข้ามาเป็นผู้นำ เช่น นักธุรกิจ เป็นต้น เมื่อนักธุรกิจมาเป็นผู้นำการเรียนรู้ก็จะเบี่ยงเบนไปทางธุรกิจ จริยธรรมก็อ่อนลง หรือถ้านักการเมืองมาเป็นผู้นำการเรียนรู้ก็ยังไม่แน่ใจว่าจะเป็นเรื่องที่เหมาะสม เหล่านี้เป็นปัญหาที่ว่า สังคมจะหาอย่างไรให้ครูมีศักยภาพ มีความเข้มแข็ง เป็นผู้นำทางความคิด เป็นผู้นำในการสร้างสรรค์ และผู้นำทางจริยธรรมให้ได้...”

อำนาจ เย็นสบาย (2547 : สัมภาษณ์) แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการผลิตครูศิลปศึกษา
มิติใหม่ว่า

“...ครูศิลปะจะต้องนึกเสียว่า คุณกำลังผลิตลูกศิษย์ที่ออกไปสู่วิถีชีวิต ซึ่งมันไม่ใช่กระบวนการสร้างศิลปินแบบเก่า เพราะฉะนั้นเราต้องเชื่อปรากฏการณ์ที่มันเปลี่ยนแปลงในโลก เพราะฉะนั้นถ้าครูยังไม่เปลี่ยนวิถีคิดของการสร้างแบบต้นศตวรรษที่ 20 ลูกศิษย์ก็ตกยุค ความรู้ที่เราผลิตก็จะไม่เข้าสู่คนที่เข้าใจสุนทรีย์ของงานศิลปะแบบร่วมสมัย เพราะฉะนั้นเราต้องเปลี่ยนตัวเอง ต้องเปลี่ยนวิถีชีวิตที่เป็นอยู่ ในขณะที่เดียวกันก็ต้องพร้อมที่จะเผชิญหน้ากับความคิดสร้างสรรค์ที่มันอาจแปลกประหลาด มันอาจแหกกฎ เป็นพวกแหกกฎ แหกกติกา เพราะถ้าไม่แหกกฎ ก็ไม่ใช่เรื่องใหม่ นั่นหมายถึงถ้าเรามองว่าศิลปะเป็นตัวกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการอันเป็นองค์ประกอบที่สำคัญกับความเจริญของชุมชน ถ้าเราทำอย่างนั้นผมเชื่อว่า การเรียนการสอนจะประสบความสำเร็จ”

จากความคิดเห็นดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า อำนาจ เย็นสบาย เน้นว่าการผลิตครูมิติใหม่จะต้องปรับเปลี่ยนวิถีคิดของครูผู้ผลิตให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ต้องสร้างให้ลูกศิษย์หรือครูมิติใหม่เห็นความสำคัญของการเป็นครูที่มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ และเห็นความสำคัญของชุมชน ซึ่งก็เท่ากับว่า เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นและแนวทางที่ว่าการศึกษาคือชีวิต การผลิตครูมิติใหม่จะประสบผลสำเร็จ

พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ (2547 : สัมภาษณ์) แสดงความคิดเห็นว่า

“...ขั้นแรกคนที่เป็นครูควรปล่อยวางทางความเชื่อ ต้องยืดหยุ่นต่อความเชื่อเกี่ยวกับสุนทรียะทางศิลปะ ต้องเข้าใจว่างานศิลปะทุกแขนงสุนทรียะของมันคืออะไร ต้องตระหนักว่าเรื่องทางสุนทรียะมันเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นแล้วก็เปลี่ยนไป ต้องมีการเปลี่ยนแปลง ถ้าครูศิลปะเชื่อการเปลี่ยนแปลง การเรียนการสอนก็พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง ฉะนั้นครูศิลปะต้องพร้อมที่จะเปลี่ยนวิถีหรือมิติที่เคยสอนเดิม เช่นจะบอกว่าทัศนศิลป์หรือศิลปศึกษาก็ตามที่ครูเคยสอนดรออิง (Drawing) โดยให้นักเรียนนั่งสเก็ตซ์แสงเงา เข้าใจมีเดีย (Media) แต่ถ้าจะถามว่าให้ผู้เรียนเข้าใจมีเดียแต่ละตัวแล้วสามารถนำมาใช้ร่วมกันได้ไหม มันอาจจะมีสูตรที่ครูรุ่นเก่าเชื่อต่อกันมาว่า เรื่องของมีเดียเป็นสูตรสำเร็จตายตัว เช่น สีน้ำ ห้ามใช้ดรายมีเดีย (Dry media) ผสมกับเวตมีเดีย (Wet media) หรือห้ามผสมสีขาว อย่างนี้เป็นเรื่องจริงหรือ ใครเป็นคนกำหนดกฎเกณฑ์ ถ้าครูศิลปะปล่อยวางตรงนี้ได้มิติการสอนก็จะเปลี่ยนไป หรือกรณีของการสร้างผลงานทัศนศิลป์มันจะต้องแยกเป็นทัศนศิลป์ 2 มิติหรือทัศนศิลป์ 3 มิติ เท่านั้น มันจะเปลี่ยนแปลงโดยการบูรณาการเข้าด้วยกันได้ไหม ผมว่าประเด็นเหล่านี้เป็นเรื่องสำคัญ การสร้างครูศิลปะควรต้องปรับเปลี่ยนกรอบความคิดเหล่านี้ ต้องให้คนที่จะเป็นครูพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลงได้”

วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ (2547 : สัมภาษณ์) แสดงความคิดเห็นว่า

“...ครูศิลปะต้องเป็นคนใฝ่รู้ จะต้องวิเคราะห์ก่อนที่จะเชื่อ เพราะมนุษย์ต้องมีเหตุผล...ต้องเอาวิธีทางวิทยาศาสตร์มาบอกด้วย...มนุษย์ที่มีเหตุผลก็จะมีมุมมองที่หลากหลายขึ้น พอมีมุมมองที่หลากหลายก็จะกว้างในด้านวิสัยทัศน์ ในขณะเดียวกันก็เชื่อประสบการณ์ปัจจุบันที่เชื่อมโยงสู่นาคต ไม่ยึดติดกับสิ่งเก่าหรือความคิดดั้งเดิมที่เป็นตัวตนของตนแต่เพียงอย่างเดียว เป็นผู้ให้ การเป็นผู้ให้จะทำให้มีเพื่อนมาก เมื่อมีเพื่อนมากก็มีประสบการณ์มากสรุปสั้น ๆ ก็คือ เป็นคนศึกษา เชื่อมโยง มีเหตุผล วิเคราะห์และบูรณาการ มีความเป็นตัวของตัวเอง แต่ก็ยอมรับความหลากหลาย...”

อมรวิรัช นาคกรทรรพ (มปป. : 1121-127) กล่าวถึงการเตรียมครูในอนาคตว่าจะต้องเป็นทั้งผู้ให้ความรู้ ผู้ให้เครื่องมือในการแสวงหาความรู้ และผู้จุดไฟแห่งการเรียนรู้ โดยให้รายละเอียดเกี่ยวกับครูในอนาคตไว้ดังนี้

“ครูในอนาคตเป็นนักเทคโนโลยีสารสนเทศไปในตัวด้วย เป็นเทคโนโลยีที่เป็นสหายนศกับการศึกษาในปัจจุบัน และการเข้าถึงแหล่งความรู้ใหม่ ๆ ในปัจจุบันล้วนแล้วแต่ต้อง

อาศัยเทคโนโลยีด้านนี้ทั้งสิ้น ครูในอนาคตจะต้องเชี่ยวชาญภาษาอังกฤษ อันเป็นภาษาสากลภาษาเดียวที่จะช่วยถอดรหัสความรู้ในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็น “อินเทอร์เน็ต” “มัลติมีเดีย” หรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์อื่นใด ครูในอนาคตจะต้องติดตามความก้าวหน้าในเทคนิควิธีการสอนต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา ในอนาคตอาจมี “สภากาแฟอินเทอร์เน็ต” หรือ “ชมรมครูอินเทอร์เน็ต” ที่เปิดโอกาสให้ครูแลกเปลี่ยนประสบการณ์และเทคนิคใหม่ ๆ ผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ครูในอนาคตจะต้องเป็นนักจิตวิทยา การเรียนรู้ชั้นเลิศ ที่สามารถพัฒนาเด็ก ๆ ให้ก้าวหน้าความรู้และปรับตัวกับชีวิตในยุคโลกาภิวัตน์ได้ แนวคิดใหม่ ๆ ในวงการจิตวิทยาการเรียนรู้ เช่น แนวคิดเกี่ยวกับ “ความฉลาดทางอารมณ์” (emotional intelligence) ในการเผชิญความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของมนุษย์อาจกลายมาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ของคนในอนาคต เมื่อเป็นเช่นนี้ จะมีวิธีเตรียมครูของเรายังไง ถ้ากวาดสายตาดูหลาย ๆ ประเทศที่ก้าวหน้าทางภูมิปัญญานั้น จะเห็นว่าการผลิตครูเป็นสิ่งที่ได้รับความสำคัญมาก โดยมุ่งให้ครูมีภูมิที่ “แน่น” ทั้งในเชิงเนื้อหาสาระ และในแง่วิธีการสอนในหลาย ๆ ประเทศกว่าที่ใครสักคนจะได้เป็นครูมิใช่เรื่องง่าย นอกจากปัญหาการเพิ่มประสิทธิภาพการสอนของครูแล้ว เรายังมีปัญหาดังกล่าวต้องขบคิดเกี่ยวกับวิธีการผลิตและพัฒนาครูของเราอีกมาก การขาดแคลนครูในบางสาขาอาจทำให้เราต้องเริ่มคิดถึงช่องทางการเร่งรัดการผลิตครูให้ทันต่อความต้องการในขณะเดียวกัน ปัญหาที่มักถูกวิพากษ์วิจารณ์กันว่าการสอนของครูยังสะท้อน “หลักสูตรแห่งชาติ” ที่แปลกแยกจากสภาพท้องถิ่นและชุมชน ทำให้ต้องช่วยกันมองด้วยว่า ทำอย่างไรครูและการสอนของครูจะเป็นภาพที่ผสมกลมกลืนไปกับชีวิตและความเป็นไปของชุมชน ในเรื่องการขาดแคลนครูบางสาขา เนื่องจากผลิตได้ไม่ทันความต้องการนั้น เราอาจต้องเริ่มมองถึงการให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตครูในบางสาขา เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ คอมพิวเตอร์ เป็นต้น เราคงต้องเริ่มมองการผลิตครูสำหรับเด็กเฉพาะกลุ่มอย่างจริงจัง เช่น ครูสำหรับเด็กผู้มีความพิการในด้านต่าง ๆ ครูสำหรับสอนเด็กอัจฉริยะ เป็นต้น ซึ่งเด็กลักษณะพิเศษเหล่านี้ล้วนแต่ต้องการการเอาใจใส่ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา และอารมณ์เป็นพิเศษทั้งสิ้น ในเรื่องครูกับชุมชนนั้น คงต้องหาทางกระตุ้นให้ครูแสวงหาวิถีทางที่จะนำชุมชนเข้ามาเป็น “ครู” ของเด็ก ๆ ด้วย ตั้งแต่การให้ผู้นำชุมชนช่วยกันจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกสถานที่ให้กับเด็ก ๆ การใช้สิ่งต่าง ๆ ในชุมชนมาเป็นสื่อการเรียนการสอนไปจนถึงการเชิญผู้หลักผู้ใหญ่ในชุมชนมาช่วยเป็น “ครู” เล่าเรื่องต่าง ๆ ในชุมชนให้เด็ก ๆ ได้ฟังบ้าง ซึ่งวิธีการเหล่านี้ ล้วนแต่เป็นช่องทางหลอมรวมโรงเรียนและชุมชนเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

คำมาน คนใด (2542 : 11-12) แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับครูที่ดีและมีคุณภาพทางการสอนซึ่งจะประสบผลสำเร็จทางการสอนได้จะต้องอาศัยองค์ประกอบอย่างน้อย 2 ประการ คือ

“1. **ทุน** ได้แก่ สิ่งที่มีอยู่และนอกตัวครู แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ

(1) **คุณสมบัติ** หมายถึง สมบัติหรือลักษณะที่เป็นคุณ สำหรับการเป็นครู คุณสมบัติที่เป็นรูปธรรมสามารถสัมผัสและนับได้ ได้แก่ รูปร่างหน้าตา กิริยามารยาท บุคลิกภาพ น้ำเสียง ลีลาการพูด สุขภาพอนามัย น้ำหนัก ส่วนสูง ประสบการณ์ชีวิต การศึกษาอบรม อายุ เป็นต้น คุณสมบัติที่เป็นนามธรรม ได้แก่ ความถนัด ค่านิยม ความเชื่อ ศรัทธา ปัญญา ความรู้ อารมณ์ จิตวิญญาณของความเป็นครู เป็นต้น ผู้ใดมีคุณสมบัติด้านดี มีคุณภาพสูง ผู้นั้นมีแนวโน้มจะประสบความสำเร็จในการเป็นครู

(2) **ทรัพย์สินสมบัติ** หมายถึง ทรัพยากรที่อยู่นอกตัวครู และเป็นคุณต่อการเป็นครู เช่น บัณฑิตในการดำรงชีวิต งบประมาณ ยานพาหนะ อาคารสถานที่ สื่อเทคโนโลยี วัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ ตัวผู้เรียน สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมทางสังคม ชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชน เป็นต้น ผู้ใดมีทรัพย์สินสมบัติทางการศึกษาในเชิงปริมาณก็มาก ในเชิงคุณภาพก็สูง ผู้นั้นมีแนวโน้มจะประสบความสำเร็จในการเป็นครู

2. **ทำ** ได้แก่ การกระทำหรือการปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งอาจใช้ทุนหรือไม่ใช้ทุนตามที่กล่าวก็ได้ แบ่งการปฏิบัติออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

(1) **ปฏิบัติตน** คือ การกระทำหรือการแสดงออกในชีวิตและในสังคม เป็นปกติวิสัยที่กระทำเป็นประจำวัน ประจำเดือนหรือประจำปี เช่น กินอยู่หลับนอน พักผ่อนเที่ยวเตร่ ทำงานอดิเรก ออกกำลังกาย แต่งกาย พูดคุยสนทนา ร่วมงานหรือกิจกรรมกับผู้อื่น ทำบุญ เป็นต้น และที่กระทำเป็นครั้งคราว เช่น ร้องเพลงคาราโอเกะ ทะเลาะวิวาท เล่นการพนัน บริจาคทรัพย์ให้เช่นผู้ขาดแคลน เป็นต้น ผู้ใดปฏิบัติตนดีงามตามกติกาสังคม (พิจารณาจากศีลธรรมหลักศาสนา กฎหมาย ระเบียบ ประเพณี วัฒนธรรม) ผู้นั้นมีแนวโน้มจะประสบความสำเร็จในการเป็นครู

(2) **ปฏิบัติงาน** คือ การทำกิจกรรมตามหน้าที่ครูทั้งตามข้อตกลงการจ้าง (ในเวลาและสถานที่ราชการ) และตามโอกาสต่าง ๆ ที่เห็นสมควร อาจจัดกลุ่มได้ดังนี้

- การวางแผนและเตรียมการ ได้แก่ การคิดและทำเพื่อเตรียมจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การที่ครูเป็น “ผู้แสดง” ด้วยการบอกเล่า แนะนำ อบรม สั่งสอน สาธิต ให้ผู้เรียนรับรู้ รับฟัง เห็นตาม คิดตาม เชื่อตาม บันทึกตาม ปฏิบัติตาม
- การกระทำเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมให้สว่าง สะอาด สะดวก จัดสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ แหล่งการเรียนรู้ บรรยากาศ โอกาส เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนมีทางเลือกที่จะปฏิบัติกิจกรรมตามความถนัด ความสนใจได้อย่างเต็มศักยภาพ
- การกระทำที่เป็นแบบอย่างในทางดีงาม เช่น การแต่งกาย การพูด การปฏิบัติตนในสถานศึกษาและสถานที่สาธารณะ การครองตน การใช้จ่าย บริโภคและออมทรัพย์
- การกระทำที่ส่งผลให้ผู้เรียนมีอิสระและมีความสุขที่จะเรียนรู้และอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้แก่

การสร้างบรรยากาศของความเป็น “กัลยาณมิตร” คือบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ทุกคนเป็นมิตร รัก เคารพนับถือ ช่วยเหลือ ให้กำลังใจ ฟังพาท้ายซึ่งกันและกัน ทั้งด้วยรูปแบบและด้วยจิตวิญญาณ

- การกระทำที่แสดงถึงความรัก เมตตา ห่วงใยและให้เกียรติผู้เรียน เช่น การเรียกชื่อ การพูดสุภาพ ยกย่องชมเชยให้รางวัล ให้กำลังใจ และตักเตือนอย่างเหมาะสม การติดตามงาน การถามถึงเรื่องส่วนตัว ครอบครัวและเพื่อน
- การกระทำที่เป็นการรายงานผลของการปฏิบัติงาน ได้แก่ การรายงานความก้าวหน้าของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมอื่น ๆ ที่ส่งเสริมการศึกษา ซึ่งต้องรายงานเป็นระบบ เช่น การแจ้งคะแนน แจ้งผลการสอบ แจ้งผลการประเมิน เป็นรายคนรายกลุ่ม"

จากความคิดเห็นของนักวิชาการและครูศิลปศึกษาหลายท่าน จะพบว่า ครุมิติใหม่ เป็น **ความหวังอันสำคัญ**ของสังคมที่จะช่วยให้การปฏิรูปการเรียนรู้และการปฏิรูปการศึกษาของสังคมไทยประสบความสำเร็จ ซึ่งจากบทบาทและคุณลักษณะที่คาดหวัง ก็ต้องยอมรับว่า ไม่ใช่เรื่องง่ายเลยที่จะสร้างหรือพัฒนาครูให้มีคุณลักษณะตามที่คาดหวังได้อย่างสมบูรณ์ทุกประการ ยิ่งในระบบศิลปศึกษา ซึ่งเท่าที่ผ่านมามักจะเป็นระบบที่ได้รับการสนับสนุนรองลงมาจากระบบอื่น ๆ ก็ยิ่งไม่ใช่เป็นเรื่องง่ายเลยที่จะพัฒนาครูศิลปศึกษามิติใหม่ให้มีบทบาทและคุณลักษณะตามที่คาดหวัง แต่อย่างไรก็ตาม ก็ต้องนับว่าในปัจจุบันเป็นเรื่องที่น่ายินดีของวงการศึกษามาก ที่ได้มีโครงการยกมาตรฐานวิชาชีพครู โครงการผลิตครู กศ.บ. 5 ปี ซึ่งก็เป็นอีกหนึ่งความหวังที่จะได้เห็นครูที่มีคุณภาพของสังคมไทยในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า ถ้ากระบวนการผลิตครุมิติใหม่มีคุณภาพที่ดี ซึ่งนั้นก็หมายความว่า เราจะได้เห็นครูศิลปศึกษามิติใหม่ที่เป็นความคาดหวังของวงการศิลปศึกษาด้วย

แนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้บัญญัติถึงการจัดการศึกษาสำหรับประชาชนชาวไทย โดยเน้นการศึกษาตลอดชีวิต และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 25 ก็ได้กำหนดไว้ว่า รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ อาทิ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์กีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อย่างอื่นอย่างพอเพียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้ให้ความสำคัญกับแหล่งการเรียนรู้ของชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ทรงคุณค่าที่แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ และความหลากหลายของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่รวมตัวกันเป็นภาพลักษณ์ของชาติได้อย่างกลมกลืน มีชีวิตชีวา

แนวคิดเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงมีบทบาทเป็นอย่างมากในระบบการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษาของสังคมไทยในปัจจุบัน

ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ความรู้ ความคิด กระบวนการ รวมไปถึงผลงานที่เกิดจากความสามารถของคนในสังคมนั้น ๆ ที่ถูกสั่งสมขึ้นมาจากประสบการณ์ชีวิตในบริบทของสังคมนั้น และมีการสืบทอดต่อกันมาเป็นวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการ และการดำรงอยู่ของบุคคลและสังคมอย่างกลมกลืน

บางครั้ง เราเรียกภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” ซึ่งภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้เป็นภูมิปัญญาที่มีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ในวิถีของชุมชนนั้น เพราะเป็นภูมิปัญญาที่ถูกกลั่นกรองมาจากท้องถิ่น จึงสามารถแก้ปัญหาในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม และตรงประเด็น มีความกลมกลืน ไม่แปลกแยกจากบริบทของสังคมนั้น

เรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้ อาจจะแบ่งเป็นระดับของภูมิปัญญาอย่างกว้าง ๆ ได้ 2 ระดับ คือ

1. ภูมิปัญญาชาติ เป็นภูมิปัญญาที่มีความสำคัญที่จะช่วยสร้างอัตลักษณ์ของความเป็นชาติไทย แสดงถึงความเข้มแข็งของชาติไทย ช่วยให้ประเทศไทยอยู่รอดได้ท่ามกลางสภาวะวิกฤติของกระแสความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่แพร่เข้ามาในสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์

2. ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นภูมิปัญญาที่เกิดขึ้นตามท้องถิ่นต่าง ๆ มีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างกันไปตามสภาพของสังคม วัฒนธรรม และความเชื่อของท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งบางทีก็เรียกว่า ภูมิปัญญาพื้นบ้าน หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน ดังที่ได้กล่าวถึงมาแล้วข้างต้น

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541 :) ได้กล่าวถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทยที่ก่อให้เกิดความเป็นปึกแผ่นมั่นคงของบ้านเมือง ช่วยให้เกิดการดำรงอยู่ของวิถีชีวิตด้วยความสงบสุข ร่มเย็น จึงถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งและมีสาระพอสรุปได้ดังนี้

- “ 1. ช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง
2. สร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีเกียรติภูมิแก่คนไทย
3. สามารถปรับประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนามาใช้กับวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสม
4. สร้างสมดุลระหว่างคนกับสังคมและธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน
5. ช่วยเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิถีชีวิตของคนไทยให้เหมาะสมได้ตามยุคสมัย”

ประเวศ วะสี (2546 : 7) กล่าวถึงความสำคัญของฐานทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นภูมิปัญญาไทยว่า

“...รากของสังคมคือวัฒนธรรม หรือวิถีชีวิตร่วมกันของกลุ่มชนอันสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมหนึ่ง ๆ ในสิ่งแวดล้อมที่ต่างกัน กลุ่มชนในสิ่งแวดล้อมหนึ่ง ๆ ก็จะเรียนรู้ให้รอดชีวิตและอยู่อย่างสบายพอสมควร ในวิถีชีวิตจึงมีการสะสมภูมิปัญญาจากการปฏิบัติไว้เป็นอันมาก

ภูมิปัญญาในวัฒนธรรมคือรากของสังคม การพัฒนาการเรียนรู้ต้องมีวัฒนธรรมเป็นฐาน ฐานทางวัฒนธรรมเป็นฐานที่เรามี เป็นฐานที่เราคุ้นเคย เราจึงมีความมั่นใจ ถ้าการพัฒนาอยู่ในฐานทางวัฒนธรรมของเรา เราจะเกิดความมั่นใจแห่งชาติ ไม่ใช่เราจะไม่เรียนรู้จากวัฒนธรรมฝรั่ง แต่ควรเอาเป็นตัวประกอบ ไม่ใช่เอาฝรั่งเป็นฐาน...”

ทมลา วัฒนสิน (มปป. : 6) กล่าวถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า

“...ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการสืบทอดมรดกวัฒนธรรมของชุมชน ส่งเสริมการจัด การศึกษาชุมชน และเสริมสร้างศักยภาพในการพัฒนาของชุมชน”

การละเลยความสำคัญของภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น ละเลยรากฐานของสังคม และวัฒนธรรม หรือการให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาต่างแดนมากกว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นและ ภูมิปัญญาไทย จึงเป็นการทำลายจิตวิญญาณของความเป็นท้องถิ่น ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความล้มเหลว ของการพัฒนาชาติไทย และก่อให้เกิดการครอบงำทางวัฒนธรรมจนสิ้นสูญวัฒนธรรมของชาติไปในที่สุด

จากอดีต การครอบงำของวัฒนธรรมตะวันตกต่อสังคมไทยส่งผลทำให้เกิดวัฒนธรรมที่เป็น สากล เป็นแบบแผนเดียวกัน ซึ่งวัฒนธรรมดังกล่าวนี้สอดคล้องกับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจแบบ ทุนนิยมได้อย่างกลมกลืน วัฒนธรรมที่เป็นสากลดังกล่าวนี้เป็นเรื่องของความทันสมัย ความสะดวก รวดเร็ว เป็นวัฒนธรรมแบบแยกย่อยที่ก่อให้เกิดการมีความรู้ความชำนาญเฉพาะทาง การมีสภาพ ชีวิตในสังคมแบบตัวใครตัวมัน ทำให้ระบบวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมของไทยเปลี่ยนไป และส่งผลไปสู่ การเปลี่ยนแปลงวิถีการดำรงชีวิตและความเป็นอยู่ของคนไทยโดยภาพรวม ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ก็คือ การครอบงำของวัฒนธรรมตะวันตก ส่งผลทำให้คนไทยหลงลืมหรือให้ความสำคัญกับ ภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่นน้อยลงมาก จนกลายเป็น “วัฒนธรรมขายขอบ” หรือ “วัฒนธรรมตกขอบ” เป็นเรื่องของความเชย ความล้าหลัง ไปเลยทีเดียว ทั้ง ๆ ที่ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นรากเหง้าของความเป็นชาติไทยที่ทรงคุณค่าและแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของไทยดังได้กล่าวมา แล้วข้างต้น

การครอบงำของวัฒนธรรมตะวันตกนี้ได้ดำเนินต่อเนื่องมาจนกระทั่งปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุค โลกาภิวัตน์ที่ความหลากหลายของข้อมูลความรู้ วัฒนธรรมตะวันตกและวัฒนธรรมนานาชาติแพร่ หลายเข้ามาในสังคมไทยอย่างมิอาจปิดกั้นได้ หากการรับวัฒนธรรมต่าง ๆ ขาดการกลั่นกรองอย่าง รู้เท่าทัน ขาดการบูรณาการอย่างมีดุลยภาพระหว่างภูมิปัญญาของไทย (ภูมิปัญญาท้องถิ่น) และ ภูมิปัญญาที่เป็นสากล แนวโน้มของการถูกกลืนทางวัฒนธรรมก็ย่อมจะมีสูงขึ้น

การปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบันจึงให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยจะต้องเน้น เรื่องการจัดการศึกษาโดยเปิดโอกาสให้กับผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในวิถีชีวิตจริง เช่น แหล่ง

เรียนรู้ที่เป็นชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เข้าใจ ซาบซึ้ง และเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้ยังเป็นการปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวคิดที่ว่า “การศึกษาคือชีวิต” ได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

แม้ว่าสาเหตุของการหลงลืมเรื่องสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นจะเกิดจากการติดกับดักของการรับวัฒนธรรมตะวันตก แต่วัฒนธรรมของตะวันตกก็ใช่ว่าจะมีแต่สิ่งเลวร้ายเสมอไป สิ่งที่ดีของวัฒนธรรมตะวันตกก็คือ ความรู้ และกระบวนการหาความรู้ที่ทำให้โลกเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเช่นในปัจจุบันนี้ ดังนั้นแนวทางในการปฏิรูปการเรียนรู้โดยให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น คงไม่ใช่การต้านกระแสของวัฒนธรรมตะวันตก แต่ควรจะเป็นการกลั่นกรองอย่างพิถีพิถะระเหในการรับวัฒนธรรมจะเป็นแนวทางที่เหมาะสมกว่า

การฟื้นฟูเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องเร่งปฏิบัติ เพราะเป็นหนทางที่จะช่วยกู้วิกฤติของประเทศชาติได้ ดังที่ ศรีศักร วัลลิโภดม (2543 : 78) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า

“ทางเลือกอีกทางหนึ่งของผู้คนในสังคมที่พอจะแลเห็นแสงสว่างแต่เพียงราง ๆ ก็คือ การฟื้นฟูและสร้างพลังท้องถิ่นให้เกิด ไม่จำเป็นต้องเหมือนเดิม แต่สานต่อจากของเดิม โดยปรับปรุงให้ทันกับโลก หรือสิ่งที่สอนกันหนักหนาว่า “โลกาภิวัตน์” นับเป็นการเคลื่อนไหวจากภายใน โดยอาศัยการทบทวนภูมิปัญญาของท้องถิ่นในอดีตว่าเป็นอย่างไร และทำให้ดำเนินชีวิตรอดมาได้เพราะอะไร ซึ่งปัจจุบันนี้ก็ปรากฏว่ามีคนในท้องถิ่นคิดอะไรได้และสร้างตัวเองได้มากมายอยู่แล้ว บุคคลเหล่านี้อาจเป็นครูที่ดีได้ ถ้าหากแลเห็นคุณค่าและการมีสื่อสารที่เหมาะสม การสร้างสำนึกร่วมของความเป็นท้องถิ่น ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จะกระตุ้นให้เกิดพลังทางภูมิปัญญาได้ รวมทั้งการสร้างองค์ความรู้ของท้องถิ่นขึ้น ไม่ว่าจะเป็นระบบเศรษฐกิจ เทคโนโลยี วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ จะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ การรู้จักตัวเอง และคิดอะไรใหม่ ๆ ขึ้นได้ โดยไม่ต้องรอคอยสิ่งที่มาจากภายนอก”

จากการที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบัน (2542) ได้บัญญัติให้ปฏิรูปการศึกษาและปฏิรูปการเรียนรู้โดยให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และจากความตื่นตัวของบุคลากรทางการศึกษา ทำให้เกิดความพยายามที่จะจัดการเรียนการสอนโดยให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นพลังขับเคลื่อนในการพัฒนาคนและระบบต่าง ๆ ของสังคมไทย ดังจะเห็นได้จากการเกิดหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการเรียนการสอนที่เน้นเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาเกี่ยวข้องในรายวิชาต่าง ๆ อย่างมากมาย

ทมลลา วัฒนสิน (มปป. : 7-12) ได้ประมวลแนวคิดและหลักการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

“2. แนวคิดและหลักการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

ในปัจจุบันนี้จุดมุ่งหมายของการศึกษามีได้มุ่งเพียงแต่ให้คนมีความรู้ ความเข้าใจใน

เนื้อหาวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร และเตรียมบุคคลเพื่อประกอบอาชีพในตลาดแรงงาน เพียงเท่านั้น แต่เป็นการศึกษาเพื่อชีวิตที่มุ่งส่งเสริมคุณภาพของพลเมืองให้สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นสุข มีความรู้ ความเข้าใจและเห็นคุณค่าในศิลปวิทยาการ ขนบธรรมเนียมประเพณี ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม มีความรักและผูกพันกับท้องถิ่น ประกอบกับมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว ท้องถิ่น และประเทศชาติ เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่เน้นในเรื่องการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการสู่ระบบการศึกษาจึงเป็นสิ่งที่ควรทำอย่างยิ่ง

สำหรับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาเป็นมาตรการที่จะนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปถ่ายทอดไว้ในหลักสูตรกลางหรือหลักสูตรท้องถิ่น โดยคำนึงถึงคุณสมบัติระหว่างเนื้อหาสาระเกี่ยวกับภูมิปัญญาสากลเป็นลำดับ เพื่อให้นักเรียนและนักศึกษาทุกระดับได้เรียนรู้คุณค่าและความสำคัญของภูมิปัญญาไทย ควบคู่ไปกับภูมิปัญญาสากล (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป.) สำหรับหลักสูตรท้องถิ่น กรมการฝึกหัดครู (2535) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่น คือ รายละเอียด เนื้อหาสาระ แผนการสอน สื่อการเรียนการสอน เอกสารความรู้ หนังสือเสริมประสบการณ์ ที่จัดทำขึ้นเพื่อให้สอดคล้องเฉพาะท้องถิ่น ซึ่งแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกัน ดังนั้นหลักสูตรระดับท้องถิ่น จึงเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรแกนกลาง หรือหลักสูตรแม่บท ส่วนการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น คือ การปรับและเพิ่มรายละเอียดเนื้อหาและจัดทำหลักสูตรเพิ่มเติม ซึ่งสามารถทำได้ทันทีโดยไม่ต้องขออนุญาต เพราะไม่ได้แก้จุดประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลาง

สัจ จุฑานันท์ (2532) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร ระดับท้องถิ่น ว่า มี 2 ลักษณะ คือ

1. การปรับหลักสูตรกลางให้เข้ากับสภาพของท้องถิ่น
2. การสร้างหลักสูตรย่อยในระดับท้องถิ่นขึ้นมาเสริมหลักสูตรกลาง

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (อ้างถึงในกรมวิชาการ, 2542) ได้กล่าวถึง การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นว่า เป็นลักษณะของการปรับและเพิ่มรายละเอียดของเนื้อหา ปรับและเสริมกิจกรรมการเรียนการสอน พัฒนาวิธีการสอนให้หลากหลาย ทำสื่อการเรียนการสอนและหลักสูตรเพิ่มเติม ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นสามารถทำได้ทันที โดยไม่ต้องขออนุญาตจากกรมวิชาการ ส่วนหลักสูตรระดับท้องถิ่นหมายถึง รายละเอียด เนื้อหาสาระ แผนการสอน สื่อการเรียนการสอน เอกสารความรู้ หนังสือเสริมประสบการณ์ที่จัดทำเพิ่มขึ้นเฉพาะท้องถิ่น ดังนั้นหลักสูตรระดับท้องถิ่นจึงเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรแม่บท

ทัศนีย์ สุภเมธี (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงการปรับหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น สามารถทำได้โดยการปรับแผนการสอนสื่อการเรียนการสอน เนื้อหา และวิธีการสอนของครู

ดังนี้

1. การปรับ หมายถึง การปรับเนื้อหา สารและมวลประสบการณ์ในหลักสูตรแกนกลางให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของท้องถิ่น
2. การขยาย หมายถึง เนื้อหาใดในท้องถิ่นรู้จักกันดีก็ควรให้ผู้เรียนได้เรียนลึกลงไปอีก
3. การเพิ่ม หมายถึง เนื้อหาบางเนื้อหา เป็นเรื่องเฉพาะของแต่ละท้องถิ่นที่ควรรู้ แต่คนในท้องถิ่นอื่นไม่จำเป็นต้องรู้

กรมวิชาการ (2532) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น คือ

1. การปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม
2. การปรับเติมรายละเอียดเนื้อหาจากหัวข้อที่กำหนดไว้ในคำอธิบายรายวิชา
3. การจัดเนื้อหารายวิชาหรือรายวิชาขึ้นใหม่
4. การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน
5. การจัดทำหนังสือเรียน คู่มือครู หนังสือเสริมประสบการณ์ คู่มือการเรียนการสอน แบบฝึกหัด ฯลฯ

ดังนั้นหลักสูตรท้องถิ่นจึงมีความสำคัญและเกี่ยวเนื่องกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นเป็นอย่างมาก โดยมีนักการศึกษาวิชาการต่าง ๆ ได้เสนอแนวคิดและหลักการในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนในด้านต่าง ๆ ไว้ ดังนี้

2.1 แนวการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน

เพื่อให้ภูมิปัญญาเป็นรากฐานและเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญส่วนหนึ่งในการพัฒนาคน พัฒนาเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542) จึงได้กำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. นำภูมิปัญญาเข้าสู่การศึกษาของชาติ โดยเลือกสรรสาระและกระบวนการเรียนรู้สู่ระบบการศึกษา ทั้งทางการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาสากลและเหมาะสมกับจารีต ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรของชุมชน และสื่อมวลชน ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้านภูมิปัญญาไทยทุกระดับ และทุกระบบในรูปแบบที่หลากหลาย
2. ยกย่องและเชิดชูเกียรติ ครูภูมิปัญญา และสนับสนุนให้มีบทบาทเสริมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการศึกษาทุกระดับและทุกระบบ รวมทั้งให้แบบอย่างและชี้นำด้านวิถีคิด วิธีการเรียนรู้ และดำเนินชีวิตที่ได้ผ่านการทดสอบมามาก มีการกำหนดภารกิจหน้าที่ การจ่ายค่าตอบแทนการปฏิบัติงานตามภารกิจหน้าที่ แลกเปลี่ยน เชื่อมโยง และพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ ครูภูมิปัญญาไทย

3. สนับสนุนการศึกษาวิจัยด้านภูมิปัญญา เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาที่หลากหลายให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง
4. พัฒนากลไกการบริหารและจัดการส่งเสริมภูมิปัญญาไทย โดยเน้นการกระจายอำนาจ และการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน ให้เอื้อต่อการส่งเสริมเครือข่ายภูมิปัญญาไทยทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ มุ่งกระบวนการสร้างและพัฒนาภูมิปัญญาไทย ทั้ง 8 งาน ได้แก่ งานวิจัย งานพัฒนา งานฟื้นฟู งานอนุรักษ์ งานถ่ายทอด งานส่งเสริม งานสร้างเสริมความเป็นเลิศ และงานแลกเปลี่ยนให้สามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบ

2.2 วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน

รัตนะ บัวสนธิ์ (2533) ได้กล่าวถึง การถ่ายทอดภูมิปัญญาในรูปแบบของการจัดการเรียนการสอน เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจแบ่งได้เป็น 2 วิธีการใหญ่ ๆ ดังนี้

1. ครูเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ในกรณีนี้บทบาทการจัดการกิจกรรม การเรียนการสอนอยู่ภายใต้การกระทำของครู ซึ่งเป็นไปตามลักษณะกิจกรรมที่ได้จากการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น นั่นคือ ครูเป็นตัวแทนของปราชญ์ท้องถิ่น ที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. ปราชญ์ท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนแทนที่ทางโรงเรียนจะให้ครูดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาที่เปลี่ยนเป็นปราชญ์ท้องถิ่น ทำหน้าที่เป็นผู้สอนหรือเป็นครูแทนรวมทั้งให้ปราชญ์ท้องถิ่นทำหน้าที่ประเมินการเรียนของนักเรียนด้วย

สรุปได้ว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน มีหลายวิธี ได้แก่

1. ปราชญ์ท้องถิ่นถ่ายทอดความรู้โดยตรงต่อครูผู้สอน
2. ปราชญ์ท้องถิ่นถ่ายทอดความรู้โดยตรงให้กับนักเรียน
3. ปราชญ์ท้องถิ่นให้คำปรึกษาหารือ แนะนำให้กับครูผู้สอน
4. ปราชญ์ท้องถิ่นถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนร่วมกับครูผู้สอน

2.3 แนวทางในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

กรมวิชาการ (2539) ได้จัดทำแนวทางการจัดการเรียนการสอน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในปี 2539 โดยนำเสนอแนวทางดำเนินการจัดการเรียนการสอน โดย

1. ให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนการสอน มีการมอบหมายงาน กิจกรรมให้นักเรียนไปทำที่บ้าน ครูและชาวบ้านจะเป็นผู้ติดตามและประเมินผล
2. ให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ นักเรียน โดยนำนักเรียนไปศึกษาจากแหล่งความรู้ในชุมชน
3. โรงเรียนและชุมชนประสานให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ทั้งในโรงเรียนและชุมชน

ในการจัดการเรียนการสอนแนวทางนี้ กรมวิชาการได้เสนอวิธีการ ดังนี้

1. ควรมีการวางแผนร่วมกันระหว่างครูผู้สอน และปราชญ์ท้องถิ่น
2. เน้นการศึกษา วิเคราะห์ ทำความเข้าใจวิธีคิดและความคิดของภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. นำกระบวนการ หรือความคิด แนวปฏิบัติของภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดเป็นกระบวนการเรียนการสอน
4. เสริมสร้างกระบวนการคิดที่เป็นระบบ เป็นวิทยาศาสตร์
5. ฝึกให้ผู้เรียนคิดหลายด้านหลายมุม คิดอย่างอิสระแล้วสรุปเป็นความรู้และประสบการณ์ที่จะนำไปใช้ในการดำรงชีวิต
6. ผสมผสานระหว่างความรู้สากลกับความรู้ท้องถิ่น
7. เน้นที่กระบวนการมากกว่าผลผลิต
8. ครูผู้สอนหรือปราชญ์ท้องถิ่นเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ส่วนแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้เสนอไว้ 4 แนวทาง คือ

ครูผู้สอนเป็นผู้ควบคุมการใช้หลักสูตร โดยพิจารณานำหลักสูตรไปใช้ให้สอดคล้องกับกลุ่มประสบการณ์ตามในหลักสูตรแม่บท โดยใช้ระยะเวลาจำนวนคาบเรียนตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอนของกลุ่มประสบการณ์นั้น ๆ

1. เน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง
 2. นำบุคคลในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมให้ความรู้กับผู้เรียน
 3. สอดแทรกคุณธรรม ค่านิยมต่าง ๆ ที่ปรากฏตามเนื้อหาของหลักสูตรให้กับผู้เรียน
- ทั้งนี้โดยมี **จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียน**

- (1) มีความรู้ ความเข้าใจในประวัติความเป็นมาของชุมชน
- (2) มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพความเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของชุมชน
- (3) สามารถพึ่งพาตนเองได้เกี่ยวกับการรักษาโรคเบื้องต้น
- (4) ตระหนักและยอมรับ สิ่งที่มีค่า สิ่งที่ดีให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน
- (5) สามารถปรับปรนและประยุกต์ใช้สิ่งที่มีคุณค่า สิ่งที่ดีให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน
- (6) มีความรัก ความภาคภูมิใจ และเข้าใจในบทบาทของตนที่มีต่อชุมชน

การดำเนินการตามหลักสูตรและแนวทางดังกล่าวข้างต้นโดยมีผู้รู้ท้องถิ่นหรือผู้ทรงภูมิปัญญาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ 3 ประการ คือ

1. พัฒนาหลักสูตรของท้องถิ่นร่วมกับโรงเรียน หรือหน่วยงานในท้องถิ่น
2. วางแผนการจัดการเรียนการสอนร่วมกับครูผู้สอน
3. ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ในการดำรงชีวิตให้กับผู้เรียน"

จากบริบทดังกล่าว ชี้ให้เห็นถึงความตระหนักและความตื่นตัวขององค์กรและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับระบบการศึกษาของไทย เกี่ยวกับเรื่องความสำคัญของภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญา

ท้องถิ่นที่จะช่วยกู้วิกฤติของชาติ สร้างความเป็นปึกแผ่นมั่นคงของความเป็นชาติท่ามกลางสภาพการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบันได้ ซึ่งการที่จะฟื้นฟูให้ประชาชนรู้ เข้าใจ และเกิดความตระหนักในความสำคัญของภูมิปัญญาพื้นถิ่นได้นั้นจะต้องวางรากฐานตั้งแต่ยังเป็นเด็กและเยาวชน ดังนั้นระบบการศึกษาจึงต้องมีบทบาทในการปลูกจิตสำนึกให้เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนของไทย โดยจะต้องวางหลักการและแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมกับสภาพขององค์กรท้องถิ่นนั้น

การเรียนการสอนทางด้านศิลปะหรือศิลปศึกษาก็เช่นกัน ที่จะต้องให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาทางศิลปะของไทยด้วย ศิลปะที่เป็นภูมิปัญญาของไทยอาจได้แก่ ศิลปะพื้นบ้าน ศิลปะท้องถิ่น ศิลปะไทย ศิลปะหัตถกรรม ฯลฯ

ในช่วงเวลาที่ผ่านมา ศิลปะที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนไทย มักจะถูกกลืนหรือไม่ค่อยได้รับความสนใจเท่าที่ควร เพิ่งจะมาได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นในยุคปัจจุบันนี้เอง

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2544 : 1) กล่าวถึงท่าทีการยอมรับศิลปหัตถกรรมของแวดวงการศึกษาในการอภิปราย เรื่อง มิติใหม่ : ลักษณะเฉพาะในการสร้างสรรค์ศิลปะของไทยสาขาศิลปะหัตถกรรมว่า

“แม้ปัจจุบันศิลปะได้รับความสนใจมากกว่าในอดีตก็ตาม แต่ศิลปหัตถกรรมก็ยังไม่ได้รับการยอมรับในวงการศึกษาเท่าที่ควร ทั้งที่ศิลปหัตถกรรมไทยหลายประเภทมีคุณค่าทางวัฒนธรรมและศิลปะไม่ยิ่งหย่อนกว่าศิลปะประเภทอื่น การนำศิลปหัตถกรรมมาเป็นหัวข้อหนึ่งในการสัมมนาครั้งนี้ จึงเป็นโอกาสดีที่จะมีความสัมพันธ์กับสังคมชุมชนและสถาบันการศึกษาอย่างไร และควรจะศึกษาค้นคว้าวิจัย เพื่อการอนุรักษ์และส่งเสริมหรือไม่ เพียงไร”

สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2544 : 6) กล่าวถึงคุณค่าของศิลปหัตถกรรมไทยอันเป็นภูมิปัญญาของไทยไว้ดังนี้

“ความมีชีวิตชีวาของงานศิลปหัตถกรรมอยู่ที่โครงสร้างด้านจิตวิญญาณที่แฝงอยู่ภายใน อันทำให้ชิ้นงานมีวิถีและพลังเคลื่อนไหวเป็น “จิตสำนึกร่วม” ระหว่างผู้สร้างกับผู้เสพ และระหว่างกลุ่มผู้เสพด้วยกัน จิตสำนึกร่วมที่มีคุณค่าทั้งเชิงอนุรักษ์เชิงสร้างสรรค์ และจิตวิญญาณแห่งความภาคภูมิใจ คือจิตสำนึกร่วมทางประวัติศาสตร์ชุมชน และจิตสำนึกร่วมที่มีต่อสายรากวัฒนธรรมชุมชน อันเป็นสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายที่บ่งชี้อัตลักษณ์ของชุมชนนั้น ๆ วัตถุที่ใช้สร้างงานศิลปหัตถกรรมก็ดี รูปแบบของชิ้นงานก็ดี ฝีมือช่างก็ดี ล้วนประกอบกันรังสรรค์จิตสำนึกร่วมให้แลเห็นประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชน อย่างน้อยก็เสียวนึ่งหรือหลายส่วน ด้วยเหตุนี้นักสะสมงานศิลปหัตถกรรมที่ทะลวงถึงจิตวิญญาณของแต่ละชิ้นงานจึงเข้าถึงจิตวิญญาณของชุมชน เห็นความหลากหลายและพลวัตของชุมชน และเห็น “คน” ในชุมชนเป็นภาพของความเป็นมนุษย์และความเป็นชุมชนมากกว่า

โครงสร้างทางสรีระหรือทางกายภาพ เช่น เมื่อเราแลลดสายจูลูหนังตะลุงที่เป็นนางเหมียง นางมาร หึงสามัญ และหึงรับใช้ ที่สร้างขึ้นชุดเดียวกันจะแลเห็นค่านิยมและรสนิยมที่แตกต่างกันตามชนชั้น เห็นความเชื่อ เห็นขนบนิยม การแต่งกายทั้งที่เป็นภูษาอาภรณ์ เครื่องประดับ ทรงผม เป็นต้น ถ้าสามารถมองผ่านรูปผู้หึงสามัญที่มีอายุของงานต่างกัน ยาวนานถึง 100-200 ปี จะแลเห็นพัฒนาการการแต่งกายของสตรี แลเห็นพลวัตของความเชื่อ แลเห็นลึกถึงสภาพทางเศรษฐกิจและปัญหาของชุมชน เพราะบรรดารูปหนังตะลุงเหล่านี้ ช่างแกะถ่ายโอนมาจากคติดั้งเดิมส่วนหนึ่ง จากที่กำลังปรากฏอยู่ในสังคมและที่ผู้ประดิษฐ์วิพากษ์สังคมอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งส่วนเหล่านั้นสามารถแยกแยะได้ไม่ยากนัก พัฒนาการของรูปหนังตะลุงจึงเป็นเสมือนบันทึกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชน แทนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งมักหาไม่ได้ ถ้าหาได้บ้างก็มักเป็นตำนานหรือวีรกรรมเกินจริง เชื่อถือได้ยาก หรือเช่นเมื่อศึกษาผ่านหัตถกรรมประเภทเครื่องปั้นดินเผา ก็จะแลเห็นจิตวิญญาณของบรรพชนที่พยายามสะสมพัฒนาภูมิปัญญาฝ่าข้อจำกัดด้านความรู้ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างน่าเวทนา น่าภาคภูมิใจ เห็นทั้งความเจ็บปวด การสูญเสีย และความสำเร็จอันจะก่อให้เกิดจิตสำนึกร่วมในการรักถิ่นที่รัก ภูมิใจ ต่อการพิชิตชนของตนยิ่งขึ้น หรือได้บทเรียนโดยไม่ต้องส่อเสี่ยง อันเป็นกำไรต่อการพัฒนาจิตวิญญาณนันทนาการ

การสร้างงานศิลปหัตถกรรมที่ละเลยมิติสายรากวัฒนธรรม พยายามหนีชุมชน หรือพยายามถ่ายโอนวัฒนธรรมข้ามภาค ข้ามสายพันธุ์ หรือนำภูมิปัญญาต่างแดนมาข่ม หรือลบภูมิปัญญาท้องถิ่น ล้วนเป็นการทำลายจิตสำนึกที่พึงมีต่อท้องถิ่น อาจก่อให้เกิดความสับสนและสูญเสียทางประวัติศาสตร์ สายรากทางวัฒนธรรม จนไม่รู้ว่าเรคือใคร เรา มาจากไหน และจะไปทางไหน"

จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และจากความสำคัญของแนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย การเรียนการสอนรายวิชาศิลปศึกษาจึงควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาโดยตรงหรือสอดแทรกภูมิปัญญาซึ่งเป็นรากเหง้าของวัฒนธรรมไทย อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ โดยองค์รวมในโอกาสต่อไปอีกด้วย

แนวคิดบูรณาการ

อิทธิพลการพัฒนาอุตสาหกรรม ก่อให้เกิดระบบการศึกษาแบบแยกส่วน เกิดผู้รู้เฉพาะทาง สภาพเช่นนี้เป็นสภาพที่เกิดขึ้นกับระบบการศึกษาของไทยมาเนิ่นนาน และในปัจจุบันที่สังคมเริ่มเปลี่ยนแปลงไปเป็นสังคมที่มีความหลากหลายประกอบกับปัญหาในระบบการศึกษาที่ไม่สามารถปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคใหม่ ทำให้ต้องหันกลับมาทบทวนกันว่า ระบบการศึกษาเท่าที่ผ่านมาจะนำพาสังคมไปสู่ทิศทางใด

ระบบการศึกษาแบบแยกส่วน ก่อให้เกิดการพัฒนาแบบดั้งเดิม ขาดปฏิสัมพันธ์ ขาดการบูรณาการ ขาดสหวิทยาการ กระบวนทัศน์และกระบวนการในการพัฒนาและการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในระบบ จึงมักเป็นเส้นตรง เป็นการแก้ปัญหาเฉพาะส่วนที่อาจจะส่งผลกระทบต่อส่วนอื่น ๆ ให้เกิดความเสียหายอย่างคาดไม่ถึง หรือทำให้การพัฒนานั้นไม่ยั่งยืนเพราะไม่สามารถเข้าถึงปัญหาของระบบการศึกษาในมิติอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันเป็นลูกโซ่ได้อย่างแท้จริง

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2543 : 5-6) กล่าวถึงการเรียนรู้แบบแยกส่วนและผลเสียของมันว่า

“...การแยกส่วนมีที่มาจากการหาความรู้ในเชิงวิทยาศาสตร์ที่ต้องเอาตัวแทนหรือเอาบางส่วน ของส่วนใหญ่มาพิจารณา แล้วจึงได้ข้อสรุปย้อนกลับไปหาส่วนรวมหรือส่วนใหญ่ ความคลุมเครือนี้ทำให้เราจำแนกแยกย่อยวิชาการต่าง ๆ ออกไปมาก ในทางศิลปะก็เช่นกันถ้าไม่มีการเชื่อมโยงหรือไม่มีการบูรณาการหรือไม่มีความพยายามอันใดที่จะทำให้เกิดเอกภาพของ ความรู้ ความคิด ความจริง และคุณค่าของสิ่งซึ่งเนรมิตขึ้นมาแล้วเราคงจะเข้าถึงศิลปะได้ ยาก...”

ประเวศ วะสี (2546 : 8) กล่าวในทำนองเดียวกันว่า

“ในวิถีชีวิตมีบูรณาการ แต่วิชานั้นแยกส่วนเป็นวิชา ๆ วิฤตเกิดจากการคิดแบบแยกส่วน และทำแบบแยกส่วน การเรียนรู้ในการปฏิบัติหรือในวิถีชีวิตจะทำให้คิดและทำอย่างบูรณาการ ในชีวิตที่สัมพันธ์กับ ธรรมชาติจะสัมพันธ์กับมิติอันมีคุณค่าสูงของธรรมชาติของชุมชน ของศาสนธรรม”

อมรวิชัย นครทรัพย์ (มปป. : 11-12) วิจัยระบบการศึกษาของไทยที่รับอิทธิพลของ การพัฒนาอุตสาหกรรมและระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม โดยวิจารณ์ว่า

“ด้วยการศึกษาที่ผ่านมาของเรามักจะถูกผลักให้มองคนเป็นเพียง “ทรัพยากรมนุษย์” มากกว่าที่จะมอง “คน” เป็น “คน” ที่มีเกียรติ ศักดิ์ศรี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของตนเอง การศึกษาของเราจึงเอนเอียงไปในการทำให้คนให้เป็นเพียง “ปัจจัยการผลิต” ที่มีคุณค่ามากกว่าจะเคารพในคุณค่าของความเป็นคน การศึกษาจึงมิได้ส่งเสริมให้คนรอบรู้และเข้าใจชีวิตและเป็นคนที่มี สมบูรณ์อย่างแท้จริง...”

จากความคิดเห็นต่าง ๆ ของนักวิชาการชี้ให้เห็นถึงจุดอ่อนของการพัฒนาการเรียนการสอนแบบแยกส่วน ที่จะก่อให้เกิดผลเสียตามมา จึงเกิดกระแสแนวคิดที่จะนำการบูรณาการมาใช้เพื่อ

แก้ปัญหาในระบบการศึกษาของไทย เพราะเชื่อว่า การบูรณาการน่าจะเป็นวิธีทางหนึ่งที่ทำให้เกิดมุมมองที่กว้างไกล มองเห็นปัญหา และแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้อย่างครบวงจร และมีความชัดเจนในมิติของปัญหาที่ซับซ้อน นอกจากนี้ยังสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์ความรู้แขนงต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเกิดมุมมองใหม่ หรือองค์ความรู้ใหม่ได้อีกด้วย

การบูรณาการ

คำว่า “บูรณาการ” ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า *integration* ซึ่งหมายถึง การหลอมรวม เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 3) กล่าวถึงการบูรณาการว่า

“...ถ้าสิ่งต่าง ๆ บูรณาการจนครบถ้วนในเรื่องนั้นก็จะเกิดภาพของ “องค์รวม” และความเป็นองค์รวมจะสะท้อนภาพขององค์ประกอบย่อย มีสัดส่วน มีการประสานกลมกลืนกันอย่างพอดี หรืออย่าง “สมดุล” นั่นเอง”

อารี สุทธิพันธุ์ (2547 : สัมภาษณ์) แสดงความคิดเห็นเชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับสัดส่วนของการบูรณาการอย่างสร้างสรรค์ โดยผู้เขียนประมวลได้ว่า

“...ในบรรดาผลบวกของตัวเลขแต่ละคู่ที่ได้ผลลัพธ์ของการบวกเท่ากัน ผลคูณของตัวเลขคู่ที่ได้ผลลัพธ์มากที่สุด คือผลคูณของตัวเลขคู่ที่มีจำนวนเท่ากัน เช่น

$$1+9 = 10 \quad 1 \times 9 = 9$$

$$2+8 = 10 \quad 2 \times 8 = 16$$

$$3+7 = 10 \quad 3 \times 7 = 21$$

$$4+6 = 10 \quad 4 \times 6 = 24$$

$$5+5 = 10 \quad 5 \times 5 = 25$$

จะเห็นว่าคู่ของตัวเลข 5+5 ซึ่งมีจำนวน (สัดส่วน) เท่ากัน เมื่อนำมาคูณกันแล้วจะได้ผลลัพธ์มากที่สุด คือ 25 ซึ่งเปรียบเทียบได้กับการบูรณาการใด ๆ จะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของสัดส่วนที่มีความสมดุล จะก่อให้เกิดผลที่คุ้มค่า และพลังขับเคลื่อนความคิดสร้างสรรค์ที่ยิ่งใหญ่...”

พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ (2547 : สัมภาษณ์) กล่าวถึงการบูรณาการว่า

“...การบูรณาการคือการหลอมรวมโดยให้ความสำคัญกับสัดส่วนของความรู้หรือรายวิชาแต่ละรายวิชาที่จะนำมาบูรณาการเท่า ๆ กัน และเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่มีความสมบูรณ์...”

ปัญญา ทรงเสรี และคณะ (2545 : 8) ให้ความหมายของการบูรณาการว่า

“การบูรณาการ หมายถึง การจัดกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ วัฒนธรรมและคุณธรรม จริยธรรม
 อย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน”

จากความคิดเห็นของนักวิชาการหลายท่านผู้วิจัยพอประมวลได้ว่า

การบูรณาการ หมายถึง การหลอมรวมขององค์ประกอบย่อยต่าง ๆ อย่างกลมกลืนได้
 สดส่วน จนเกิดเป็นสิ่งใหม่ที่มีความสมส่วน ครบถ้วน สมบูรณ์ในตัวของมันเอง

การบูรณาการศิลปะ

การบูรณาการศิลปะคือการหลอมรวมภายในบริบทของศิลปะเอง การหลอมรวมดังกล่าวนี้
 อาจหมายถึงการหลอมรวมระหว่างศิลปะที่เป็นประเภทเดียวกัน เช่น การหลอมรวมระหว่าง
 จิตรกรรมกับประติมากรรม ซึ่งต่างก็เป็นทัศนศิลป์เหมือนกันหรืออาจเกิดจากการหลอมรวมศิลปะที่
 ต่างประเภทกัน เช่น ทัศนศิลป์กับดนตรี ทัศนศิลป์กับศิลปะการแสดง ทัศนศิลป์กับวรรณกรรม ซึ่ง
 การหลอมรวมดังกล่าวนี้จะก่อให้เกิดรูปแบบศิลปะที่แปลกใหม่ และมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

วิรุณ ตั้งเจริญ (2547 : สัมภาษณ์) กล่าวถึงการบูรณาการศิลปะว่า

“การบูรณาการศิลปะมีความแตกต่างกับการบูรณาการในภาพรวม เพราะการบูรณาการ
 ศิลปะจะเป็นการบูรณาการภายในบริบทของศิลปะเอง ซึ่งจะก่อให้เกิดความหลากหลายใน
 รูปแบบ ส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เป็นแนวทางที่สอดคล้องกับการเปลี่ยน
 แปลงของสังคมยุคหลังสมัยใหม่”

มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ (2547 : 1) กล่าวถึงคตินิยมผสมผสาน (Eclecticism) ซึ่งสอดคล้อง
 กับความหมายของการบูรณาการทางศิลปศึกษาว่า

“คตินิยมผสมผสาน (Eclecticism) หมายถึงการเลือกเอาความรู้ที่มีคุณค่าทางด้านศิลปะมา
 รวมกันเข้าเป็นระบบการเรียนการสอน ซึ่งได้แก่ ความรู้ด้านศิลปะปฏิบัติ ศิลปวิจารณ์
 สุนทรียศาสตร์ และประวัติศาสตร์”

พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ (2544 : 9) กล่าวถึงการบูรณาการทางนาฏศิลป์ไทยในสังคมใหม่ว่า

“...ผลงานนาฏศิลป์ หากผลิตขึ้นโดยปราศจากการคำนึงถึงผู้เสพ ก็นับวันจะกลายเป็นเพียง
 สิ่งที่ปราศจากสาระในสายตาผู้คนในสังคมใหม่ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สร้างงานต้องปรับ

เปลี่ยนยุทธวิธีในการนำเสนอผลงาน อาจจำเป็นต้องทำลายกำแพงกันระหว่างชนิดหรือประเภทของนาฏศิลป์ ต้องทำใจยอมรับหากจะเกิดการผสมผสานรูปแบบในผลงานสำหรับผลงานใหม่ หรือหากผู้สร้างงานจำเป็นต้องผสมผสานความคิดอันเป็นสากลกับลักษณะเฉพาะของนาฏศิลป์ไทย เพื่อให้งานมีลักษณะที่ไม่อยู่ไกลไปจากผู้เสพ...”

จากความคิดเห็นต่าง ๆ พอจะประมวลได้ว่า การบูรณาการศิลปะก็คือการหลอมรวมความรู้ภายในบริบทของศิลปะด้วยกันเอง ไม่ว่าจะเป็นศิลปะประเภทเดียวกันหรือศิลปะต่างประเภทกัน ไม่ว่าจะเป็นความรู้เรื่องทฤษฎีหรือความรู้เรื่องปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเนื้อหาเรื่องราวทางศิลปะด้วยมิติการรับรู้และมุมมองที่หลากหลาย สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้และการปฏิรูปการศึกษา

แนวคิดสหวิทยาการ

เมื่อกล่าวถึงความหมายสหวิทยาการ ก็อาจจะทำให้เกิดปัญหาหาใจที่สร้างความสับสนระหว่างคำว่า บูรณาการ และสหวิทยาการ อยู่บ้างพอสมควร ทั้งนี้เป็นเพราะนักวิชาการหลายท่านก็ได้ใช้คำทั้งสองคำนี้ในความหมายอย่างเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้พยายามประมวลแนวคิดเกี่ยวกับความแตกต่างและความเหมือนของคำทั้งสองคำนี้จากผู้รู้ต่าง ๆ เพื่อกำหนดเป็นข้อตกลงในการทำความเข้าใจในเรื่องนี้ให้ตรงกัน โดยรวบรวมได้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 7) ได้ให้ความหมายของคำว่า สหวิทยาการ ในลักษณะที่เป็นความหมายเดียวกันกับการบูรณาการ ดังนี้

“การบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือสหวิทยาการ เป็นการนำจุดประสงค์หรือมาตรฐานการเรียนรู้และหรือสาระวิชาต่าง ๆ ตั้งแต่ 2 วิชา หรือกลุ่มสาระมาบูรณาการกัน โดยผู้สอนมีการดำเนินการวิเคราะห์กำหนดรายละเอียดการบูรณาการของแต่ละวิชาอย่างชัดเจน เช่นการสอนหัวเรื่อง “ไฟฟ้าพาสซีฟ” ที่นำมาตรฐานการเรียนรู้หรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และสาระจากวิชาวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย ดนตรี นาฏศิลป์ พลศึกษา คณิตศาสตร์ ศิลปะ เป็นต้น หรือการนำสาระคณิตศาสตร์ ภาษาไทย และจริยธรรมมาบูรณาการสอน เรื่อง “การแก้ไขโจทย์ปัญหาการบวก” เป็นต้น”

วิรุณ ตั้งเจริญ (2547 : สัมภาษณ์) กล่าวถึงคำว่าบูรณาการและสหวิทยาการว่า

“บูรณาการอาจใช้ได้ในความหมายกว้าง ๆ เช่นการบูรณาการระหว่างศาสตร์ต่าง ๆ หรือใช้ในความหมายที่แคบลงกว่าก็คือ การบูรณาการภายในศาสตร์เดียวกัน เช่นการบูรณาการศิลปะ ก็ได้แก่การบูรณาการระหว่างจิตรกรรมกับประติมากรรม จิตรกรรมกับดนตรี

จิตรกรรมกับการแสดง เป็นต้น แต่เมื่อพูดถึงสหวิทยาการ ภาษาอังกฤษใช้คำว่า **interdisciplinary** เมื่อพูดถึง **discipline** ก็ต้องนึกถึงศาสตร์ ดังนั้นสหวิทยาการก็คือ การดึงเอาศาสตร์ต่าง ๆ มารวมตัวกันเพื่อทำความเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ จากมุมมองที่หลากหลาย...”

มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ (2547 : 1) กล่าวถึงการบูรณาการและสหวิทยาการว่า

“...การบูรณาการ (**Integration**) และคำว่า สหวิทยาการ (**Interdisciplinary**) นั้นจะพบว่า นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญทั้งศิลปะและศิลปศึกษา เมื่อกล่าวถึงแนวทางหลักสูตรแบบ DBAE ต่างก็ใช้ในความหมายทั้งในแง่ของแนวทางแบบคตินิยมสรรพสานและแนวทางแบบบริบทนิยม โดยใช้สลับสับเปลี่ยนกันไปมาได้ทั้งสองความหมาย แต่เท่าที่พบในเอกสารอ้างอิงทางศิลปศึกษาจะพบว่า คำว่าบูรณาการจะนิยมใช้มากที่สุด คำว่า สหวิทยาการและบริบทนิยมก็มีกล่าวกันอยู่บ้าง แต่ไม่มากเท่าคำแรก...”

และมะลิฉัตร เอื้ออานันท์ (2547 : 1) ได้ให้ความหมายของคำว่า คตินิยมสรรพสาน และคำว่า บริบทนิยม ว่า

“คตินิยมสรรพสาน (**Eclecticism**) หมายถึง การเลือกเอาความรู้ที่มีคุณค่าทางด้านศิลปะมารวมเข้ากันเป็นระบบการเรียนการสอน ซึ่งได้แก่ ความรู้ด้านศิลปะปฏิบัติ ศิลปวิจารณ์สุนทรียศาสตร์ และประวัติศาสตร์ศิลป์ คือให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้สาระ (**education in art**) ส่วนความเป็นบริบทนิยม (**Contextualism**) นั้น คือ การให้ศิลปะเป็นสื่อกลางหรือเป็นเครื่องมือนำไปสู่การเรียนรู้ศาสตร์ด้านอื่น ๆ (**education in art**)”

พฤทธิ์ สุขเศรษฐศิริ (2547 : สัมภาษณ์) กล่าวถึงความแตกต่างบูรณาการและสหวิทยาการ พอประมวลได้ว่า

“บูรณาการ คือการหลอมรวมโดยอาจจะเป็นการหลอมรวมภายในศาสตร์เดียวกัน หรือระหว่างศาสตร์สาขาต่าง ๆ ก็ได้ บูรณาการจึงเป็นคำกว้าง ๆ ในขณะที่สหวิทยาการนั้นเน้นในเรื่องของการหลอมรวมความรู้จากศาสตร์สาขาต่าง ๆ เพื่อคิดค้นหรือแก้ปัญหาในเรื่องที่ต้องการรู้ จากมุมมองหลากหลายมิติ...”

จากมุมมองและความคิดเห็นของนักวิชาการหลายท่าน จะพบว่า คำว่าบูรณาการและสหวิทยาการ มีความหมายอย่างเดียวกัน คือ การหลอมรวมความรู้ที่หลากหลายเข้าด้วยกัน เพียง

แต่แนวคิดสหวิทยาการนั้นให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากการหลอมรวมองค์ความรู้จากศาสตร์สาขาต่าง ๆ เพื่อทำความเข้าใจกับเนื้อหาที่จะเรียนจากมุมมองที่หลากหลาย ก่อให้เกิดการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาจากมุมมองที่กว้างไกล หลายมิติ ทำให้เข้าใจปัญหาที่ต้องการจะแก้ไข รวมไปถึงสาเหตุของปัญหาแบบเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย และเป็นพลวัต ซึ่งแนวคิดแบบสหวิทยาการเป็นแนวคิดที่รุกเข้ามาในแวดวงการศึกษาของไทยทุกระดับอย่างรวดเร็ว กระแสของการปฏิรูปการศึกษาและการปฏิรูปการเรียนรู้ทุกวันนี้ล้วนเกี่ยวข้องกับแนวคิดบูรณาการและสหวิทยาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิดแบบสหวิทยาการ ดังจะเห็นได้จากการเชื่อมโยงหรือการหลอมรวมความรู้จากกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ในระดับประถมและมัธยม เพื่อจัดการเรียนรู้กับผู้เรียน ทำให้การสอนตามแนวคิดแบบสหวิทยาการนี้สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา คือเปลี่ยนแปลงได้ทั้งองค์ความรู้ กระบวนการเรียนรู้ กระบวนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อสอนศิลปศึกษา ก็คงจะไม่ใช้การสอนศิลปศึกษาที่เน้นการสร้างผลงานศิลปะเป็นด้านหลัก (Product) แต่จะต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ (Process) ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ศิลปะท่ามกลางองค์ความรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ประสบการณ์ทางศิลปะ ได้วิถีชีวิต แนวความคิดหลักในการคิด วิเคราะห์ความงามในทางศิลปะ และพัฒนาการด้านอื่น ๆ เช่น พัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ไปพร้อม ๆ กันอีกด้วย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษารูปแบบการสอนหรือกระบวนการแบบของการสอนของครูต้นแบบทางศิลปศึกษา ซึ่งประกอบด้วย แนวคิดและความเชื่อทางการสอน เทคนิควิธีการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน และการประเมินผล เพื่อจัดกลุ่มตามรูปแบบการสอนของครูศิลปศึกษา และเพื่อค้นพบรูปแบบการพัฒนาบุคลากรตามแนวทางการปฏิบัติการเรียนรู้และการปฏิบัติการศึกษา โดยมีรายละเอียดของวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. แหล่งข้อมูล
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

1. แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลของการศึกษาครั้งนี้ มีทั้งแหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสารและแหล่งข้อมูลที่เป็นตัวบุคคล เพื่อจะทำให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้จากมุมมองที่หลากหลาย โดยผู้วิจัยขอแนะนำรายละเอียดของแหล่งข้อมูล ที่จะศึกษาค้นคว้าเอาไว้ ดังนี้

1.1 การศึกษาเอกสาร เพื่อให้เกิดความเข้าใจในรูปแบบการสอนของครูต้นแบบทางศิลปศึกษาในบริบทต่าง ๆ อย่างครอบคลุม เพื่อให้เห็นภาพที่เชื่อมโยง ตั้งแต่ภาพรวมของโรงเรียน ท้องถิ่น ชุมชน มาสู่กระบวนการสอนของครูต้นแบบ ซึ่งจะทำให้เอื้อต่อการวิเคราะห์ ผู้วิจัยจึงเริ่มจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.1.1 เอกสารเกี่ยวกับประวัติของโรงเรียนหรือเอกสารธรรมนูญโรงเรียน ซึ่งจะทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมา ปรัชญา วิสัยทัศน์ นโยบายของโรงเรียน แผนกลยุทธ์ ฯลฯ ที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับการสอนของครูต้นแบบ

1.1.2 เอกสารเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา รวมถึงแนวคิดและกระบวนการสอนของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษาทุกคน

1.1.3 เอกสารแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติการศึกษา
- แนวคิดเกี่ยวกับการสอนศิลปศึกษาตามแนวทาง พรบ.การศึกษาแห่งชาติ

พ.ศ.2542

- แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะและพฤติกรรมของครูต้นแบบตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

- แนวคิดเกี่ยวกับครูศิลปศึกษามิติใหม่

- แนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น
- แนวคิดบูรณาการและบูรณาการศิลปะ
- แนวคิดสหวิทยาการ

1.2 การศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน เพื่อนครูหรือครูเครือข่าย นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนหรือกรรมการโรงเรียน โดยใช้แนวคำถามที่ถามถึงรูปแบบการสอนหรือกระบวนการแบบ (Teaching Methodology) ของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษา ได้แก่ ภูมิหลังหรือความเชื่อทางการสอน เทคนิควิธีการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน และกระบวนการประเมินผล ตามความเข้าใจของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งในการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive) และมีการจำแนกคุณลักษณะของผู้ให้ข้อมูลตามประเภทต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่มีความหลากหลาย การที่ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงนั้น เพราะผู้ให้ข้อมูลบางประเภทเป็นผู้ให้ข้อมูลกลุ่มเล็ก มีจำนวนจำกัด คือ กลุ่มครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษา นอกจากนี้ จากแนวคำถามที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการสอนของครูต้นแบบทางศิลปศึกษา ซึ่งเป็นข้อมูลเฉพาะทาง จึงต้องเจาะจงเลือกให้ผู้ให้ข้อมูลที่เคยเห็นการทำงานของครูต้นแบบ เคยมีปฏิสัมพันธ์กับครูต้นแบบมาระยะเวลาหนึ่งทั้งทางตรงและทางอ้อมสามารถแสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับครูและการสอนของครูได้ เพื่อให้ได้ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการจะศึกษาอย่างสมบูรณ์

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้การศึกษาเรื่อง การศึกษารูปแบบการสอน : กรณีศึกษาครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษา บรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.1 การสังเกตการสอนในชั้นเรียนของครูต้นแบบทางศิลปศึกษา โดยคณะผู้วิจัยได้ขออนุญาตครูต้นแบบในการขอสังเกตการสอนและขออนุญาตถ่ายทำวีดิทัศน์ ไว้เพื่อที่จะสามารถนำมาวิเคราะห์ ทบทวน ข้อมูลที่ต้องการศึกษาได้อย่างละเอียด

2.2 การสัมภาษณ์ครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษาในการสัมภาษณ์ครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษานี้ คณะผู้วิจัยได้อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้ครูต้นแบบเข้าใจ และขอความร่วมมือในการสัมภาษณ์ การพูดคุยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเต็มใจตอบ บรรยายภาคในการสัมภาษณ์เป็นกันเอง คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์มีลักษณะยืดหยุ่น ผู้วิจัยสามารถซักถามรายละเอียดและตรวจสอบความเข้าใจให้ตรงกันระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้สัมภาษณ์ได้ นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ขออนุญาตบันทึกเสียงของผู้ให้สัมภาษณ์และได้ขอให้ผู้ให้สัมภาษณ์กรอกข้อมูลส่วนตัวและประเด็นสัมภาษณ์ที่สำคัญเอาไว้ในแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อป้องกันการตกหล่นของข้อมูล

2.3 การสัมภาษณ์บุคคลที่อยู่แวดล้อมครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน เพื่อนครูหรือครูเครือข่าย นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนหรือคณะกรรมการโรงเรียน โดยการตั้งคำถามต้องปรับให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ประเภทต่าง ๆ เป็นคำถามที่มีความ

ยึดหยุ่นสูงภายใต้บรรยากาศของความเป็นกันเอง และผู้วิจัยได้ขออนุญาตบันทึกเทปคำให้สัมภาษณ์และจดบันทึกประเด็นที่สำคัญเอาไว้ด้วย

ในเรื่องของแนวคำถาม (Guideline) คณะผู้วิจัยได้พัฒนาแนวคำถามขึ้นมาจากวัตถุประสงค์และปัญหาการวิจัย กรอบความคิดพื้นฐานในการวิจัย แนวคำถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Semi-structure open-ended) ในการสัมภาษณ์ต้องระมัดระวังไม่ให้เกิดการชี้นำหรือแสดงความเห็นส่วนตัวของผู้สัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงจากผู้ให้สัมภาษณ์มากที่สุด

การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษา และกลุ่มบุคคลแวดล้อมในแต่ละโรงเรียน อันได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน เพื่อนครูหรือครูเครือข่าย นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนหรือคณะกรรมการโรงเรียน และจากการสังเกตการสอนของครูต้นแบบ การบันทึกภาพการสอน นอกจากนี้ยังได้วิเคราะห์ข้อมูลจากการถอดเทปการสัมภาษณ์ และการพิจารณาแบบสัมภาษณ์ที่ผู้ให้ข้อมูลได้กรอกเอาไว้ เพื่อจัดหมวดหมู่ของความคิดรวบยอด (Concept) เกี่ยวกับรูปแบบการสอนของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษา โดยจะต้องเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของความคิดรวบยอดของรูปแบบการสอนแต่ละรูปแบบ เพื่อจัดกลุ่มของรูปแบบการสอนตามความเหมือนและความแตกต่างนั้น

จากนั้นคณะผู้วิจัยประมวลองค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยเพื่อเสนอแนะแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการสอนศิลปศึกษาสำหรับสังคมไทย

บทที่ 4

การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดกลุ่มรูปแบบการสอน ของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์รูปแบบการสอนของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษาในสังคมไทย เพื่อให้เห็นภาพรวมของรูปแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษารูปแบบต่าง ๆ ตามสภาพความเป็นจริง โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตการสอนของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษา การสัมภาษณ์ครูต้นแบบ ผู้บริหาร เพื่อนครูและครูเครือข่าย ผู้นำชุมชน กรรมการโรงเรียน ผู้ปกครอง นักเรียน และจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ทำการวิเคราะห์จากครูต้นแบบแต่ละคน มาสังเคราะห์ และจัดกลุ่มเป็นรูปแบบการสอน ซึ่งพบว่า รูปแบบการสอนของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษามีความหลากหลาย และความหลากหลายของรูปแบบการสอนนี้เป็นสิ่งที่ดี เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความคิดสร้างสรรค์ในการจัดรูปแบบการเรียนการสอนที่คำนึงถึงความแตกต่างกันในแต่ละโรงเรียน แต่ละท้องถิ่น หลายรูปแบบ ได้รับอิทธิพลจากการปฏิรูปการศึกษาและอีกหลายรูปแบบเกิดจากปัญหา สถานการณ์ และสิ่งแวดล้อมที่ทำให้ครูต้นแบบต้องคิดค้นรูปแบบการสอนขึ้นมาเองเพื่อแก้ปัญหาการสอนนั้น

ข้อค้นพบจากการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เพื่อจัดกลุ่มรูปแบบการสอนของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษานั้น ผู้วิจัยพิจารณาจากรูปแบบการสอนของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษาทุกคน โดยวิเคราะห์จากองค์ประกอบด้านต่าง ๆ ได้แก่ แนวคิดในการสอน วิธีการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียนรู้อะบวนการวัดและประเมินผล ข้อค้นพบจากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปเป็นรูปแบบการสอนแบบต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. รูปแบบการสอนศิลปะปฏิบัติที่เน้นการบูรณาการการเรียนรู้ทางศิลปะแบบข้ามสัมผัส

รูปแบบการสอนนี้เน้นการเรียนรู้ในลักษณะของการบูรณาการระหว่างศิลปะด้วยกันเอง เช่น การบูรณาการระหว่างศิลปะกับดนตรี ศิลปะกับนาฏศิลป์หรือศิลปะการแสดง ฯลฯ ซึ่งการบูรณาการดังกล่าวนี้เป็นการบูรณาการในลักษณะข้ามสัมผัสของการรับรู้ เช่น การสอนที่เน้นการบูรณาการระหว่างศิลปะกับดนตรี เท่ากับเป็นการบูรณาการการเรียนรู้ระหว่างประสาทสัมผัสทางด้านการมองเห็นกับประสาทสัมผัสด้านการฟัง การสอนด้วยรูปแบบการสอนดังกล่าวนี้ เน้นเสริมภาพในการใช้จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ทำให้นักเรียนสนุกสนานกับกิจกรรมที่แปลกใหม่ ทำหายความอยากรู้ อยากเห็น การบูรณาการการเรียนรู้ทางศิลปะแบบข้ามสัมผัส ใช้ทัศนศิลป์เป็นแกนหลักเพื่อบูรณาการกับศิลปะแขนงอื่น ๆ เพื่อให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ที่มี

รูปแบบแปลกใหม่ตามจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนเอง ตัวอย่างของการสอนรูปแบบนี้ได้แก่ กิจกรรมการวาดภาพตามเพลง ของอาจารย์จันทพร นพศรี จากโรงเรียนบ้านสำนักหว้า อำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา ซึ่งอาจารย์จันทพร นพศรี เป็นครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษา ปี พ.ศ.2544 โดยการสอนในกิจกรรมดังกล่าวนี้ นอกจากจะเป็นการบูรณาการศิลปะในลักษณะข้ามสัมผัสแล้ว ยังมีแนวคิดเกี่ยวกับการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าไปผสมผสานอีกด้วย เพราะเพลงที่ใช้เป็นสื่อล่อใจให้เด็กถ่ายทอดจินตนาการเป็นภาพเขียนนั้น คือ เพลงกล่อมเด็ก ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านสำนักหว้า โดยมีหลักคิดในการจัดกิจกรรมศิลปะ คือ

- “1. เริ่มจากสิ่งที่ย่างใกล้ตัว เป็นสื่อในการนำมาสร้างสรรค์ผลงาน
2. ผู้เรียนสามารถเลือกวิธีการนำเสนอ ออกแบบผลงานได้อย่างอิสระ
3. ผลงานทุกชิ้นมีคุณค่าในตัวของมันเองอย่างทัดเทียมกัน ถ้าผู้เรียนสามารถอธิบายได้ว่าเป็นการสื่อความหมายเกี่ยวกับเรื่องใด มีวิธีคิด วิธีการทำงานอย่างไร ขั้นตอนการทำงานเป็นอย่างไร ใช้วิธีแก้ปัญหาอย่างไร
4. กระบวนการในการทำงานศิลปะ สามารถนำไปใช้เป็นศาสตร์และศิลป์ในการดำรงชีวิต อยู่ในสังคม ให้กลายเป็นสีสัน อันนำไปสู่การแก้ปัญหาชีวิตที่ดีด้วยตนเอง การจัดกิจกรรมศิลปะในชั้นเรียนจึงควรมุ่งเน้นในกระบวนการเหล่านี้ให้กับเด็กทุกคน ไม่ใช่ส่งเสริมเฉพาะเด็กที่มีความเป็นเลิศ”

จันทพร นพศรี (2547 : สัมภาษณ์)

สำหรับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยประมวลและสรุปจากการสัมภาษณ์ได้ดังนี้

1. ขั้นสร้างประสบการณ์

ให้นักเรียนฝึกร้องเพลง และฟังเพลงกล่อมเด็กโดยครูผู้สอนได้เชิญปราชญ์ท้องถิ่นมาช่วยฝึก

2. ขั้นบูรณาการแบบข้ามสัมผัส

ถ่ายทอดจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์จากการฟังเพลงมาเป็นผลงานศิลปะ โดยถ่ายทอดเป็นรูปทรงต่าง ๆ เช่น รูปทรงเรขาคณิต เน้นลีลาของมือมากกว่าทักษะเชิงช่างที่เป็นเลิศ บูรณาการระหว่างทัศนศิลป์และดนตรี และบูรณาการเข้ากับกลุ่มสาระอื่น ๆ ในโอกาสต่อไป

3. ขั้นกระบวนการกลุ่ม

ใช้กระบวนการกลุ่มในการทำงาน ร่วมกันทำงาน วิเคราะห์ผลงาน และการนำผลงานไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

รูปแบบการสอนศิลปะปฏิบัติที่เน้นการบูรณาการการรับรู้ทางศิลปะแบบข้ามสัมผัสนี้ ยังมีครุต้นแบบทางด้านศิลปศึกษาอีกหลายท่านที่เคยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางของรูปแบบการสอนนี้ โดยผู้วิจัยอาจจะไม่ได้นำมาเขียนเอาไว้เนื่องจากรายละเอียดของการจัดกิจกรรมไม่ได้แตกต่างกันมากนัก ซึ่งถ้านำมาเขียนอาจจะทำให้การรายงานเกิดความซ้ำซ้อนกัน ขาดความน่าสนใจ จึงได้คัดเลือกเอาเฉพาะบางท่านที่มีความโดดเด่นน่าสนใจ ซึ่งในการเขียนรายงานถึงรูปแบบการสอนแบบอื่น ๆ ก็จะใช้วิธีการนำเสนอแบบนี้เช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม ครุต้นแบบทางด้านศิลปศึกษาแต่ละท่านก็มักจะไม่ได้ใช้รูปแบบการสอนแบบใดแบบหนึ่งเพียงรูปแบบเดียวในการจัดการเรียนรู้กับผู้เรียนเสมอไป ดังนั้น การนำเสนอตัวอย่างของการสอนตามแนวทางของรูปแบบการสอนแบบต่าง ๆ ก็เป็นไปได้ว่า ครุต้นแบบบางท่านอาจสอนได้หลายรูปแบบเช่นกัน

2. รูปแบบการสอนที่เน้นการบูรณาการความคิดจากสมองสองซีก เพื่อสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์

รูปแบบการสอนนี้เป็นรูปแบบที่ให้ความสำคัญกับการบูรณาการความคิดจากสมองซีกซ้ายและสมองซีกขวา หรือความคิดเชิงเหตุผลและความคิดสร้างสรรค์ตามลำดับ เพื่อสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ การสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ดังกล่าวนี้จะต้องเข้าใจคุณสมบัติของวัสดุต่าง ๆ เข้าใจ คุณลักษณะและคุณค่าทางความงามที่เกิดจากการบูรณาการวัสดุต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

อาจารย์ปัญญา ทรงแสรีย์ ครุต้นแบบทางด้านศิลปศึกษา ปี พ.ศ.2542 ได้ทดลองสอนให้นักเรียนได้เรียนรู้และปฏิบัติงานศิลปะโดยเชื่อมโยงความสามารถทางการคิดของนักเรียนจากสมองทั้ง 2 ซีก โดยการวางแผนการสอนตามวัฏจักรการเรียนรู้ (4 MAT) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนได้รู้จักการคิด วิเคราะห์ ควบคู่กับการใช้อารมณ์ความรู้สึกในการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ ในรายวิชา ศ 011 ศิลปะนิยม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยให้นักเรียนคิดค้นเทคนิคในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ รวมทั้งการรู้จักการใช้เหตุผลคิดวิเคราะห์ผลงานศิลปะอย่างเป็นระบบ สามารถสะท้อนแรงบันดาลใจ ปรัชญา แนวคิด กระบวนการและการวิเคราะห์วิจารณ์ผลงานศิลปะอย่างอิสระ โดยการเรียนรู้ดังกล่าวเน้นกระบวนการกลุ่มเป็นสำคัญด้วย ขั้นตอนการสอนมีรายละเอียดดังนี้

“1. ขั้นสร้างความตระหนักและเห็นคุณค่า

เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นความสนใจ และจูงใจให้ผู้เรียนอยากเรียน โดยเน้นพัฒนาสมองซีกขวาของผู้เรียน เช่น ให้ผู้เรียนชมผลงานศิลปะที่สร้างสรรค์จากวัสดุต่าง ๆ โดยผู้สอนให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

2. ขั้นคิดวิเคราะห์ประสบการณ์

เป็นขั้นที่ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ ความคิด และประสบการณ์ เป็นการ

พัฒนาสมองซีกซ้ายของผู้เรียน เช่น ผู้เรียนระดมความคิด การใช้วัสดุสร้างสรรค์งานศิลปะ โดยการสร้างแผนผังความคิด

3. ขั้นสร้างความคิดรวบยอด

เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้พัฒนาสมองซีกขวา โดยอาศัยการสังเกตและเชื่อมโยงความรู้ ความเข้าใจ ไปสู่ความคิดรวบยอด เช่น ผู้เรียนเลือกใช้วัสดุสร้างสรรค์งานศิลปะและจินตนาการเป็นรูปภาพโดยร่างรูปแบบที่ต้องการ โดยผู้สอนคอยให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

4. ขั้นศึกษาข้อมูลรายละเอียด

เป็นขั้นที่ผู้สอนให้สาระการเรียนรู้หรือข้อความรู้โดยอาศัยสื่อ อุปกรณ์ หรือเทคนิคการสอนต่าง ๆ ตามความเหมาะสม เช่น ร่วมกันศึกษา วิเคราะห์คุณสมบัติของวัสดุและค้นคว้าทดลองวิธีการสร้างสรรค์

5. ขั้นวางแผนปฏิบัติงาน

เป็นขั้นที่ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมเพื่อพัฒนาความคิดรวบยอดด้วยการลงมือปฏิบัติ เช่น ร่วมกันกำหนดแนวคิด ปรัชญา และแรงบันดาลใจ พร้อมวางแผนปฏิบัติงานและแบ่งภาระหน้าที่

6. ขั้นปฏิบัติงานด้วยความสุข

เป็นขั้นที่ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนปฏิบัติงานด้วยความสุข โดยผสมผสานหลักการจินตนาการ และอารมณ์ความรู้สึก พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา

7. ขั้นประเมินเพื่อการพัฒนา

เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้สมองซีกซ้ายเพื่อวิเคราะห์ วิจัย หรือหาข้อเด่น ข้อด้อย และพัฒนาปรับปรุงให้สมบูรณ์

8. ขั้นนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

เป็นขั้นที่ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาสมองซีกขวา โดยร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อความรู้ที่พบ หรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เช่น นำเสนอผลงาน แสดงความรู้สึก เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มหรือจัดแสดงนิทรรศการ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2547 : 17-19)

ข้อสังเกตที่น่าสนใจก็คือ แม้ว่ารูปแบบการสอนนี้จะเปิดโอกาสให้มีการสอดแทรกเนื้อหาสาระของกลุ่มสาระอื่น นอกจากกลุ่มสาระทางศิลปะ แต่จุดเน้นของการสอนของอาจารย์ปัญญา ทรงเสรี ตามสภาพการณ์จริงอยู่ที่การบูรณาการทางศิลปะเป็นหลัก จึงได้จัดรูปแบบการสอนนี้อยู่ในกลุ่มของการบูรณาการศิลปะ

3. รูปแบบการสอนที่เน้นกระบวนการคิดสร้างสรรค์และการบูรณาการศิลปะ

รูปแบบการสอนนี้เน้นการเรียนรู้แบบบูรณาการศิลปะ 4 แกน คือ ประวัติศาสตร์ศิลป์ ศิลปวิจารณ์สุนทรียศาสตร์ และศิลปะสร้างสรรค์ โดยเชื่อกันว่า การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ศิลปะทั้ง 4 แกนนี้ จะเป็นฐานข้อมูลให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและความซาบซึ้งในศิลปะ และเป็นแนวทางให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดีอีกด้วย การเรียนรู้ศิลปะทั้ง 4 แกนนี้ ครูจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แบบเชื่อมโยงประสบการณ์ทั้ง 4 แกนเข้าด้วยกัน รูปแบบการสอนแบบนี้ก็คือ รูปแบบการสอนแบบ DBAE (Discipline-Based Arts Education) หรือพหุศิลปศึกษาเชิงแบบแผน ซึ่งพัฒนามาจากศิลปศึกษาเชิงแบบแผน การพัฒนาดังกล่าวเป็นการพัฒนาศิลปศึกษาให้เป็นพหุศิลปศึกษา เพื่อพัฒนาศิลปศึกษา ให้เป็นองค์รวม (Holistic Approach) หลายมิติ (Multiple Dimensions) และมีพลวัต (Dynamics) ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวต้องเป็นไปในลักษณะของการบูรณาการทางศิลปะ ซึ่งการพัฒนาแบบนี้อาจจะไม่ใช่แค่เพียงการบูรณาการศิลปะ 4 แกน แต่รวมไปถึงการบูรณาการความรู้ทางศิลปะต่างประเภทกัน เช่น ทศนศิลป์ ดนตรี ศิลปะการแสดง นาฏศิลป์ ด้วย

ตัวอย่างของรูปแบบการสอนดังกล่าวนี้ได้แก่ การสอนแบบการทำงานรับผิดชอบร่วมกัน “กิจกรรมละครหุ่น” ของอาจารย์ทลมา วัฒนสิน ครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษาปี พ.ศ.2542 โรงเรียนเดชะปัตตนิยานุกูล จังหวัดปัตตานี ซึ่งสอนวิชาเลือกเสรี ช 01118 ช่างทำหุ่นกระดาษจากเปเปอร์มาเช่ มีแนวคิดและหลักการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ คือ

- “1. ความคิดสร้างสรรค์มาก่อนฝีมือเพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่นักเรียนว่า เราทำได้
 2. วิธีการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการกลุ่มที่นักเรียนเข้าใจหลักการและวิธีการ
 3. ทุกคนมีความสามารถที่มีความแตกต่างกัน เพื่อให้นักเรียนเลือกเรียนได้เอง
 4. ทฤษฎีควบคู่กับปฏิบัติ เรียนรู้บูรณาการทั้ง 4 แกนวิชาทางศิลปะ
 5. การนำไปใช้ได้จริง และรู้จักบูรณาการความรู้ที่เรียนมาให้ได้จริง
- ...โดยมีแนวคิดและขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 1 การเสนอเนื้อหาสาระ

การเสนอเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ อันได้แก่ ภาคทฤษฎีเกี่ยวกับหุ่นกระดาษ

ขั้นตอนที่ 2 การเสนอภาคทฤษฎี

การเสนอภาคทฤษฎีเกี่ยวกับหลักการ และวิธีการเรียนรู้การทำงานกลุ่มแบบรับผิดชอบร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 3 ภาคปฏิบัติ

การนำเอาความรู้จากขั้นตอนที่ 1 และ 2 มาบูรณาการเป็นภาคทฤษฎี

แนวคิดในการจัดรูปแบบการสอน

1. การศึกษาจากสื่อ

เป็นการเสนอเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และวิธีการทำงานกลุ่ม โดยให้กลุ่มนักเรียนช่วยกันศึกษาจากสื่อการเรียนการสอน

2. การช่วยกันคิด

เป็นการระดมพลังสมองของกลุ่มนักเรียน โดยใช้ความรู้ที่ได้จากการศึกษาสื่อ มาบูรณาการเป็นผลงานของกลุ่ม

3. การร่วมกันทำ

เป็นการปฏิบัติจริง โดยกลุ่มนักเรียนร่วมกันดำเนินงานตามแผนที่ได้ร่วมกันวางไว้ และนำไปใช้ได้จริง”

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545 : 4-6)

จะพบว่ากิจกรรมการทำหุ่นกระดาษนี้ครูผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างบูรณาการจากแกนทั้ง 4 ได้แก่ การเรียนรู้ประวัติความเป็นมาของหุ่นกระดาษและการทำหุ่นกระดาษ การวิเคราะห์วิจารณ์ และคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ของศิลปะการทำหุ่นกระดาษ นอกจากนี้จะต้องมาบูรณาการความรู้ระหว่างศิลปะแขนงต่าง ๆ เช่น ศิลปะประดิษฐ์ จากกิจกรรมการประดิษฐ์หุ่น จากจากวิชาศิลปะ กิจกรรมจัดเพลงประกอบจากวิชาดนตรี กิจกรรมการเชิดหุ่นจากวิชานาฏศิลป์ กิจกรรมสร้างโรงละครจากวิชาอุตสาหกรรมศิลป์และศิลปะ ซึ่งเป็นแนวทางตามรูปแบบการสอนที่เน้นกระบวนการคิดสร้างสรรค์และบูรณาการศิลปะ

4. รูปแบบการสอนที่เน้นกระบวนการคิดแบบสหวิทยาการเพื่อร่วมกันทำโครงการ

รูปแบบการสอนแบบนี้ เป็นรูปแบบการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนคิดร่วมกันเพื่อทำโครงการที่ผู้เรียนสนใจ ผู้เรียนจะเป็นผู้ที่มีบทบาทในการเรียนสูง เพราะเป็นผู้คิดวางแผนและปฏิบัติงานด้วยตนเอง ภายใต้การแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา ทีมที่ทำโครงการจะต้องร่วมกันประชุมวางแผนและปฏิบัติการตามแผนนั้นอย่างมีระบบขั้นตอน ตัวอย่างของรูปแบบการสอนนี้ ได้แก่ การสอนของอาจารย์ปัญญา ทรงเสรีย์ ครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษา ปี พ.ศ.2542 ที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยอาจารย์ปัญญาได้ให้คำแนะนำแก่นักเรียนกลุ่มน้ำอืดเม็ดเพื่อทำกิจกรรมการสอนเด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษาในชุมชนชอวยวาสนา โดยตั้งเป็นโรงเรียนสอนเด็กในชุมชน กิจกรรมที่นักเรียนกลุ่มน้ำอืดเม็ดนำไปสอนเด็กในชุมชนนั้น เป็นกิจกรรมที่ต้องหลอมรวมเอาความรู้จากศาสตร์สาขาต่าง ๆ มาเชื่อมโยงกันในลักษณะของการสอนแบบสหวิทยาการ เพื่อให้กิจกรรมการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ เช่นกิจกรรมการสอนเกี่ยวกับการกระตุ้นให้เด็กเห็นถึงพิษภัยของยาเสพติดให้โทษ นักเรียนกลุ่มน้ำอืดเม็ดก็ได้เชื่อมโยงความรู้จากศาสตร์สาขาต่าง ๆ เช่น การทำฉากแสดงละครจากศาสตร์ทางศิลปะและศิลปะการแสดง การประดิษฐ์หน้ากากผียาเสพติด

จากศาสตร์ทางศิลปะ ความรู้เกี่ยวกับพิษภัยของยาเสพติดจากสุขศึกษา ความรู้เรื่องปัญหายาเสพติดจากสังคมศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งผลจากการทำโครงการได้รับการตอบรับในทางที่ดีจากชุมชนชยวาสนาเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นขั้นตอนการจัดการเรียนรู้มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

1. ขั้นการคิดและเลือกโครงการ

เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่ม และให้แต่ละกลุ่มเลือกประธาน เลขานุการ และกรรมการของกลุ่ม จากนั้นให้แต่ละกลุ่มระดมสมองเพื่อคิดและหาข้อสรุปเกี่ยวกับหัวข้อที่จะทำโครงการ

2. ขั้นศึกษาข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานที่จัดทำโครงการ

เป็นขั้นตอนที่จะค้นคว้าจากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับข้อมูลที่จะทำโครงการ เช่น เอกสาร ตำรา จากห้องสมุด วัด ชุมชน ฯลฯ

3. ขั้นเขียนเค้าโครงของโครงการ

เป็นขั้นที่สมาชิกของกลุ่มร่วมกันเขียนเค้าโครงที่อาจารย์ที่ปรึกษาจัดทำขึ้น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ชื่อโครงการ
2. คณะผู้จัดทำ
3. ที่ปรึกษาโครงการ
4. ระยะเวลาดำเนินงาน
5. หลักการและเหตุผล
6. วัตถุประสงค์
7. สมมติฐานของการศึกษา
8. ขั้นตอนการดำเนินงาน
9. กำหนดการปฏิบัติการ
10. ผลที่คาดว่าจะได้รับ
11. เอกสารอ้างอิง

4. ขั้นปฏิบัติการ

เป็นขั้นที่ทีมงานปฏิบัติการทำงานตามแผนที่ได้วางเอาไว้

5. ขั้นการเขียนรายงาน

เป็นขั้นการสรุปผลการดำเนินงานเป็นลายลักษณ์อักษร หรือการบันทึกเอาไว้ในรูปแบบอื่น เช่น วิดีทัศน์ วีซีดี ที่พร้อมจะนำเสนอ โดยรายละเอียดของการเสนอเป็นรายงานจะประกอบด้วย บทคัดย่อ บทนำ เอกสารที่เกี่ยวข้อง วิธีการดำเนินงาน ผลการศึกษา สรุปและอภิปรายผล

6. ขั้นตอนการนำเสนอผลงาน

ในขั้นตอนนี้อาจนำเสนอได้หลายรูปแบบ เช่น การจัดนิทรรศการการแสดง การนำเสนอเป็นวีดิทัศน์หรือวีซีดี การจัดการประชุมสัมมนา และการนำเสนอด้วยวาจา หรืออาจเป็นรูปแบบผสมผสานตามความเหมาะสมของเนื้อหาของเรื่องที่ศึกษา

การประเมินผลโครงการ

การประเมินผลโครงการจะต้องประเมินทั้งด้านความรู้คิด ทักษะ จริยธรรม ค่านิยม กระบวนการและผลของการปฏิบัติงาน โดยการประเมินจะต้องเป็นการประเมินผลจากมุมมองที่หลากหลาย เช่น ประเมินโดยเพื่อนร่วมงาน ครู ผู้ปกครอง ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ฯลฯ โดยการประเมินโครงการจะประเมินตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดระยะเวลาของโครงการ ซึ่งอาจจะใช้เทคนิคการสังเกต การสอบถาม การพิจารณาจากรายงานหรือการนำเสนองาน โดยอาจสร้างเป็นแบบประเมินเอาไว้ด้วยก็ได้

5. รูปแบบการสอนแบบสหวิทยาการที่เน้นการเรียนรู้ด้วยการค้นพบพื้นฐานของความเป็นจริงตามสภาพแวดล้อม

รูปแบบการสอนแบบนี้ เน้นให้ผู้เรียนมีอิสระในการแสดงออกและเรียนรู้ด้วยความสุข ครูเป็นกัลยาณมิตร มีความรัก ความเมตตา เอาใจใส่ผู้เรียน จัดการเรียนการสอนโดยอาศัยสิ่งแวดล้อมเป็นสื่อ ให้ผู้เรียนค้นพบคำตอบด้วยตนเอง โดยการหลอมรวมความรู้จากศาสตร์สาขาต่าง ๆ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนด้วยมุมมองที่หลากหลาย ตัวอย่างของการสอนตามแนวทางของรูปแบบการสอนนี้ ได้แก่ การสอนของอาจารย์อุทัย มงคลสิน ครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษาที่ให้ความสำคัญกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริงในห้องเรียนของนักเรียน

เมื่อครั้งที่อาจารย์อุทัย มงคลสิน ยังสอนอยู่ที่โรงเรียนบ้านโป่ง จ.เชียงราย อาจารย์อุทัย ได้ทดลองจัดการเรียนรู้ภายใต้ชื่อ “ระบบนิเวศน์ในนาข้าว” โดยให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมอันเป็นวิถีชีวิตของนักเรียนในชุมชนแห่งนั้น และได้จัดการให้มีการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง และการเรียนโดยการค้นพบของนักเรียนเองจากกิจกรรมการทำนาแปลงสาธิต ซึ่งเป็นระบบการเกษตรชีวภาพ ปรากฏจากการใช้สารเคมี มีการหลอมรวมสรรพความรู้จากศาสตร์สาขาต่าง ๆ อันได้แก่ เกษตรศาสตร์ ศิลปะ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ อย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในลักษณะของการเรียนรู้แบบสหวิทยาการ ต่อมาเมื่ออาจารย์อุทัยย้ายมาสอนที่โรงเรียนบ้านเขาแห่งพัฒนา บนดอยแม่ฟ้าหลวงในโครงการพัฒนาดอยตุง ซึ่งมีสภาพแวดล้อมที่แตกต่างไปจากโรงเรียนบ้านโป่ง อาจารย์อุทัยก็ได้ดัดแปลงกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในห้องเรียน โดยหลักคิดในการจัดการเรียนรู้นี้ยังคงยึดหลักการเดิม กิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนใหม่ ก็คือ “กิจกรรมการลงสำรวจในแปลงผัก” หรือ “ระบบนิเวศน์ในแปลงผัก” ซึ่งถือเป็นวิถีชีวิตที่มีความจำเป็นของคนบนดอย โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนของครู ดังนี้

ขั้นตอนของครู

1. ศึกษาสภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน
2. จัดแบ่งกลุ่มของนักเรียนตามความเหมาะสม
3. ศึกษาข้อมูลจากชุมชน ผู้ปกครองอย่างใกล้ชิด แล้วจัดกิจกรรมตามกลุ่มของผู้เรียน
4. วางจุดประสงค์การจัดการเรียนการสอน
5. ศึกษางานวิชาการ (ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ)
6. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามจุดประสงค์
7. ประเมินผลทุกกระแที่นักเรียนดำเนินการจัดกิจกรรม
8. นำผลการประเมินมาวิเคราะห์
9. รวบรวมข้อมูลเพื่อจะได้พัฒนาต่อไป และนำเสนอข้อมูล
10. วิพากษ์ วิจารณ์
11. กำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา

อุทัย มงคลสิน (2546 : สัมภาษณ์)

กิจกรรมและขั้นตอนการลงสำรวจในแปลงผัก (กิจกรรมของผู้เรียน)

1. ขั้นของการสังเกต

เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะต้องใช้ความรู้จากศาสตร์ต่าง ๆ ในลักษณะของการเรียนรู้แบบสหวิทยาการ เพื่อสำรวจสภาพปัญหาต่าง ๆ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับแปลงผัก ได้แก่

1.1 พัฒนาการของผัก เช่น ความสูงของลำต้น จำนวนใบ สีของใบ ร่องรอยการถูกทำลาย การสำรวจในขั้นนี้ต้องใช้ความรู้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ เกษตรศาสตร์ และจะต้องเขียนภาพเพื่อบันทึกพัฒนาการของผักเป็นระยะ ซึ่งเป็นการใช้ความรู้ทางศิลปะ

1.2 สำรวจปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น สภาพดิน ลักษณะของดิน แสงแดด อากาศ ความชื้น อุณหภูมิ วัชพืช ปุ๋ย ธาตุต่าง ๆ น้ำ ซึ่งจะต้องอาศัยความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เกษตรศาสตร์

1.3 สำรวจแมลง เช่น ชนิดและประเภทของแมลง พฤติกรรมของแมลง แหล่งอาศัย จำนวน ลักษณะรูปร่างและวิธีการกำจัดแมลงที่เป็นศัตรูพืชเชิงชีวภาพ ซึ่งในหัวข้อนี้ต้องใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เกษตร และต้องมีการวาดภาพของแมลงที่เป็นศัตรูพืชซึ่งเป็นการใช้ความรู้ทางศิลปะ

2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะต้องรวบรวมข้อมูลทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในปัญหาของระบบนิเวศในแปลงผักที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีดุลยภาพ อาจตั้งข้อสังเกตและตั้งคำถามที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในแปลงผัก เพื่อเป็นแนวทางในการค้นหาคำตอบก็ได้ เช่น

2.1 เริ่มปลูกผักวันไหน ขณะนี้ผักอายุได้กี่วัน

2.2 อาทิตย์นี้กับอาทิตย์ที่ผ่านมาผักเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

2.3 ใบเหี่ยวเกิดจากอะไร

2.4 ควรจะจัดการอย่างไร

จากนั้นก็ทดลองหรือศึกษาเพื่อหาคำตอบในสิ่งที่สงสัย

3. ขั้นการนำเสนอผลงาน

เป็นขั้นที่ผู้เรียนนำเสนอผลของการศึกษาเป็นรายงาน หรือมีการนำเสนอด้วยวาจา ในขั้นนี้อาจมีการเขียนภาพเกี่ยวกับระบบนิเวศน์ในแปลงผักเป็นกิจกรรมเสริมด้วยก็ได้

จะพบว่า รูปแบบการสอนนี้ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนจากการค้นพบด้วยตัวของผู้เรียนเอง และผู้เรียนจะต้องหลอมรวมความรู้จากศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อค้นหาคำตอบจากปัญหาที่ผู้เรียนได้พบจากประสบการณ์การเรียนรู้โดยตรงจากสภาพแวดล้อมอันเป็นวิถีชีวิตของผู้เรียนเอง ซึ่งเป็นเรื่องที่มีประโยชน์ และกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

6. รูปแบบการสอนแบบสหวิทยาการที่เน้นกระบวนการคิดแก้ปัญหาโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

การสอนรูปแบบนี้ให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้เรียน โดยผู้สอนจะต้องสร้างให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาที่จะเรียน และจะต้องสนับสนุนให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหาหรือสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ จากการหลอมรวมความรู้จากศาสตร์ต่าง ๆ ในแบบสหวิทยาการ กิจกรรมศิลปะที่ผู้เรียนได้เรียนรู้อาจปรับเปลี่ยนได้ตามความถนัดหรือความสนใจของผู้เรียน ผู้สอนจะต้องคอยดูแลเอาใจใส่ ให้กำลังใจ และให้คำปรึกษาให้การเรียนรู้ของผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ ตัวอย่างของการสอนตามแนวทางนี้ ได้แก่ การสอนของอาจารย์ชูศิลป์ ศรีศุภรสกุล ครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษา ปี พ.ศ. ๒๕๕๖ โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย 2 โดยอาจารย์ชูศิลป์จะวิเคราะห์ถึงปัญหาแล้วนำมาวางแผนการสอนเพื่อแก้ปัญหา นั้น ในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ชูศิลป์ จะเน้นให้นักเรียนเป็นผู้คิดและทำงานด้วยตนเองโดยครูเป็นผู้กระตุ้นให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาเพื่อสร้างความสนใจให้เด็กคิดแก้ไขปัญหา นั้น กิจกรรมที่อาจารย์ชูศิลป์จัดหรือเสนอเป็นเงื่อนไข อันเป็นสถานการณ์ปัญหา มักจะเป็นสถานการณ์ที่เด็กนักเรียนจะต้องใช้ความคิดแบบสหวิทยาการ เพื่อแก้ไขปัญหา นั้น เช่น กิจกรรมการวาดภาพจากการอ่านวรรณกรรม ซึ่งจะต้องใช้ความรู้จากศาสตร์ทางด้านศิลปะและภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ มาหลอมรวมเพื่อสร้างสรรค์รูปแบบทางศิลปะ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมที่เน้นการใช้วัสดุท้องถิ่น เช่น การนำเอาชิ้นซึ่งเป็นยางที่นำมาใช้ยารอยร้าวของเรือ ซึ่งเป็นวัสดุท้องถิ่นมาให้นักเรียนคิดวางแผนเพื่อสร้างสรรค์เป็นผลงานประติมากรรม หรือหัตถกรรม ซึ่งนักเรียนจะต้องหลอมรวมความรู้ จากศาสตร์ทางด้านศิลปะ วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ มาใช้ในการแก้ปัญหาเพื่อสร้างสรรค์รูปทรงทางศิลปะตามความสนใจของผู้เรียนเอง ซึ่งมีรายละเอียดของขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

1) ขั้นสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา

เป็นขั้นที่ครูและนักเรียนได้พูดคุยแลกเปลี่ยนกัน เพื่อสร้างความตระหนักเกี่ยวกับความสำคัญของเนื้อหาที่เรียนหรือปัญหาในการสร้างสรรค์รูปแบบทางศิลปะ เช่น การเห็นความสำคัญของชั้นซึ่งเป็นวัสดุในท้องถิ่น และการเห็นถึงปัญหาของการนำชั้นมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ซึ่งจะต้องเข้าใจถึงปัญหาเรื่อง คุณสมบัติของวัสดุและต้องคิดกระบวนการในการสร้างสรรค์รูปทรง ซึ่งผู้สอนจะต้องจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนเป็นผู้มีบทบาทในการเรียนการสอนมากที่สุด และการแลกเปลี่ยนเพื่อทำความเข้าใจกับปัญหานี้จะต้องใช้ความรู้จากศาสตร์ต่าง ๆ เป็นฐานในการทำความเข้าใจ

2) ขั้นวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

เป็นขั้นวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยส่วนรวม ซึ่งในสถานการณ์การเรียนการสอนจริง อาจจะมีการปรับเปลี่ยนตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

3) ขั้นปฏิบัติงาน

เป็นขั้นของการปฏิบัติกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียนแต่ละคน โดยผู้สอนจะต้องคอยให้คำแนะนำให้ผู้เรียนได้สร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเองอย่างอิสระ ผลงานที่ได้ไม่จำเป็นต้องเหมือนกันทั้งห้อง โดยการให้คำปรึกษาจะต้องระวังไม่ให้เกิดการครอบงำความคิดของผู้เรียน

4) ขั้นนำเสนอผลงาน

เป็นขั้นของการหลอมรวมความรู้จากศาสตร์สาขาต่าง ๆ เพื่อนำเสนอผลงานที่ได้ปฏิบัติ รวมถึงการนำเสนอเกี่ยวกับปัญหาในการสร้างสรรค์และการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์

5) ขั้นสรุปและเสนอแนะผลงานเพิ่มเติม

เป็นขั้นของการเสนอแนะความคิดเพิ่มเติมให้แก่ผู้เรียน ซึ่งครูและนักเรียนอาจช่วยกันวิเคราะห์ วิจารณ์ ผลงาน และกระบวนการทำงานร่วมกัน แล้วช่วยกันประมวลความรู้ รวมทั้งข้อดีและข้อด้อย เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาผลงานเพิ่มเติม

6) ขั้นประเมินผล

ในขั้นนี้ นอกจากการประเมินผลจากกระบวนการทำงานและผลงานของผู้เรียนแล้ว ยังพิจารณาจากแฟ้มสะสมประสบการณ์ของผู้เรียนด้วย

7) ขั้นจัดแสดงนิทรรศการ

เป็นขั้นของการสนับสนุนให้ผู้เรียนร่วมมือกัน เผยแพร่ผลงานการสร้างสรรค์ต่อสาธารณะชน

7. รูปแบบการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่มแบบเพื่อนช่วยเพื่อน

รูปแบบการสอนนี้เน้นให้ผู้เรียนร่วมกันคิดแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียนอย่างมีเหตุผล และมีการช่วยเหลือกันในกลุ่ม โดยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อสร้างสรรค์และพัฒนาผลงานศิลปะ นอกจากนี้การช่วยเหลือกันยังช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสังคมและด้านการปรับตัวให้ดียิ่งขึ้นอีกด้วย ตัวอย่างของการสอนตามแนวทางรูปแบบการสอนนี้ คือ การสอนของอาจารย์อนุชิต ศรีสุวรรณ ครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษา โรงเรียนดอนตาลวิทยา จังหวัดมุกดาหาร ที่สอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่ม โดยแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อยให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มช่วยเหลือกันในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ นอกจากนี้ยังจัดสภาพของชั้นเรียนให้มีบรรยากาศทางศิลปะ โดยมีตัวอย่างผลงานของนักเรียนรุ่นพี่หรือเพื่อน ๆ ที่มีผลงานดีมาเป็นสื่อในการเรียนรู้ โดยจัดเป็นห้องนิทรรศการศิลปะหมุนเวียน ซึ่งก็กระตุ้นความสนใจของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

1) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

เป็นขั้นของการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในเนื้อหาที่จะสอน โดยอาจพูดคุยเร้าความสนใจ เล่าเรื่อง ใช้สื่อการสอนเช่นภาพตัวอย่างผลงานศิลปะ หรือการตั้งคำถามที่ท้าทายเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดหาหนทางตอบคำถาม

2) ขั้นกิจกรรม

เป็นขั้นที่ครูผู้สอนแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย แนะนำวิธีการเรียนโดยให้ผู้เรียนช่วยกันคิด และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการปฏิบัติกิจกรรม ในขั้นนี้ผู้สอนอาจใช้สื่อการสอน หรือใบงานเพื่อช่วยให้กิจกรรมการเรียนการสอนดำเนินไปได้อย่างสะดวกก็ได้ การปฏิบัติการในขั้นนี้จะต้องจัดให้นักเรียนที่มีความสามารถทางศิลปะทั้งเก่ง ปานกลาง และอ่อน อยู่ร่วมกันในแต่ละกลุ่มเพื่อจะได้ช่วยเหลือกันทางด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

3) ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล

เป็นขั้นที่ครูและผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ จากการทำงานและผลงานสำเร็จ รวมทั้งสาเหตุและแนวทางแก้ไข พัฒนาปรับปรุงเพื่อให้ได้ผลงานที่มีคุณภาพดีขึ้น

4) ขั้นการประยุกต์ใช้ความรู้

เป็นขั้นที่ผู้เรียนร่วมกันคิดวิเคราะห์ เพื่อประยุกต์เอาความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติงาน ไปใช้ประโยชน์ต่อไป

5) ขั้นประเมินผล

ในขั้นของการประเมินผล เป็นขั้นของการประเมินจากมิติที่หลากหลาย เช่น ประเมินจากเพื่อน ประเมินจากครู โดยอาศัยการสังเกต วิเคราะห์และวิจารณ์ผลงาน และกระบวนการในการทำงาน

8. รูปแบบการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่มแบบร่วมกันคิดและปฏิบัติงานอย่างสร้างสรรค์

รูปแบบการสอนนี้ เน้นให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม แบบร่วมคิดร่วมทำ บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า เด็ก ๆ ทุกคน มีความคิดสร้างสรรค์อยู่ในตัวเอง ครูจะต้องพยายามกระตุ้น และส่งเสริมให้เด็กแสดงความคิดสร้างสรรค์ออกมาให้ได้ และจะต้องเน้นให้เด็กร่วมกันคิดและปฏิบัติงานเป็นกลุ่มเพื่อพัฒนาการด้านต่าง ๆ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และด้านสุนทรียภาพ ตัวอย่างการสอนตามแนวทางการสอนแบบนี้ ได้แก่ การสอนของอาจารย์มยุรี เชื้อหอม ครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษา โรงเรียนบ้านยางขาม อำเภोजุน จังหวัดพะเยา ซึ่งให้ความสำคัญกับกระบวนการกลุ่ม การเรียนรู้โดยการปฏิบัติงานจริง และการเน้นให้เด็กร่วมกันคิดร่วมกันทำอย่างสร้างสรรค์ ตลอดจนการให้ความสำคัญกับการจัดบรรยากาศของการเรียนรู้ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียน โดยมีหลักคิดในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

- “1. ให้ความสำคัญกันเองกับเด็กให้มากที่สุด
2. เด็กทุกคนมีความคิดสร้างสรรค์อยู่ในตัวเอง ครูต้องพยายามกระตุ้นให้แสดงออก
3. รู้จักเด็ก ครอบครัวของเด็ก สามารถสื่อสารถึงผู้ปกครองได้อย่างสม่ำเสมอ
4. ทุกคำถามของเด็กต้องมีคำตอบให้ เพราะเด็กมีความพอใจและพึงพอใจที่ได้ฟังคำตอบ
5. สร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยใช้สื่อจำนวนมาก ตัวอย่างผลงานศิลปะมาก ๆ
6. การสอนศิลปะต้องเน้นให้เด็กได้ปฏิบัติจริง”

มยุรี เชื้อหอม (2546 : สัมภาษณ์)

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

1) ขั้นการศึกษาจากสื่อ

ในขั้นนี้ผู้สอนจะต้องเตรียมใบงาน หรือใบความรู้ไว้ให้ผู้เรียนได้ศึกษาหรืออาจจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนกำหนดประเด็นที่จะศึกษาและสร้างสรรค์โดยการร่วมกันคิดดัดแปลงรูปแบบจากสื่อ หรือพัฒนาเป็นโครงสร้างผลงานใหม่จากสื่อการเรียนรู้ที่เป็นตัวอย่างผลงานศิลปะ

2) ขั้นร่วมกันคิดและกำหนดกระบวนการปฏิบัติงาน

เป็นขั้นที่ผู้เรียนร่วมกันคิดและกำหนดกระบวนการ ขั้นตอน เทคนิค สื่อวัสดุ ที่จะสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

3) ขั้นปฏิบัติงาน

เป็นขั้นที่ผู้เรียนร่วมมือกันเป็นกลุ่ม เพื่อปฏิบัติงานศิลปะสร้างสรรค์

4) ขั้นสรุปและวิเคราะห์วิจารณ์ผลงานศิลปะ

หลังจากปฏิบัติงานเสร็จแล้วผู้เรียนแลกเปลี่ยนกันวิเคราะห์ วิวิจารณ์ และแสดงความคิดเห็นด้วยเหตุผล โดยผลัดกันแสดงความคิดเห็น และครูต้องช่วยอำนวยความสะดวก และช่วยสรุปเท่าที่จำเป็น เพื่อช่วยสร้างความคิดรวบยอดให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

9. รูปแบบการสอนกระบวนการกลุ่ม โดยใช้สื่อการเรียนรู้แบบฝึกทักษะทางศิลปะ และการจัดการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ธรรมชาติ

รูปแบบการสอนนี้เป็นรูปแบบที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน โดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองภายใต้การแนะนำ การให้คำปรึกษาจากครู มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อน และใช้สื่อการเรียนรู้ทางศิลปะ อันได้แก่ แบบฝึกทักษะทางศิลปะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะทางศิลปะ ประกอบกับการเรียนรู้โดยการสังเกตและแก้ปัญหา จากการศึกษาจากแหล่งการเรียนรู้ธรรมชาติ ตัวอย่างของการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางนี้ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ของอาจารย์วิญญา สุชาติ ครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษา ปี พ.ศ.2543 โรงเรียนวัดนิลาราม อำเภอคีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งอาจารย์ได้เฝ้าสังเกตถึงปัญหาการเรียนการสอนศิลปะได้ระดับประถมศึกษาขึ้นมาเป็นระยะเวลายาวนาน พบว่า ปัญหาของเด็กก็คือ การขาดความพร้อมทางการเขียนภาพ คือขาดความเข้าใจหลักในการถ่ายทอดผลงานศิลปะ ได้แก่ การใช้เส้น การจัดภาพ และหลักการใช้สี อาจารย์วิญญา จึงได้คิดหานวัตกรรมขึ้นเพื่อให้แก้ปัญหา โดยมีขั้นตอนดังนี้

“ขั้นตอนแรก นำหลักสูตรวิชาศิลปศึกษามาวิเคราะห์คำอธิบายรายวิชา แยกกิจกรรม จุดประสงค์และเนื้อหาออกมา จัดทำกำหนดการสอนและแผนการสอน โดยเฉพาะเนื้อหา และจุดประสงค์การเรียนรู้ของวิชาศิลปะ นำมาวิเคราะห์โดยละเอียด เพื่อหาแนวทางในการสร้างนวัตกรรมมาประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับธรรมชาติของวิชาศิลปะโดยแท้จริง

ขั้นที่ 2 การสร้างนวัตกรรม นวัตกรรมที่เลือกมาแก้ปัญหาและพัฒนาเด็กคือ แบบฝึกทักษะพื้นฐานการเขียนภาพ 3 ชุด คือ

ชุดที่ 1 เรื่องเส้น

ชุดที่ 2 เรื่องเส้น

ชุดที่ 3 เรื่องการเขียนภาพง่าย

และหนังสือเสริมความรู้ในหนังสือเรื่องของการจัดภาพ ทฤษฎีสี...”

วิญญา สุชาติ (2544 : 5)

นอกจากนี้ อาจารย์วิญญา สุชาติ ยังจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และให้ความสำคัญกับการจัดให้มีการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติ ซึ่งมีแนวทางในการดำเนินการสอนตามขั้นตอน ดังนี้

- “1. ศึกษาจากสิ่งแวดล้อม และธรรมชาติ
2. วาดด้วยเส้นง่าย ๆ หลายรูปทรง
3. จัดองค์ประกอบภาพ
4. ทราบหลักการบายสี
5. หลากหลายวิธีสร้างสรรค์
6. เรียนรู้ร่วมกัน
7. ยอมรับฟังคำวิจารณ์
8. ร่วมประเมินงาน เพื่อพัฒนา
9. นำผลงานมาแสดง”

วิญญา สุชาติ (2544 : 8)

สำหรับรูปแบบและขั้นตอนการเรียนการสอนที่อาจารย์วิญญา สุชาติ ใช้ในการสอน ซึ่งเป็นรูปแบบที่ชัดเจนนั้น อาจารย์ได้นำหลักการจัดการเรียนรู้แนว CIPPA MODEL ของ ดร.ทศนา เขมมณี มาประยุกต์ใช้ และได้พัฒนาเป็น CIPPA ART MODEL โดยมีขั้นตอนดังนี้

“(C) CONSTRUCTION หมายถึง การส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง ด้วยการแสวงหาข้อมูล และประสบการณ์ต่าง ๆ โดยครูเป็นผู้วางแผน กำกับ ดูแล ให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ นำไปเชื่อมโยงกับความรู้เดิม จัดระเบียบองค์ความรู้ และสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

(I) INTERACTION หมายถึง การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้พื้นฐานทางศิลปะจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัว มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อน ๆ จากภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ

(P) PHYSICAL PARTICIPATION หมายถึง การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาสด้านร่างกายโดยการปฏิบัติจริง การปฏิบัติจริงเป็นหัวใจสำคัญของงานศิลปะ การปฏิบัตินี้จะมีส่วนในการศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูล การลงมือปฏิบัติงาน และการพัฒนางานให้มีคุณภาพดีขึ้น เกิดการเรียนรู้ที่ดี ครูเป็นเพียงผู้ชี้แนะ ดูแล กำกับ และให้คำปรึกษาเท่านั้น

(P) PROCESS LEARNING หมายถึง การใช้ทักษะและกระบวนการต่าง ๆ ในการเรียนรู้ศิลปะนั้น ทักษะต่าง ๆ มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เช่น ทักษะการสังเกต ทักษะทางความคิดการออกแบบสร้างสรรค์ และทักษะในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ จำเป็นต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้สอน โดยกระบวนการ

การกลุ่ม กระบวนการพัฒนาตนเอง และกระบวนการแก้ปัญหา

(A) APPLICATION หมายถึง การนำเอาความรู้ทางศิลปะไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน นำไปเป็นเครื่องมือการเรียนรู้วิชาอื่น โดยการนำไปบูรณาการกับวิชาต่าง ๆ ผู้สอนได้นำแนวคิดของนักวิชาการ และประสบการณ์ในการสอนศิลปะของตนเองมาประยุกต์รูปแบบการสอนเพิ่มเติมจาก CIPPA MODEL โดยเพิ่มคำว่า ART เพื่อความเหมาะสมกับธรรมชาติของวิชาศิลปะที่แท้จริง ในความหมาย ดังนี้

(A) AUTHENTIC ASSESMENT หมายถึง การประเมินผลตามสภาพจริง ในการพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางของการสอนศิลปะ การประเมินผู้เรียนจากแฟ้มพัฒนางานเป็นการประเมินที่ตรง ถูกต้องตามวิธีการ และธรรมชาติของวิชาศิลปะ วิธีการประเมินดังกล่าวเป็นที่ยอมรับโดยทั่วกันว่าสามารถช่วยพัฒนาผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรม สร้างงานและค้นคว้าหาความรู้ของตนเองอย่างมีความสุข ครูคอยสังเกต ให้คำแนะนำ ยกย่องชมเชย และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แก้ไขงานของตนเองให้ดีขึ้น และเก็บข้อมูลย้อนกลับจากการประเมินมาหาแนวทางพัฒนาผู้เรียนต่อไปให้เต็มศักยภาพ

(R) RESEARCH หมายถึง การค้นคว้า วิจัย ซึ่งเป็นกิจกรรมทางวิชาการที่ได้รับการยอมรับแล้วว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนางานวิชาการให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น ช่วยให้นักศึกษาคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ อาจพัฒนามาจากปัญหา หรือจินตนาการจากสมมติฐานของผู้คิดเอง ครูในยุคปฏิรูปนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำการวิจัยเข้ามาใช้ ในรูปแบบของการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และก้าวไปสู่ครูมืออาชีพอย่างแท้จริง

(T) TOP หมายถึง ยอด ต่อยอดการแสดงออกทางศิลปะ ตามความเชื่อและแนวคิดใหม่เชื่อว่า “เด็กทุกคนมีศักยภาพในการแสดงออกทางด้านศิลปะได้ทุกคน ตามวัยและสภาวะแวดล้อมของตน” การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะจึงจำเป็นต้องหาวิธีการส่งเสริมต่อยอดความสามารถของเด็กเหล่านั้นให้เต็มศักยภาพของเขาในการแสดงออกทางศิลปะ กระบวนการเรียนการสอนศิลปะในระดับประถมศึกษา มุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการปฏิบัติงาน และการแสดงออกอย่างมีความสุข ครูผู้สอนได้นำเทคนิคการสอนหลาย ๆ วิธี มาประยุกต์ใช้ให้สัมพันธ์กับจุดประสงค์การเรียนรู้ และเนื้อหาตามหลักสูตรโดยจัดลำดับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะ ดังนี้

1. จัดทำตารางวิเคราะห์หลักสูตร ให้เหมาะสมกับท้องถิ่น
2. ทำกำหนดการสอน โดยเน้นผู้เรียนมีส่วนร่วมเสนอแนะสิ่งที่ต้องการเรียนรู้
3. จัดทำแผนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ปรับหลักการ CIPPA ART MODEL มาใช้ดังนี้

- ทดสอบความรู้พื้นฐานก่อนเรียน โดยการวัดผลการเรียนแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ
- การสอนโดยยึดหลัก CIPPA ART MODEL มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับกิจกรรม เน้นผู้เรียน

เป็นสำคัญ และปฏิบัติงานตามความสนใจ ตามความสามารถ อย่างเต็มศักยภาพของตน

- สรุปผล ผู้เรียนนำเสนอผลงานร่วมกัน วิพากษ์วิจารณ์งานในส่วนที่ต้องแก้ไขปรับปรุง และร่วมชื่นชมผลงาน
- การประเมินผล สังเกตพฤติกรรมการทำงาน ตรวจสอบผลงาน และแฟ้มพัฒนางาน ดูความก้าวหน้า”

วิญญา สุชาติ (2544 : 15-17)

จะเห็นได้ว่า รูปแบบการสอนดังกล่าวให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้เรียน กระบวนการกลุ่มเพื่อการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้ธรรมชาติ ซึ่งเป็นอีกรูปแบบการสอนหนึ่งที่จะสามารถพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนตามแนวทางของการปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบัน

10. รูปแบบการสอนแบบทักษะปฏิบัติการและการจัดการที่เน้นวัสดุท้องถิ่น

รูปแบบการสอนนี้ เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากความถนัดและความสนใจของผู้เรียนเอง โดยอาจจัดการเรียนแบบรายบุคคลหรือแบบกลุ่มก็ได้ตามความเหมาะสม การสอนรูปแบบนี้อาจใช้วิธีสอนที่หลากหลายโดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับเนื้อหาที่เรียนหรืออาจบูรณาการวิธีการสอนที่หลากหลาย เพื่อสร้างให้ผู้เรียนเข้าใจความคิดรวบยอดและฝึกทักษะในการปฏิบัติการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะตามความสนใจของผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพ รูปแบบการสอนนี้ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และให้ความสำคัญกับสื่อการเรียนรู้ท้องถิ่นรวมถึงวัสดุท้องถิ่นที่จะนำมาใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ตัวอย่างของรูปแบบการสอนแบบนี้ ได้แก่ การสอนของอาจารย์ศรีอรุณ เกาสายะพันธ์ ครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษา ปี พ.ศ.2542 จากโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช จังหวัดอุบลราชธานี ที่สอนในรายวิชา ง 015 งานผลิตภัณฑ์จากวัสดุท้องถิ่น โดยอาจารย์ศรีอรุณได้ใช้วิธีสอนหลายวิธีผสมผสานกันเพื่อจัดลำดับขั้นตอนของการเรียนรู้ของผู้เรียนตามความเหมาะสมเช่น ใช้กระบวนการสอนแบบอภิปรายกลุ่มย่อย และแบบบรรยายประกอบสื่อการเรียนรู้จากวัสดุท้องถิ่น เพื่อถ่ายทอดความรู้เรื่องวัสดุหรือผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ใช้วิธีสอนเพื่อสร้างความคิดรวบยอดเพื่อสร้างความเข้าใจเรื่องการออกแบบจากวัสดุท้องถิ่น ใช้กระบวนการกลุ่มและการสอนแบบสืบเสาะหาด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนสืบค้นความรู้จากแหล่งความรู้ชุมชนหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้ยังเน้นการจัดบรรยากาศทางการเรียนการสอนให้เอื้อต่อความสนใจใฝ่รู้ของผู้เรียน โดยการจัดห้องเรียนให้สวยงาม เป็นแหล่งความรู้ที่สืบค้นเรื่องราวเกี่ยวกับศิลปะท้องถิ่นได้ และมีการใช้สื่อการเรียนรู้ท้องถิ่น เช่น ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นจากผักตบชวา ตะกร้าสานจากไม้ไผ่ งานใบตองแห้ง มาใช้ในการสร้างความเข้าใจให้เกิดกับผู้เรียนได้เป็นอย่างดีอีกด้วย ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการสอนดังกล่าวนี้มีดังนี้

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

“- ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นขั้นการสร้างสถานการณ์ เพื่อนำเข้าสู่การเรียนรู้เนื้อหาใหม่ การทบทวนเนื้อหาเดิมเพื่อเชื่อมโยงกับเนื้อหาใหม่ การสร้างความสนใจของนักเรียน สำหรับชั่วโมงสอนภาคทฤษฎี อาจเริ่มต้นด้วยการเล่าถึงประสบการณ์ของครูที่ไปทัศนศึกษา แหล่งที่ผลิตงานศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นหรือนักเรียนออกมาเล่าประสบการณ์ของตนเกี่ยวกับงานผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในครัวเรือนในชีวิตประจำวันหรือแหล่งผลิตที่อยู่ในชุมชนใกล้บ้านเรือนของนักเรียนที่มีการผลิตงานผลิตภัณฑ์จากวัสดุท้องถิ่น

สำหรับชั่วโมงปฏิบัติ จะให้นักเรียนนำงานผลิตภัณฑ์จากวัสดุท้องถิ่นที่นักเรียนเคยใช้ในชีวิตประจำวันมาสาธิต ได้รับความสนใจของนักเรียน

- ขั้นสอน เป็นขั้นดำเนินการเรียนรู้เนื้อหา การดำเนินการตามจุดประสงค์ของการเรียนการสอนในคาบเรียนที่เรียนนั้น ขั้นตอนนี้ได้จัดทั้งวิธีการสอน เทคนิคการสอน และกลยุทธ์ต่าง ๆ ดำเนินการตามกระบวนการเรียนการสอนที่วางแผนไว้ มุ่งเน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากที่สุด ในการเรียนเนื้อหาใหม่จะเน้นทักษะกระบวนการสร้างความคิดรวบยอด จะใช้สื่อ-อุปกรณ์ช่วยให้เนื้อหาที่เรียน ซึ่งเป็นภาคทฤษฎี มีความเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น สำหรับการเรียนเนื้อหาที่เป็นภาคปฏิบัติจะให้นักเรียนใช้กับการฝึกปฏิบัติตามขั้นตอนด้วยตนเอง ทั้งการฝึกเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม โดยครูจะคอยดูแลอย่างใกล้ชิด ให้คำแนะนำปรึกษา เมื่อนักเรียนเกิดปัญหาในการปฏิบัติ

- ขั้นสรุป เป็นขั้นที่ให้นักเรียนสรุปการเรียนรู้คาบเรียน เพื่อให้ทราบว่านักเรียนเรียนรู้ บรรลุจุดประสงค์ หลักการ เนื้อหามากน้อยเพียงใด ในเนื้อหาภาคทฤษฎีจะเน้นการใช้วิธีถามตอบ เพื่อสรุปเนื้อหาหลักการสำคัญ ส่วนในเนื้อหาภาคปฏิบัติ ครูจะนำผลงานของนักเรียนมาประเมินสรุป การวิจารณ์ผลงานโดยให้นักเรียนช่วยกันวิจารณ์ว่าผลงานที่ได้มีความถูกต้องตามหลักการออกแบบผลิต มีความสวยงามประณีต มีความคิดสร้างสรรค์หรือไม่ และใช้คำถาม ให้นักเรียนเสนอแนะ การนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับการผลิตชิ้นงานที่เหมาะสมกับวัสดุท้องถิ่นที่นักเรียนหาได้ง่าย และเหมาะสมกับการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันหรือการผลิตเพื่อจำหน่ายหารายได้เพิ่มเติม”

สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ (2545 : 18-19)

จะพบว่า รูปแบบการสอนนี้เป็นรูปแบบการสอนที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้โดยใช้วัสดุท้องถิ่น และสื่อการเรียนรู้ท้องถิ่น รวมไปถึงการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยผู้เรียนเป็นผู้มีบทบาทในการเรียนการสอน นอกจากนี้ ยังได้บูรณาการวิธีการสอนหลากหลายวิธี เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะปฏิบัติการทางศิลปะให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งการจัดการเรียนการสอนในลักษณะนี้ คือการจัดการเรียนการสอนแบบที่เรียกว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสาน

11. รูปแบบการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานที่เน้นการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ ท้องถิ่นและการพัฒนาภูมิปัญญา

รูปแบบการสอนนี้ เป็นรูปแบบการสอนที่เน้นการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ เป็นรูปแบบที่ให้ความสำคัญระหว่างดุลยภาพของเนื้อหาสาระภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาสากล โดยเน้นการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเป็นต้นกำเนิดของภูมิปัญญา และจากผู้รู้ท้องถิ่น โดยครูเป็นผู้ประสานจัดการให้การเรียนรู้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีคุณภาพ ตัวอย่างของการสอนตามแนวทางการสอนรูปแบบนี้ได้แก่ การสอนของอาจารย์ทมลา วัฒนสิน ครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษา ปี พ.ศ.2542 แห่งโรงเรียนตะชะปัตตนยานุกูล จังหวัดปัตตานี โดยอาจารย์ทมลา ได้จัดการเรียนรู้ให้มีการผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาสากล เป็นการพัฒนาภูมิปัญญาพื้นถิ่นโดยให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงความเป็นมาของภูมิปัญญาท้องถิ่น แล้วนำมาพัฒนาร่วมกับกระบวนการถ่ายทอดทางศิลปะ อันเป็นหลักการความรู้ที่เป็นสากล หรือภูมิปัญญาสากลอย่างมีดุลยภาพ เพื่อสร้างสรรค์รูปแบบทางศิลปผสมผสานภูมิปัญญา อาจารย์ทมลา ได้ให้นักเรียนเรียนรู้เรื่องเรือกอลและทั้งในแง่ของประวัติความเป็นมา การต่อเรือ ลวดลายที่ประดับบนเรือจากแหล่งการเรียนรู้ต้นกำเนิดของภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น outhouse เรือกอลและหรือผู้รู้ท้องถิ่น โดยขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

เป็นขั้นของการสร้างความเข้าใจในเนื้อหาให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน อาจทำได้โดยการพูดคุย ชักถาม หรือการใช้สื่อการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นความสนใจใฝ่รู้

2. ขั้นระดมสมอง

เป็นขั้นที่ผู้สอนแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อย และให้ผู้เรียนปรึกษาหารือกันถึงเรื่องของปัญหาที่น่าสนใจหรือปัญหาที่ควรจะศึกษา ตัวอย่างเช่น ปัญหาเกี่ยวกับที่มาของลวดลายบนเรือกอลและ

3. ขั้นศึกษาจากแหล่งการเรียนรู้ท้องถิ่น

เป็นขั้นที่ผู้สอนนำผู้เรียนไปเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงจากแหล่งผลิตและแหล่งของการใช้งาน เช่น การนำผู้เรียนไปศึกษาวิถีชีวิตของชาวประมงที่ใช้เรือกอลและในการหาปลา การศึกษาลวดลายเขียนสีบนเรือกอลและจากของจริง การวาดภาพเรือกอลและ ลวดลาย โครงสร้าง จากนั้นให้ผู้เรียนช่วยกันวิเคราะห์รายละเอียดต่าง ๆ และตั้งคำถามเอาไว้ในใจในกรณีที่ทำคำตอบด้วยตนเองไม่ได้ หรือไม่แน่ใจว่าสิ่งที่ตนเองตั้งสมมติฐานเอาไว้ถูกต้องหรือไม่ เพื่อจะเก็บเอาข้อคำถามเหล่านั้นไปสอบถามผู้รู้เพื่อไขข้อข้องใจ

4. ชั้นศึกษาจากผู้รู้ท้องถิ่น

เป็นชั้นที่ผู้สอนนำผู้เรียนไปยังแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเน้นการศึกษาจากผู้รู้หรือปราชญ์ท้องถิ่นภายใต้การจัดการเรียนการสอนของครู โดยมีเป้าหมายชัดเจน ในขั้นนี้ผู้เรียนจะเป็นผู้สอบถามปัญหาข้อข้องใจต่าง ๆ จากผู้รู้โดยตรง ครูเป็นเพียงผู้ช่วยเหลือให้คำแนะนำ เพื่อให้การเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนเป็นไปได้อย่างสะดวก โดยครูอาจพาผู้เรียนไปที่คู่ออเรือกอและ เพื่อไปตามผู้สร้างงานซึ่งเป็นศิลปินชาวบ้าน หรือไปสอบถามปราชญ์ท้องถิ่นอื่น ๆ ที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องของเรือกอและก็ได้

5. ชั้นผสมผสานภูมิปัญญา

เป็นชั้นที่ผู้สอนให้ผู้เรียนช่วยกันออกแบบพัฒนาลวดลายของเรือกอและตามความสนใจของผู้เรียนเอง โดยการผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาสากล เพื่อให้ได้รูปแบบที่สร้างสรรค์ เป็นลักษณะของศิลปะร่วมสมัย

6. ชั้นสรุปและเสนอผลงาน

เป็นชั้นที่ผู้เรียนและผู้สอนช่วยกันสรุปถึงองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาและผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานกันคว่ำในแต่ละกลุ่ม และรับฟังคำวิพากษ์ วิจารณ์ จากเพื่อนร่วมชั้นเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนางานของตนต่อไป การนำเสนอผลงานอาจเป็นไปในรูปของรายงาน การแสดง หรือรูปแบบอื่น ๆ ก็ได้

12. รูปแบบการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญา

รูปแบบการสอนนี้เป็นรูปแบบการสอนที่เน้นการผสมผสานการจัดการเรียนรู้หลายรูปแบบเพื่อดำรงไว้ซึ่งสาระสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น แม้จะไม่ได้มีจุดเน้นอยู่ที่การพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่การดำรงไว้ซึ่งสาระสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นตามรูปแบบการสอนนี้ก็มีใช้การอนุรักษ์อย่างสุดขีด เพราะยังคงดำเนินการปรับเปลี่ยนตามกาลเวลาและสภาพแวดล้อม และยังให้ความสำคัญกับการบูรณาการรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อการดำรงสาระสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นเอาไว้ ตัวอย่างของการสอนตามแนวทางของรูปแบบการสอนนี้ ได้แก่ การสอนของอาจารย์จันทพร นพศรี ครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษา ปี พ.ศ.2544 ซึ่งสอนศิลปะโดยการบูรณาการความรู้ระหว่างทัศนศิลป์และนาฏศิลป์ โดยเน้นการดำรงไว้ซึ่งสาระสำคัญของท่ารำโนราห์ ซึ่งการรำดังกล่าวอาจารย์จันทพร จะวางแผนการสอนร่วมกันกับปราชญ์ท้องถิ่น คือ คุณลุงวิน กาญจนแก้ว เพื่อฝึกการรำท่าตามแบบฉบับโบราณให้กับเด็กนักเรียน จากนั้นให้นักเรียนนำเอาประสบการณ์ที่ประทับใจจากการได้รำโนราห์ หรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องตามความสนใจของผู้เรียน ในกรณีของการเชิญปราชญ์ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ อาจารย์จันทพร ได้ให้ความเห็นไว้ดังนี้

- “1. เป็นการสืบสานมรดกทางปัญญา สืบทอดอนุรักษ์ของคนรุ่นใหม่ที่จัดกระทำต่อความรู้ดั้งเดิมของไทยไม่ให้สูญหายไปกับกาลเวลาและกลั้บกลายเป็นอดีตที่ไม่มีใครรู้จัก
2. เป็นการนำความรู้เก่าที่มีอยู่ในท้องถิ่น มาผสมผสานกับความรู้สมัยใหม่ในชั้นเรียนแต่ละชั้น
3. เป็นการเรียนรู้ในรูปแบบที่ใช้กระบวนการถ่ายทอดต่าง ๆ จากคนรุ่นเก่า มาจัดกระทำเป็นความรู้บูรณาการโดยคนรุ่นใหม่ โดยสามารถนำเนื้อหาเหล่านั้นมาใช้เรียนรู้ได้ครบทุกกลุ่มประสบการณ์ ครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้”

จันทพร นพศรี (2547 : สัมภาษณ์)

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

1. ขั้นวางแผน

เป็นขั้นที่ครูผู้สอนวางแผนการสอนร่วมกับปราชญ์ท้องถิ่น เพื่อหาแนวทางการสอนและจัดทำแผนการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. ขั้นสาธิต

เป็นขั้นที่ครูผู้สอนเชิญให้ปราชญ์ท้องถิ่นสาธิตทำรำโนราห์ให้ผู้เรียนชม โดยครูผู้สอนเป็นผู้แนะนำกระบวนการต่าง ๆ ในการรำโนราห์กับผู้เรียน และเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน

3. ขั้นฝึกปฏิบัติการทำรำโนราห์

เป็นขั้นที่ครูผู้สอน ปราชญ์ท้องถิ่นและนักเรียนร่วมกันฝึกทำรำโนราห์ เพื่อให้เกิดทักษะทางการรำรำ

4. ขั้นกระบวนการกลุ่ม

เป็นขั้นที่ผู้สอนแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อยเพื่อพูดคุยถึงปัญหาต่าง ๆ รวมถึงความประทับใจที่ได้ฝึกทำรำโนราห์

5. ขั้นปฏิบัติการถ่ายทอดผลงานทัศนศิลป์แบบบูรณาการ

เป็นขั้นที่ผู้เรียนบูรณาการความรู้ที่ได้จากการฝึกทำรำโนราห์กับความรู้ทางการออกแบบและความรู้ทางศิลปะ เพื่อถ่ายทอดผลงานทัศนศิลป์ตามความสนใจของผู้เรียนเอง

6. ขั้นสรุปและนำเสนอผลงาน

เป็นขั้นที่ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปผลงานที่ได้เรียนรู้ อาจมีการวิเคราะห์หรือสังเคราะห์ความรู้จากผลงานทัศนศิลป์ หรือการวิเคราะห์กระบวนการในการวาดภาพ จากนั้นจัดให้มีการนำเสนอผลงานซึ่งอาจอยู่ในรูปของการนำเสนอด้วยวาจา หรือการจัดให้มีการแสดงนิทรรศการภาพเขียนก็ได้

การสังเคราะห์รูปแบบการสอนของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษาในสังคมไทย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ทำให้ทราบว่ารูปแบบการสอนของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษาในสังคมไทยมีหลากหลายรูปแบบมีทั้งที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันไปตามสภาพของท้องถิ่น สาเหตุของการเกิดรูปแบบที่หลากหลายนี้ ส่วนหนึ่งเป็นอิทธิพลจากกระแสของการปฏิรูปการศึกษา และอีกส่วนหนึ่งเกิดจากการคิดค้นรูปแบบการสอนขึ้นใหม่ของครูต้นแบบเอง เพื่อแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนเพื่อให้ได้คุณภาพของการเรียนรู้ที่ดียิ่งขึ้น

จากรูปแบบการสอนที่หลากหลาย ผู้วิจัยได้สังเคราะห์รูปแบบการสอนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน โดยพิจารณาถึงลักษณะร่วมกันและลักษณะที่แตกต่างกันของรูปแบบการสอนแต่ละรูปแบบ จนทำให้เกิดความคิดรวบยอด (Concept) เกี่ยวกับรูปแบบการสอนของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษาและสามารถจัดกลุ่มของรูปแบบการสอนได้ 4 กลุ่ม คือ

1. รูปแบบการสอนแบบบูรณาการศิลปะ

รูปแบบการสอนแบบบูรณาการศิลปะ เป็นรูปแบบของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการบูรณาการระหว่างศิลปะด้วยกันเอง อาจจะเป็นการบูรณาการทางความคิด กระบวนการเรียนรู้ กระบวนการสร้างสรรค์ หรือการบูรณาการผลงานศิลปะประเภทต่าง ๆ เข้าด้วยกันก็ได้ เช่น รูปแบบการสอนที่เน้นการบูรณาการระหว่างทัศนศิลป์กับดนตรี รูปแบบการสอนที่เน้นการบูรณาการระหว่างทัศนศิลป์กับศิลปะการแสดง รูปแบบการสอนที่เน้นการบูรณาการระหว่างทัศนศิลป์ด้วยกันเอง เช่น จิตรกรรมกับประติมากรรม จิตรกรรมกับภาพพิมพ์ จิตรกรรมกับการวาดเขียน ฯลฯ

ข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า รูปแบบการสอนของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษาที่จัดอยู่ในกลุ่มการสอนแบบบูรณาการศิลปะ ได้แก่

1. รูปแบบการสอนศิลปะปฏิบัติที่เน้นการบูรณาการการเรียนรู้ทางศิลปะแบบข้ามสัมผัส ดังเช่นการสอนของอาจารย์จันทร์พร นพศรี
2. รูปแบบการสอนที่เน้นการบูรณาการความคิดจากสมองสองซีก เพื่อสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ ดังเช่นตัวอย่างการสอนของอาจารย์ปัญญา ทรงเสรี
3. รูปแบบการสอนที่เน้นกระบวนการคิดสร้างสรรค์และการบูรณาการศิลปะ ดังเช่นตัวอย่างการสอนของอาจารย์ทมลา วัฒนสิน ซึ่งทั้งสามรูปแบบการสอนนี้ เน้นการบูรณาการศิลปะตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

2. รูปแบบการสอนสหวิทยาการ

รูปแบบการสอนสหวิทยาการ เป็นรูปแบบของการจัดการเรียนรู้โดยการผสมผสานหรือการเชื่อมโยงความรู้จากศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่จะเรียนจากมุมมองที่หลากหลาย หลากหลายมิติของการเรียนรู้จะช่วยสร้างความคิดรวบยอด (Concept) ที่สมบูรณ์และสร้างวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล (Vision) ของการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

รูปแบบการสอนของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษาที่มีจุดเด่นอยู่ที่การจัดการเรียนรู้แบบสหวิทยาการ ข้อค้นพบจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีอยู่ด้วยกัน 3 รูปแบบการสอน ดังนี้

1. รูปแบบการสอนที่เน้นกระบวนการคิดแบบสหวิทยาการ เพื่อร่วมกันทำโครงการ ดังเช่นตัวอย่างการสอนของอาจารย์ปัญญา ทรงเสรี
2. รูปแบบการสอนแบบสหวิทยาการที่เน้นการเรียนรู้ด้วยการค้นพบบนฐานของความเป็นจริง ดังเช่นตัวอย่างการสอนของอาจารย์อุทัย มงคลสิน
3. รูปแบบการสอนแบบสหวิทยาการที่เน้นกระบวนการคิดแก้ปัญหาโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังเช่นตัวอย่างการสอนของอาจารย์ชูศิลป์ ศรีสุภาสกุล

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งก็คือ รูปแบบการสอนทั้ง 3 รูปแบบนี้ เน้นปัญหาเป็นศูนย์กลาง โดยผู้เรียนเรียนรู้จากการค้นพบด้วยตนเอง แต่อาจจะแตกต่างกันไปในรายละเอียดของขั้นตอนการสอน ซึ่งเป็นอิทธิพลมาจากความแตกต่างทางความคิดในการจัดการเรียนการสอนของครูแต่ละคน และสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ในท้องถิ่นนั้น

3. รูปแบบการสอนกระบวนการกลุ่มและการใช้สื่อการเรียนรู้

รูปแบบการสอนนี้ เน้นการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม และผู้เรียนเป็นผู้หนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่มนี้จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการหลายด้านของผู้เรียน เช่น พัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และด้านสุนทรียภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพัฒนาการทางด้านอารมณ์ สังคม และการปรับตัว ซึ่งผู้เรียนจะพัฒนาพัฒนาการเหล่านี้จากการปะทะสังสรรค์ในการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน จุดเด่นอีกประการหนึ่งก็คือ การนำเอาสื่อการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสนใจมากระตุ้นความใฝ่รู้ของผู้เรียน เช่น หนังสือการ์ตูน แบบฝึกหัดทักษะการวาดภาพ หรือการจัดบรรยากาศทางการเรียนรู้ให้มีสภาพที่น่าเรียน เช่น มุมศิลปะ ห้องนิทรรศการหมุนเวียน ก็ล้วนเป็นองค์ประกอบที่มีส่วนช่วยให้การจัดการเรียนรู้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางเอาไว้ได้เป็นอย่างดี

รูปแบบการสอนของครูต้นแบบทางศิลปศึกษา ตามแนวทางนี้ ได้แก่

1. รูปแบบการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่มแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ดังเช่นตัวอย่างการสอนของอาจารย์อนุชิต ศรีสุวรรณ
2. รูปแบบการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่มแบบร่วมกันคิดและปฏิบัติงานอย่างสร้างสรรค์ ดังเช่นตัวอย่างการสอนของอาจารย์มยุรี เชื้อหอม
3. รูปแบบการสอนกระบวนการกลุ่มที่เน้นสื่อการเรียนรู้แบบฝึกทักษะทางศิลปะและการจัดการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ธรรมชาติ ดังเช่นตัวอย่างการสอนของอาจารย์ปัญญา สุชาติ

รูปแบบการสอนทั้ง 3 รูปแบบนี้ เน้นกระบวนการกลุ่ม และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ถึงแม้จะมีความแตกต่างกันในรายละเอียดของขั้นตอนการสอน แต่โดยภาพรวมแล้วจัดได้ว่ามีจุดเน้นแบบเดียวกัน

4. รูปแบบการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสาน

รูปแบบการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานนี้ เป็นรูปแบบการสอนที่ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในแง่ของการอนุรักษ์ การพัฒนา การใช้สื่อการเรียนรู้ที่เป็นวัสดุท้องถิ่น โดยการสอนแบบนี้สามารถบูรณาการวิธีการสอนหลายวิธีเข้าด้วยกันตามความเหมาะสมของเนื้อหาการเรียนการสอน เพื่อให้ได้คุณภาพของการเรียนรู้ที่ดี บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้นั้น

รูปแบบการสอนของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษาตามแนวทางนี้ ได้แก่

1. รูปแบบการสอนแบบทักษะปฏิบัติการและการจัดการที่เน้นวัสดุท้องถิ่น ดังเช่น ตัวอย่างการสอนของอาจารย์ศรีอรุณ เกาสายะพันธ์
2. รูปแบบการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานที่เน้นการจัดการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ท้องถิ่นและการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังเช่นตัวอย่างการสอนของอาจารย์ทมลา วัฒนสิน
3. รูปแบบการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญา ดังเช่น ตัวอย่างการสอนของอาจารย์จันทพร นพศรี

รูปแบบการสอนทั้ง 3 รูปแบบนี้เน้นการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยการผสมผสานวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น วิธีการเรียนโดยการค้นพบ วิธีการเรียนจากแหล่งการเรียนรู้ท้องถิ่น วิธีการใช้สื่อการเรียนรู้ท้องถิ่น วิธีการสาธิต ฯลฯ เพื่อการอนุรักษ์ และการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างมีคุณภาพ

บทที่ 5

บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษารูปแบบการสอนหรือกระบวนการสอนของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษา ซึ่งประกอบด้วย แนวคิดและความเชื่อทางการสอน เทคนิควิธีการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียนรู้ และการประเมินผล เพื่อจัดกลุ่มตามรูปแบบการสอนของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษา โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลทั้งที่เป็นเอกสารต่าง ๆ และข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักหลายประเภท เช่น ครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน เพื่อนครู และครูเครือข่าย ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง และนักเรียน โดยใช้แนวคำถามที่ถามถึงรูปแบบการสอนหรือกระบวนการสอน (Teaching Methodology) ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้นเพื่อให้ได้ข้อมูลจากมุมมองหลายมิติ การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักจะใช้วิธีสุ่มแบบเจาะจง เพราะข้อคำถามเกี่ยวกับรูปแบบการสอนนั้นเป็นข้อมูลเฉพาะทาง จึงต้องเจาะจงเลือกผู้ให้ข้อมูลที่เคยเห็นการทำงานของครูต้นแบบและเคยมีปฏิสัมพันธ์กับครูต้นแบบทั้งทางตรงและทางอ้อม สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับครูและการสอนของครูได้ การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสังเกตการสอน การสัมภาษณ์ และการบันทึกเทป และการถ่ายทำแถบบันทึกภาพ (VDO) ไว้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์

ผลของการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและผู้ให้ข้อมูลหลักประเภทต่าง ๆ พบว่ารูปแบบการสอนของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษา มีจำนวนทั้งสิ้น 12 รูปแบบการสอน จากครูต้นแบบ 10 คน ทั้งนี้เป็นเพราะว่าครูแต่ละคน ไม่ได้ใช้รูปแบบการสอนเพียงรูปแบบเดียว แต่ได้คิดค้น ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงรูปแบบการสอน เพื่อให้มีความเหมาะสมกับเนื้อหาที่เรียน และให้เหมาะสมกับนักเรียนอยู่ตลอดเวลา รูปแบบการสอนทั้ง 12 แบบ มีดังนี้

1. รูปแบบการสอนศิลปะปฏิบัติที่เน้นการบูรณาการการรับรู้ทางศิลปะแบบข้ามสัมผัส
2. รูปแบบการสอนที่เน้นการบูรณาการความคิดจากสมองสองซีก เพื่อสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์
3. รูปแบบการสอนที่เน้นกระบวนการคิดสร้างสรรค์และการบูรณาการศิลปะ
4. รูปแบบการสอนที่เน้นกระบวนการคิดแบบสหวิทยาการเพื่อร่วมกันทำโครงการ
5. รูปแบบการสอนแบบสหวิทยาการที่เน้นการเรียนรู้ด้วยการค้นพบบนฐานของความเป็นจริงตามสภาพแวดล้อม
6. รูปแบบการสอนแบบสหวิทยาการที่เน้นกระบวนการคิดแก้ปัญหาโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ
7. รูปแบบการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่มแบบเพื่อนช่วยเพื่อน
8. รูปแบบการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่มแบบร่วมกันคิดและปฏิบัติงานอย่างสร้างสรรค์
9. รูปแบบการสอนกระบวนการกลุ่ม โดยใช้สื่อการเรียนรู้แบบฝึกทักษะทางศิลปะ และการจัดการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ธรรมชาติ

10. รูปแบบการสอนแบบทักษะปฏิบัติการและการจัดการที่เน้นวัสดุท้องถิ่น

11. รูปแบบการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานที่เน้นการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ท้องถิ่น และการพัฒนาภูมิปัญญา

12. รูปแบบการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญา

จะเห็นได้ว่า รูปแบบการสอนของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษามีความหลากหลาย ซึ่งน่าจะได้รับอิทธิพลมาจากกระแสของการปฏิรูปการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียนในท้องถิ่นต่าง ๆ ดังจะเห็นได้จากการเกิดหลักสูตรท้องถิ่นหรือหลักสูตรสถานศึกษาที่โรงเรียนเป็นฝ่ายคิดออกแบบจัดทำหลักสูตรขึ้นเองโดยคำนึงถึงปัญหาความพร้อม สภาพของชุมชนหรือท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นบริบทของโรงเรียน โดยใช้มาตรฐานการเรียนรู้ของแต่ละช่วงชั้นที่ส่วนกลางกำหนดไว้ เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงท่าทีของการยอมรับความหลากหลายขององค์กรกลางทางการศึกษาที่มีต่อองค์กรการศึกษาส่วนท้องถิ่น ไปจนถึงระดับโรงเรียน ซึ่งสภาพดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดความตระหนักและความตื่นตัวในการจัดการเรียนรู้ของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษาและครูโดยทั่วไป เป็นผลทำให้เกิดความพยายามในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้หรือรูปแบบการสอนอยู่ตลอดเวลา

ครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษาหลายคน จัดเนื้อหาสาระของการเรียนรู้ได้อย่างกลมกลืนกับชุมชนและท้องถิ่นของนักเรียน ให้ความสำคัญกับการศึกษาที่กลมกลืนกับวิถีชีวิตของนักเรียน สร้างความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างโรงเรียนและบริบทรอบ ๆ โรงเรียน อันได้แก่ ท้องถิ่น ชุมชน สังคม และสภาพแวดล้อม ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบนี้ ส่วนหนึ่งมาจากสภาพปัญหาที่ครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษาได้ประสบและพยายามที่จะคิดค้นวิธีการจัดการเรียนรู้ขึ้นใหม่ เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ อีกส่วนหนึ่งน่าจะได้รับอิทธิพลมาจากกระแสการปฏิรูปการศึกษาดังได้กล่าวมาแล้ว

เมื่อพิจารณาจากกระบวนการแบบทางการสอน (Teaching Methodology) อันได้แก่ แนวคิดในการสอน วิธีการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียนรู้ และกระบวนการวัดและประเมินผล จะพบว่า รูปแบบการสอนของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษา ทั้ง 12 รูปแบบนี้ โดยรวมจะสะท้อนภาพของการปฏิรูปการเรียนรู้ด้วยแนวคิดที่หลากหลาย เช่น แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาตามแนวทาง พรบ.การศึกษา พ.ศ.2542 แนวคิดภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น แนวคิดบูรณาการและสหวิทยาการ แนวคิดเกี่ยวกับการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ แนวคิดเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ และแนวคิดการศึกษาคือชีวิต นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงเรื่องของความเสมอภาคและโอกาสทางการศึกษาอย่างเสรี รวมทั้งเรื่องของคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณของความเป็นครู ซึ่งกระบวนการแบบทางการสอนหรือรูปแบบการสอนตามที่ได้กล่าวมานี้ นอกจากจะได้รับอิทธิพลของการปฏิรูปการศึกษาตามแนวทาง พรบ. ใหม่แล้ว อีกส่วนหนึ่ง ผู้วิจัยคาดว่าน่าจะได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดเรื่อง การกำหนดคุณลักษณะและพฤติกรรมของครูผู้สอนตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ หรือปัจจุบันคือ สำนักงานเลขาธิการการศึกษา

แห่งชาติ ซึ่งเป็นองค์กรทางการศึกษาที่ได้รับจัดทำโครงการสรรหา และประกาศยกย่องเกียรติคุณครูแห่งชาติ ครูต้นแบบ ครูแกนนำ ครูเกียรติยศ ผู้บริหารต้นแบบ และบุคคลดีเด่นด้านต่าง ๆ ทางการศึกษา โดยได้กำหนดคุณลักษณะและพฤติกรรมของครูที่ดีเอาไว้ดังนี้

“1. มีความรู้และประสบการณ์ทางด้านการจัดการเรียนรู้ มีความสามารถในการพัฒนาความรู้ และสร้างประสบการณ์ให้ผู้เรียนเข้าใจปฏิบัติได้จริง สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาในศาสตร์เดียวกัน และศาสตร์อื่น ๆ รวมทั้งการจัดเนื้อหาได้เหมาะสมกับผู้เรียน

2. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญและลักษณะเฉพาะของวิชาศิลปะ สามารถจัดการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะกระบวนการ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมได้ตรงตามหลักสูตร สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พัฒนาสื่อการเรียนรู้ วัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ให้ได้ตามมาตรฐานการเรียนรู้

3. เป็นผู้ใฝ่แสวงหาความรู้ ปรับปรุง และพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าวิทยาการใหม่ ๆ อยู่เสมอ และมีความคิดสร้างสรรค์

4. รู้จักรักรวมชาติ เข้าใจความต้องการและความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียน ได้ลงมือปฏิบัติจริง

5. มีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย รู้แหล่งการเรียนรู้ ใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ตลอดจนสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้

6. เป็นผู้สอนที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีจรรยาบรรณในวิชาชีพครู เป็นแบบอย่างที่ดีของศิษย์”

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2547 : 9-10)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ทำให้ทราบว่ารูปแบบการสอนของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษาในสังคมไทยมีหลากหลายรูปแบบมีทั้งที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันไปตามสภาพของท้องถิ่น สาเหตุของการเกิดรูปแบบที่หลากหลายนี้ ส่วนหนึ่งเป็นอิทธิพลจากกระแสของการปฏิรูปการศึกษา และอีกส่วนหนึ่งเกิดจากการคิดค้นรูปแบบการสอนขึ้นใหม่ของครูต้นแบบเอง เพื่อแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนเพื่อให้ได้คุณภาพของการเรียนรู้ที่ดียิ่งขึ้น

จากรูปแบบการสอนที่หลากหลาย ผู้วิจัยได้สังเคราะห์รูปแบบการสอนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน โดยพิจารณาถึงลักษณะร่วมกันและลักษณะที่แตกต่างกันของรูปแบบการสอนแต่ละรูปแบบ จนทำให้เกิดความคิดรวบยอด (Concept) เกี่ยวกับรูปแบบการสอนของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษาและสามารถจัดกลุ่มของรูปแบบการสอนได้ 4 กลุ่ม คือ

1. รูปแบบการสอนแบบบูรณาการศิลปะ

รูปแบบการสอนแบบบูรณาการศิลปะ เป็นรูปแบบของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการบูรณาการระหว่างศิลปะด้วยกันเอง อาจจะเป็นการบูรณาการทางความคิด กระบวนการเรียนรู้ กระบวนการสร้างสรรค์ หรือการบูรณาการผลงานศิลปะประเภทต่าง ๆ เข้าด้วยกันก็ได้ เช่น รูปแบบการสอนที่เน้นการบูรณาการระหว่างทัศนศิลป์กับดนตรี รูปแบบการสอนที่เน้นการบูรณาการระหว่างทัศนศิลป์กับศิลปะการแสดง รูปแบบการสอนที่เน้นการบูรณาการระหว่างทัศนศิลป์ด้วยกันเอง เช่น จิตรกรรมกับประติมากรรม จิตรกรรมกับภาพพิมพ์ จิตรกรรมกับการวาดเขียน ฯลฯ

ข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า รูปแบบการสอนของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษา ที่จัดอยู่ในกลุ่มการสอนแบบบูรณาการศิลปะ ได้แก่

1. รูปแบบการสอนศิลปะปฏิบัติที่เน้นการบูรณาการการรับรู้ทางศิลปะแบบข้ามสัมผัส ดังเช่นการสอนของอาจารย์จันทพร นพศรี
2. รูปแบบการสอนที่เน้นการบูรณาการความคิดจากสมองสองซีก เพื่อสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ ดังเช่นตัวอย่างการสอนของอาจารย์ปัญญา ทรงเสรี
3. รูปแบบการสอนที่เน้นกระบวนการคิดสร้างสรรค์และการบูรณาการศิลปะ ดังเช่นตัวอย่างการสอนของอาจารย์ทมล วัฒนสิน ซึ่งทั้งสามรูปแบบการสอนนี้ เน้นการบูรณาการศิลปะตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

2. รูปแบบการสอนสหวิทยาการ

รูปแบบการสอนสหวิทยาการ เป็นรูปแบบของการจัดการเรียนรู้โดยการผสมผสานหรือการเชื่อมโยงความรู้จากศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่จะเรียนจากมุมมองที่หลากหลาย หลากหลายมิติของการเรียนรู้จะช่วยสร้างความคิดรวบยอด (Concept) ที่สมบูรณ์และสร้างวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล (Vision) ของการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

รูปแบบการสอนของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษาที่มีจุดเด่นอยู่ที่การจัดการเรียนรู้แบบสหวิทยาการ ข้อค้นพบจากการศึกษาครั้งนี้ มีอยู่ด้วยกัน 3 รูปแบบการสอน ดังนี้

1. รูปแบบการสอนที่เน้นกระบวนการคิดแบบสหวิทยาการ เพื่อร่วมกันทำโครงการ ดังเช่นตัวอย่างการสอนของอาจารย์ปัญญา ทรงเสรี
2. รูปแบบการสอนแบบสหวิทยาการที่เน้นการเรียนรู้ด้วยการค้นพบบนฐานของความเป็นจริงตามสภาพแวดล้อม ดังเช่นตัวอย่างการสอนของอาจารย์อุทัย มงคลสิน
3. รูปแบบการสอนแบบสหวิทยาการที่เน้นกระบวนการคิดแก้ปัญหาโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังเช่นตัวอย่างการสอนของอาจารย์ชูศิลป์ ศรีสุภาสกุล

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งก็คือ รูปแบบการสอนทั้ง 3 รูปแบบนี้ เน้นปัญหาเป็นศูนย์กลาง โดยผู้เรียนเรียนรู้จากการค้นพบด้วยตนเอง แต่อาจจะแตกต่างกันไปในรายละเอียดของชั้น

ตอนการสอน ซึ่งเป็นอิทธิพลมาจากความแตกต่างทางความคิดในการจัดการเรียนการสอนของครูแต่ละคน และสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ในห้องเรียนนั้น

3. รูปแบบการสอนกระบวนการกลุ่มและการใช้สื่อการเรียนรู้

รูปแบบการสอนนี้ เน้นการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม และผู้เรียนเป็นผู้หนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่มนี้จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการหลายด้านของผู้เรียน เช่น พัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และด้านสุนทรียภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพัฒนาการทางด้านอารมณ์ สังคม และการปรับตัว ซึ่งผู้เรียนจะพัฒนาพัฒนาการเหล่านี้จากการปะทะสังสรรค์ในการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน จุดเด่นอีกประการหนึ่งก็คือ การนำเอาสื่อการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสนใจมากระตุ้นความใฝ่รู้ของผู้เรียน เช่น หนังสือการ์ตูน แบบฝึกหัดทักษะการวาดภาพ หรือการจัดบรรยากาศทางการเรียนรู้ให้มีสภาพที่น่าเรียน เช่น มุมศิลปะ ห้องนิทรรศการหมุนเวียน ก็ล้วนเป็นองค์ประกอบที่มีส่วนช่วยให้การจัดการเรียนรู้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางเอาไว้ได้เป็นอย่างดี

รูปแบบการสอนของครูต้นแบบทางศิลปศึกษา ตามแนวทางนี้ ได้แก่

1. รูปแบบการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่มแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ดังเช่นตัวอย่างการสอนของอาจารย์อนุชิต ศรีสุวรรณ
2. รูปแบบการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่มแบบร่วมกันคิดและปฏิบัติงานอย่างสร้างสรรค์ ดังเช่นตัวอย่างการสอนของอาจารย์มยุรี เชื้อหอม
3. รูปแบบการสอนกระบวนการกลุ่มที่เน้นสื่อการเรียนรู้แบบฝึกทักษะทางศิลปะและการจัดการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ธรรมชาติ ดังเช่นตัวอย่างการสอนของอาจารย์วิญญา สุชาติ

รูปแบบการสอนทั้ง 3 รูปแบบนี้ เน้นกระบวนการกลุ่ม และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ถึงแม้จะมีความแตกต่างกันในรายละเอียดของขั้นตอนการสอน แต่โดยภาพรวมแล้วจัดได้ว่ามีจุดเน้นแบบเดียวกัน

4. รูปแบบการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสาน

รูปแบบการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานนี้ เป็นรูปแบบการสอนที่ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในแง่ของการอนุรักษ์ การพัฒนา การใช้สื่อการเรียนรู้ที่เป็นวัสดุท้องถิ่น โดยการสอนแบบนี้สามารถบูรณาการวิธีการสอนหลายวิธีเข้าด้วยกันตามความเหมาะสมของเนื้อหาการเรียนการสอน เพื่อให้ได้คุณภาพของการเรียนรู้ที่ดี บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้นั้น

รูปแบบการสอนของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษาตามแนวทางนี้ ได้แก่

1. รูปแบบการสอนแบบทักษะปฏิบัติการและการจัดการที่เน้นวัสดุท้องถิ่น ดังเช่นตัวอย่างการสอนของอาจารย์ศรีอรุณ เกาสายะพันธ์

2. รูปแบบการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานที่เน้นการจัดการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ท้องถิ่นและการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังเช่นตัวอย่างการสอนของอาจารย์ทมลา วัฒนสิน

3. รูปแบบการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญา ดังเช่นตัวอย่างการสอนของอาจารย์จันทพร นพศรี

รูปแบบการสอนทั้ง 3 รูปแบบนี้เน้นการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยการผสมผสานวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น วิธีการเรียนโดยการค้นพบ วิธีเรียนจากแหล่งการเรียนรู้ท้องถิ่น วิธีการใช้สื่อการเรียนรู้ท้องถิ่น วิธีการสาธิต ฯลฯ เพื่อการอนุรักษ์ และการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างมีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ประเทศไทย มีองค์กรการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการศึกษาและการปฏิรูปการเรียนรู้อยู่มาก เช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีหน่วยงานย่อยที่ดูแลตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงอุดมศึกษา องค์กรการศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งในปัจจุบันยังขาดการประสานงานกันอย่างดีพอเพื่อการปฏิรูปการศึกษาและการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งส่งผลอย่างมากต่อทิศทางของการปฏิรูปการศึกษาและการปฏิรูปการเรียนรู้ในส่วนที่เป็นสาระสำคัญร่วมกัน เช่น การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละท้องถิ่น และเรื่องของการประเมินผลการเรียนรู้ เป็นต้น จึงสมควรจัดให้มีการประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อหาแนวทางในการปฏิบัติงานร่วมกัน

2. ผลพวงจากการพัฒนาอุตสาหกรรมก่อให้เกิดการบริหารองค์กรการศึกษาแบบแยกส่วน แต่ละองค์กรต่างก็ให้ความสำคัญต่อองค์กรของตนจนขาดการประสานงานกัน อันเป็นอุปสรรคต่อการปฏิรูปการศึกษาและการปฏิรูปการเรียนรู้ จึงควรกระตุ้นให้มีการอบรมและส่งเสริมสัมมนาเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาและการปฏิรูปการเรียนรู้มาก ๆ เพื่อสร้างความตื่นตัวเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้

3. โครงการขยายเครือข่ายของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษา เป็นอีกหนึ่งแนวทางที่ก่อให้เกิดเครือข่ายในการปฏิรูปการเรียนรู้ของครูศิลปศึกษาและครูโดยทั่วไป ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการปฏิรูปการศึกษาโดยรวม สมควรจะได้รับ การสนับสนุนในทุก ๆ ด้าน เพื่อให้โครงการประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

4. ควรสนับสนุนให้ครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษาและครูโดยทั่วไปคิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ ทางการสอน เช่น รูปแบบการสอนใหม่ ๆ สื่อการเรียนรู้ใหม่ เพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพตามแนวทางของตนเองอย่างอิสระ

5. ควรสนับสนุนให้ครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษาและครูโดยทั่วไปจัดการเรียนรู้ โดยให้ความสำคัญกับแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น ห้องสมุด หอศิลป์ หอานุรักษ์ ไร่โรงเรียนแห่งชาติ ชุมชน ท้องถิ่น ฯลฯ

6. ควรสนับสนุนให้ครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษาและครูโดยทั่วไปจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนและแนวคิดที่หลากหลาย ดังเช่นตัวอย่างการสอนทั้ง 12 รูปแบบ การสอนของครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษาจากรายงานวิจัยฉบับนี้ รวมทั้งการจัดการเรียนรู้จากแนวคิดที่หลากหลายเช่น แนวคิดบูรณาการศิลปะ แนวคิดสหวิทยาการ แนวคิดกระบวนการกลุ่มและการใช้สื่อการเรียนรู้ แนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสาน แนวคิดผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นต้น

7. แนวทางการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ที่ได้นั้นจะต้องปฏิรูปจากฐานสู่ยอด ดังนั้นองค์การศึกษาในระดับต่าง ๆ รวมไปถึงผู้บริหาร ควรจะต้องกระตุ้นให้โรงเรียนและครูผู้สอนทุกคนตระหนักในความสำคัญของการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ และจะต้องให้เสรีภาพและให้ความช่วยเหลือสนับสนุนการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างเต็มที่

8. ควรกระตุ้นให้ครูต้นแบบทางด้านศิลปศึกษาและครูโดยทั่วไปเห็นความสำคัญของชุมชนและประชาชนโดยทั่วไป เช่น การจัดการเรียนรู้โดยให้ชุมชนหรือประชาชนทั่วไปมีส่วนร่วมในการจัดเป็นลักษณะของการเรียนรู้จากโรงเรียนสู่ชุมชนหรือเพื่อชุมชน เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

9. ควรจัดการเรียนรู้โดยให้ความสำคัญกับปราชญ์หรือผู้รู้ท้องถิ่น โดยครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการประสานงานและการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้ทิศทางการเรียนรู้ของผู้เรียนได้มาตรฐานตามสาระการเรียนรู้ของหลักสูตร

เมื่อองค์การทางการศึกษา บุคลากร ปราชญ์ท้องถิ่น และประชาชน รวมไปถึงนักเรียน นักศึกษา เข้าใจและมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ การปฏิรูปการศึกษาย่อมมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จและขยายวงของการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างตื่นตัว มีความเหมาะสมกับแต่ละท้องถิ่น และมีคุณภาพทางการศึกษาที่ดีได้อย่างรวดเร็ว

บรรณานุกรม

- ขวัญจิต ภูสังข์. (2544). พระราชบัญญัติการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับครู. ปฏิรูปสารที่เน้นผู้เรียน
สำคัญที่สุด. ฉบับที่ 1 เดือนมีนาคม.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ :
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- (2544). แผนกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาพฤตินิสัยศึกษาสำหรับสังคมไทย. กรุงเทพฯ :
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- (2544). ครูแห่งชาติ 2543. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- คำหมาน คนใด. (2542). ทำทุ่นให้เกิดก่าไร. ครูแห่งชาติ 2542 กรุงเทพฯ : สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- จรัส สุวรรณเวลา และคณะ. (2534). บนเส้นทางสู่มหาวิทยาลัยวิจัย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จันทพร นพศรี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียน
บ้านสำนักหว้า จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2546.
- จิตรกร ตั้งเกษมสุข. (2525). ความเป็นมาของการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เคล็ดไทย.
- จมลลา วัฒนสิน. (2545). การสอนแบบการทำงานรับผิดชอบร่วมกันกิจกรรมละครหุ่น.
กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- (มปป.). รายงานการวิจัยเรื่อง การสำรวจสภาพการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ใน
การจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาใน 14 จังหวัดภาคใต้.
ปัตตานี : โรงเรียนตะตวนยานุกูล.
- ประเวศ วะสี. (2546, มกราคม-มิถุนายน). ยุทธศาสตร์ทางปัญญาเพื่อบรรลุของประเทศไทย
อนาคตอยู่กับการเติบโตทางปัญญา ไม่ใช่เติบโตทางเศรษฐกิจ. วารสารศิลปกรรมศาสตร์.
ฉบับที่ 1.
- ปัญญา ทรงเสรี และคณะ. (2545). รายงานผลงานผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน เรื่อง
การบูรณาการเรียนรู้อบรมด้านศิลปะกับการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ. (2544). ศิลปะการแสดงของไทยในสังคมโลกหลังสมัยใหม่. เอกสาร
ประกอบการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง มิติใหม่ : ลักษณะเฉพาะในการสร้างสรรค์ศิลปะของ
ไทย. พระนครศรีอยุธยา.
- พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2547.

มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. (2547). แนวโน้มของศิลปศึกษาในบริบทต่าง ๆ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มยุรี เชื้อหมอ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียนบ้านยางขาม จังหวัดพะเยา เมื่อวันที่ 20 มกราคม 2546.

โรงเรียนเดชะปัตตณยานุกูล. (2545). ธรรมนูญโรงเรียนเดชะปัตตณยานุกูล. ปัตตานี : โรงเรียนเดชะปัตตณยานุกูล.

โรงเรียนดอนตาลวิทยา. (2545). ธรรมนูญโรงเรียนดอนตาลวิทยา. มุกดาหาร : โรงเรียนดอนตาลวิทยา.

โรงเรียนบ้านเขาแห่งพัฒนา. (2546). แผนพัฒนาการศึกษา ปี 2546-2550. เชียงราย : โรงเรียนบ้านเขาแห่งพัฒนา.

โรงเรียนบ้านทุ่งยั้งหัวฝายวิทยา. (2544). ธรรมนูญโรงเรียนบ้านทุ่งยั้งหัวฝายวิทยา. เชียงราย : โรงเรียนบ้านทุ่งยั้งหัวฝายวิทยา.

โรงเรียนบ้านยางขาม. (2544). แผนปฏิบัติการประจำปี ปีการศึกษา 2544. พะเยา : โรงเรียนบ้านยางขาม.

โรงเรียนบ้านสำนักหว่า. (2544). ธรรมนูญโรงเรียนบ้านสำนักหว่า. สงขลา : โรงเรียนบ้านสำนักหว่า.

โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช. (2544). ธรรมนูญโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช. อุบลราชธานี : โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช.

โรงเรียนมัธยมวัดสิงห์. (2545). ธรรมนูญโรงเรียนมัธยมวัดสิงห์. กรุงเทพฯ : โรงเรียนมัธยมวัดสิงห์.

โรงเรียนวัดนิลาราม. (2544). ธรรมนูญโรงเรียนวัดนิลาราม. สุราษฎร์ธานี : โรงเรียนวัดนิลาราม.

โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย 2. (2544). ธรรมนูญโรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย 2. สงขลา : โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย 2.

วรวิทย์ วตินสารการ. (2546). การศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด.

วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2547.

วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (2544). มิติใหม่ : ลักษณะเฉพาะในการสร้างสรรค์ศิลปะของไทย สาขาศิลปหัตถกรรม. เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการเรื่อง มิติใหม่ : ลักษณะเฉพาะในการสร้างสรรค์ศิลปะของไทย. พระนครศรีอยุธยา.

วิรุณ ตั้งเจริญ. (2527). รายงานการวิจัยเรื่อง วิวัฒนาการศิลปศึกษาและสุนทรียภาพของเด็กไทย ในปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

———. (2546, มกราคม-มิถุนายน). สถานภาพและการประมวลความรู้จากการวิจัย : ทศนศิลป์. วารสารศิลปกรรมศาสตร์. ฉบับที่ 1.

วิรุณ ตั้งเจริญ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่คณะศิลปกรรม-
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2547.

วิญญา สุชาติ. (2544). *ร่วมปฏิรูปการเรียนรู้กับครูต้นแบบ*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ.

ศรีศักร วัลลิโภดม. (2543). *ท้องถิ่นวัฒนา. การวิจัยศิลปวัฒนธรรมกับการบูรณาการความรู้*.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศรีอรุณ เกาสายะพันธ์. (2545). *การสอนแบบทักษะปฏิบัติและการจัดการ*. กรุงเทพฯ :
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

สาโรจน์ บัวศรี. (2531). *อุดมการณ์ในการจัดการศึกษา โดย ศาสตราจารย์ ดร.สาโรจน์ บัวศรี*.
ศาสตราจารย์ ดร.สาโรจน์ บัวศรี ปราชญ์ผู้ทรงศีล. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนคริน-
ทรวิโรฒ.

สุภาภรณ์ มั่นเกิดวิทย์. (2544). *เอกสารประกอบการอภิปราย ณ ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์*.
กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

สุมน อมรวิวัฒน์. (2545). *การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียนนำร่อง : รูปแบบที่คัดสรร*.
กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2544). *ศิลปหัตถกรรมไทย : จากสายรากเก่าสู่กระแสโลกาภิวัตน์*.
เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง มิติใหม่ : ลักษณะเฉพาะในการสร้างสรรค์
ศิลปะของไทย. พระนครศรีอยุธยา.

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2546). *ปัญหาปฏิรูปการศึกษาแนวทางสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์บริษัทพิมพ์ดี จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2547). *รายงานการสังเคราะห์รูปแบบการจัดกระบวนการ*
เรียนรู้ของครูต้นแบบตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. กรุงเทพฯ :
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

อมรวิชัย นาคทรพรพ. (มปป.). *ความฝันของแผ่นดิน*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ดี แอส เอส.

อารี สุทธิพันธุ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่คณะศิลปกรรม-
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2547.

อุทัย มงคลสิน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียน
บ้านเขาหย่งพัฒนา จังหวัดเชียงราย, 2546.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2542). *การบูรณาการเพื่อการวิจัยศิลปวัฒนธรรม. การวิจัยศิลปวัฒนธรรม*
กับการบูรณาการความรู้. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.